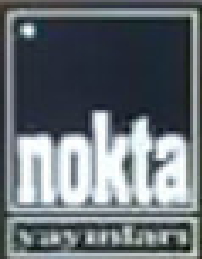

Bazı insanlar öldükleri halde
hâlâ soluk alırlar...

AFRİKA'NIN HİÇBİR YERİNDE

2003
En İyi Yabancı
Film Ödülü

Stefanie Zweig

NOKTA YAYINLARI

Roman

Yayın No: 1 6

AFRİKA'NIN HİÇBİR YERİNDE

Orjinal Adı: Nirgendwo in Afrika

Yazarı: Stefanie Zweig

Çeviri: Deniz Banoğlu

STEFANIE ZWEIG

Stefanie Zweig 1938 yılında ailesiyle Kenya'ya göç eder ve çocukluğunu bir çiftlikte geçirir. 1947 yılında aile Almanya'ya döner. Halen serbest gazetecelik yapan yazar, bugüne kadar yedi tane gençlik kitabı yazmıştır. "Bir Avuç Toprak" adlı kitabı, Alman Gençlik Kitapları Ödül Seçke Listesine girmiş, 1995 yılında da Royal Dutch Geographical Society tarafından En İyi Gençlik Kitabı Kristal Dünya Ödülünü almıştır. Yazar 1993 yılında da Federal Almanya Liyakat Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Stefanie Zweig ailesiyle birlikte Kenya'ya göç ediş öyküsünü anlattığı bu ilk romanında, Afrika'nın gizemli doğasını ve insanlarını müthiş bir hayal gücü ile gözlemliyor, şiirsel bir dille aktarıyor.

I. BÖLÜM

4 Şubat 1938, Rongai

Benim Sevgili Jettelim,

Önce eline bir mendil alarak rahat bir köşeye çekil. Şu anda eskisinden de güçlü olmalısın. Tanrı isterse, çok yakında görüşeceğiz. Hem de umduğumuzdan önce. Mombasa'ya gelir gelmez sana göndermiş olduğum son mektuptan bu yana pek çok şey oldu, bu yüzden kafam hâlâ karmakarışık. Nairobi'ye geldiğimin hafta, kimi gördüysem bana, "İngilizce bilmiyorsan boşuna iş arama," deyince müthiş moralim bozuldu. Ama, sırf başımı sokacak bir dam bulayım diye, burada herkesin yaptığı gibi, bir çiftlikte çalışmaya da hiç niyetim yoktu. Bunun üzerine bir hafta önce zengin bir Musevi ailesi (Pommerd'den geliyorlar) Walter Süsskind'le beni evine davet etti.

Doğrusunu istersen davet konusunda pek kafa yormadım, hemen kabul ettim. Sohrau'da yaşayan annem de yoksullara her zaman sofrasını açardı. Ancak bu kez farklıydı, benim için tam bir mucize oldu. Bizi davet eden Rubens ailesi elli yıldan beri Kenya'da yaşıyor. Yaşlı Rubens de Nairobi'deki Musevi cemaatinin başı; cemaat, bir sığınmacı bu ülkeye ayağını basar basmaz (bizim gibi) hemen onlarla ilgileniyor.

Rubens'ler (beş yetişkin erkek çocuk) senin ve Regina'nın hâlâ Almanya'da yaşıyor olduğunuzu öğrenince neredeyse çılgına döndüler. Burada herkes, her şeyi bizden farklı düşünüyor: Babam ve sen, benim bir başıma yolculuğa çıkmamı istemezken haklıymışsınız da; sözlerinize kulak vermediğim için utanmalıymışım da... Sonradan duyduğuma göre, Rubens bana epeyce küfretmiş, bense bu söylediklerinden bir şey anlamadım tabii. Musevi cemaatinin, Regina ile senin için göçmenler bürosunun avans olarak istediği yüz sterlini de vereceğini öğrendiğimde, inanmazsın, büsbütün aklım karıştı. Cemaatin böyle bir şeyi üstlenmesine bir türlü akıl

erdiremedim. Önce başımızı sokacak bir yerimiz olsun, en azından birkaç kuruş kazanayım diye, beni hemen bir çiftliğe postaladılar.

Senin anlayacağın, zaman yitirmeden, bir an önce yola çıkın. Mektubumu okuduğunda, tek öncelik vereceğin şey bu olmalı. İşin başında gerçi biraz budala gibi davrandım ama, şimdi artık bana inanabilirsin.. Breslau'da Regina'yla geçireceğin her gün senin için bir kayıptır. Hemen Kari Silbermann'a git. Göçmen işlerini en iyi o bilir, seni, bana her zaman son derece iyi davranan Alman Seyahat Acentesi'ndeki adama gönderecektir. Vapur biletlerini en kolay nasıl alacağını o sana söyler; nasıl bir gemiyle seyahat edeceğin ya da yolculuğunun ne kadar süreceği önemli değil. Mümkünse üç yataklı bir kamara al. Pek hoşuna gitmeyecek biliyorum ama ikinci sınıf kamaradan çok daha ucuz, tek kuruşumuzu bile hesaplamak zorundayız. Önemli olan bir an önce gemiye binerek denize açılmanız. Ancak o zaman hepimiz rahat uyuyabiliriz.

Yanınıza alacağınız sandıklar için vakit geçirmeden Danzig firmasıyla bağlantıya geç. Biliyorsun, son anda unuttuğumuz bir eşya olur diye, sandıklardan birini boş bırakmıştık. Bu kurak yerler için en önemlisi buzdolabı. Bir de mutlaka bir gaz lambasına ihtiyacımız olacak. Gittiğim çiftlikte elektrik yok. Ayrıca sivrisinekler için iki de cibinlik al. Hatta, paran yeterse üç tane olsun. Rongai gerçi pek sıtma bölgesi sayılmaz ama nasıl bir yere gideceğimizi de bilmiyoruz. Eğer buzdolabını koyacak yer kalmazsa, paketlerden Rosenthal porselen takımını çıkar. Buradaki yaşantımızda buna ihtiyacımız olmayacak, zaten sadece çiçek motifli tabaklarımız değil başka şeylerden de vazgeçmek zorunda kalacağız. Regina'nın ve tabii senin de lastik çizme ile bir Manchester pantolona (senin de) ihtiyacı olacak. Arkadaşlarına veda ederken sana armağan vermek isteyenler olursa, onlardan Regina'nın iki yıl daha rahatça giyebileceği bir çift ayakkabı rica edebilirsin. Ayakkabı satın alacak kadar zengin olacağımı, en azından şimdilik düşünemiyorum."

Herşeyi topladığında, yanına alacaklarının listesini yap. Beraberinde getireceğin her eşyayı tek tek saymalısın. Aksi halde hepimiz için büyük üzüntü olur. Birilerine bir şeyler götürmen konusunda ısrar etseler de sakın kabul etme. Zavallı B'yi hatırla! Hamburg gümrüğünde başı beladan

kurtulduysa bunu sırf iyiniyetine borçlu. İngiltere'ye gidip gitmeyeceği ne malum, ya da yanma aldığı kitaplar ne kadar işine yarayacak? Senin yapabileceğin tek şey, gelecekteki planlarına ilişkin ağzını sıkı tutup kimseye bir şey söylememen.. En iyisi bu. Biriyle konuştuğunda, sonunun nereye varacağı bilinmez, ömür boyu tanışan bile, insanların içinin ne olduğunu bilemezsin ki ... Kendimle ilgili söyleyeceklerimi şimdilik kısa kesmek istiyorum, yoksa kafan büsbütün karışacak. Rongai yaklaşık bin metre yüksekte bir yer, ama korkunç sıcak. Akşamları ise çok soğuk oluyor (yanında mutlaka yünlü bir şeyler getir). Çiftlikte çoğunluk mısır yetiştiriyor. Ancak bu mısırlarla ne yapacağımı henüz kestiremedim. Bunun dışında beş yüz kadar ineğimiz, bir sürü de tavuğumuz var. Yani, süt, tereyağ ve yumurtadan yana bir sıkıntımız yok. Yalnız ekmek pişirme tarifi getirirsen iyi olur.

Boy'un (çiftlik uşağı) pişirdiği ekmek bizimkilerin hamursuzuna benziyor ama lezzeti ondan da kötü. Boy, sahanda yumurtayı olağanüstü yapıyor, omleti ise beceremiyor. Rafadan yumurta pişirirken de her seferinde aynı şarkıyı tutturuyor.. Gel gör ki öyle uzun bir şarkı ki, sonunda yumurtalar katı oluyor. Gördüğün gibi artık burada bana yardım eden bir Boy var. Uzun boylu, tabii siyahî (lütfen, bütün insanların beyaz olmadığını Regina'ya anlatmaya çalış), adı da Owuor. Sürekli gülüyor, doğrusu şu sıralarda bana çok iyi geliyor, sıkıntılarımı hafifletiyor.

Burada erkek hizmetkarlara Boy deniyor. Ama Boy varmış yokmuş hiç önemli değil. Çünkü burada, bir çiftlikte çalışacak istediğin kadar eleman bulabilirsin. Yani artık bir hizmetçi kızım yok diye dert edinme. Burada o kadar çok insan var ki. Doğrusu hepsini kıskanıyorum, çünkü dünyada olup bitenlerden habersizler, üstelik geçinecek paraları da var.

Bundan sonraki mektubumda Süsskind'den daha çok söz ederim. Melek gibi bir insan. Bugün Nairobi'ye gidip postayı getirecek. Onun sayesinde mektuplar en az bir hafta önce elimize geçmiş oluyor. Şimdilerde bizim için en önemli şey sık sık haberleşmemiz. Senden her cevap gelişinde mektupları numaralıyorum ve hangi mektubunu yanıtladığımı da bir yere not ediyorum. Yoksa hayatımız şimdikinden de zor olur. Mümkünse Babana ve Liesel'e hemen yaz ki, bizi merak etmesinler. Seni ve çocuğumuzu belki

de en kısa zamanda kollarıma alacağımı düşündükçe kalbim sevinçten pır pır ediyor, mektubumun anneni üzeceğini düşündükçe de içim daralıyor. Bundan böyle iki kızından sadece biri yanında olacak, o da bakalım daha ne kadar? Ama annen olağanüstü bir kadın, eminim, kızıyla torununun Breslau'da yaşamaktansa Afrika'da olmalarını tercih edecektir. Regina'ya benden kocaman bir öpücük, sakın onun hanımevladı olmasına izin verme. Yoksulların doktora verecek parası yoktur, bilirsin.

Bu mektubun seni nasıl telaşlandıracağını biliyorum, ama artık güçlü olmalısın. Hepimiz için. Özlemle kucaklarım.

Senin Yaşlı Walter'in

Not: Rubens'in oğullarını eminim seveceksin, delikanlı çocuklar. Eskiden gittiğimiz dans kurslarındaki gençlere benziyor.. İkisini de bekar sanıyordum, ama sonradan öğrendim ki, bizim gibi sığınmacılar gündeme geldiğinde, onları desteklemek amacıyla, eşleri birç masasında buluşuyormuş. Bu konu artık onlara da bıkkınlık getirmiş.

15 Şubat 1938, Rongai

Sevgili Babacığım,

Umarım bu arada Jettel'den haber almış ve oğlunun çiftçi olduğunu öğrenmişsindir. Annem hayatta olsaydı, herhalde "güzel ama zor," derdi, yine de işten atılmış bir avukat ve noter bundan daha iyisini hayal edemezdi. Daha bu sabah gün doğarken ineğin karnından bir buzağıyı çıkardım, vaftiz edip Sohrau adını verdim ona. Ancak, bir tayın ebesi olmayı daha çok isterdim, biliyorsun ata binmeyi senden öğrenmiştim.

Beni üniversiteye göndermekle hata ettiğini sakın düşünme. Belki bugün sana böyle görünebilir. Bu durum daha ne kadar sürebilir ki? Benim patron çiftlikte değil, Nairobi'de yaşıyor. Buradaki dolabında bir yığın kitabı var. Brittanica Ansiklopedileri ile bir de Latince sözlük elime geçti. Eğer Latince bilmeseydim, bu vahşi doğa ortamında asla İngilizce öğrenemezdim. Şimdi hiç değilse ırmaklar, lejyonerler ve savaş hakkında insanlarla sohbet edebiliyorum, hatta "Ben vatani olmayan bir adamım" bile diyebiliyorum. Ama çat pat İngilizce paralamam ne yazık ki sadece sözde kalıyor, yani işe yaramıyor. Çünkü çiftliktekilerin hepsi siyahi, yerlilerin Svahili dilini konuşuyorlar. Söylediklerini anlayamamam onlara müthiş komik geliyor.

Şu sıralar Prusyalılar üzerine bir kitap okumaktayım. Dilini beceremesem de en azından bildiğim konuları kitapta bulurum diye düşündüm. Böyle bir çiftlikte günler bana nasıl uzun geliyor, hayal bile edemezsin. Yine de yakınmak istemiyorum.. Regina ile Jettel'i birkaç gün sonra burada göreceğim umuduyla yazgıma şükrediyorum...

İkiniz için ise çok endişeliyim. Ya Almanlar Polonya'ya girerse? Polanya vatandaşlığını seçmeyip Alman vatandaşlığında kalmış olmanız onların umurunda bile değil. Onların gözünde hâlâ yahudisiniz, savaşta aldığın madalyaların da sana bir yararı olacağını sakın umma. 1933'ten sonra bunları hepimiz yaşadık.. Eğer oteli satmış olsaydın, o zaman sen de göç etmeyi düşünürdün. Her şeyden önce bunu Liesel için yapmalıydın, henüz 32 yaşında, zavalılık hayatını yaşayamadı bile.

Berlinli eski bir bankacıya (şu anda yaptığı iş, bir kahve üretim çiftliğinde çuvalları saymak) Liesel'den söz ettim, hâlen Sohrau'da yaşadığını söyledim. Bana, buradaki göçmenler bürosunda bekar kadınlara pek iyi gözle bakılmadığını söyledi. Ancak zengin İngiliz ailelerin yanında çocuk bakıcısı olarak iş bulabiliyorlar.. Eğer ikiniz için yüz sterlinlik bir garanti verebilseydim, göç etmeniz için size ısrar ederdim. Yoksa, Jettel'le Regina'yı buraya aldırabilmem bile büyük bir lütuf benim için.

Belki de Leobschütz'deki Baro'yla görüşebilirsin. Barodakiler, son güne kadar bana son derece dürüst davrandılar. İşten çıkarıldığımda, o güne kadarki bütün vekalet paralarını, benim için muhafaza edeceklerini söylediler.. Senin bir otelinin olduğunu ama hiç paranın olmadığını söylersen, baro mutlaka sana yardım eder.. Polonya'daki Almanlar'ın yıllarca hangi koşullarda yaşadıklarını Leobschütz'te herkes çok iyi bilir.

Bense, Liesel'le bugüne kadar ne kadar az ilgilendiğimi ancak burada düşüncelerimle başbaşa kaldığımda fark edebildim. İyi yürekli, fedakâr Liesel, annemizin ölümünden sonra, daha iyi bir erkek kardeşe layıktı, sen de katlandığın tüm fedakârlıklar için, sana çok şey borçlu olan bir oğula... Bana bir şey göndermene gerçekten hiç gerek yok. Çiftlikte para vermeden sağladığım yiyecekler bana yetiyor. Zamanı geldiğinde bir gün, Regina'yı okula göndermeye (okul burada korkunç pahalı, çocukların okula gitme zorunluluğu da yok) yetecek kadar para kazanabileceğim bir iş bulacağımı umuyorum. Sadece gül tohumlarını gönderirsen sevinirim. Tanrı'nın unuttuğu bu topraklarda hiç değilse baba evimin bahçesinde yetişen çiçeklere kavuşmuş olurum. Liesel'de şukrutun (sauerkraut - bir çeşit lahana) tarifini gönderirse iyi olur. Duyduğuma göre buranın toprağı lahana yetiştirmeye uygun.

İkinizi sevgiyle kucaklıyorum.

Walter

27 Şubat 1938, Rongai

Sevgili Jettel'im

Bugün 17 Ocak tarihli mektubun geldi. Keşke Nairobi'den gönderilmiş olsaydı. Elime geçmesi mucize. Bu ülkede uzaklıkları hayal bile edemezsin. Komşu çiftlik benim çiftlikten 55 kilometre mesafede. Walter Süsskind çamurlu, kötü yollardan bana ancak üç saatte gelebiliyor. Yine de Sabbat'ı* birlikte kutlamak için her hafta bendeydi. Dindar bir aileden geliyor. Patronu emrine bir araba verdiği için çok şanslı. Benim patronum Bay Morrison ise, yerleşmek üzere çöle yaptıkları zorlu yolculuktan sonra İsrailli çocukların yayan dolaşmaya alıştıklarını söylüyor.. Süsskind beni buraya getirdiğinden beri çiftlikten hiç ayrılmadım. Ne yazık ki burada at yok. Çiftlikteki tek eşek de beni her binişimde sırtından fırlatıp atınca, feleğimi şaşırdım. Süsskind halimi görünce gülmekten kırıldı. Afrika'daki eşeklere at gibi binilemeyeceğini söyledi. Buradaki eşekler, Almanya'da göl kıyılarında görmeye alıştığımız benzerleri gibi kendilerini öyle ucuza satmıyorlar anlaşılan.

* Musevilerin bayramı Ç.N

Buraya geldiğin zaman, yağmurun yatak odasının içine yağmasına herkes gibi sen de alışacaksın. İnsanlar hiçbir şey olmamış gibi, sessizce yağmurun altına kovalarını koyuyor, sonra suya kavuştukları için bayram ediyorlar. Su çok kıymetli. Geçtiğimiz hafta her yer alev alevdi. Heyecandan neredeyse ölecektim. Neyse ki Süsskind ziyaretime gelmişti de, fundalık yangınları konusunda beni aydınlattı. Böyle yangınlar burada sık oluyormuş. Breslau'daki günlerin artık sayılı. Hatırlar mısın, bir mayıs ayıydı, gelecek için nasıl da büyük hayaller kurmuştuk. Sizi burada göreceğimi düşündükçe bugün de aynı heyecanı yaşıyorum. Şimdi ikimiz de tek bir şeyin önemli olduğunu biliyoruz bir an önce bugünleri geride bırakmak... İngilizce derslerine mutlaka devam etmelisin, öğretmeninden hoşlanıp hoşlanmaman şu noktada o kadar önemli değil. İspanyolcayı bırakabilirsin. İspanyolca sadece, Montevideo için vize alabilseydik gerekecekti. Çiftlikteki insanlarla anlaşabilmemiz için Svahili dilini

öğrenmemiz gerekecek. Şanslıyız, Tanrı bu kez bizden yana. Çünkü Svahili öğrenmesi çok kolay bir dil. Rongai'ye geldiğimde tek bir sözcük bile bilmiyordum, şimdi ise Owuor'la anlaşacak kadar işi ilerlettim. Evdeki eşyalardan birini elimle işaret ediyorum o da bana adlarını söylüyor, pek de hoşuna gidiyor. Bana Bwana diye sesleniyor. Burada beyaz adamlara böyle diyorlar. Sen Memsahib olacaksın, Regina da Toto. Toto Svahili'cede çocuk demek. İkinci mektubuma kadar, Svahili dilini daha iyi konuşmayı umuyorum. O zaman Owuor'a, çorbayı pudingden sonra yemek istemediğimi söyleyebileceğim. Aklıma gelmişken, o pudingi olağanüstü yapıyor. İlkinde ağzımı höpürterek şapır şupur yeyince, o da ağzını şapırdatarak beni taklit etti, o günden beri de her gün aynı pudingi pişiriyor.

Aslında şu sıkıntılı günlerimde daha sık gülmem gerekir, ama insan yalnızken gülemiyor ki. Hele beynine üşüşen anılara direnemediği geceler, hiç... Keşke sizden bir haber alabilseydim, acaba vapur biletlerinizi alabildiniz mi? Vatandan ayrılmanın bu denli önemli olacağı kimin aklına gelirdi ki? Şimdi süt sağmaya gideceğim. Daha doğrusu Boy'ların nasıl sağdıklarını seyredeceğim, ineklerin de adlarını öğreneceğim. Sırf kendimi unutabilmek için. Mektuplarımı alır almaz lütfen hemen yaz! Ve lütfen telaşa kapılma. İnan, sizleri düşünmediğim bir an, bir gün bile yok.

İkinize kocaman bir öpücük, annene ve kardeşine de..

Senin Yaşlı Walter'in

15 Mart 1938, Rongai

Benim Sevgili Jettel'im!

Bugün 31 Ocak tarihli mektubun geldi. Endişelerin ve korkuların için sana yardımcı olamadığımdan, mektubun beni hayli üzdü... Bugünlerde çok üzücü şeyler duyduğunu tahmin edebiliyorum. Ama görüyorsun; kaderin sillesini yiyen sadece biz değiliz. Üstelik, ülkesini terk eden tek insan da ben değilim. Burada, geçimlerini sağladıktan sonra ailelerini getirmek isteyen bir sürü erkek var; onlar da aynen benim durumumda, tek şanssızlıkları, Rubens gibi kurtarıcı bir meleklerinin olmaması. Bana inan, çok yakında birbirimize kavuşacağız. Bu, bizim Tanrı'ya borcumuzdur. Hollanda ya da Fransa'ya gitseydik daha mı iyi olurdu diye, işi kurcalamanın da bir anlamı yok. Seçim yapacak durumda değildik, ayrıca neyin iyi olacağını kim bilebilir?

Regina'yı anaokuluna almak istemiyorlarsa da artık hiç önemi yok. Yıllardır tanıdığın insanların sana selam vermemelerinin ise gelecekteki mutluluğumuzda bir rolü olmayacak, inan. Önemli ile önemsizi birbirinden ayırmayı öğrenmenin zamanı geldi artık.. Bundan sonraki hayatımızda, senin el bebek gül bebek yetiştirilmiş olmanın hiçbir değeri yok. Sürgünde, insanın geçmişine bakılmıyor, önemli olan erkekle kadının aynı amaç için elele vermesi.. Bunu başaracağımızdan eminim. Ah bir gelebilseydin ve bir başlayabilseydin! Her ikinize de kocaman bir öpücük.

Senin Yaşlı Walter'in

17 Mart 1938, Rongai

Sevgili Süsskind

Boy, bu mektubu kaç günde sana ulaştıracak, bilmiyorum. 40 derece ateşle yatıyorum kafam yerinde değil. Eğer bana birşey olursa, yatağımın yanındaki sandığın üzerinde bir kutu var, karımın adresini orada bulursun.

Walter

4 Nisan 1938, Rongai

Benim Sevgili Jettel'im!

Özlemle beklediğim, iyi haberini aldığım mektubun bugün geldi. Mektubu, Süsskind tren istasyonundan bana getirdi, gözyaşlarına boğulduğumu görünce dehşete kapıldı. Gözünün önüne getirebiliyor musun, o koca adam da benimle birlikte ağladı. Neyse ki, burada bizi Alman değil de sığınmacı olarak kabul ediyorlar. Öyle olunca ağlamaktan utanmıyorsun.

Gemiye bineceğiniz Haziran ayma kadar zaman bana öyle uzun geliyor ki. Doğru anımsıyorsam, "Adolf Wormann" lüks bir gemi, bütün Afrika'yı dolaşıyor. Demek ki, her limana uğrayıp bir süre orada kalacaksınız, anlaşılan yolculuğunuz benim "Ussukuma" gemisiyle yaptığımdan daha uzun sürecek. Zamanı olabildiğince iyi değerlendir ve keyif almaya bak, ama ne olur ne olmaz, yine de, yeni yılı eylül ayında kutlayan kişilerle ahbaplık kurmayı tercih edin. Yoksa bazı tatsız sorunlar çıkabilir. Ben yolculuğum esnasında kamaramdan hemen hemen hiç çıkmadım, oysa insanlarla bir arada olmak için son şansımdı. Yazık! Üç kişilik kamara önerimi dinlemedin. Oysa, burada ihtiyacımız olan paradan epey tasarrufumuz olacaktı, kamarada yabancı bir yatak arkadaşının çocuğa hiçbir zararı olmazdı. Evet, adı Regina ama, sonuçta kraliçe değil ya, bunu artık iyice kafasına koymalı.

Şu anda öyle mutluyum ki, bu yüzden seninle tartışmak istemiyorum. Şimdi önemli olan zihnini toparlayarak, sandıkları nasıl yanına alacağınızı düşünmen. Onlara çok ihtiyacımız olduğundan değil, ama duyduğuma göre, eşyasını sonradan gönderip, hâlâ gelmesini bekleyenler varmış. Buzdolabının bizim için ne denli önemli olduğunu korkarım hâlâ anlayamadın. Bu tropik yerlerde buzdolabı günlük ekmek kadar gerekli. Bu yüzden mutlaka bir tane tedarik etmeye çalış. Süsskind bana Nakuru'dan et getirebilir, ama buzdolabı olmazsa et bir günde kokar. Bay Morrison da patron olarak bu işi çok ciddiye alıyor. Tavuklar bile ancak kendisi çiftliğe geldiğinde kesiliyor. En azından, yumurtalarını yememe izin verdiği için memnunum.

Tebrik ederim, petrol lambasını almışsın. En azından karanlıkta yolu bulmak için Bay Morrison'un kıymetli tavuklarıyla yatağa gitmek zorunda kalmayacağız. Gece elbisesini almasaydın da olurdu. Burada onu giyecek yerin olmayacak. Rubens ayarında insanların, seni kendi topluluklarına davet edeceğini sanıyorsan çok yanılıyorsun. Birincisi, burada eski yerleşik zengin Musevilerle, bizim gibi çulsuz sığınmacılar arasında büyük bir uçurum var; ikincisi Rubens ailesi Nairobi'de yaşıyor, Rongai'den, Breslau-Sohrau arasındaki mesafeden de çok uzakta.

Afrika hakkındaki yanlış hayallerle zihnini bulandırmak istemiyorum. Buraya geldiğimde neyle karşılaşacağımı ben de bilmiyordum, Süsskind'in buraya geldikten iki yıl sonra doğal gördüğü şeylere ben hâlâ şaşırıyorum. Suaheli'ceyi daha iyi konuşmaya başlayınca, Owuor'un benimle nasıl candan ilgilendiğini de daha iyi fark etmeye başladım.

Bir ara hastalanmıştım. Bir gün ateşim yükseldi. Owuor, Süsskind'i çağırمام için ısrar etti. Süsskind gece geç vakit geldi, hemen teşhisi koydu. Sıtma. Neyse ki yanında kinin varmış, kısa sürede iyileştim. Beni gördüğünde sakın korkma. Çok zayıfladım, yüzüm de oldukça sarı. Anlayacağın, kız kardeşinin bana ayrılırken armağan ettiği, benim de o zaman hiç de gerekli bulmadığım minik ayna çok işe yaradı. Ama ne yazık ki aynacık çoğu kez tatsız öyküler anlatıyor.

Hastalandığında, bir doktora telefon bile edemediğin, üstelik ona ödeyecek paranın da olmadığı bir ülkede, ilaçların ne denli önemli olduğunu iyice anladım. Özellikle tentürdiyot ve kinine gereksinimimiz var. Annen mutlaka bizim gibi insanların halinden anlayan ve bu ilaçları almana yardım edecek bir doktor tanıyordun Bir çocuğa ne kadar kinin verilmesi gerekir, onu da öğren. Seni korkutmak istemem ama, bu ülkede insanın kendi kendisinin doktoru olmayı öğrenmesi gerekiyor. Süsskind'in yardımı olmasaydı, işim haraptı. Tabii yanımdan bir an bile ayrılmayıp, beni çocuk gibi besleyen Owuor'u da unutmuyorum. Owuor sadece bir tek çocuğumun olduğuna bir türlü inanmak istemiyor. Kendisinin yedi çocuğu var, yanlış duymadıysam üç tane de karısı. Bir düşün, bütün ailesini güvence altına almak zorunda. Ama hiç değilse bir vatani var. Bu yüzden ona çok gıpta ediyorum, okuması olmadığından, dünyada olup bitenlerden bihaber

olmasına da... İşin garibi, benim Bay Morrison'dan çok farklı bir Avrupalı olduğumu fark etmişe benziyor

Regina'ya benden söz et, babasını tanıyacak mı bakalım? Çocuk bu olup bitenlerden ne anlayacak ki? En iyisi gemiye bindiğinizde onunla konuşursun. Gevezelik etse de artık önemli değil. Fazla veda ziyaretlerine de gitme! Üzüldüğünle kalırsın. Babam, Sohrau'ya son defa onları görmeye gitmemenizi anlayışla karşılayacaktır. Hatta işine bile gelir. Kaec'i ve anneni benim için öp. Ayrılış günü her ikisine de acı gelecektir. İnsan sonunun nereye varacağını düşünemiyor.

İkinizi de sevgiyle kucaklıyorum.

Senin Yaşlı Walter'in

4 Nisan 1938, Rongai

Benim sevgili Regina'm!

Bugün özellikle sana yazılmış bir mektup alıyorsun, çünkü baban seni göreceği için çok mutlu. Bugünlerde daha da uslu olmalısın, akşamları dua etmeyi unutma, elinden geldiği kadar da annene yardım et. Üçümüzün birlikte yaşayacağı çiftlik eminim çok hoşuna gidecek. Burada bir sürü çocuk var. Ama onlarla oynayabilmen için önce dillerini öğrenmelisin. Burada her gün pırıl pırıl bir güneş var, yumurtalardan minik sevimli civcivler çıkıyor. Geldiğimden bu yana iki buzağı dünyaya geldi. Ama bir tek şeyi iyice kafana koy: Afrika'ya, sadece köpeklerden korkmayan insanları alıyorlar.. Bu yüzden cesur olmaya çalış. Hayatta cesur olmak çikolatadan çok daha önemli.

Yanacıklarında yer kalmamacasına bol öpücükler... Annene, Büyükanneye ve Kaete Teyze'ye de birkaçını verebilirsin.

Baban

1 Mayıs 1998 Rongai

Sevgili babam ve Sevgili Liesel'im!

Gül tohumlarını, Sauerkraut reçetesiyle, Sohrau'dan en yeni haberleri gönderdiğiniz mektubunuz dün geldi. Bu mektubun benim için ne ifade ettiğini keşke sözcüklere dökebilseydim! Kendimi, sevgili babacığım, bir an için bir zamanlar cepheden mektup gönderdiğin o küçük oğlun gibi hissettim. Her mektubun cesaret ve vatana sadakat duygularıyla doluydu. Ama en büyük cesarete, insanın vatansız kaldığında ihtiyacı olacağı, o günlerde hiçbirimizin aklına bile gelmemiştir.

Avusturyalıların Reich'a getirilmelerinden bu yana, sizler için eskisinden de çok endişeleniyorum. Almanların Çekler'e de aynı şans tanımayacaklarını kim bilebilir. Ya Polonya'nın geleceği ne olacak?

Afrika'ya gelir gelmez, sizler için bir şeyler yapabileceğimi sanmıştım. Ancak, yirminci yüzyılda insanların bütün dertlerinin geçim ve başını sokacak bir dam olabileceğini hiç düşünemezdim. Jettel ve Regina buraya gelene kadar ne yazık ki yapacak bir şey yok. Yumurta, tereyağ, süt ve üstüne bir de aylık kazancının olacağı bir iş bulmak aslında daha sonra da epey zor olacak. En azından, göçmenlere danışmanlık yapan bir Musevi bürosuyla temasa geçebilirsiniz. Sırf bunun için Breslau'ya bile gitmeye değer. Hiç değilse Jettel'le Regina'yı da görmüş olursunuz. Çünkü onların Afrika yolculuğuna çıkmadan önce bir kez daha Sohrau'ya gelmelerini istememiştir. Mektuplarından Jettel'in, buna çok sinirlendiğini fark ettim.

Ama her şeyden önce sevgili babacığım artık boş hayallere kapılmayın. Almanyamız bitti, öldü. Bizim sevgimizi tepti.. Her gün biraz daha yüreğimden çıkarıp atıyorum. Sadece bizim Schlesierland'ımız asla boyun eğmeyecek.. Burada vatandan bunca uzakta, dünyada neler olup bittiğini nasıl öğrendiğimi belki de merak ediyorsunuzdur. Startler'lerin ayrılırken bana armağan ettikleri radyo gerçek bir mucize. Alman kanalını evdeki kadar net alıyorum. Dostum Süsskind'in dışında (o komşu çiftlikte yaşıyor, buraya gelmeden önce de çiftçilik yapıyormuş) benimle Almanca konuşan tek kişi bu radyo. Acaba Bay Göbbels, Rongai'de yaşayan bu yahudinin,

anadiline duyduğu özlemi, onun yaptığı konuşmalarla giderdiğini duysaydı hoşuna gider miydi dersin? Bu zevki de sadece akşamları tadabiliyorum. Gündüzleri ise, yerlilerle konuşuyorum, hepsinden iyisi bu, bir de ineklere davalarımı anlatıyorum. Melul gözlü bu hayvanlar her şeyi öyle iyi anlıyorlar ki.

Süsskind, yaşamı algılamaktaki mizahi içgüdümün, bu ülkede dikiş tutturacak denli güçlü olduğunu iddia ediyor. Bunu söylerken korkarım bazı şeyleri karıştırıyor. Aslında, Wilhelm Kulas olsaydı iyi bir kariyer yapabilirdi. Burada teknisyenlere mühendis diyorlar, çok çabuk da iş buluyorlar, Bense, "ülkemde iken adalet bakanıydım" diye iddia etsem bile, bu beni hiçbir yere götürmez. Onun yerine ben de, çiftlik hizmetkârıma, "Kalbimi Heidelberg'te bıraktım"* şarkısını öğrettim. Her sözcüğü öğrenmekte bu kadar zorlanan birini, yumurta pişirme saatinin yerine rahatlıkla kullanabilirsin. Rafadan yumurtalarımı, onun sayesinde aynı evdeki kıvamında pişirebiliyorum. Gördüğünüz gibi ben de burada küçük başarılarımla avunuyorum. Daha büyükleri ne yazık ki zaman alacak. Hepinizi özlemle kucaklıyorum.

*"Ich hab mein Herz in Heidelberg verloren", Almanların sıkça söylediğı pek sevilen ünlü bir şarkısıdır, Ç.N

Sizin Walter'ınız

25 Mayıs 1938, Rongai

Benim Sevgili İna'm, benim sevgili Kaete'im Bu mektubu aldığınızda, Tanrı izin verirse, Jettel ve Regina yola çıkmış olacaklar. Şu anda ne hâlde olduğunuzu tahmin edebiliyorum, ama inan, Breslau'yu ve sizleri düşündükçe, neler hissettiğimi sözcüklere dökmekte zorlanıyorum. Biz ayrıldıktan sonra Jettel'i avutmak için elinizden geleni yaptınız, benim şımarık Jettel'im, tanıdığım kadarıyla eminim epey başınızı ağrıtmıştır.

Jettel için endişelenmeyin. Buraya alışacağına inanıyorum. Son yıllarda, özellikle de son aylarda yaşadıklarından sonra, eminim bir tek şeyin önemli olduğunu anlamıştır: birlikte ve güven içinde olmamız. Biliyorum sevgili İna, benim gibi öfkeli biri, Jettel'in de, suyuna gidilmediği zaman hemen ölçüyü kaçıran, dikkafalı, inatçı bir çocuk olması, seni her zaman endişelendirmiştir, ama bunların hiçbirinin bizim evliliğimizle bir ilgisi yok. Jettel, hayatımın büyük aşkıydı, her zaman da öyle kalacaktır. Bazen hayatımı zorlaştırsa da.

Görüyorsun, Afrika'nın hiç batmayan kızgın güneşi insanın dilini nasıl da çözüyor, ama zamanı geldiğinde insan bazı şeyleri açıkça söyleyebilmelidir. Bence şimdi tam sırası: Sevgili İna'm, yeryüzünde senden daha iyi bir kayınvalide daha yoktur.. Sakın kızarmış patateslerinden söz ettiğimi sanma, öğrencilik günlerimden söz ediyorum. Evine geldiğimde henüz ondokuz yaşındaydım, bana oğlun gibi davrandın. Ne kadar uzun zaman geçti ve ben, yaptıklarının karşılığını ne kadar az verebildim!.

Şimdi hepiniz güçlü olmalısınız!. Amerika ile mektuplaşmanızdan çok ümitliyim. Her fırsatı değerlendirin. Biliyorum, dualarla aran pek iyi değildir, bense Tanrı'nın yardımına sığınmayı ihmal etmiyorum. Umarım bir gün ona teşekkür edecek fırsatı bana verir.

Jettel ve Regina burada prensesler gibi ağırLANacaklar. Regina için, sedir ağacından baş kısmı taç süslemeli harikulade bir karyola yaptırdım (burada yaşamak için hiçbir şeyim yok gerçi ama istediğim kadar ağacı kesebiliyorum). Tacı önce kağıdın üzerine çizdim, sadık hizmetkarım ve

arkadaşım Owuor, elinde bıçağı ile yarı çıplak dev gibi bir adamı getirdi, bizim tacı bir güzel yonttu. Bütün Breslau'da eminim böyle güzel bir parçayı daha bulamazsın. Yağmur yağdığında Jettel'in ayakları çamura batmasın diye, evle dışarıdaki baraka tuvalet arasındaki patikayı tahta döşettim. Burada en küçük bir işi bile insanın kendisinin yaptığını görünce, umarım çok şaşırmaz. Evden tuvalete gitmek üç dakika sürüyor. İshal olunca tabii daha az.

Belediyeye ve bizimkilere yardım eden kim varsa, herkese selamlarımı ilet, kendinize iyi bakın!. Bunları yazmak bana aptalca geliyor ama, insan hissettiklerini başka nasıl ifade edebilir ki?

Sonsuz sevgilerimle,

Sizin Walter

20 Temmuz 1938, Rongai

Benim sevgili Jettel'im

Bugün Southampton'dan yazdığın mektubunu aldım. Bir başına yaşayan yalnız bir adam olarak nasıl rahatladım, nasıl mutlu oldum bilemezsin.. Nihayet, nihayet, nihayet... Artık korkmadan birbirimize yazabileceğiz. "Adolf Wormann" gemisinin postaları topladığı uğrak limanların adlarını vermeyi akıl ettiğin için sana hayranım. Bunu o zaman hiç düşünmemiştim. Demek bu mektup Tanca'ya gidecek. Doğru hesapladıysam, orada senin eline geçmiş olacak. Nis'e yazmak için zaman çok az. Umarım, çok hayal kırıklığına uğramadm. Posta beklemenin ne demek olduğunu çok iyi bilirim.

Regina ilk siyah adamları Tanca'da görecektir. Bizim küçük korkak tavşan umarım çok ürkmez. Yolculuk heyecanını yenmiş olmasına çok sevindim. Belki de onu olduğundan fazla nazlı sanıyorduk. Senin, ne hâlde olduğunu düşünebiliyorum. Annenin Hamburg'a kadar sana eşlik etmesi hoşuma gitti. Ümitsiz bir yüreğin hâlâ başkalarını düşünebilmesi ne güzel!

Buzdolabını satın almadın diye tasalanma. Etleri ve tereyağını, bir güzel yeni gece elbisenin içine sarar, sonra da hepsini yakıcı güneşte rüzgâra salarsın. Şaka değil, ipekli kumaşlar içinde olmasa bile, insanlar yiyecekleri burada böyle soğutuyor, biz de bir kere deneyebiliriz. Hiç değilse, gece elbisenin bir işe yaradığını görünce için rahatlar. Dün muz aldım. Sakın yarım kilo ya da bir kilo sanma, koca bir hevenk, üzerinde en az elli muz var.. Regina bunu görünce şaşırarak. Burada kadınlar arada bir, ellerinde koca muz hevenkleri ile gelip çiftliklere satıyorlar. İlkinde, sadece üç adet muz satın almak istediğimi gören bütün siyahiler başıma toplanıp neredeyse gülmekten öleceklerdi. Muz burada çok ucuz (hatta bizim gibi, bir işe yaramaz Museviler için bile) ve de yemyeşil, ama tadı olağanüstü. Keşke her şeyin tadı burada böyle güzel olsa. Geleceksiniz diye, galiba Owuor da seviniyor. Üç gündür benimle küstü. Cümle kuracak kadar Suahelice'yi öğrendiğimde, her gün aynı pudingi yemek istemediğimi itiraf edince, deli oldu. Pudingini ilk yediğim gün ne kadar beğendiğimi söyleyip duruyor. Bu

tatlıyla ilk tanışmamızda ağzımı şapırdattığımı anımsatıp, yüzünde alaycı bir ifadeyle beni süzüp durdu. Ben de süt dökmüş kedi gibi kalakaldım. Suahelice'de, "değişiklik" sözcüğünün karşılığını, (tabii böyle bir sözcükleri şayet varsa), elbette bilmiyordum.

Buradaki insanların zihniyetini anlamak epey zaman alacak, ama hepsi de çok sevimli, eminim çok da akıllı. En azından insanları bir yere hapsedmeyi ya da ülkelerinden kovmayı asla akıllarına bile getirmezler. Yahudiymişiz, sığınmacıymışız, ya da kaderin cilvesi bu ya, hem yahudi hem de sığınmacı olmamız kimsenin umurunda değil. İyi bir günümde, bazen bu ülkeye alışabileceğimi düşündüğüm oluyor. Belki de bu siyah adamların anıları unutmaya yarayacak bir ilaçları (ilaca burada Daua diyorlar) vardır. Şimdi benim için çok ilginç bir olayı anlatmak istiyorum. Bir hafta önce Heini Weyl aniden çıkageldi. Hani şu, Tauentzien Meydanı'nda büyük çamaşırhanesi olan adam. İşten atıldıktan sonra nereye göç edeceğimizi bilmediğim bir sırada babamın tavsiyesi üzerine ona gitmiştim. Adam başına sadece elli sterlin istiyorlardı, bu yüzden Heini o zaman bana Kenya'yı önermişti.

Şimdi onbir aydır burada; bir otelde iş bulmayı denedi ama olmadı. Garsonluk beyazlara pek uygun bir iş sayılmıyor, daha iyi bir pozisyon için ise İngilizce bilmek gerekiyor. Sonunda Ki-simu'da bir altın madeninde menajerlik buldu (ki burada herkes menajer, ben bile). Kisumu'nun korkunç sıcak bir iklimi var, hatta sıtma bölgesi diye de biliniyor, ama o bütün bunlara rağmen iyimserliğini kaybetmedi. Rongai, Nairobi'den Kisumu'ya giden yol üzerinde olduğundan, cebindeki son parası ile satın aldığı bir arabayla karısı Ruth'la birlikte bize uğradı. Bütün bir gece laklak yaptık, Breslau'dan anılarımızı tazeledik. Owuor'da puding öfkesini unutup, sadece Bay Morrison için kesimine izin verildiği halde, elinde bir tavukla geldi. Söylendiğine göre tavuk ayaklarının dibine cansız düşüvermiş.

Çiftliğe birinin ziyarete gelmesi ne büyük nimet bilemezsin! İnsan ölmüş de yeniden dirilmiş gibi oluyor.

Weyl'ler'in dediklerine göre, Fritz Feuerstein'la iki erkek kardeşi Hirschl tutuklanmışlar. Schlesinger'in bir mektubundan, Hans Wohlgemut'la

kayınbiraderi Siegfried'i de götürdüklerini öğrendim. Bunu çoktandır biliyordum, ama Breslau'dan ayrılana kadar sana bu tutuklamaları yazmak istemedim. Yahudi bir avukata gitmeyi bir türlü kabullenemeyen, bizim iyi yürekli, sadık Greschek'in, Cenova'ya kadar trende bana eşlik ettiğinden de sana hiç söz etmedim. O da bana buraya bir mektup gönderdi. Cevaplamadığım için umarım beni anlayışla karşılamıştır.

Tanrı'nın ne sevgili kullarıyız, artık çekinmeden, korkmadan birbirimize mektup yazabiliyoruz. "Adolf Wörmann" gemisinde, bitişiğinizdeki masada Naziler varsın hayranlıkla Hitler'den söz etsinler, kulak asma. Hiç önemli değil! Böyle kırılganlıklar zengin insanların harcıdır, bunu artık iyice kafana koy. Sizin için söz konusu olan şu anda VVörmann gemisinde olmanızdır, yoksa kimlerle seyahat ettiğiniz değil. Mideni bulandıran bu insanları bir ay sonra görmeyeceksin bile. Owuor'a gelince, o zaten insanları nasıl inciteceğini bile bilmez. Süsskind, patronunun, Mombasa'ya giderken arabasını almasına izin vereceğini umuyor. Öyle olursa, ikinizi de gemiden alır, direkt buraya getiririz. Direkt dediğime bakma, asfaltlanmamış yollardan en az iki gün, ama bir geceyi Nairobi'de Gordon ailesinin yanında geçirebiliriz. Gordon'lar dört yıldır orada yaşıyorlar, yeni gelen herkese de her an yardıma hazırlar. Ama eğer Süsskind'in patronu, bir sığınmacının ölüm korkusundan aylar sonra karısıyla çocuğunu kollarına alma özlemiyle yanıp tutuştuğunu anlayışla karşılamazsa da, sakın üzülme. Mombasa'daki Musevi cemaatinden kim olursa, Nairobi'ye giden trene sizi koyar, oradan Rongai'ye devam etmenize de yardım eder. Buradaki cemaatler mükemmel çalışıyor. Ama ne yazık, sadece ülkeye girişlerde yardımcı oluyorlar. Kavuşacağımız ana kadar, haftaları, günleri değil, artık saatleri sayıyorum. Kendimi düşün gecesi gerdeğe girecek damat gibi hissediyorum. Sevgiyle Sizi Kucaklayan Yaşlı Walteriniz

II. BÖLÜM

Owuor, Regina'yı arabadan indirirken, "Toto" diyerek gülümsedi. Küçük kızı, önce hafifçe yukarı fırlatıp, sonra tekrar yakalayarak göğsüne bastırdı. Kolları yumuşak, sıcak, gülerken görünen dişleriye bembeyazdı.. İri gözbebekleri yüzünü adeta aydınlatıyordu. Kafasına geçirdiği koyu kırmızı takke, Regina'nın uzun yolculuğa çıkmadan önce kek pişirmek için kum sandığına koyduğu üstüste geçirilmiş bakraçlara benziyordu. Takkeden incecik püsküllü siyah bir ponpon sallanıyor, kenarlarından minicik siyah lüleler sarkıyordu. Owuor'un pantolonunun üstüne giydiği uzun beyaz gömlek, uslu çocukların resimli kitaplarındaki neşeli meleklerin elbisesine benziyordu. Yassı bir burnu, kalın dudakları vardı, kafası kapkara bir mehtaba benziyordu.. Alnına biriken terler, güneşin vurmasıyla rengârenk inci tanelerine dönüşüyordu. Regina hayatında hiç böyle minik inci taneleri görmemişti.

Owuor'un teninden yayılan bal rayihalı güzel koku, tüm korkulan silip süpürüyor, küçücük bir kız adeta yetişkin biri oluyordu. Regina, bedenindeki tüm yorgunluğu ve acıları koparıp alan bu büyülü havayı iyice içine çekebilmek için ağzını alabildiğine açtı. Şimdi Owuor'un kollarının kendisine güç verdiğini daha iyi hissediyor, dilinin çözöldüğünü fark ediyordu.

Regina, güzel, yabancı sözcüğü tekrarladı, "Toto!"

Koca adam, güçlü elleriyle küçük kızı usulca yere indirdi. Kulakları gıdıklayan gırtlaktan bir kahkaha patlattı. Birden yüksek ağaçlar yerlerinde şöyle bir döndüler, bulutlar dans etmeye koyuldular, kara gölgeler güneşin aklığına sığındılar.

Owuor yeniden güldü, "Toto!"... Sesi tok ve sıcacıktı. Regina'nın geceleri hayal ettiği, büyük hüznü şehirdeki, birbirleriyle fısıldaşan, ağlaşan insanların sesine hiç benzemiyordu.

Regina, "Toto!" diyerek sevinçle karşılık verdi.

Gözlerini öyle bir açtı ki, günün aydınlığında ışıldayan noktacıkların ateşten bir top olup sonra kaybolduğunu gördü. Baba, küçük beyaz elini annenin omzuna koymuştu. Baba ve anneye yeniden sahip olma duygusuyla, Regina'nın aklına birden çikolata geldi. Ürkek ürkek kafasını salladı, anında teninde soğuk bir rüzgârın temasını hissetti. Acaba çikolatayı aklına getirirse siyah adam bir daha hiç gülmeyecek miydi? Yoksul ocuklara artık çikolata yoktu. Babası avukatlığı bırakalıberi Regina da yoksullaştığını biliyordu. Anne gemideyken her şeyi anlatmış, aptalca sorular sormayıp, söylenenleri çok iyi kavradığı için de Regina'yı övmüştü. Ama şimdi kavurucu sıcakla birlikte nemli olan bu yeni havayı solurken, hikâyenin sonunu pek anımsayamıyordu.

Sadece, annesinin beyaz elbisesinin üzerindeki mavi-kırmızı çiçeklerin kuşlar gibi uçtuğunu görüyordu. Babasının alnında biriken inci tanecikleri de ışıllı ışıllı parıldıyorlardı, gerçi Owuor'un yüzündekiler gibi güzel ve rengârenk değildiler ama, yine de Regina'yı eğlendirmeye yetiyordu. "Gel, ocuğum," Regina annesinin seslendiğini duydu, "bir an önce güneşten kaçmalıyız". Babasının elini kavradığını hissetti, ama parmaklar artık onun değildi, sıkı sıkı Owuor'un gömleğine yapışmışlardı.

Owuor kızın ellerine vurup, parmaklarını özgürlüğüne kavuşturdu.

Evin önündeki küçük ağaca tünemiş olan büyük siyah kuşlar bağışarak bulutlara doğru uçtular, ardından kırmızı toprak üzerine çıplak ayaklarını vura vura Owuor da uçar gibi gözden kayboldu. Beyaz melek entarisi uzakta rüzgârdan toparlacık olmuştu. Owuor'un gittiğini görmek Regina için kötü oldu. Göğsünün tam ortasında, her defasında büyük bir üzüntünün habercisi olan o keskin acıyı hissetti, aynı anda, annesinin yolculuğa çıkmadan önce kendisine söylediklerini anımsadı, annesi ona, "Yeni yaşamında artık ağlamamalısın." demişti. Gözyaşlarının akmaması için, gözlerini yumdu. Yeniden açtığında, Owuor'un sararmış otlardan kendilerine doğru gelmekte olduğunu gördü. Kollarında küçük bir karaca taşıyordu.

"Bu Saura. Saura, senin gibi bir Toto," dedi. Regina söylediklerinden bir şey anlamadığı halde, kollarını açtı. Owuor titreyen hayvancığı ona uzattı. Sırtüstü yatıyordu, incecik bacakları vardı. Kulakları, sandıkta koyacak yer kalmadığı için, yolculuğa çıkarken yanma alamadığı bez bebeği Anni'ninki kadar küçüktü. Regina o güne kadar bir hayvanı ellememişti. Ama içinde en ufak bir korku duymadı. Başını eğdi, saçları küçük karacanın gözlerine değiyordu, dudaklarıyla hayvanın alnına bir öpücük kondurdu.

"Hayvancık acıkmış" diye fısıldadı Regina; "benim gibi". Jettel: "Aman Tanrım, hayatın boyunca bugüne dek böyle bir şey söylemedin." "Bunu benim karacam söyledi, ben değil."

"Bakıyorum artık bir zenci gibi konuşuyorsun," dedi Süsskind. Gülüşü Owuor'unkine benzemiyordu ama, yine de kulağa pek fena gelmiyordu.

Regina karacayı sıkıca göğsüne bastırdı, şimdi sıcacık bedeninden gelen düzgün kalp atışlarından başkaca bir şey duymuyordu. Hayvanın gözlerini kapadı. Babası uyuyan hayvanı Regina'nın kollarından alarak Owuor'a uzattı. Sonra Regina'yı küçük bir çocukmuş gibi kucağına alarak eve taşıdı. "Ne güzel!" diye sevinçle bağırdı Regina; "damda delikler var. Bugüne kadar böyle bir şey görmedim".

Walter, "Buraya gelene kadar ben de görmemiştim. Hele bir bekle, ikinci hayatımızda her şey çok farklı." dedi.

Regina mutlu bir sesle: "İkinci hayatımız öyle güzel ki!" dedi. Owuor daha ilk günden çağırdığı gibi, karacanın adı Saura kaldı. Saura, küçük evin arkasındaki büyük bir ahırda kalıyordu, sıcacık diliyle Regina'nın parmaklarını yalıyor, küçük bir teneke kaptan süt içiyordu. Birkaç gün sonra körpe mısır koçanlarını dişleriyle çiğneyecek hâle gelmişti. Regina her sabah ahırın kapısını açıyordu. Saura hemen yüksek otlar arasından sıçrayarak kalkıyordu. Otlamadan dönerken de başını Regina'nın kahverengi pantolonuna sürtüyordu.

Akşam güneş gökyüzünden kaybolup, çiftlik siyah mantosuna büründüğünde, Regina, annesinden küçük erkek kardeşe, küçük

kızkardeşin hikâyesini anlatmasını bekliyordu. Küçük karacasının da günün birinde genç bir oğlana dönüşeceğini biliyordu.

Saura'nın bacakları tomurcuk açan ağaçların arkasındaki otların boyunu geçtiğinde, Regina da, babasının sütlerini sağdığı ineklerin adlarını ezberleyip tek tek söyler hâle geldiğinde, Owuor siyah benekli beyaz köpeği çiftliğe getirdi. Regina, yıldız parlaklığında gözleri, uzun ve nemli bir burnu olan bu sevimli köpeğin boynuna hemen kollarını dolayıverdi. Evden fırlayan anne hayretle seslendi: "Hani köpeklerden korkuyordun?"

"Burada korkmuyorum."

"Ona Rummler" adını verelim, dedi Baba. Öyle dokunaklı bir sesle söylemişti ki, Regina gülmemek için yutkundu, kıkırdayarak, "Saura gibi güzel bir isim" "Ama Rummler Alman adı. Oysa sen sadece Suahelice'yi beğeniyordun" "Rummler de hoşuma gitti"

"Rummler adı nereden aklına geldi" diye anne hayretle sordu, "Leobschütz'deki Kreisleiter'in adıydı."

"Ah Jettel anlamıyor musun, biraz eğlenelim. Şimdi günboyu hey Rummler, seni pis herif diye seslenir, sonra da kimse bizi tutuklamaya gelmedi diye seviniriz."

Regina içini çekerek, küçük sarkık kulaklarıyla sinekleri kovalayan köpeğin koca başını okşamaya koyuldu.

Baba her zamanki gibi anlamadığı şeylerden konuşuyordu. Güldüğü zaman da, Owuor'un gülüşleri gibi dağlarda yankılanmıyordu. Regina köpeğin kulağına, genç bir prene dönüşen karacanın öyküsünü fısıldarken, baba Saura'nın ahırına doğru bir göz attı. Walter Regina'nın öyküsünü duyduğunda Regina'nın bir erkek kardeş istediğini anladı.

Rüzgar kulaklarını okşarken, annesiyle babasının durmadan Rummler diye seslenmelerini işitiyor, sesleri çok net duyduğu halde, ne söylediklerini doğru dürüst anlayamıyordu. Her sözcük, eliyle yakalamaya çalıştığı bir sabun köpüğü gibi hemencik sönüp gidiveriyordu.

Regina, Rummler'den hemen sonra çiftliğe gelen Aja'yı da sevmiştir. Son kızılığın ufukta kaybolduğu, dikenli akasyalara tünemiş kara akbabaların kanatlarından kafalarını çıkardıkları bir sabah, evin kapısına gelmişti. Aja, burada çocuk bakıcısının adıydı, önden ve tersten okunduğunda aynı anlama geldiğı için de Suahelice'deki diğerközcüklerden daha kolaydı. Aja da, Rummler ve Saura gibi Owuor'un bir armağanıydı.

Önlerindeki çimenlikte derin kuyuları bulunan beyaz taştan evlerde yaşayan zengin çiftçi ailelerinin hepsinin birer Aja'sı vardı. Ovvuor Rongai'ye gelmeden önce, böyle bir çiftlikte, arabası, bir sürü atı, tabii çocuklara bakmak üzere bir de Aja'sı olan bir Bwana'nin beyaz adam) yanında çalışmıştı. Nehrin kıyısındaki kulübelerden birinde yaşayan genç kadını getirdiğı gün "Aja'nın olmadığı bir ev iyi değildir," demiştir. Teşekkür ederken, "senta sana" demeyi öğrettiğı Memsahib (beyaz kadın) beğenisini Owuor'a gözleriyle anlatmaya çalışmıştı. Aja'nın Saura'nınkiler gibi yumuşacık, iri kahverengi gözleri vardı. Minicik ellerinin ayaları, Rummler'in derisinden daha beyazdı. O da Owuor'un Jaluo kabilesinden geliyordu ama, teni onunkinden daha açıktı. Sağ omzuna koca bir düğümle tutturduğu sarı atkı rüzgârdan açıldıkça, küçük diri göğüsleri ipe dizilmiş ampuller gibi sürtüyordu. Aja hiçbir şeye ne öfkeleniyor ne de sabırsızlık gösteriyordu. Az konuşuyordu ama gırtlaktan çıkardığı kısacık sesler bile güzel bir şarkı gibi çıkıyordu.

Regina Owuor sayesinde dillerini nasıl o kadar kısa zamanda ve mükemmel öğrendiyse, Aja ile de yaşamına suskunluğu öğrenmek girmişti. Her gün öğle yemeğinden sonra, evle mutfak arasındaki avluya çıkarlar ve avludaki ağacın gölgeliğinde oturlardı. Sıcak sütle, sahanda yumurtaların kokusunu en güzel buradan alabiliyorlardı. Kokuya doyup, damağı ıslanınca da yüzünü usulca Aja'nın atkısına sarıyordu. Sonra da kulağı iki yüreğın atışında uykuya dalar, güneş gökyüzünden iyice çekilip, gölgeler uzayınca da, Rummler'in yüzünü yalamasıyla uyanırdı.

Sonra sıra Aja'nın uzun saplı otlarla küçük sepetleri ördüğü saatlere gelirdi. Elleriyle otların arasından ayıklayarak uyandırdığı minik kanatlı hayvancıkların, tüm dileklerini Tanrı'ya ulaştıran uçan atlar olduğunu sadece Regina bilirdi. Aja işini yaparken bir yandan dilini şaplatır, ama

bunu yaparken de dudaklarını hiç kıpırdatmazdı. Gecelerin gürültüleri hep aynıydı. Karanlık bastığında, sırtlanların uluması duyulur, kulübelerden zaman zaman şarkı sesleri yükselirdi. Regina yataktayken bile bu seslerden nasibini alırdı. Çatıya kadar uzanamayan evin duvarları çok alçak olduğundan, kendi odasından annesiyle babasının konuşmalarının her kelimesini duyardı.

Fısıldar gibi konuşsalar da, sesleri gündüz olduğu kadar yüksek gelirdi. Kimi nisbeten sessiz gecelerde bu sesler arı vızıltılarına bazen de Rummler'in, dilinin bir iki hareketiyle çanağını boşaltırken çıkardığı homurtulara benzerdi. Ama bazen de sırtlanların ilk ulumalarıyla, birbiri ardından gelen korkulu konuşmaların duyulduğu, bitmek bilmeyen uzun ve kötü geceler de olurdu. Ancak şafakla beraber korkulu sesler yerini uyanan horozların seslerine bırakırdı. Bu gürültülü gecelerin sabahında Walter inekleri sağan çobanlardan da erken ahırlarda olurdu, Jettel de mutfakta uykusuzluktan kızarmış gözleriyle öfkesini, tüten ocağın üzerindeki süt kabında söndürürdü.. İşkence gibi geçen bir geceden sonra Rongai'nin serin akşamları bütün bir günün kızgınlığını alarak bulanmış zihinleri rahatlayana kadar birbirleriyle hiç konuşmazlardı. Sonra yaptıklarından utanarak barışır, işte o anda çiftlik yaşamının kızlarına ne kadar yaradığını fark ederlerdi. Eskiden, yabancılar kendisine sadece gülümseyerek bakınca bile, utanarak başını öne eğip, ellerini arkasında kavuşturan ürkek çocuk bukalemun gibi değişivermişti. Rongai'deki yaşam sağlığına iyi gelmişti. Artık pek ender ağlıyor, Owuor yanındayken de hep gülüyordu. Sesinde çocukluktan eser kalmamıştı. Walter'i kışkındıracak kadar kendinden emin görünüyordu.

Regina'nın Owuor ve Aja ile kendi dillerinde konuşabilmek için Jaluo'ca öğrendiğini söylediği gün, Jettel, "Annem zaten hep söylerdi," dedi, "çocuklar çabuk uyum sağlarlar."

"Desene senin için de ümit var."

"Bana hiç de komik gelmiyor."

"Bana da."

Walter ani çıkış yaptığına hemen pişman oldu. Eskiden yaptığı masum şakaları özler olmuştu. Alaycı tavrı kırıcı olduğundan beri, Jettel'in huzursuzluğu böylesi şakaları affedemez hale gelince, iyi günlerinde doğal gördükleri ufak kırılğanlıklara şimdi ikisi de tahammül edemiyordu. Jettel'le Walter'in birbirlerine kavuşma mutluluğu ne yazık ki uzun sürmemişti, zaman geçmeden yüreklerini acıtan ümitsizliğin pençesine düşmüşlerdi. İtiraf etmekten çekiniyorlardı ama, çiftlikteki yalnızlığın getirdiği zoraki birliktelik ikisini de sıkıyordu. Belki de bir başlarına kalsalar daha az acı çekeceklerdi.

Birbirlerine bağımlı olmaya alışmamışlardı. Kendilerinin dışındaki heyecan verici değişik yaşantılarla dolu bir dünyanın varlığından habersiz günün her saatini birlikte geçirmek zorundaydılar. Evliliklerinin ilk yıllarında iken, alay edip burun kıvırdıkları hatta sıkıcı buldukları küçük kasaba dedikoduları, şimdi geriye dönüp baktıklarında eğlenceli ve heyecanlı geliyordu. Eskiden olduğu gibi, küçük atışmalar sonrasında bir süre için ayrılıp, sonra da anımsadıklarında kendilerine masum görünen atışmaları sırasındaki iğneleyici sözleri unutturan mutlu kavuşma anları da artık geçmişte kalmıştı. Walter'le Jettel birbirlerini tanıdıkları günden beri hep kavga etmişlerdi. Walter'in, itiraz kabul etmeyen, parlamaya hazır taşkın bir yaradılışı, Jettel'de ise; çocukken çok güzel olup, genç yaşta dul kalmış bir anne tarafından prensesler gibi el üstünde yetiştirilmiş bir kadının kendine güveni vardı.

Uzun nişanlılık döneminde sıradan, saçma şeyler yüzünden çıkan çatışmaların üstesinden gelemeyip hâl yoluna gidememekteki beceriksizliklerinden hep yakmışlardı.. Bu küçük kavgaları ve sonrasında gelen barışmaları, birbirlerine olan sevginin bir parçası olarak kabullenmeyi ancak evlilikleri sırasında öğrenmişlerdi.

Regina dünyaya gelip altı ay sonra da Hitler iktidar olunca birbirlerine eskisinden daha sıkı sarılmışlar, ama kendi yarattıkları bu cennette dışlandıklarının o zaman farkına varamamışlardı. Gerçekte ne olup bittiğini, şimdi ancak burada Rongai'deki yaşamın tekdüze akışında anlıyorlardı. Gençliğin verdiği o inanılmaz güçle, çoktan dışlandıkları bir vatana tutunabileceklerine dair hayallerini beş yıl inatla sürdürmüşlerdi. Şimdi

görebildiklerini o zaman neden fark edememiş olduklarına üzülp, cehaletlerinden, uzağı göremeyişlerinden utanıyorlardı.

Zaman hayallerine galip gelmişti. 1 Nisan 1933'te, Almanya'nın batısındaki Musevi işyerlerinin boykotu, durumu kabullenenlerin geleceğe dair umutlarını kırmıştı. Yahudi hâkimler görevlerinden, profesörler üniversitelerden atılmışlardı. Avukatlar ve doktorlar geçimlerinden olmuşlar, tüccarlar işlerini, başlangıçta bu dehşetin uzun sürmeyeceğini zanneden bütün muse viler de inançlarını kaybetmişlerdi. Almanya'nın Yukarı Silezya bölgesindeki yahudiler ise, Cenevre Azınlıklar Anlaşması sayesinde başlarına gelebilecek felaketlerden kendilerini koruyabilmişlerdi.

Walter, Leobchütz'de avukatlık stajına başladığı ve hatta noter olduğu hâlde, kendisine neden boykotçu bir asi gibi davrandıklarına bir türlü akıl erdirememişti. Oysa hafızasındaki Leobschütz sakinleri (birkaçı dışında, ki onların isimlerini sayabilirdi) hep dost canlısı ve hoşgörülü insanlardı. Yukarı Silezya bölgesinde de yahudilere karşı giderek artan bir öfke oluşmasına rağmen, insanlar yine de yahudi bir avukata gitmekten vazgeçmemişlerdi. Şimdi ona biraz tuhaf ve kibirli bir tavır gibi görünüyordu ama o zamanlar, bu insanlar kendisini diğer yahudilerle bir tutmadığı için epey böbürlenmişti.

Cenevre Azınlıklar Anlaşmasının sona erdiği gün, Walter avukatlık görevinden alınmıştı. Bu, Almanya ile ilk çatışmasıydı ki, bunu bir türlü kabullenememişti. Bu darbe ona ağır geldi. Ailesine karşı olan sorumluluk duygusu gibi içgüdüsünün de bir daha asla düzelmemesine iflas ettiği duygusuna kapılmıştı.

Jettel ise, içinde eksilmeyen yaşama sevinci ve çocuksuluğuyla, tehdidin büyüklüğünü kavrayamamıştı. Kendisine hayran küçük bir dost ve tanıdık topluluğunun odak noktası olmak ona yetiyordu. Çocukken, nasıl olduğunun pek de farkına varmadan sadece yahudi arkadaşlar edinmişti, okulu bitirince de yahudi bir avukatın yanında staj yapmış, Walter'in KC öğrenci bürosuyla olan ilişkileri sayesinde de sadece yahudilerle bağlantı kurmuştu. 1933'den sonra da sadece Leobschütz'deki Musevilerle dostluk kurmuş olması onu rahatsız etmemişti.. Çoğu annesinin yaşındaydı, Jettel'in

gençliği, cazibesi ve dostluğu ile hayat buluyorlardı. Üstelik o sıralar Jettel hamileydi ve çocuksu haliyle dokunaklı bir görünüşü vardı. Çok geçmeden Leobschütz'lüler tarafından da tıpkı annesi gibi şımartıldı, başlangıçta duyduğu korkuların aksine, küçük şehir yaşamı hoşuna gitmeye başlamıştı. Sıkılınca da Breslau'ya gidiyordu. Pazar günleri çoğunluk Tropau'ya gidilirdi. Çekoslavakya sınırında, kısa bir yürüyüş mesafesindeydi. Lezzetli şnitzeller ve zengin pasta çeşitlerine olan düşkünlüğünün ötesinde, Jettel'e komşu bir ülkeye gezinti yapma hayali bile yetiyordu.

Gündelik alışveriş, dost davetleri, Breslau'ya yapılan yolculuklar, sinemaya gitmek, sadece yüksek ateşle yatan bir hastanın yatağında dost bir aile hekimi tarafından ziyaret edilmesi gibi yaşamsal gereksinimlerin bir gün gelip de ulaşılamayacak olması asla Jettel'in aklına gelmezdi. Vatandan göç etmenin ilk basamağı olan Breslau'ya gidiş, yahudileri topraklarına almayı kabul edecek bir ülkenin ümitsiz arayışları, VValter'den ayrılış ve nihayet onu bir daha göremeyip, Regina'yla Almanya'da tek basma yaşamak zorunda kalacağı korkusu, Jettel'i aklını bir anda başına getirdi.. Artık hiçbir gelecek vaad etmeyen anlık zevklerle geçen o yıllarda neler olup bittiğini sonunda anladı. Kendini dünya akıllısı sanıp, insanları anlama konusundaki güçlü içgüdüsüne inandığı için, üstüne üstlük sorumsuzluğundan ve iyiniyetli oluşundan adeta utanç duydu. Rongai'de kendi kendisini sorgulayışı, suçluluk duygusu ve huzursuzluğu iyice arttı. Jettel, çiftliğe geldiği üç ay içinde ev, ineklerin ahır ve ormandan başka bir şey görmemişti.. Ülkeye geldiğinde, bedenini halsiz bırakan, kafasını sersemleten kuraklıktan olduğu kadar hemen ardından başlayan yağmurlardan da nefret etmişti. Günlük yaşamını, umutsuzca balçıklarla boğuşmak, mutfaktaki ocağı için kuru odun toplamakla sınırlamıştı.

Her an, sıtma ve Regina'nın ölümcül bir hastalığa yakalanması korkusu içindeydi. Her şeyden öte, Walter'in işini kaybedip, Rongai'yi terk etmek zorunda kalacakları ve barınacak bir yuva bulamayacakları paniği ile yaşıyordu. Jettel, gerçekleri görme konusundaki keskin içgüdüsüyle, her gelişinde Regina'ya pek de dostça davranmayan Bay Morrison'un, çiftlikte olup bitenlerden kocasını sorumlu tuttuğunun da farkındaydı.

Mısırlar önce çok kurumuş, sonra da ıslanmışlardı. Buğdaydan ürün alınamamıştı. Tavuklar bir göz hastalığına yakalanmışlardı, günde en az beş tanesi telef oluyordu. İnekler yeterince süt vermiyorlardı. Yeni doğan son dört buzağıdan hiçbirini iki haftadan fazla yaşayamamıştı. Walter'in, Bay Morrison'un isteği üzerine açtığı kuyudan su çıkmamıştı. Büyüyen sadece çatıdaki deliklerdi. Büyük yağmurlardan sonra Menangai'i kızıla boyayan ilk çalılık yangının çıktığı gün kavurucu bir sıcak vardı. Owuor yine de Walter ve Jettel için evin önüne iki iskemle attı. "Epeydir uykuda olan bir yangını seyretmelisiniz," dedi. "Öyleyse sen neden kalmıyorsun?"

"Bacaklarım fırla diyor."

Güneş batımı öncesindeki bir saat için rüzgâr oldukça kuvvetliydi, bulutlar çiftliğin üzerine kümelenmiş, yoğun dumanlardan gökyüzü grileşmişti. Kargalar tünedikleri ağaçlardan uçtular. Ormandan maymunların sesleri geliyor, sırtlanlar zamansız uluyorlardı. Hava keskin ve boğucuydu. Konuşmak zorlaşıyordu ki Jettel aniden yüksek sesle "Artık dayanamıyorum." dedi.

"Korkma, ilk defasında ben de ev yanacak sandım ve itfaiyeyi çağırmak istedim." "Ben yangından söz etmiyorum. Artık burada olmaya dayanamıyorum." "Buna mecbursun Jettel, bize kimsenin yardım edeceği yok." "Peki burada sonumuz ne olacak? Beş sent bile kazandığın yok, son paramız da bitmek üzere. Regina'yı okula nasıl göndereceğiz? Bir çocuk için burada hayat yok, bütün gün Aja ile ağacın altında pinekliyor."

"Bunu bilmediğimi mi sanıyorsun? Çocuklar buradan epey uzaktaki yatılı okula gidiyorlar. Bize en yakın olanı Nakuru'da ve ayda beş sterlin ediyor. Süsskind öğrenmiş. Eğer bir mucize olmazsa, birkaç yıl sonra bile bunu verecek gücümüz olmayacak."

"Hep bir mucize bekliyoruz."

"Jettel, Yüce Tanrı bizi hiç sıkıntıda bırakmadı. Yoksa burada olup, şimdiki durumumuz için yakınmazdın. Çok şükür hayattayız, bizim için en önemlisi de bu. Jettel sözleri ağzında geveleyerek, "Bunu artık duymak istemiyorum," dedi. "Hayattayız, peki ne için? Buzağının öldüğünü,

tavukların zıbarıp telef olduklarını gördükçe, telaşlanıp üzülmek için mi? Kendimi ölüden farksız hissediyorum. Bazen bunu istediğim de oluyor."

"Jettel, bunu bir daha söyleme! Tanrı aşkına, günah çıkarmayı bırak!" Walter ayağa kalkarak, Jettel'i sandalyesinden hafifçe kendine doğru çekti. Umutsuzluk ve çaresizlik içinde ne yapacağını kestiremiyordu, öfkesi, bütün iyiniyetini, akliselimini ve hakkaniyet duygularını yoketmişti. Ama sonra Jettel'in hıçkırıklarını tutarak sessizce ağladığını farketti. Solgun yüzü ve çaresizliği Walter'in yüreğini burktu. Sonunda acıma duygusu galebe geldi, serzenişlerini, öfkesini içine attı. Bu kez şefkatle karısını kendisine doğru çekti. Bir an kendisini, eskiden vücutlarının birbirine dokunuşunda hissettiği, o alışıldık tatlı heyecanın sıcaklığına bıraktı, ama bu ufacık teselliye bile karısına çok gördü, mantığıyla hâlâ direniyordu.

"Başımızı kurtardık. Devam etmek zorundayız."

"Bu da ne demek oluyor şimdi?"

"Jettel," dedi Walter fısıldayarak, gün ışıdığından beri içine attığı gözyaşlarını daha fazla tutamayacağını hissediyordu, "dün Almanya'da sinagogları ateşe vermişler. Yahudilere ait işyerlerinin camlarını kırmışlar, insanları evlerinden alıp ölesiye dayak atmışlar. Bütün gün bunları sana söylemeye çalıştım ama yapamadım."

"Nereden biliyorsun? Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsin? Bu lanet olası çiftlikte bunları nereden öğrendin ki? "

"Bu sabah saat beşte İsviçre Radyosu'nu dinledim"

"Sinagogları yakamazlar. Kimse böyle bir şey yapamaz."

"Pekâlâ yapıyorlar. Bu şeytanlar yapar. Onların gözünde biz insan bile değiliz. Yakılan sinagoglar sadece bir başlangıç. Nazileri artık kimse durduramaz. Regina'nın ne zaman ve nasıl okula gideceğinin hiçbir önemi kalmadığını şimdi anladın mı?"

Walter Jettel'le gözgöze gelmeye çekindi, sonunda cesaret edip ona baktığında, söylediklerinden hiçbir şey anlamadığını fark etti. Oysa ne Jettel'in annesi ve Kaete, ne de kendi babası ve Liesel için bu cehennemden kurtulmaları yolunda en ufak bir umut kalmıştı. Sabahleyin radyonun düğmesini kapattığı andan itibaren

Walter, gerçeği söylemeye karar vermişti, ama o an gelince sanki dili tutuldu. Yüreğindeki acıdan çok konuşamamak onu kahretmişti. Walter bakışlarını, Jettel'in titreyen vücudundan güçlükle uzaklaştırmayı başardığında, damarlarındaki kan dolaşımının hızlandığını hissetti. Şimdi kulaklarına yeniden bazı sesler geliyordu. Köpeklerin havladıklarını, kargaların ayakladıklarını, kulübelere yankılanan konuşmaları ve ormanın derinliklerinden davulların boğuk tınlamalarını duyuyordu.

Owuor sıcağın kavrulmuş otların arasından eve doğru koşarak geliyordu. Alacakaranlıkta ıslık ıslık parıldayan beyaz entarisiyle, kanatlarını açmış koca bir kuşa benziyordu. Walter onu böyle görünce elinden olmadan gülümsedi.

"Bwana," dedi Owuor soluk soluğa, "Sigi na kuja." Bwana'nin bakışlarındaki çaresizlik hoşuna gitti. Yüzündeki bu aptal ifadeyi seviyordu. Böyle anlarda onu, hâlâ ana sütü emen budala bir eşeğe, kendisini de avını yakalamak üzere kafasını uzatan aç bir yılanı benzetirdi. Bwana'sından daha akıllı olduğunu bilmek, ağızda henüz çiğnenmemiş bir tütünün lezzet tadına benzer bir duyguydu Owuor için.

Owuor'un bu zafer sarhoşluğundan ayılması uzun sürdü. Ama heyecanı dinince, bir bir sözler dökülüyordu. Ama Bwana'nin hiçbir şey anlamadığını görünce, söylediklerini yineledi.

Owuor sadece "Sigi," diyor, pantolonun cebinden zor bela bir çekirgeyi çıkarıyordu. Yol boyunca koşarken hayvanı canlı tutmak zor olmuştu ama henüz kanatlarını çırpıyordu.

"Bu," dedi Owuor, küçük çocuğuna bir şey anlatmaya çalışan bir annenin ses tonuyla, "bir Sigi'dir. Sadece bir tane, senin için yakaladım.

Diğerleri gelirse, burada ne varsa hepsini kemirip, yok edecek." "Peki ne yapmalıyız?"

"Çok gürültü olmalı. Ama bir ağız yetmez. Sadece senin bağırmanın bir yararı yok, Bwana."

"Öyleyse bana yardım et, ne yapmam gerektiğini bilmiyorum." "Buradan uzaklara sürebiliriz." dedi Owuor: "Tencere ve kaşıklarla, davul çalar gibi ses çıkarmalıyız. Ama bardak kırmak daha iyi. Cam kırılmasından her hayvan ürker. Bunu bilmiyor muydun Bwana?"

III. BÖLÜM

Çekirgeler tarlalardan uzaklara sürüldükten sonraki gün güneş tepelerin ardından yüzünü göstermişti ki, kulübelerde yaşayanlardan, tarlada çalışanlara, hatta komşu çiftliktekilere kadar bütün bölge halkı, Owuor'un sadece tencerelere kaşık çalan sıradan bir çiftlik hizmetkârı olmadığını görmüşlerdi. O üstün yetenekleri olan biriydi. Sigilerle savaşında, Massai'lerin oklarından bile hızlı davranmıştı. Ovvoor, bütün erkekleri, kadınları, hatta, analarının eteklerine yapışmadan koşabilecek güçte çocukları bile seferber etmişti. Hepsinin bir ağızdan avaz avaz bağırışları, tencerelere ve demir çubuklara vurularak çıkarılan gürültü, en çok da kayalara atıldığında parçalanan camların çıkardığı keskin sesler, çekirgeleri, daha mısır ve buğday tarlalarına kadar inmelerine fırsat vermeden, taa uzaklara sürmüştü. Küçük hayvancıklar, zavallı şaşkın ördekler gibi, oraya buraya kaçışmışlardı. Büyük zaferinden sonra Owuor'un gözünü uyku tutmadı, arkadaşlarının yüksek sesle yaptıkları bütün şakalara da kulaklarını tıkadı, duymazlıktan geldi. Becerisi ve yeteneğinden neredeyse sarhoş olmuştu, doğaüstü sihirli bir güce sahip olduğunu bilmek onu keyiflendiriyor, her "sigi" dediğinde diline hoş bir tat yayılıyordu.

Bu uzun ve olağanüstü gecenin ertesi günü, bakraçtaki son süt tükenmeden Bwana inekleri sağmadan döndü. Yumurta pişirme şarkısına henüz başlamış olan Owuor'a seslendi. Memsahib, batan güneş rengindeki kırmızı örtüsü dizlerinin üzerinde, sandalyesinde oturmuş, gülümsüyordu. Regina, Rummler'in başını dizlerinin arasına almış, yerde çömelmişti. Köpeği sarsarak uyandırmak üzereydi ki, Owuor odaya girdi.

Bwana'nin elinde kalın siyah bir top vardı. Katlanmış topu açarak ondan bir palto yaptı, sonra da Owuor'un elini alarak kumaşın üzerine koydu. Palto, yağmurla ıslanmış toprak kadar yumuşacıktı. Yakanın kenarında her iki tarafı da kaplayan parlak kumaş, sırtta gelen kısımdan daha da yumuşaktı. Paltoyu, Owuor'un omuzlarına koyarken, Bwana aynı yumuşak

ses tonuyla "Bu senin Owuor," dedi. "Bwana, bana paltonu mu hediye ediyorsun?"

"Bu palto değil, bir cüppe. Senin gibi bir erkek cüppe giymeli." Owuor hemen bu yabancı sözcüğü dilinin döndüğü kadar söylemeye gayret etti. Ne Jaluo ne de Svahili dillerine benzediği için, ağzı ve gırtlacı ile söylemekte zorlanıyordu.

Memsahib'le Regina gülmeye başladılar. Rummler de koca ağzını açtı. Ama Bwana hâlâ kıpırtısız duruyordu. Gözlerini uzak bir safariye dikmiş, tepesine rüzgârın esintileri ulaşamayan, büyümemiş kısır bir ağaca benziyordu. Sonunda Bwana'smm sesini duydu: "Bu cüppedir, aklına geldikçe bu sözü tekrarla ki benim kadar iyi söyleyebilesin."

Owuor, o günden sonra tam yedi gece bu cüppeyi giydi.. İşini bitirip de kulübelerdeki adamların yanma giderken, gizlice bir çalılgın arkasına geçiyor, siyah paltosunu sırtına geçiriyordu. Cüppenin; kanatlarını açan bir kartal gibi rüzgârdan dalgalandığını gördükçe, çocuklar, köpekler, hatta gözleri iyi görmeyen yaşlı erkekler, korkak tavuklar gibi ayaklıyorlardı. Güneş vurdukça siyah bir inci gibi parıldayan, ayışığmda geceden daha karanlık olan cüppesinin bedenine temasını her hissettiğinde Bwana'sından öğrendiği sihirli sözcüğü söylemeye çalışıyordu. Güneşin ufukta yükseldiği sekizinci gün, kelime, nihayet Owuor'un ağzına attığı küçük bir lokma poşo kadar yumuşamıştı. Eh artık, paltoyla ilgili daha çok şey öğrenmenin zamanı gelmişti, zaten epeydir bunun için sabırsızlanıyordu.

Mutfaktaki ocağı yaktığı bir sabah, kendisini huzursuzlandıran soruyu bir kez daha kafasında evirip çevirdi, sonunda merakı sabrına galebe çaldı ve Bwana'yi aramaya koyuldu.

Walter, su deposunun yanında durmuş, eliyle oluklara vurarak, daha ne kadar içme suyu kaldığını kontrol ediyordu. Owuor merakla sordu, "Cüppeyi ne zaman giymiştin?"

"Henüz Bwana olmadığım günlerdeki cüppemdi, Owuor. İşe giderken giyiyordum" "Cüppe," diye tekrarladı Owuor, güzel sözcüklerin iki kez

söylenmesi gerektiğini Bwana'nin nihayet anlamış olmasına seviniyordu. "Bir adam cüppeyle çalışabilir mi?"

"Elbette Owuor, elbette. Ama Rongai'de ben sırtımda cüppemle çalışamam." "Bwana olmadan önce ellerinle mi çalıştın?"

"Hayır, aklımla. Bir cüppe giyebilmek için akıllı olmak gerek. Rongai'de akıllı olan sensin, ben değil."

Mutfağa işinin başına döndüğünde, Owuor, Bwana'nin, o güne kadar çalıştığı beyaz adamlardan neden çok farklı olduğunu, artık iyice anlamıştı. Yeni efendisi Bwana, öyle sözler söylüyordu ki, tekrarlandığında dili kuruyordu ama, kulakta ve akılda kalıyorlardı.

Çekirgelerin yenilgiye uğratıldığı haberi Sabbatia'ya ancak sekiz gün sonra ulaşabildi, çiftliğindeki ineklerde ilk kazıklı humma olayları görüldüğü halde, Süsskind apar topar Rongai'ye geldi.

Daha arabasından inerken, "Aman Tanrım!" diye haykırdı. "Sen tam bir çiftçi olmuşsun. Bunu nasıl becerdin? Ömrüm boyunca bunu başaramadım. Son yağmurlardan sonra bu canavarlar çiftliğin yarısını kemirdiler." Birlikte hoş ve neşeli bir akşam geçirdiler. Jettel özel günler için sakladığı son patateslerini çıkardı, Owuor'a Silezya usûlü Himmelsreich yemeğinin* nasıl yapılacağını gösterdi, Goethe caddesindeki küçük dükkânda çalışan annesine götürdüğü kurutulmuş armutlardan söz etti. O akşam, içi hüzünlü ama yine de neşeyle, Breslau'dan ayrılalıberi sırtına geçirmediği kırmızı-mavi çizgili bluzu ile beyaz eteğini giydi. Süsskind onu görünce hayranlığını gizlemedi: "Senden daha güzel bir kadın düşünemiyorum. Eminim, Breslau'daki bütün erkekler peşine düşmüşlerdir."

* Kurutulmuş meyveler, domuz eti ve un köftesi ile yapılmış o bölgenin yerel yemeği Ç.N

"Öyleydi," diyerek Walter onayladı, kocasının eski günlerdeki gibi kendisini kıskandığını görmek Jettel'in hoşuna gitti.

Regina o gece yatağına gitmedi. Şöminenin önünde uyumasına izin vermişlerdi. Arada bir kulağına gelen konuşmalardan uyandıkça, Menangai

kraterinin** şömine, çalı yangınlarından arta kalan koyu renk küllerin de çikolata olduğunu hayal ediyordu. Zihninin bir köşesine de bazı sözcükleri depolamaya gayret ediyordu. Ezberlemeye epey zorlanmıştı ama, en çok hoşuna giden sözcük, Reichsfluchtsteuer olmuştu.***

** Nakuru'nun kuzeyinde bir krater.

*** Reich'tan kaçış için ödenen vergi.

Bu arada Walter, Süsskind'e Leobschütz'deki ilk davasını anlatıyordu, hiç beklemediği halde, davası başarıyla sonuçlanmış, bu güzel olayı hayvan kesim şenliğinde Greschek'le kutlamışlardı. Süsskind'de Pommern'deki günlerini anımsamaya gayret ediyordu ama, yılları, insanları ve yerleri birbirine karıştırıyordu.

"Gülmeyin, bir gün sizin de başınıza gelecek. Afrika'da yaşamamanın en güzel yanı, her şeyi unutmanızdır." dedi sonunda.

Ertesi gün Bay Morrison çiftliğe geldi. Çiftlikteki ürünün çekirgelerden kurtarıldığı haberi hiç kuşkusuz Nairobi'de de duyulmuştu. Çünkü Walter'in elini sıkmak o güne kadar yapmadığı bir şeydi. Daha da dikkati çeken, önceki ziyaretlerinde hiç alışılmadık biçimde, kendisine çay yapan Jettel'in mimiklerine bir şekilde karşılık vermesi oldu. Rengârenk çiçek desenli Rosenthal çayını yudumluyor, gümüş tutacakla porselen kaseden şeker almak üzere her uzandığında beğenisini ifade eder tarzda başını sallıyordu. Bay Morrison mutfakları ve tavukları ziyaretinden sonra eve döndüğünde başındaki şapkasını çıkardı.. Yüzü daha da gençleşmiş görünüyordu; açık sarı saçları, çalı gibi kaim kaşları vardı, bir fincan çay daha istedi, bu üçüncü oluyordu. Elindeki şeker tutacağıyla bir süre oyalandı, bir ara yine başını salladı. Sonra birden ayağa kalkarak, Latince sözlükle Brittanica ansiklopedilerinin olduğu dolaba yöneldi, çekmecedan fildişinden yapılmış halka şeklinde bir peçetelik çıkararak, Regina'nın eline sıkıştırdı.

Halka öyle güzeldi ki, Regina kalbinin hızlı hızlı attığını hissetti. Bir hediye için teşekkür etmeyeli o kadar uzun zaman olmuştu ki, "senta sana"

demekten başka bir şey aklına gelmedi, oysa bir çocuğun Bay Morrison gibi nüfuzlu bir adamla Suahelice konuşmaması gerektiğini çok iyi biliyordu.

Ama Bay Morrison ağzındaki iki altın dişini göstererek gülünce, pek de yanlış bir şey yapmadığını fark etti.. Heyecanla evden dışarı fırladı. Gerçi Bay Morrison'u sıklıkla görüyordu ama o güne kadar bir kez bile gülümsememiş üstelik daha önce kendisini fark etmemişti bile. Bu kadar değişmiş olduğuna göre, belki de karacası insan kılığına girmiş ve Mr. Morrison olmuştur. Oysa Saura dikenli akasya ağacının altında uyukluyordu. Regina bunu görünce, hayal kırıklığına uğradı. Yanılmıştı, değişen bir şey yoktu. Beyaz fildişi halkanın içinde sihirli bir güç yoktu demek, bu durum onun güzelliğini doğrusu biraz azaltmıştı. Neyse, Regina yine de üzülmedi, Saura'nın kulağına eğilerek, "Gelecek sefere," dedi sadece, karacasının kafasını sallamasını bekledi ve sonra da ağır adımlarla evine döndü.

Bay Morrison şapkasını kafasına geçirmişti, şimdi her zamanki gibi görünüyordu. Sağ elini yumruk yaparak, pencereden dışarı baktı. Bir an için, Owuor'un çekirgelerin geldiği günkü haline benzedi, ama onun gibi, cebinden kanatlarını çırpıp küçük hayvancıklar değil, altı tane kâğıt para çıkardı, tek tek masanın üzerine koydu.

"Every month," dedi ve arabasına doğru yürüdü. Önce arabanın çalışmasıyla marştan çıkan gürültü, sonra Rummler'in uluması duyuldu, ardından kalkan toz bulutunda araba gözden kayboldu.

"Tanrı aşkına, Bay Morrison ne dedi? Sen bir şey anladın mı Jettel?" "Evet, anladım sayılır. Month ay demek. Bunu çok iyi biliyorum. Kursu giderken bu sözcüğü öğrenmiştim. Kelimeyi doğru telaffuz eden tek kişi de bendim. Ama öğretmenin bunun için beni tebrik ettiğini ya da hiç değilse başıyla onayladığını mı sanıyorsun?"

"Şu anda bu o kadar da önemli değil. Diğer kelime ne anlama geliyor?"

"Hemen kükrete. Onu da öğrendik ama, anımsayamıyorum." "Hatırlamalısın. Burada altı sterlin var. Bir anlama gelmeli." Jettel, "month, ay demek" diye tekrarladı.

İkisi de o kadar heyecanlanmıştı ki, bir süre kâğıt paraları masanın üzerine itekleyip, evirip çevirmekle oyalandılar.

Sonunda Jettel'in birden aklına geldi, "Hay Allah, bir sözlüğümüz vardı." Bir sandığı karıştırarak, içinden heyecanla sarı-kırmızı ciltli bir kitap çıkardı: "İşte, İngilizce bin söz" diyerek güldü, "Bin söz İspanyolca da var."

"Onlar artık işimize yaramaz. İspanyolca Montevideo için gerekiyordu. Sana bir itirafta bulunayım mı Jettel? İkimiz de işimizde sıfırız. Hangi kelimeyi aramamız gerektiğini bile bilmiyoruz."

Regina bedenini alev gibi saran sıcak bir bekleyişin heyecanı ile yere çömeldi. Annesiyle babası durmadan tek bir sözcüğü tekrarlıyorlardı, herhalde kendilerine yeni bir oyun bulmuşlardı. En iyisi şimdilik bu oyuna katılmamak ve keyfine varmaktı. Bu yüzden Owuor'la Aja'yı da çağırmadı. Rummler'in kulağını kemirmeye devam ediyordu ki, annesiyle babasının sevinç çığlıklarıyla kendine geldi. Birden babasının, "Morrison'un ne söylediğini belki sen biliyorsundur," dediğini duydu.

Annesiyle babasının yabancı sözcükler, kafa sallamalar ve omuz silkmeleriyle oynadıkları bu oyuna sonunda kendi de katılabilecekti demek, ama biraz da işin keyfini çıkarmak istiyordu doğrusu. Anneyle baba, sabırsızlıkla yemek verilmesini bekleyen karnı acıkmış Rummler gibi kokuyorlardı hâlâ.. Keyifle ağzını açtı, halka peçeteliği eline geçirdi, usul usul bileğine doğru iteledi. Anlamadığı sesleri aklında tutmayı iyi ki Owuor'dan öğrenmişti. Ağzını açmasına gerek yoktu, sesleri önce belleğine hapsediyor, her istendiği zaman da hatırlıyordu.

Morrison'un ne dediğini bu yöntemle hatırladı. "Every month" deyiverdi. Annesiyle babası hayret ederek kendisini pohpohlayınca, birden sihiri tekrarlamayı unuttu. Yine de babasının, "Sen akıllı bir çocuksun!" diye kendisini övmesi hoşuna gitmişti. Bunu söylerken, ibiği kırmızı beyaz bir horoza benziyordu, sonra yeniden gözleri sabırsızlıktan kan çanağına dönmüş babası oluverdi. Masanın üzerindeki kitabı aldı, sonra tekrar bıraktı, ellerini ovuşturarak iç geçirdi, sonunda, "Ben devenin biriyim, değeri sıfır olan bir hiç," dedi. "Neden?"

"İnsan sözlükte aradığı kelimelerin harflerini tek tek heceleyebilmeli, Regina."

"Babanın cesareti az, o sadece düşünmesini biliyor, harekete geçen ise hep ben oluyorum." dedi Jettel, kitaptan okumayı sürdürdü: "Aver, iddia etmek anlamına geliyor. Aviary bir kuş kafesi. Bu daha da saçma. Bir de avid diye bir kelime var, hırslı demekmiş."

"Jettel, bütün bunlar saçmalık. Böyle bir yere varamayız." "İnsan içinde aradığını bulamıyorsa sözlük ne işi yarıyor?" "Peki öyleyse, ver bana. Bir de E'ye bakayım. Evergreen," diye bu kez Walter okumayı sürdürdü, "her dem yeşil, demekmiş."

Regina ilk kez babasının Owuor'dan daha tumturaklı tükürdüğünü fark etti. Rummler'in başını okşamayı bırakarak, neşeyle ellerini birbirine çırttı. "Kes sesini Regina. Kahretsin. Bu çocuk oyunu değil. Evergreen olmalı, tabii ya, Morrison her zaman yemyeşil olan mısır tarlalarından söz etmiş olmalı. Doğrusu çok tuhaf, bunu ondan hiç ummazdım." "Hayır," dedi Jettel, hafif bir sesle; "Buldum. Gerçekten buldum. Every, her, anlamına geliyor. Duydun mu Walter, every month, her ay demek. Başka şey olamaz. Acaba Bay Morrison, bize her ay altı sterlin vereceğini mi söylemek istedi?" "Bilmiyorum. Bekleyelim bakalım, bu mucize bir kez daha olacak mı?" "Hep bir mucize der durursun," diyen Regina, pusuda sabırsızlıkla bekleyen bir av gibi atıldı. Acaba babası, annesinin sesini taklit ettiğini fark etmiş miydi? "Bu kez baban haklı," diye fısıldar gibi konuştu Jettel, "haklı olmalı." Ayağa kalkarak Regina'yı kendine doğru çekti yanağına bir öpücük kondurdu. Öpücüğü tuz tadındaydı.

Mucize gerçek oldu. Her ayın başında Bay Morrison çiftliğe geliyor, önce iki fincan çayını içiyor, tavuklarını ve mutfakları kolaçan ediyor, mısır tarlalarını teftiş ediyor, üçüncü fincan çay için eve dönünce de altı kâğıt sterlini tek tek usulca masanın üzerine koyuyordu. Jettel, Rongai'deki yaşamı tamamen değiştiren kader gününden söz açıldığında tıpkı Owuor gibi böbürleniyor, "Gördün mü?" diyordu. "Bir İngilizce'yi bile öğrenemedikten sonra o güzelim tahsilin ne işi yarar?" Regina da bildiği bu sözleri dudaklarını kıpırdatmaksızın içinden tekrarlıyordu. "Hiçbir işe

yaramaz Jettel, hiç, benim cüppem gibi." Walter bunu söylerken, gözleri artık yorgun görünmüyordu, sıtma geçirmeden önceki günlerde olduğu gibi sağlıklı bakıyor, hatta Jettel küçük zaferinin keyfini çıkarırken o da gülüyor, "ah benim küçük Owuor"um diye ona iltifat ediyor, geceleri de her ikisinin çoktandır kaybettikleri sıcak birlikteliğin tadına varıyordu.

Akasya altında oturdukları gün, Regina "Gece bana bir erkek kardeş yaptılar," diye anlattı.

"Çok iyi," diye yanıtladı Aja, "çünkü Saura artık çocuk değil." Akşam olduğunda Walter, "Regina'yı okula gönderelim," diye önerdi. "Süsskind gelecek defa Nukura'ya gittiğinde, bunun için ne gerekiyor öğreysin." "Hayır," diye itiraz etti Jettel, "henüz erken."

"Ama sen değil miydin o kadar ısrar eden! Şimdi ben de istiyorum." Jettel yüzüne ateş bastığını hissetti, ama yine de sıklıganlığını yenerek, "Ben," dedi, "çekirgelerin çiftliği basmadan önce neler olduğunu unutmuş değilim. O gün söylediklerini anlamadım sandın, ama düşündüğün kadar aptal değilim. Regina yedi yaşma gelince de okumayı öğrenebilir. Şu anda anne ve Kaete için paraya ihtiyacımız var."

"Bunu nasıl düşünebiliyorsun?"

"Şimdilik geçinecek kadar paramız var. Neden bir süre daha böyle gitmesin? Çok iyi hesabını yaptım. Şayet paraya dokunmazsak, onyedi ayda, anneyle Kaete'i buraya getirecek yüz sterlini biriktirmiş oluruz. İki sterlin de geriye kalır. Göreceksin, başaracağız."

"Eğer bir şey olmazsa."

"Ne olacak ki? Burada bir şey olmaz."

"Ama bizim dışımızdaki dünyada, Jettel. Almanya'da durum hiç de iyi görünmüyor." Jettel'in büyük bir şevkle fedakârlığa hazır olması, her ay küçücük bir kutuya altı sterlini koyarken paralan tekrar tekrar sayarken duyduğu sevinç, onları kurtarmaya yetecek miktarı tam zamanında bir araya

getireceğine olan sonsuz inanç, Walter'e, günün her saati hatta çoğu zaman geceleri dinlediği haberlerden daha dayanılmaz geliyordu.

Breslau ve Sohrau arasındaki mektup trafiğinin arası giderek uzuyordu; mektuplar da korkuyu saklamak için gösterilen bütün gayretlere rağmen, öylesine endişe doluydu ki, Walter umut etmenin artık bir cinayet olduğunu, karısının nasıl olup da hâlâ fark etmediğini kendisine sık sık soruyordu. Bazen de onun gerçekten saf ve temiz yürekli olduğunu düşününce üzülüyor ve onu kıskanıyordu. Ama bu ezilmişliğin kendi kurtuluşuna bile artık minnettarlık duymayacak kadar ona acı verdiği günlerde ümitsizliği, Jettel'e ve onun bitmek bilmeyen hayallerine karşı nefrete dönüşüyordu.

Babası, bütün çabalarına karşın, oteli satamadığını, evden hemen hemen hiç dışarı çıkmadığını, Sohrau'da hâlen sadece üç yahudi ailesinin kaldığını, kendisinin durumunun ise, her şeye rağmen iyi olduğunu ve şikayet etmek istemediğini yazıyordu. Sinagog yangınından sonra gönderdiği mektupta, "Liesel belki Filistin'e gider," diyordu. "Eğer benim gibi kocamış birinden ayrılmaya onu razı edebilirsen." 9 Kasım 1938'den sonra yazdığı mektuplarında ise, "Yakında görüşmek üzere," şeklindeki dilek sözcüklerine artık rastlanmıyordu. Breslau'dan gelen mektupların her satırında sansür korkusu seziliyordu. Kaete, "Bizi epey sıkıntıya sokan" kimi kısıtlamaların olduğunu yazıyor, her seferinde, 'aniden seyahate çıkan, bir daha da kendilerinden haber alınamayan" ortak dostlardan söz ediyordu. İna, artık oda kiralayamadığını haber veriyor, "Sadece belli zamanlarda evden çıkıyorum." diye yazıyordu. Regina'nın eylüldeki doğumgünü armağanı şubat ayında postaya verilmişti. Walter dehşetle, şifreli mesajın ne olduğunu anlamıştı. Kayınvalidesi ile kayınbiraderinin artık uzun vadeli planlar yapmaya cesaretleri kalmamıştı, Almanya'yı terk etme umudunu da yitirmişlerdi. Jettel'i gerçekte yüzleştirmek zorunda olması ona acı veriyordu, ama bunu yapmazsa da günah işlemiş olacağını biliyordu. Ama Jettel'in biriktirdiği parayı sayarken, istediklerini gerçekleştirmek için çok iyi hesabını yapmış bir çocuktan farkı olmadığını gördükçe, kafasından geçenleri söylemeyi her defasında erteliyordu. Suskunluğunu yenilgi kabul ediyor, bu konuda zayıf davrandığı için de kendisinden nefret ediyordu. Jettel'in arkasından yatağa gitti, önünde durdu. Zaman durmuş gibiydi. Ağustos ortasında Süsskind'in çiftlik hizmetkârı, elinde bir mektupla

gelmişti.. Mektup şöyle diyordu: "Sonunda Sabbatia'da lanet olası doğu sahili humması görüldü. Bu yüzden şimdilik Sabbat'ı unuttuk. Tek yaptığım ineklerim için dua etmek oluyor, ne kadarını kurtarabilirim diye ona bakıyorum. Eğer sizin inekler ortalıkta dolaşırlarsa, artık çok geç. O zaman salgın Rongai'ye de gelmiş demektir."

Walter mektubu ona gösterince, Jettel "Niye?" diye sordu öfkeyle, "Gelemiyor mu? Hasta değil ki."

"İnekleri telef olurken en azından çiftlikte kalmak istiyor. Süsskind de işini kaybetmekten korkuyor. Her gün yeni sığınmacılar geliyor ve çiftliklerde çalışmak istiyorlar. Yerimize kolayca bir başkasını alabilirler." Süsskind'in cuma günleri çiftlik ziyaretleri haftanın olayı oluyordu, bir nebze de olsa yeniden normal bir hayata dönüyorlar, sohbetler ediyorlar, birbirlerine birşeyler alıp vererek küçük değişiklikler yapıp vakit geçiriyorlardı. Şimdiyse artık o heyecanlardan, sevinçlerden eser kalmamıştı. Yaşamları yeknesaklaştıkça, Jettel Süsskind'in Nairobi ve Nakuru'dan getireceği haberleri daha bir özlemle bekliyordu. Süsskind, Kenya'ya en son kimin geldiğini, nerede iş bulduğunu hep bilirdi. Ama daha çok onun keyifli halini, esprilerini, iltifatlarını, geleceğe dair iyimserliğini özlüyordu. Onun bu iyimser hali Jettel'in geleceğe olan güvenim de artırıyordu. Walter bu duruma daha çok üzülüyordu. Çünkü Süsskind onun için, özellikle çiftlikte yalnız geçirdiği, üstelik de sıtmalık günlerinde onu sıkıntılardan kurtaran, biricik dostu olmuştu. Bunalıma düşmemek, Almanya'ya karşı duyduğu dayanılmaz özleme kendini kapıp koyvermemek için bu dostunun kendine güvenen güçlü karakterine ihtiyacı vardı. Süsskind onun gözünde, vatansız olma yazgısının üstesinden gelmiş bir adamın tek kanıtıydı. Dahası, yaşamla tek bağlantısıydı.

Sabbatia'lı Bwana'nin artık çiftliğe gelmemesine Owuor da üzülüyordu. Pudingi yerken hiç kimse onun kadar güzel ağzını oynatmıyordu. Sırtında siyah cübbesiyle, "Kalbimi Heidelberg'te bıraktım" şarkısını söylerken, yüksek sesle gülen bir tek Sabbatia'lı Bwana'ydi. Süsskind'in yine ziyarete gelmediği bir günün gecesiydi, Owuor yakındı: Sabbatia'daki Bwana davula benziyor. Davula Rongai'de vuruyorum, bana Menengai'den cevap veriyor." 1 Eylül akşamı, Walter, "Süsskind'i bizim radyo da özlüyor," dedi. "Aküsü

bitmiş, Süsskind gelip arabasını çalıştırmazsa, aküyü dolduramayacağız".
"Haberleri artık dinleyemiyor musun?"

"Hayır Regina. Dış dünya bizim için ölü artık."

"Radyo da mı öldü?"

"Evet, o da bitmiş, ölmüş. Şimdi sadece senin kulakların yeni haberleri duyacak. Hadi toprağa uzan da bana güzel şeyler anlat."

Sevinç ve gururdan Regina'nın başı döndü. Owuor, ona yağmurdan hemen sonra dümdüz ve hareketsiz yere uzanarak topraktan gelen sesleri nasıl dinleyeceğini öğretmişti. O günden sonra da, daha görünmeye başlamadan arabaların geldiğini duyuyordu ilkinde Süsskind'in arabasının geldiğini söylemiş ama babası bir türlü Regina'nın duyduklarına inanmak istememiş ve kızarak; "hadi oradan, saçma!" demişti, Süsskind'in gerçekten geldiğini ona haber verdiklerinde ise hiç de utanır görünmemişti. Şimdiyse artık kafasına iyice dank etmişti, ölü bir radyodan hiçbir ses duyamıyordu, Regina'nın kulakları olmazsa, inekleri sağan yaşlı sağır Cheroni'den farkı kalmayacaktı. Regina kendini akıllı ve güçlü hissediyordu. Ama buna rağmen Menangai dağlarındaki safariye uzanan seslerin peşine düşmek için acele etmedi. Ancak radyonun bozulmasından sonraki akşam Regina eve giden taşlı patıkaya boylu boyunca uzandı, ama topraktan, rüzgârda ağaçların fısıltılarının dışında en ufak bir ses gelmedi. Ertesi sabah da sessizlikten başka bir şey duymadı, ancak öğleye doğru kulakları kıpırdadı. İlk sesi duyduğunda, kaçırmamak için, soluk bile almaya cesaret edemedi. İkincisini, bir kuşun bir ağaçtan diğerine uçuş süresindeki kadar kısa bir zaman diliminde işitti. Regina önce kulaklarının bu sesi fazla gürültülü algıladığını zannetti, duyduğu belki de sadece davulların tamtamlarıydı. Hayal kırıklığıyla yerinden doğrulmak istedi, gırtlığı kurumuştı, tam o sırada topraktan gelen şiddetli bir sarsıntı onu olduğu yerden öyle bir fırlattı ki, telaşla koşmaya başladı. Artık babası, onun, arabayı görmeden, sadece sesleri duyarak gelenleri anladığına inanacaktı.

Sesi daha güçlü çıksın diye ellerini ağzına götürerek haykırdı: "Baba çabuk ol, ziyaretçimiz var. Ama gelen Süsskind'in arabası değil!"

Dik yamacı soluyarak tırmanan kamyon, o güne kadar Rongai'e gelen benzerlerinden çok daha kocamandı. Çıplak vücutlarını birbirine sürterek kulübelerinden fırlayan çocuklar eve doğru koşmaya başladılar. Arkalarından sırtlarında bebekleriyle kadınlar, ellerinde su dolu su bakalarıyla genç kızlar, havlayan köpekleri kovalayarak önlerine sürdükleri keçiler görüldü. Hizmetkarlar (başiboş) çapalarını fırlatıp atarak, tarlalarını, çobanlar ineklerini bıraktılar.

Kollarını başlarının üzerine kaldırarak, yeniden çekirgelerin saldırısına uğramışçasına bağıyorlar, normal zamanlarda kulübelerinden, sadece geceleri duyulan şarkıları söylüyorlardı. Meraklı ve coşkulu insanların gülüşleri Menangai dağına çarpıp yankılanıyordu. Her şey başladığı gibi aniden sessizleşiverdi ve bu sessizlikte kamyonet durdu. Önce kırmızı topraktan ince bir toz bulutunun havaya yükseldiğini, sonra da yere süzüldüğünü gördüler.

Aja ve Owuor'la, Walter, Jettel ve Regina evin önündeki su tankının yanında kımıldamadan duruyorlar, korkudan başlarını kaldıramıyorlardı. Ama hepsi de şoförün yanındaki adamın kamyonetin kapısını açıp yavaşça aşağıya süzüldüğünü gördüler.

Adamın sırtında, haki renkte kısa bir pantolon vardı, altından kıpkırmızı bacakları görünüyordu, siyah parlak çizmeleriyle, her adım atışında çimlerdeki sinekler uçuşuyordu. Bir elinde, güneşten daha parlak beyaz bir kâğıt tomarı tutuyordu, diğer eliyle de başının üzerindeki yassı yeşil tabağa benzer kasketini. Yabancı konuşmak üzere ağzını açmıştı ki aynı anda Rummler havlamaya başladı.

"Bay Redlich," diye emreder tonda seslendi, "come along. I have to arrest you. We are at war."

Henüz kimse yerinden kıpırdamamıştı. Ardından kamyonetten bildik bir ses duyuldu, seslenen Süsskind'di. "Tanrı aşkına, söylesene Walter, bilmiyor musun? Savaş patladı. Hepimizi gözaltına alıyorlar. Gel, bin arabaya. Regina ve Jettel için dert edinme. Kadınlar ve çocukları Nairobi'ye götürecekler."

IV. BÖLÜM

Gençler, tehdit altındaki anavatanları için ne kadar üzülse de, gittikleri İngiliz okullarının ve Oxford'da geçirdikleri eğlenceli gecelerin anıları belleklerinde öylesine tazeydi ki, savaşın çıkışı bile onların keyfini bozamıyor hatta hayatlarını ilginç hale getirdiğini düşünüyorlardı. Nairobi'deki polis teşkilatında ve Afrika'nın diğer bölgelerindeki askeri birliklerdeki görevlerinden dönen sömürge yaşamlarının tekdüze gelgitlerinden bıkmış olan asker emeklileri için de durum farklı değildi. Şimdi birden işin rengi değişmişti, artık sadece hayvan hırsızlığı, yerli kabilelerin zaman zaman patlak veren çatışmaları ya da köklü İngiliz ailelerin birtakım kıskançlık kavgaları değildi söz konusu olan, kavga şimdi sömürge krallığı için yapılmaktaydı. Sömürge beş yıldır aralıksız Avrupa'dan sığınmacıları topraklarına kabul etmişti, şimdi bu insanlar resmi makamlarla yeni vatanlarını karşı karşıya getirmişti. Adları yazılması kadar söylenmesi de zor olan bu insanlar, zaten savaştan önce de bozuk şiveleri ve aşırı hırsları yüzünden, ölçülü İngilizler'i yeterince öfkelen-dirmişti. Buna rağmen disiplinliy-diler ve yönetilmeleri de kolay oluyordu. Yetkili makamlar yine de uzun süre kent düzenini sığınmacılardan korumaya özen göstermişler, Nairobi'deki yerleşik toplumsal ve ekonomik düzenin bozulmaması için, sığınmacıları çiftliklere yerleştirmişlerdi.

Savaş başka talepleri de beraberinde getirmişti. Sığınmacılar, gerek doğdukları ülke, gerekse konuştukları dil, aldıkları eğitim ve kültürleri ile kendilerini; konuk eden ülkeden çok, düşmana daha yakm hissedebilirlerdi. Bu durumda önemli olansa bu düşünce ve duyguda olan insanların sömürgeye zarar vermesini önlemektir. Yetkililer bu nedenle çabuk ve kararlı hareket etmek zorunda olduklarını biliyorlardı. Pek de alışık olmadıkları halde bu zor görevin de üstesinden kolayca geldiler. Şehirde ve birbirinden uzak mesafedeki çiftliklerde düşman varsayılan ne kadar yabancı varsa hepsi üç gün içinde Nairobi'deki askerî makamlara teslim edildiler, bunların artık "mülteci-sığınmacı statüsünde olmayıp 'enemy aliens' oldukları da aceleyle ilgili makamlara bildirildi. İlk Dünya

savaşında ve aynı benzer deneyimleri yaşamış olanlarla, orduda görev yapmış eski subaylar ne yapılması gerektiğini biliyorlardı. Onaltı yaş üzerindeki bütün erkekler gözaltına alınıyor, hastalar ve bakıma muhtaç olanlar da yine gözhapsinde tutulmak kaydıyla hastanelere bölüştürülüyordu. Nairobi'den yirmi mil uzaklıkta Ngong bölgesindeki King's African Rifles ikinci alay komutanlığındaki barakalar acil olarak boşaltılarak hazır hale getirildiler. Çiftliklerdeki adamları toplamakla görevlendirilen askerler inanılmaz bir hızla ve olağanüstü titiz hareket ettiler, 'enemy aliens' hareketinin başındaki Albay Whidett, elde ettikleri başarılı sonucun ardından yaptığı ilk konuşmada, "biraz fazla titiz" diye itiraf etmek zorunda kaldı.

Kamçılanmış vatanseverlik duygularının sarhoşluğundaki genç askerler, baskın halindeki tutuklamaları sırasında 'bloody refugees' diye adlandırdıkları mültecilerin bavullarını hazırlamalarına bile fırsat tanımamışlar, bu işgüzarlıkları yüzünden de üslerini zor durumda bırakmışlar, ama çok da çabuk işin içinden sıyrılmışlardı. Üstlerinde sadece bir pantolon, gömlek, şapka, bazısı da sırtında sadece pijamasıyla Ngong'a teslim edilmişti. Anavatanda olsaydı bu sorun tutuklu kıyafeti ile çözümlenirdi.

Fakat Kenya'da beyazlarla siyah tutukluların benzer kıyafetleri giymeleri âdetten sayılmadığı gibi hoş da gelmiyordu. Ülkenin hapisanelerinde bir tek Avrupalı olmadığı için diş fırçası, don ya da lif gibi günlük gereksinimleri karşılayacak sıradan şeyler bile bulunmuyordu. Bu durum karşısında savaşın daha ilk günlerinde bütçeyi zorlamamak, Londra'daki savaş bakanlığını da tatsız sorularla kışkırtmamak için, vatandaşlardan uygun bağışlar yapmaları istendi.. "East African Standart" gazetesine bu konuyla ilgili alaycı okuyucu mektupları gelmeye başladı.

Ama, gözhapsine alınanların kendi gardiyanları ile aynı haki üniformayı taşımaları daha da büyük sıkıntı yarattı. Mecburiyet sonucu oluşan bu durum özellikle askerî çevrelerde büyük kızgınlığa neden oldu. Sebepse vatanlarına hizmet eden İngilizlerle, potansiyel saldırgan kabul edilen sığınmacıların aynı kefeye konulmasıydı. Gazetelerde bu konuya değinen ilginç haberler çıkıyordu, güya karşılaştıklarında birbirlerini sırtarak

selamlıyorlar, içlerinden biri İngilizce konuştuğundaysa hemen nöbetçi gardiyana, fütursuzca cepheye nereden gidileceği soruluyordu. Sunday Post gazetesi okurlarına şu ilginç öneriyi de getirmişti, "Sırtında İngiliz üniformasıyla birini gördüğünüzde, güvenliğiniz için önce bırakın "God Save the King"* şarkısını söylesin. "Standard" Gazetesi de haberi, "skandal" başlıklı bir yorumla vermişti. Gazete; güvenlik riski gözönünde bulundurularak kadınlarla, çocukların biraz bekletildikten sonra alınması gerektiğini yazmıştı. Askeri yetkililer, düşmanla herhangi bir bağlantıya geçme olasılığını önlemek amacıyla, kameralarla radyolara el koymayı yeterli görmüştü. Diğer taraftan 1914 Birinci Dünya Savaşı sırasında da kadınlarla çocukların kamplarda toplandığı hatırlatılmıştı. Tüm bunların ötesindeyse, erkeklerin koruması olmaksızın savunmasız kadınları çiftliklerde tek başlarına bırakmak İngiliz onuruna ve sorumluluk anlayışına hiç de yakışan bir davranış değildi. Sonunda bürokratik işlemler bir yana itilip aceleyle karar verildi: Savaş çıktığında hiçbir kadın üç saatten fazla bir çiftlikte tutulmayacaktı. Gözaltına alman kadınlar ve çocukları askeri barakalara yerleştirmek mümkün olmadı, ama Albay Whidett tatmin edici bir çözüm buldu: Ülkenin dağlık bölgelerinde yaşayan çiftçilerin hafta sonu tatillerini geçirdikleri Norfolk ile lüks New Stanley Otelleri, 'enemy alliens' ailelerinin yerleştirilecekleri karargâh olarak kullanıldı.

*Tanrı Kralı Korusun.

Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra çiftliklerinden Nairobi'ye getirilen kadınlar karşılaştıkları manzaraya epey şaşırdılar. Savaşın soğukkanlı yüzüne henüz alışmamış, savaş eğitimi almamış, müşterilerini güleryüzle karşılamaya alışmış otel personeli 'enemy alliens' ailelerini de 'hoşgeldin' diyerek büyük bir coşkuyla karşılamıştı. Doktorlar, hemşireler, anaokul bakıcıları ve öğretmenlerin de aynı otellere yerleştirilmesi için emir verildi. Aileler savaş sebebiyle acil olarak çağrıldıkları için zorlu koşullarla karşılanacaklarını düşünüyordu. Ama çok geçmeden çok özel bir durumla karşı karşıya olduklarını fark ettiler. Ne bulaşıcı hastalıklar ne de ruhsal sorunlar vardı. Tek sorun insanların birbiriyle anlaşmakta zorluk çekmeleri idi. Bu zorluk en kolay Suaheli diliyle çözülebilirdi, ancak, sömürge hükümetinin yetkilileri bu dili buraya yeni geldikleri halde onlar kadar iyi bilmiyorlardı.

Norfolk Oteline en son Nakuru, Gilgil, Sabbatia ve Rongai'den insanları getirdiler. Jettel, meçhul bir gelecek için duyduğu korkuyu, Walter'den ani ayrılığıyla yaşadığı şoku, yolculuğu sırasında aynı yazgıyı paylaşanların kendisini teselli eden ve yatıştıran sözleriyle çabuk atlatmış, yalnız ve monoton geçen çiftlik yaşantısından sonra beklenmedik bir anda gelen bu durumu adeta bir kurtuluş, bir nimet saymıştı. Otelin canlı havası ve zarafetinden öylesine büyülenmişti ki, önce diğer kadınlar gibi o da, yaşamındaki bu keskin dönüm noktasının nedenini bir an için hafızasından silip atmıştı. Regina'nın da gözleri kamaşmıştı. Rongai'de, kamyonu binmemekte direnmiş, onu zorla içeri sokmak zorunda kalmışlardı. Yolculuk boyunca da hep ağlamış, durmadan Owuor, Aja, Suara, Rummler ve Babasını çağırmıştı. Ama otelde insanın gözlerini kamaştıran parlak ışıklar, yüksek pencerelerdeki mavi kadife perdeler, altın çerçeveli tablolar ve gümüş vazolardaki kırmızı güllerle, insan kalabalığı ve tablolardan daha da heyecan verici o güzelim kokular... Bütün üzüntüleri bir anda yokoluverdi sanki. Ağzı bir karış açılmış, annesinin eteğine yapışmış, bir halde beyaz kolalı kepleriyle karşısında duran hemşirelere gözlerini dikti. Akşam yemeği servisi henüz başlamıştı. Yemekte, sadece Norfolk ve Kenya değil bütün Afrika'da pek ünlü olan özenle hazırlanmış komple mönülerden biri vardı. Daha önce iki lüks gemide deneyim kazanmış Güney Afrikalı şef aşçı, Avrupa'nın bir yerlerinde savaş oluyormuş, bu sebeple de yemek salonunda sırf kadınlar ve çocuklar oturuyor diye, alıştığı kaliteli standarttan vazgeçmeye niyetli değildi.

Bir önceki gün Mombasa'dan özel olarak İstakozlar, yayladan kuzu, Naivasha'dan da taze fasulye, kereviz ve patates getirtilmişti. Et yemeği için, Norfolk Oteli'nin çok özel nane sosu, Fransız usulü graten, ince bisküvi dilimlerinde tropik meyveler ve İngiltere'nin Cheshir, Cheddar peynirleriyle donanmış, barış çağrılarına pek de uygun düşen bir peynir tabağı sunulmuştu. Aşçı, tabaklar dolusu İstakoz ve kuzu porsiyonlarına el sürülmeden tekrar mutfığa taşınmasını, konukların ilk akşamki aşırı yorgunluklarına verdi. Ama et ve deniz ürünlerine karşı ısrarlı bir itiraz olunca, Nairobi'deki Musevi cemaatinin bir temsilcisinden açıklama yapması rica edildi. O da, Musevi yemek tarifleri hakkında bilgi verebileceğini, ama çocukların nane sosunu neden tatlılarının üzerine döktüklerine akıl erdiremediğini söyledi. Bunun üzerine kendini tutamayan

aşçı önce "bloody war"* ardından da 'bloody refugees'e lanetler yağdırdı. Norfolk büyük bir oteldi, ama buna rağmen bu kadar çok konuğu ağırlamaya alışık değildi. Bu yüzden odalar ikişerli gruplara ayrıldı, çocuğu olan iki kadın bir odayı paylaşmak zorunda kaldı. Yardımcıları için de ayrıca özel oda istemeye çekindiler. Norfolk'da aja ve yardımcılar olmadan yaşamak âdetten değildi ama bu olağandışı yolculuğa yardımcıları olmadan çıkmışlardı, bu yüzden pek de sıkıntı çekmediler. Zaten normal koşullarda otel idaresinin prensibi de Avrupalıların siyahlarla aynı yerde kalmaları uygun değildi.

*Sözcük anlamı kanlı savaş ama buradaki kullanımı pis savaştır. Ç.N

Regina yatağını, kendisinden birkaç ay büyük olan bir kızla paylaştı. İlk gece onlar için epey zor oldu, çünkü ikisi de ailesinin tek çocuğuydu ve bu kadar sıkı fıkılığa pek alışık değillerdi, ama çok geçmeden korku ve çekingenlikleri geçti. İnge Sadler, sırtında Drindl* ile topaç gibi bir çocuktu. Geceleri de mavi-yeşil kareli fanila bir gecelikle uyuyordu. Sevimli, başına buyruk bir kızdı. Yeni bir arkadaş kazandığı için mutluluğunu gizlemiyordu. İlk günler, Ingrid'in konuştuğu Bavyera şivesini İngilizce sanmıştı, ama yeni arkadaşının konuşmasına çok çabuk alıştı, okuma yazma bildiği için de ona gıpta etti. İnge Almanya'da sadece bir yıl okula gitmişti, bildiklerini Regina'ya öğretmeye de hazırdı. İnge bazı geceler uyanıp ağladığında her defasında annesi onu yatıştırıyordu. Geride bıraktığı yaşamında Owuor nasıl kalbini fethettiye, gündüzleri o kadar enerji dolu ve güçlü görüldüğü halde kendi Aja'sı kadar yumuşak ve şefkatli bir şekilde kızını teselli eden anne de çabucak Regina'nın kalbine giriverdi. Regina Bayan Sadler'e Saura'yı anlattığında, iş sepetinden mavi bir yün yumağı çıkararak, ona bir karaca örüverdi. Sadler ailesi Yukarı Pfalz bölgesinde Weiden'de yaşıyorlardı, savaş çıkmadan altı ay kadar önce Kenya'ya gelmişlerdi. İki erkek kardeşinin bir konfeksiyon mağazası vardı, üçüncü erkek kardeş ziraatçiydi. Her üçünün eşi de, geçmişlerindeki şaşalı yaşamlarını düşünüp dert edinmemeye azimli görünüyordu. Nairobi'deki ünlü bir mağazaya kazak örüyorlar, bluz dikeyiyorlardı. Kocalarını da Londiani'de bir çiftlik kiralamaya ikna etmişlerdi. Altı ay sonra ilk ürünlerini bile almışlardı.

*Bavyeralılar'ın giydiği özel bir elbise. Ç.N

İnge Weiden'de 9 Kasım faciasını yaşamıştı, anne ve babasının mağazasının vitrinlerinin nasıl kırıldığını, kumaşların ve elbiselerin sokaklara atıldığını, evlerinin talan edildiğini görmüşü. Babasıyla iki amcası evden zorla alınıp götürölmüşler, sille tokat Dachau kampına atılmışlardı. Dört ay sonra eve döndüklerinde İnge üçünü de tanıyamamıştı. Norfolk'a geldiklerinin ikinci haftasında, geceleri ağladığı için utanan İnge, anne ve babasıyla hiç konuşmadığı yaşantısından bazı bölümleri Regina'ya anlattı.

İnge anlattıklarını bitirince, Regina, "Benim babamı kimse dövmedi," dedi. "O zaman o yahudi değil."

"Bu doğru değil."

"Öyleyse siz Almanya'dan gelmediniz."

"Yoo, Almanya'dan geliyoruz," dedi Regina, "vatanımızdan; Leobschütz, Sohrau ve Breslau'dan."

"Almanya'da bütün yahudiler dayak yedi. Çok iyi biliyorum. Almanlardan nefret ediyorum."

"Ben de," diye Regina söze karıştı: "Almanlardan nefret ediyorum." İçinde yeni uyanan bu nefreti, İnge'yi, sokaklara atılan elbiseleri ve Dachau'da olanları bir an önce babasına anlatmaya karar verdi. Gerçi babasını, Owuor, Aja, Saura ve Rummler'i düşündüğünden daha az aklına getiriyordu, ama vicdanını sızlatan ayrılık acısını hissettikçe onu daha da çok özlüyordu. Çünkü toprağa uzanıp yattığında, kendilerini Rongai'den uzaklara götürecek olan kamyonetin sesini ilk o duymuştu.

Kelebeklerin, kızgın öğle sıcağında üzerlerinde sarı bulutlar gibi uçuştuğu, beyaz nilüfer çiçeklerinin salmdığı küçük çayın kenarında oturduklarında, İnge'ye ağzındaki baklayı çıkarıverdi:

"Savaşı ben çıkardım."

"Saçma, savaşı çıkaran Almanlar. Buradaki herkes bunu biliyor."

"Bunu babama da söylemeliyim."

"O da çoktan biliyordur."

Regina ancak aralarında geçen bu konuşmadan sonra bütün kadınların savaştan söz ettiklerini fark edebildi. Epeydir, geldikleri günkü kadar neşeli görünmüyorlardı. Sık sık, "bir gün tekrar çiftliğe gittiğimizde," diye tekrarlıyorlardı, kadınlardan hiçbiri de, Nairobi'ye geldikleri günkü o keyifli ruh halini hatırlamak bile istemiyordu. Norfolk'ta karşılaştıkları bu değişik hava çiftlik hayatına duydukları özlemi artırıyordu.

Sıska, sevimsiz otel müdürünün adı, Applewaith'di, adını söylemekte zorlanan insanlara karşı nefretini saklamaya gerek duymuyordu. O güne kadar özel ya da iş hayatında en ufak bir alışverişi olmadığından çocuklardan da nefret ediyor, bu yüzden de genç annelerin mutfakta bebeklerinin sütünü ısıtmalarına, bebek bezlerini balkonlara asmalarına, çocuk arabalarını da ağaçların altına koymalarına izin vermiyordu. Davetsiz konuk, daha da kötüsü "Enemy Aliens" gözüyle baktığı kadınlara bu nefret duygusunu da sıkça hissettiriyordu. Birlikte olma mutluluğunun getirdiği coşkunun ilk heyecanı geçince, kadınlar telaş ve suçluluk duygusu içinde gerçeğe yüzyüze geldiler. Hemen hepsinin Almanya'da akrabaları vardı, şimdi anne ve babaları, kardeşleri ya da dostları için artık oradan kurtuluşun olmadığını apaçık görüyorlardı. Artık değiştirilemeyecek olan bu kesin sonu bilmek, kendi geleceklerinden de emin olamama duygusu karşısında çaresiz kalıyorlardı. Böyle durumlarda, kararları tek başlarına alan, ailelerinin sorumluluğunu üstlenen kocalarını özliyorlardı. Aciz olduklarını gördükçe büsbütün çaresizliğe kapılıyorlar, önce aralarında küçük çekişmeler başlıyor, sonra da yenilgiyi kabullenip, çareyi geçmişe sığınmakta buluyorlardı. İster istemez sürüklendikleri ataletle birlikte her gün anılarında yeniden tazelenen geçmiş günlerinde ne kadar mutlu olduklarını anlatmakta birbirleriyle yarışıyorlardı. Gözyaşlarından utanıyorlar, dahası, "bizim orada" ya da "evdeyken" diye konuşurlarken, çiftlikleri mi yoksa Almanya'yı mı kastettiklerini artık pek kestiremiyorlardı.

Jettel sığınma ve tesselli bulma ihtiyacıyla kıvranıyordu. Rongai'de Owuor'un neşeli mizacını, önceden olduğu gibi hiç de münzevi görünmeyen, aksine güvenli ve gelecek vaad eden günlerin alışılmış akışını özlüyordu. Walter'le yaptığı, geriye dönüp baktığında ise şimdi kendisine bir şakaymış gibi gelen kavgaları bile özlüyor, daha adını andığı anda ağlamaya başlıyordu. İçini her döküşünde de, "Eğer kocam burada neler yaptığımı bilseydi, beni hemen aldırırdı," diyordu. Jettel'in böyle kendisini umutsuzluğa kapıp koyverdiği günler kadınlar çoğunlukla odalarına çekiliyorlardı, ama bir akşam Jettel'in acısı önceki günlere göre daha yoğunlaşmış, hıçkırık sesleri dayanılmaz hale gelmişti, birden Elsa Conrad ummadık biçimde patlayıverdi, yüksek sesle, "Yaygarayı kes de, artık bir şeyler yap!" diye bağırды, ardından: "Benim kocamı götürselerdi burada öylece oturup ağlar mıydım sanıyorsun? Siz genç kadınlar Tanrı hepinizin cezasını versin." dedi.

Jettel şaşkınlıktan hıçkırıklarını kesiverdi, "Ne yapabilirim?" diye sordu, sesinde ağlamaktan eser yoktu.

Norfolk'a geldikleri ilk günden beri Elsa Conrad, herkesin büyük bir saygı duyduğu bir otorite olarak kabul görmüştü. Ne insanlardan ne de tartışmaktan çekiniyordu, topluluktaki tek Berlinli'ydi ve üstelik de bir tek o Musevi değildi. Dış görünüşü de gösterişliydi. Elsa'nın tombul ve hantal bir görünümü vardı ama o kendine özen gösteren bir kadındı, gündüzleri dolgun vücudunu yerlere kadar uzun çiçekli elbiselere sarıyor, akşamları da derin dekolteli tuvaletler giyiyordu. Başına ateşkırmızısı türbanlar sarıyordu. Bebekler onun türbanlarından öyle bir ürküyorlardı ki Elsa'yı her gördüklerinde yaygarayı basıyorlardı. Sabahlan saat ondan önce yatağından kalkmıyordu, kahvaltısını odasına getirmeleri için Bay Applewaihte'i ikna etmişti.

Hep küçük ayrıntılar yüzünden yakınan kederli annelere, çocuklarla kadınlara bıkip usanmadan öğütler veriyordu. Sadece geldiğinin ilk günlerinde ondan biraz ürkmüşlerdi. Hazırcevaplığı insanları kışkırtan tavrını affedilir kılıyor, esprileri canlı mizacıyla uyum sağlıyordu. Öyküsünü anlattığı zamansa herkesin gözünde bir kahraman oluvermişti.

Elsa Berlin'de bir bar işletiyormuş, hoşlanmadığı müşterilerine asla ödün vermezmiş. Sinagog yangınından kısa bir süre sonra bir gün yanında iki kişiyle bir kadın barına gelmiş, daha mantosunu çıkarmadan yahudilerle ilgili öfkeyle atıp tutmaya başlamış. Elsa kadını hemen yakasından tuttuğu gibi kapının önüne koymuş ve ardından bağırarak: "Sırtındaki pahalı kürk nereden geliyor sanıyorsun? Onu yahudilerden çaldın, seni pis fahişe!"

Bu olay ona altı ay gözhapsine malolmuş, ardından da hemen Almanya'dan sürülmüş. Parasız pulsuz Kenya'ya gelmiş, bir hafta geçmeden de Nanyuki'deki İskoçyalı bir çiftin yanına çocuk bakıcısı olarak girmiş. Çocuklarla pek anlaşılamamış ama gemide kulaktan dolma öğrendiği kırık dökük İngilizce'siyle anne-babayla nisbeten iyi bir ilişki kurmuş, onlara skat öğretmiş, aşçıya da omletin, köfte kızartmasının nasıl yapıldığını göstermişti. Savaş çıktığında ise İskoç aile Elsa'dan ayrılırken öyle üzülmüş ki kamyonetle gitmesine gönülleri razı olmamış. Norfolk'a kadar onu arabalarıyla götürmüşler, kucaklayıp uğurlarken, İngilizlerle Chamberlain'e da lanet yağdırmayı da unutmamışlar. Elsa zafere alışık. Ertesi akşam, gelecek için endişelerini dile getirirken, "Peki ne yapmam gerekiyor?" diyen Jettel'i taklit ederek, "Savaş devam ederken, kocalarınız tutuklanırken siz burada pinekleyip, sinek mi avlayacaksınız? Ne öyle bana aval aval bakıyorsunuz? Siz hiç elüstünde tutulduğunuz günleri unutamaz mısınız? Nazik popolarınızı kaldırın da yetkililere bir iki kelime yazın. Onlara yahudilerin Hitler yandaşı olmadıklarını yazın, elbet bunu anlayacaklardır. İçinizdeki kibar hanımlardan biri mutlak okula gitmiştir, bir mektup yazacak kadar İngilizce biliyordur." dedi.

Pek sonuç alınamayacağı bilinmekle birlikte, bu öneri kabul gördü. Çünkü herkes İngiliz ordusundan çok Elsa'nın öfkesinden korkuyordu. Elsa, güzel konuşmasını bildiği kadar organize etmeyi de iyi beceriyordu, hemen kollan sıvadı, yeterli derecede İngilizce bilen dört kadınla, güzel yazısı olan Jettel'i mektupları yazmakla görevlendirdi. Mektuplarda insanların durumları hakkında bilgi verilecek ve görüşleri açıklanacaktı. Bay Applewaithe, otelden dışarı çıkmasına izin verilmeyen insanların mektuplarını postaya vermenin kendi görevi olduğunu şaşılacak bir çabuklukla kabul etti.

Eylemin bu kadar çabuk başarıya ulaşacağını Elsa bile beklemiyordu. Askeri makamlar mektupların içeriğı ve ifade tarzından çok durumun yeniden gözden geçirilmesi gerektiğı üzerinde durdular. Londra'dan gelen ilk tepkilerden sonra, Nairobi'dekiler yaptıklarının doğruluğı ile ilgili bir kuşkuya düştüler: sığınmacıları sorgulamadan gözaltına almak mı doğrudu yoksa önce siyasi eğilimlerini öğrenmek mi daha akılcı olacaktı...

Üstelik asker tarafından toplanılıp gözaltına alınan çiftçilerin, çiftlik sahiplerine hem ucuza çalıştığı hem de sorumluluklarının bilincinde, güvenli insanlar oldukları da biliniyordu. "East African Standart" gazetesindeki okuyucu sütunları, savaş tutuklularının özellikle de Nairobi'de, neden lüks otellerde barındıklarına dair hemen her gün sayısız soruyla dolup taşıyordu.

Norfolk ve New Stanley otellerinin sahipleri de ısrarla onların serbest bırakılmalarını istiyordu. Albay Whidett önce esnek davranmanın doğru olacağını düşündü. İlk adım olarak evli çiftlerin çocuklarını görmelerine izin verdi, sonrasını da düşünecekti. Bay Abblewaithe'in mektupları askeri makamlara teslim etmesinden tam on gün sonra askeri kamyonetler yeniden otel kapısında göründüler. Kadınları ve çocuklarını, Ngong'daki erkekler kampına götürme emrini almışlardı.

Erkeklerin durumu da aynı eşleri gibi olmuştu.. Gözaltına alındıktan sonra, yalnızlık ve suskunluklarından kurtulup, yeniden yaşama dönmüşlerdi. Yalnızlık ve tekdüzelikten kurtuluşun coşkusunu yaşıyorlardı. Almanya'da son kez gördükleri akrabaları ve dostlarıyla yeniden buluşmuşlardı. Gemide birlikte yolculuk yaptıkları kader arkadaşları sevinçle birbirlerinin kollarına atılmışlar, birbirine tanımayan insanlarsa bazı ortak dostlar keşfetmişlerdi. Günler ve geceler, birbirlerine yaptıkları işlerden, umutlarından ve geleceğı ilişkin düşüncelerinden söz ederek geçmişti. Beladan sıyrılanlar başkalarının çektiklerini duydukça, kendi acılarını unutmuşlardı. Yeniden dinlemeyi öğrenmişler, en önemlisi içindekileri sözcüklere dökebilmişlerdi. Sanki bütün engeller bir anda yok olmuştu.

Karıları ve çocuklarından başka tek bir kulun bile olmadığı yalnız çiftlik yaşantısından sonra, kendilerini birden erkekler topluluğunda bulmaktan hepsi de pek memnundu. En azından şimdilik geçim sıkıntıları, sorumlulukları yoktu, işten atılma korkuları da kalmamıştı. Konuşmalarına ara verip soluklanmak bile yüreklerini rahatlatıyordu. Sessizliğin ardından her defasında aynı sözü tekrarlayan Walter oluyordu, "Nihayet yahudilerin de kendilerini düşünen bir kralı var."

Kampa geldiği ilk günlerde, sanki uzun bir yolculuktan sonra, hemencecik içli dışlı oluverdiği uzak akrabalarına kavuşmuş gibi oldu. Gilgil'de altı yıldır çiftçilik yapan Frankfurt'lu eski avukat Oscar Hahn, Berlin'de doktor olup şimdilerde ise Nairobi'deki hastanenin çamaşırvhanesini yöneten Kurt Piakowsky, Kisumu'da bir altın madeninde menajer olarak iş bulan Erfurtlu diş doktoru Leo Hirsch, Walter'in öğrencilik yıllarından dostlarıydı, hepsi de birlikte geçirdikleri günlere ait anılardan, ortak arkadaşlarından ve öğrencilik zamanlarındaki neşeli günlerinden söz etmeye can atıyorlardı. Breslau'dan eski dostu Heini Weyl, Kisumu'da yakalandığı sarıhumma ve amipli dizanteriye karşın yaşam şevkinden ve şakacı mizacından hiçbir şey yitirmemişti. Onun gibi Breslaulu olan Henry Guttmann da herkesçe gıpta edilen edilen iyimser mizaçlı bir gençti. Henüz çok gençti, bu yüzden Almanya'da mesleğini ve tüm yaşamını yitirmek gibi bir sıkıntısı olmamıştı, küçük bir grupta geçmişinden çok geleceği olan birkaç seçilmiş kişiden biriydi. Eldoret'teki çiftliğiyle beraber bir yıl içinde sıfırı tüketen Max Bilawasky, Kattowitz'den geliyordu ve Leobschütz'ü biliyordu.

Gleiwitz'te iken bisiklet ticareti ile uğraşan Siegfried Cohn, Nakuru'da kazancı yerinde bir mühendisti, Silezya'nın katı aksanını İngilizler'in genizden gelen tınısıyla düzeltmeyi becererek, yeni yaşamının diline de uyum sağlamıştı. Ratibor'da bir ayakkabı mağazası olmuş, Thika'da bir kahve çiftliğine kapağı atmış, bir yolculuğu sırasında da Sohrau'da Redlich'lerin otelinde gecelemişti. Walter'in babasını çok iyi anımsıyor, Liesel'in güzelliğinden, yardımseverliğinden ve yaptığı nefis pastalardan hayranlıkla söz ediyordu.

Gözaltına alınan erkeklerin hepsinin anlatacağı çok şey vardı. Belleklerinin derinliklerine gömülü bu anıları ruhlarına serin bir çeşmeden akan su gibi ferahlık veriyordu. Ama keyifli havaları kadmılarınki kadar uzun sürmedi, çok geçmeden gerçekte yüzyüze geldiler. Anadillerini konuşma mutluluğunun ve anılarının, kaybettikleri vatan toprağının, kendilerinden zorla alman zenginliklerin, yitirilen onurlarının, gurur ve güvenlerinin yerini asla alamayacağını çok çabuk fark ettiler.

Allelacele kapatılan yaraları yeniden deşilince öncekinden daha da çok acı vermeye başlamıştı.

Dışlanmışlıktan bir an önce kurtulup, Kenya'da kök salıp yerleşmek için yüreklerindeki bir nebzecik umut ışığı da savaşın patlak vermesiyle sönüp gitmişti. Almanya'da bıraktıkları akrabalarını Kenya'ya getirme hayalleri de bir anda suya düşmüştü. Ne kadar imkansız görünse de uzun zaman buna inanmışlardı oysa Walter de kabul etmekte ne kadar direndiyse de, babasına, kızkardeşi ve kayınvalidesiyle görüncesine artık yitirilmiş gözüyle bakıyordu. Bir gün derdini Oscar Hahn'a açtı ve: "Bizimkiler Polonyalılardan yardım alamazlar. Almanların gözünde ise onlar Polonyalı yahudi. Kader bir kez daha ne kadar başarısız olduğumu gösterdi."dedi.

"Sen değil hiçbirimiz başaramadık. Şimdi değil, daha 1933'te. Almanya'ya hep inandık ve gerçekleri göremedik, gözlerimizi kapadık. Kendimizi koyvermemeliyiz. Sen sadece oğul değil, aynı zamanda bir babasın."

"Kendini asacak ipin parasını bile kazanamayan iyi bir baba."

"Böyle bir şeyi aklından çıkarmalısın" dedi Hahn öfkeyle: "Yaşamak isteyenlerimizin birçoğu ölecek, kurtulanların tek seçeneği, çocukları için hayatta kalmak. Kurtulmak sadece şans değil, görevimiz de olmalı. Hayata güvenmek de. Almanya'yı kalbinden sök at artık. Ancak o zaman yeniden yaşama sarılabilirsin."

"Denedim. Ama yapamadım."

"Önceleri ben de böyle düşünürdüm, şimdiyse, sayılamayacak kadar çok fahri görevlerde bulunmuş, bomba gibi bir staj yapmış bir zamanların o nazik avukatı aklıma geldikçe şaşıyorum, eskiden hayal meyal tanıdığım adam bana yabancı geliyor. Hadi, Walter! Artık bırak bunları da, buradaki zamanını değerlendir, biraz rahatla, kendinle barışık ol. Buradan kurtulduğumuzda her şeye yeniden başlayabilirsin."

"Beni deli eden de bu ya. Kral bize yardım etmezse, ben ve ailem ne olacağız?"

"Hâlâ Rongai de bir işin var."

"Hâlâ demen çok güzel."

"Bana Oha desen nasıl olurdu?" diye gülümsedi Hahn "Karım burası için bana bu adı uygun buldu. Bana Oscar kadar Alman adı gibi gelmiyor. Benim Lilly'im mükemmel bir kadın. O olmasaydı, Gilgil'deki çiftliği satın almaya cesaret edemezdim."

"Tarım işlerinden o kadar iyi anlıyor mu?"

"Hayır, o konser solistiydi. Ama hayatı her yönüyle çok iyi biliyor. Schubert'ten liedler söylediğinde, hizmetkarlar zevkten dört köşe oluyorlar. İneklerin de sütü bollaşıyor. Umarım yakında sen de tanırsın."

"Sen de Süsskind'in teorilerine inanıyorsun demek?"

"Öyle."

Süsskind, askeri makamların tutumu ve gelecekte neler olabileceği konusunda varsayımların yapıldığı tartışmalardan birinde: "Rubens gibi adamlar bütün yahudileri 'enemy aliens' gibi görmekten bir süre sonra vazgeçecekler, bizi savaş boyunca burada kapalı tutamazlar, göreceksiniz." demişti, "Eminim, yaşlı Rubens'le çocukları bizim kendilerinden çok önce Hitler'e karşı olduğumuzu İngilizlere çoktan anlatmışlardır."

Albay VVhidett, gerçekten de önceden hiç hazırlıklı olmadığı bir yığın sorunla uğraşmak zorunda kalıyordu. Rubens'in beş erkek kardeşinin, tabii babasının da, hiç aksatmadan bürosunu ziyaret etmelerinin mi, yoksa Londra'daki savaş bakanlığıyla aralarındaki görüş ayrılıklarının mı daha tatsız olduğuna karar veremiyordu. Albay savaş çıkana kadar, Avrupa'da olup bitenlerin, Jaluo ile Lumbwa arasındaki sürüp giden kabile savaşlarından daha az ilgisini çektiğini itiraf etmekten utanmıyordu. Ama onu en çok şaşırtan Rubens ailesini her ziyaretine gidişinde, onların tüm olayların şok edici ayrıntılarından haberdar olduklarını bildiği halde hiçbir şey bilmiyormuş gibi davranmalarıydı. Whidett Boarding Okulu'na gittiği ilk yıl karşılaştığı, hırslı bir öğrenci ve son derece kötü bir kriket oyuncusu olarak belleğinde kalan Dave ve Benji kardeşleri hesaba katmazsa, o güne kadar hiç Musevi tanımamıştı. Rubens ailesinin kendisinden önce Kenya'yla bağlantısının olması üstelik İngilizce'yi de Oxford'un kıdemli öğrencileri kadar mükemmel konuşması VVhidett'i ciddi bir şekilde düşündürüyordu. Bu yüzden gönülden istemese de, "kendilerine haksızlık yapıldığı" söylenen sığınmacıların kaderiyle ilgilenmeye başladı.

Böylece Whidett, çiftlikte çalıştıkları için düşmanla ilişki kurmaları olanaksız görünen sığınmacıların serbest bırakılması önerisini kabul etti. Doğru yaptığından pek emin değildi ama, bu kararı özellikle askeri çevrelerde kabul görünce epey şaşırdı. Daha sonra alınan kararın gerekli olduğu da anlaşıldı.

Norfolk ve New Stanley'den hareket eden kamyonetler bir pazar öğleden sonra kampa geldiler. Sırtlarında haki üniformalarıyla erkekler tel örgülerin önünde görüldüğünde çocuklar ürkek ürkek el salladılar, anneler de en az onlar kadar gergindiler. Kadınların çoğu, üst düzey davetin verildiği bir partiye gider gibi giyinmişlerdi. Bazılarının üzerinde en son Almanya'da giydikleri dekolte kıyafetler vardı, birkaçı da elinde, çocukların otel bahçesinden kopardığı minik solmuş çiçekleri tutuyordu.

Walter uzaktan Jettel'i gördü. Karısının üzerinde kırmızı bir bluz vardı, yolculuk için aldığı beyaz eldivenleri de giymişti. Gece elbisesi aklına gelince, öfkesini zor tuttu. Aynı anda karısının ne kadar güzel olduğunu fark etti, ama sonra en samimi anlarında bile karısına dürüst davranmadığı ve

onu kandırdığı aklına geldi, nabzının heyecanla attığı günler artık geçmişte kalmıştı. Kendisini bir an yaşlanmış, tükenmiş ve güvensiz hissetti. Regina da ona şimdi yabancı geliyordu. Ayrılmalarının üzerinden henüz dört hafta geçmiş olduğu halde kızı sanki serpilmiş, boy atmıştı. Rongai'de Aja ile ağacın altına oturdukları günlerden çok daha farklıydı. Walter karısıyla konuşacak ortak konular bulmak için, önce karacanın adını hatırlamaya çalıştı, ama bir türlü adı aklına gelmedi. O sırada Regina'nın koşarak kendisine doğru geldiğini gördü.

Regina tazı gibi sıçrayıp, sıska kollarını babasının boynuna dolaymca Walter, birden kızını karısından daha çok sevdiğini fark etti. Gizleyemediği bir suçluluk duygusuyla, bu gerçeği asla ikisinin de öğrenemeyeceğine dair kendine söz verdi.

"Baba, baba!" diye kulağına haykıran Regina'nın sesiyle, kendine geldi, şimdi biraz daha rahatlamıştı. "Bir arkadaşım var artık, gerçek bir arkadaşım. Adı Inge. Okumasını da biliyor Annem de bir mektup yazdı."

"Ne mektubu?"

"Gerçek bir mektup işte. Seni ziyaret edebilmemiz için."

"Evet," diye atıldı Jettel, Walter'i kucaklayabilmek için, Regina'yı iyice öteye itekleyerek, "Seni serbest bırakmaları için bir dilekçe yazdım."

"Benim Jettel'im ne zamandır dilekçe nedir biliyor?"

"Senin için bir şeyler yapmak zorundaydım. Öylece oturup sinek avlayacak değildik ya. Belki yakında yine Rongai'ye dönebiliriz."

"Jettel, Jettel, sana ne yaptılar böyle? Hani Rongai'de ölesiye mutsuzdun."

"Bütün kadınlar tekrar çiftliklerine dönmek istiyorlar." Jettel'in sesindeki mağrur ifade Walter'i hüznlendirdi. Dahası yalan söylerken ona bakmaya cesaret edememesi pek bir dokundu, ama karacanın adı gibi,

hoşuna gidecek, onu okşayacak, pohpohlayacak sözcükler bulmakta zorlandı. Regina'nın konuştuğunu duyunca rahatladı.

"Almanlardan nefret ediyorum baba, Almanlar'dan nefret ediyorum."

"Kimden öğrendin bunu?"

"İnge'den, babasını dövmüşler, Dachau'daki bütün pencereleri yere indirmişler, elbiseleri de sokaklara atmışlar. İnge, Almanlardan nefret ettiği için geceleri ağlıyor."

"Almanlar değil Regina, Naziler"

"Naziler de mi var?"

"Tabii var."

"Bunu İnge'ye söylemeliyim. Şimdi Nazile'den de nefret edecek. Naziler de Almanlar gibi kötü mü?"

"Sadece Naziler kötü. Bizi Almanya'dan onlar kovdular."

"İnge bunu hiç söylemedi."

"Hadi şimdi git onu bul, babanın söylediklerini ona anlat!"

"Regina'nın aklını büsbütün karıştırıyorsun," diye Regina'nın arkasından söylendi Jettel ama Walter'in yanıtlamasına fırsat vermeden, "Biliyor musun" diye alçak sesle konuşmasını sürdürdü, "savaş çikalıberi artık annem ve Kaete için hiçbir ümit kalmadı."

Walter içini çekti, sonunda karısıyla her şeyi açıkça konuşabileceği için rahatladı.

"Evet biliyorum. Babamla Liesel de kapana kısırıldılar. Sakın bana nasıl üstesinden geleceğimizi sorma, ben de bilmiyorum" Jettel'in ağladığını görünce, dayanamayıp onu kucakladı, epeydir kendisinin akıtamadığı gözyaşlarının hiç değilse karısını ferahlattığını düşününce teselli buldu.

Sonra kafasından geçenleri bir an önce söylemeye karar verdi, korkusuna teslim olmamalıydı:

"Jettel, artık bir daha Rongai'ye hiç dönmeyeceğiz."

"Neden? Nereden biliyorsun?"

"Bu sabah Bay Morrison'dan mektup aldım."

Çantasından mektubu çıkararak Jettel'e uzattı. Onun mektubu okuyamayacağını biliyordu, ama kendisini toparlayabilmesi için zamana ihtiyaı vardı. Birkaç saat önce Süsskind'in kendisine tercüme ettiği satırları Jettel'in gözleriyle yercesine okumasını seyretti.

"Sevgili Bay Redlich" diye başlıyordu Morrison'nun yazdığı İngilizce mektup: "iftliğimde bugün için bir Enemy Alien'e iş verme imkanımın olmadığını üzülerek size bildirmek zorundayım. Kararımı anlayışla karşılayacağına eminim. Gelecek için en iyi dileklerle. Saygılarımla, William. P. Morrison" Jettel ısrarla anlayamadığı kelimelere bakıyordu.

"Mektuba değil, yüzüme bak Jettel. Morrison içime son verdi."

"Buradan ayrılırsan nereye gideceğiz? Regina'ya ne diyeceğiz? Her gün Owuor'la Aja'yı sorup duruyor."

"En iyisi bırakalım Inge söylesin," dedi Walter yorgun bir sesle; "Owuor'u ben de özleyeceğim. Hayatımız ayrılıklarla geçiyor."

"Diğerleri de böyle mektuplar aldılar mı?"

"Bizden birkaç kişi.. Ama çoğuna gelmedi"

"Neden biz? Neden hep biz?"

"Kendine bir Nebbich seçtiğin için Jettel. Keşke Amcan Badmann'ın sözünü dinleseydin. Daha nişanımızdan önce bunu sana söylemişti. Gel, bırak ağlamayı. İşte dostum Oha da geliyor. Çok şanslı, Naziler onu daha 1933'te defterden sildiler. şimdi Gilgil'de bir iftliği var. Onu tanimalısın,

utanmana gerek yok. Onun herşeyden haberi var. Hatta bize yardım etmeye söz verdi. Nasıl yapacağını bilmiyorum ama, bunu söylemesi bile hoşuma gitti. 15 Ekim 1939 günü, Ngong Kampındaki kara tahtada, sığınmacılar arasında farklı yankılar uyandıran, iki duyuru asılmıştı. İngilizler'in "Royal Oak" savaş gemisinin bir Alman denizaltı tarafından batırıldığı haberi, askerin kıt İngilizce'siyle yazıldığı için, duyuruyu önce çok az kişi anlayabilmiş, Scapa Flow körfezinde kimin saldırdığı, kimin zafer kazandığı anlaşılmadığından da ilgiden çok şaşkınlığa neden olmuştu. Buna karşılık kusursuz bir Almanca ile yazılmış olan ikinci duyuru büyük heyecan yaratmıştı, duyuruda çiftliklerde belli ve sürekli bir işi olan Enemy Alliens'ların serbest bırakılabilecekleri bildiriliyordu. Birkaç gündür etrafta dolaşan bu söylenti yeni bir haberle beslendi; Nairobi'deki askeri makamlar smırdışı edilecek olan erkeklerin Güney Afrika'ya sürgün edilmelerini planlıyorlardı.

Uzun aramalardan sonra Walter'i bir baraka tuvaletin arkasında bulan Oha, "Şimdi çiftliğime bir menajer bulmak zorundayım" dedi.

"Niye? Birkaç gün sonra buradan gideceksin ya."

"Ama sen gitmeyeceksin."

"Hayır, bana büyük piyango vurdu. Regina'yla Jettel'e de. Kadınlarda ve çocukları da mı Güney Afrika'ya gönderecekler?"

"Tanrı aşkına söylesene, sen hiçbir şey anlamaz mısın? Çiftliğimi sen idare edeceksin. En azından bir iş bulana kadar. Bir işbirlikçinin bir diğerini işe alması eminim yasak değildir. Süsskind, senin için düzenlediğim iş anlaşmasını tercüme ediyor.

Süsskind hukuk işlerinden pek anlamadığı, yazışmalar konusunda da acemi olduğu halde, Albay Whidett'i memnun etmişti. Albay, savaşın geri kalan günlerinde, yaşantısının dengesini bozacak insanlarla uğraşmaya hevesli değildi, tek istediği mümkün olduğu kadar çok sayıda sığınmacıyı serbest bırakmaktı. Böylece Albay sadece Walter'le Hahn'ın kamptan ayrılmalarını sağlamakla kalmadı, New Stanley Otelinden Lilly'yi,

Norfolk'tan da Regina ile Jettel'i aldırarak, iki erkekle birlikte Gilgil'e gönderdi.

Ngong'daki son akşam, Walter "Bütün bunları bizim için niye yapıyorsun?" diye sormuştu.

Hahn, "Açıkça söylemek gerekirse, aynı öğrenci birliğinden olan bir dostuma yardım etmenin görevim olduğunu düşünüyorum," diye cevap vermişti, "ayrıca benim için zor bir şey de değil. Üstelik sana çok alıştım, benim Lilly'immin de çevresinde yeni dostlara ihtiyacı var."

Hahn'ın çiftliğinin adı Arkadia'ydı. Yumuşak yeşil çimlerle örtülü tepelerde dolanan ineklerle koyunları, büyükçe bir sebze bahçesinin içindeki kumlukta eşinip duran tavukları, özenle ekilmiş mısır tarlaları, etrafında güller, karanfiller ve Afrika menekşelerinin yetiştiği yemyeşil çimenlerin önündeki beyaz taştan eviyle, Arkadia tam bir Alman malikanesini anımsatıyordu. Evin etrafını çevreleyen yollar taşla döşenmişti, mutfak binasının dış duvarları beyaz-mavi kareliydi, dışarıdaki baraka tuvalet yeşil, evin ahşap kapısı lake boyalıydı.

Yüksek bir sedir ağacının altında, eflatun begonvillerin sarmaladığı bir çardak, altında yuvarlak bir masa etrafında dizili sandalyeler vardı. Evin uşağı Manjala, yemek servisi yaparken giydiği beyaz Kanzu'sunu, Lilly'nin verdiği gümüş bir kemerle tutturmuştu. Lilly bu kemeri hayatının son karnaval şenliğinde kullanmıştı. Kanişin adı Bajazzo'ydu, siyah kıvrıcık lüleleri, güneşte minik kara elmas parçacıkları gibi parılıyordu.

Walter'le Jettel, Arkadia'ya geldikleri gün, yolda kaybolup da kurtarıcıları tarafından "Bir daha sakın ola ki tek başınıza sokaklarda dolaşmayın" uyarısıyla evlerine teslim edilen çocuklar gibi şaşkındılar. Sadece ev sahiplerinin kendilerini karşılarken gösterdikleri içtenlik değil, evin sıcak, samimi havası da onları cesaretlendirmişti. Gözlerini kamaştıran zenginlik, bunca bolluğu birarada göremedikleri bir vatani hatırlatıyordu. Yeşil deriden yuvarlak masalar, yumurta kabuğu rengindeki perdelerin önünde duran Frankfurt tarzı ağır dolap, duvarları gri kadife kaplı minik odacık, çiçekli İngiliz keteniyle kaplanmış koltuklar ve dore süslemeli

maun komodin, Oha'nın annesiyle babasından kalma mobilyaydı, gümüş sofrasıyla, kristal bardaklar ve porselenler Lilly'nin çeyiziydi. Kütüphane ağzına kadar kitap doluydu, duvarlara ünlü Hollandalı ressamlardan Frans Hals ve Vermeer'in kopya tabloları asılmıştı, oturma odasının duvarında da, bir prensin taç giyme törenini temsil eden bir tablo vardı. Regina her akşam bu tablonun önüne oturur, Oha'nın anlattığı öyküleri dinlerdi. Şöminenin önünde kırmızı kadife örtülü piyano, üzerinde alçıdan bir Mozart büstü duruyordu..

Güneş batar batmaz Manjala elinde renkli kadehlerin içindeki içkilerle görünür, hemen arkasından, -sanki Lilly her gün Alman kasaplarından, fırınlarından ve sömürge dükkanlarından alışveriş yapabilirmiş gibi- bildik yemekler servis edilirdi. Lilly'nin hizmetkarları çağırırken, ya da tavuklara yem verirken, giderek şarkıya dönüşen seslenmeleri, Oha'nun Frankfurt aksanıyla konuşması, Jettel'le Walter'e yabancı bir dünyadan sesler gibi gelirdi. Akşamları da Lilly geçmiş günlerindeki şarkı repertuvarından parçalar söylerdi. Kapının önünde uşaklar çömelerek oturur, kadınlarsa sırtlarında bebekleriyle açık pencerenin önünde durarak şarkıları dinlerlerdi, Lilly ara verince, kaniş arka ayaklarının üzerinde doğrularak geceye doğru melodik havlamalarına başlardı. Walter'le Jettel'in geçmiş günlerinde böyle güzel müzikli bir yaşantıları pek olmamıştı ama, bu gece konserleri onlara ilaç gibi geliyor, bütün sıkıntılarını bir anda unutarak, kendilerini umuda ve gençlik günlerine götüren romantik duygulara bırakıyorlardı

Walter'le Jettel'in, Oha'nın konukseverliğinden aldıkları haz kadar, Oha da aynı şekilde onların varlığından mutluluk duyuyordu. Çünkü Lilly çevresinde yeni dinleyiciler olsun istiyordu, ne kendisi ne de çiftlikteki insanlar artık Lilly'i tatmin edemiyordu. Ama Oha yeni konukların evlerine gelmesiyle başlayan bu mutluluğun uzun sürmeyeceğini de çok iyi biliyordu.

Lilly'ye; "Bir erkek ailesinin geçimini sağlayabilmeli." dedi bir gün. "Yine eskisi gibi konuşmaya başladın Oha. Hep bir Alman'dın ve Alman kaldın."

"Ne yazık ki öyle. Sen olmasaydın ben de Walter gibi çaresiz bir durumda olurum. Biz hukukçular bir sürü saçmalıktan başka bir şey öğrenmedik."

"Şarkıcı olmak daha iyi."

"O da şayet senin gibi olursa... Aslında ben Gibson'a bir mektup yazdım."

"İngilizce bir mektup mu yazdın?"

"Tercüme edersen İngilizce olacak. Gibson'un Walter'e ihtiyacı olabileceğini düşündüm. Ama şimdilik ona bir şey söyleme. Sonra hayal kırıklığına uğrar." Oha, kendisinden birkaç kez Pyrethrum* aldığı Gibson'u fazla tanımıyordu. Onun uzun zamandan beri, Ol'Joro Orok Çiftliği'nde ayda altı sterline çalışmaya razı olacak bir adam aradığını biliyordu. Geoffrey Gibson'ın Nairobi'de bir sirke fabrikası vardı, Pyrethrum ve keten tohumu yetiştirdiği çiftliğine de yılda dört kezden fazla gitmiyordu. Fazla düşünmeden kararını verdi. Gibson'nun teklifi kabul ettiğini duyan Oha Walter'e, "Tam sana göre bir iş," dedi sevinçle, "orada ne inekleri ne de tavukları kesmek zorunda kalacaksın, sadece bir ev yapacaksın o kadar."

* Tarım ilacı - pire otu.

Küçük bir kamyonetin Ol'Joro Orok tepelerine ulaştıran balçıklı yolu, soluyarak tırmanmasından on gün sonra, sedir ağaçlarının arasındaki küçük evin çatısı tamamlanmıştı. Hintli marangoz Dijı Jiwan, yeni Bwana'si için, otuz kadar işçiyi de yanına alarak, kül renkli kaba taşları üst üste koyup evi yapmıştı. Evin damı, ot, tezek ve kerpiçe henüz örtülmemişti ki, Regina dikey uzanan yerli kulübelerin aksine bu evde yatay olan kalasların üzerine son kez çıkıp oturabildi. Regina, siyah saçlı, açık esmer tenli Dijı Jiwan'ın kucağında çatının tam ortasına tırmandı. Ol'Joro Orok'a geldiği günden beri, henüz dünyadan habersiz bir çocukken, Aja'sıyla ağacın altında uzanıp yattığı günlerdeki gibi, bu damın üzerinde saatlerce, ses çıkarmadan oturmuştu.

Damın üzerinde, babasının karlı olduğunu iddia ettiği tepelere gözlerini dikerek bir süre manzarayı doyasıya seyretti. Sonra bakışlarını karanlık ormana çevirdi, güneş doğarken bu ormandan maymunların ayaklamaları, akşamları da Şauri kabilesi yerlilerinin, çaldıkları davulların sesleri duyulurdu. Bedeninin iyice ısınmaya başladığını hissedince, sesinin var gücüyle aşağıda duran annesiyle babasına bağırdı: Ol'Joro Orok'dan daha güzel bir yer yok." Sesi, bir zamanlar Menangai Yanardağı'ndan gelen yanıtın daha hızlı, daha net ve daha yüksek yankılandı. "Ol'Joro Orok'dan daha güzel bir yer yok!" diye tekrarladı.

"Bizim kız Rongai'yi çabuk unuttu."

"Ben de unuttum," dedi Jettel; "Belki de burada daha mutluyuz."

"Yok canım, bütün çiftlikler aynıdır. Birlikte olmamız önemli."

"Benden ayrıldıktan sonra kampta korktun mu?"

"Çok," diye yanıtladı Walter, Ol Joro Orok'daki beraberliğin de ne kadar süreceğini kendi kendine sordu. "Owuor için üzülüyorum," diye içini çekti, "buradaki en iyi dostumuzdu."

"O zaman henüz 'enemy alliens' sayılmıyorduk."

"Jettel, ne zamandan beri alaycı konuşmaya başladın?"

"Elsa Conrad, alay etmenin en iyi savunma silahımız olduğunu söyledi."

"Sen, sen ol kendi silahlarını kullan."

"Burasının sanki Rongai'den daha ıssız olduğuna dair bir his var içimde."

"Benim içimde de... Hele Süsskind yokken."

"Ama bir bakıma iyi," diye Jettel kendini teselli etti, "Oha'yla Lilly'nin Gilgil'deki çiftliğine o kadar uzak değil."

"Araba olursa sadece üç saat."

"Ya arabasız?"

"O zaman Loebuschütz'e gitmekten daha kolay değil." Jettel, "Göreceksin yine oraya gideceğiz," diye iddialı konuştu. "Ayrıca Lilly bizi burada ziyarete geleceğine söz verdi."

"İnşallah insanların burası için ne söylediklerini gelmeden önce duymaz."

"Ne söylüyorlar ki?"

"OF Joro Orok'a çakalların bile bir yıldan fazla dayanamayacaklarını". Gerçekten de Ol'Joro Orok, Regina'nın sevdiği birkaç sesle yapılmış dermeçatma minik bir dükkandan ibaretti. Dükkanın sahibi Hintli Patel. varlıklı olduğu kadar, çevrede korkulan biriydi. Dükkanında un, pirinç, şeker ve tuz, kutu içinde yağ, puding, reçel ve baharat satıyordu. Nakuru'dan gelen tacirler kendisine uğradığında, onlara Mango, papaya, lahana ve pırasa sunuyordu. Dükkanda bunların dışında bidonlarda benzin, lambalarda kullanılmak üzere şişelerde parafin, çevredeki çiftçiler için alkol ve ince yün battaniyeler, kısa haki pantolonlar ve siyahi yerliler için de kaba kumaştan gömlekler bulunuyordu. Onun dükkanından alışveriş yapan insanlar sadece dükkanındaki zengin mal çeşidi yüzünden değil, aynı zamanda postacılık görevini üstlendiği için de insanlar huysuz Patel'i hoş tutuyorlardı. Thompson Şelaleleri, tren istasyonundan haftada üç kez gelen araba, postayı Patel'e teslim ederdi. Hele biri Patel'i kızdırmaya görsün -ki alışveriş yaparken kararsız olan insanlar onu sıkça kızdırıyorlardı- hemen mektuplarına el konulmak suretiyle cezalandırılırdı. Zavallılığın bu şekilde dış dünyayla bütün bağlantısı kesilmiş olurdu. Kurnaz Hintli, kendi memleketlisinin pirince düşkünlüğü kadar, Avrupalılar'ın da mektuplara ve gazetelere merakını çabuk keşfetmişti. Bu yüzden onları istediği gibi kullanıyordu. Suratsız ve huysuzdu ama, yine de sığınmacılara karşı içinde küçük bir sempati besliyordu. Gerçi fazlaca eli sıkı olmalarından hoşlanmıyordu ama en azından işbirlikçiydiler, bu yüzden İngilizler'in

onlardan hoşlanmadığını biliyordu. Kendisi de İngilizler'den nefret ediyordu, çünkü onu siyahiler gibi küçük görüyor ve aşağılıyorlardı.

Patel'in Duka'smdan altı mil uzaklıkta, ekvatorun üçbin metre yükseklikte kurulu olan Gibson'un Çiftliği, çevredeki bütün çiftliklerin en büyüğüydü. İlk keten tarlası ekilmeden önce, Kimani bu çiftlikte yaşamıştı, buna rağmen bir yere giderken hâlâ yolları karıştırır, hangi yoldan gideceğini uzun uzun düşünürdü. Kimani 45 yaşlarında, ufak tefek zeki bir Kikuyu yerlisiydi. Çiftlikte yapılacak işler için uşaklara o emir verir, Bwana olmadığı zamanlar da kimin ne kadar ücret alacağını o tayin ederdi.

Öğleden sonra güneş gökyüzünden yavaş yavaş çekilip gölgeler su deposuna düştü mü, Kimani elindeki uzun demir çubukla deponun ince çinkodan gövdesine vurarak günlük mesainin bittiğini duyururdu. Her akşam pişirilen poşo hamurunun mısır istihkakını o dağıttığı, hem de son derece dakik olduğu için, çiftlik çalışanları kendisine büyük saygı duyardı. Hatta tarlalarda çalışmayan, mısırdan pay almayan nehrin öte yakasındaki Nandi'ler bile Kimani'yi sever ve sayarlardı.

Kimani, Gilgil, Thompson's Şelaleleri ve Ol'Kalao çiftliklerinde âdet olduğu üzere, kendisinin de bu çiftlikte hep bir Bwana'sı olsun istemişti. Sorumluluğunu taşıdığı bu topraklarda bir Bwana olmadıktan sonra, saygınlıkmış, itibarmış onun için hiçbir önemi yoktu. Yeni ev gururunu okşuyordu. Akşam mesaisinden sonra havaya hafif bir serinlik yayılınca, sırtını, evin hâlâ sıcak olan duvarlarına dayardı. Evin mimarı Diji Jiwan'a yarattığı bu güzellikler için büyük bir saygısı vardı, oysa Hintliler'den en az Lumbwa kabilesi yerlileri kadar hoşlanmazdı.

Kimani, gözleri ölü gözünden farksız Bwana ile, içinden çocuk çıkmayacak kadar karnı dümdüz olan Memsahib'ten pek hoşlanmıştı. Bu yüzden öteden beri yabancılara karşı duyduğu kuşkuyu hemen içinden atıverdi, her zamanki suskunluğunu da bıraktı, dili çözüldü. Walter'i ormanın kıyısındaki tarlalara ve sadece yağmurlarla beslendiği zaman suya kavuşan nehre kadar götürdü. Tarlalarda Pyrethrum'un ve keten tohumlarının ışıldayan mavi çiçeklerini eline alarak, Walter'e toprağın ne kadar kırmızı olduğunu, bitkilerin gelişip büyümeleri için belli aralıklarda

ekilmesi gerektiğini anlatmaya koyuldu. Kimani çok geçmeden, Walter'in bunlardan habersiz olduğunu anlamıştı, uzun bir safariden gelen Bwana'sı bir erkeğin bilmesi gereken toprak işlerinden anlamıyordu. Diji Jiwan evi tamamladıktan sonra, yerli kulübelerindeki gibi kubbesi yuvarlak bir mutfak yaptı, derin bir çukurun üzerine, birbirinden farklı büyüklükte üç delik olan tahtayı oturturken ise son derece isteksizdi. Çünkü bunu Walter'in ısrarı ile yapıyordu, tuvaletin tasarımı ona aitti, Kimani'nin tarlalarıyla övündüğü kadar, Walter de bu tuvaletle gururlanıyordu. Ahşap kapının üzerindeki oymalı kalp işlemesi, çiftlikte öyle bir heyecan yarattı ki, Diji Jiwan bir gün bile kullanmadığı halde, sonunda tuvaletle barışmak zorunda kaldı. Hintli, yabancı olduğu bu tuvaleti kullanmıyordu, çünkü dini, ona bağırsaklarını iki kez aynı yere boşaltmayı yasaklıyordu.

Mutfak tamamlandığı gün, Kimani yanında erkek kardeşim diye tanıttığı bir adamla geldi, adı Kania'ydı, odaları süpürecek. Tarladan alıp getirdiği Kinanjui'in görevi ise yatakları yapmaktır. Kamau'nun işi bulaşık yıkamaktır, saatlerce evin önünde oturuyor, güneş vurunca ıslık ıslık olana kadar bardakları parlatıyordu. En son kapıda Jogona göründü. Henüz ufak bir çocuktur, çırpı kadar ince bacakları vardı.

Kimani Regina'ya onun için, "Bir Aja'dan daha iyidir," demişti "Eskiden bir karaca mıydı?"

"Evet."

"Ama konuşmuyor."

"Konuşacak. Kessu."*

* Yerli dilinde yarın anlamına geliyor. Ç.N

"Ne yapacak?"

"Köpek için yemek yapacak."

"Ama bizim köpeğimiz yok ki?"

"Bugün bir köpeğimiz yok," dedi Kimani, "ama Kessu olacak." Kessu güzel bir sözcüktü. Yarın, hemen, herhangi bir zaman, belki anlamına geliyordu. Kafalarını, kulaklarını ve ağızlarını dinlendirmek isteyenler Kessu derlerdi. Sabırsızlığına gem vurmaya bir tek Bwana beceremiyordu. Her gün Kimani'ye, Memsahib'e mutfakta yardım edecek bir uşak bulup bulmadığını soruyordu, Kimani yanıt vermeden önce dişleri birbirine kenetli, havayı şöyle bir içine çekiyor, sonra:

"Mutfakta bir uşağın var ya Bwana." diyordu.

"Nerede Kimani, uşak nerede?"

Kimani her gün yinelenen bu konuşmayı pek seviyordu. Çoğu zaman ağzıyla birtakım sesler çıkarıyordu. Bunun Bwana'yi kızdırdığını biliyordu ama bunu yapmaktan da bir türlü vazgeçemiyordu. Bwana'yi sükûnetle yola getirmek mümkün değildi çünkü. Yolculuğu çok uzun sürmüştü. Kimani'nin duruma açıklık getirmemekteki ısrarlı direnişi Walter'in canını sıkıyordu. Jettel'in mutfakta yardıma ihtiyacı vardı. Ekmek hamurunu tek başına yoğuramıyor, içme suyu dolu ağır bidonları güçlkle kaldırıyordu; bulaşıkçı Kamau'yu ikidebir tüten ocağa bakması ya da yemeği mutfaktan eve kadar taşınması için bile yerinden kıpırdatamıyordu. Kendisinden her yardım istendiğinde, "Bu benim işim değil," diyerek, yeniden önündeki bardakları parlatmaya koyuluyordu.

Her gün süregelen bu kavga Jettel'in cesaretini kırıyor, Walter'i de sinirlendiriyordu. Ev işlerine yardım edecek yeterli sayıda hizmetkari olmazsa çiftlikteki insanların önünde gülünç duruma düşeceğini biliyordu. Onu en çok korkutan, Bay Gibson'un bir gün aniden çıkıp gelerek, yeni çiftlik yöneticisinin, mutfakta bir yardımcı bile bulamayacak kadar aciz olduğunu göreceği düşüncesi idi. İsteğini gerçekleştirmek için çok zamanı kalmadığını hissediyordu.

Kimani'yle çiftliklerde turlarken kendisine dostça "Jambo" diye seslenen ya da evlerde çalışmak yerine, Memsahib'e mutfakta yardım etmeye hazır görünen erkekleri her defasında sorguya çekerek yokluyordu. Ama her gün aynı şey oluyordu. İşçiler sıkılğan bir tavırla başlarını öte yana

çevirip, Kimani'nin çıkardığı seslere benzer bir şeyler homurdanıyorlar, gözleriyle uzaklara bakıp, aceleyle koşarak oradan uzaklaşıyorlardı.

İlk kez evde şömineyi yaktıkları akşam Walter, "Sanki bir lanet dolaşıyor üzerimizde," dedi. Kania bütün gün şömineyle uğraşmıştı, içini süpürmüş, temizlemiş, odunları da önünde piramit gibi kümelemişti. Şimdi de keyifle bağdaş kurmuş oturuyordu, şömineyi bir küçük bir kâğıt parçası atarak tutuşturdu, hafifçe alevi üfleyerek korlaştırdı, sıcak odaya yayıldı.

"Tanrı aşkına, mutfak için bir uşak bulmak neden bu kadar zor oluyor?"

"Bunu bilebilseydim çoktan birini bulurdum, Jettel."

"Ne biçim kumandansın sen, emret birini bulsunlar."

"Komutan olarak pek deneyimim yok."

"Ah şu senin nezaketin yok mu.. Norfolk'ta bütün kadınlar, kocalarının uşaklarıyla nasıl güzel başettiklerini anlatıyorlar."

"Neden bizim bir köpeğimiz yok?" diye Regina araya girdi.

"Baban bir mutfak yardımcısı bulamayacak kadar aptal olduğu için. Annenin demin ne söylediğini duymadın mı?"

"Köpek mutfak hizmetkârı değil ki?"

"Tanrı aşkına Regina, bir kez olsun dilini tutamaz mısın?"

"Bunda çocuğun hiçbir kabahati yok."

"Devamlı Rongai'deki bolluktan söz edip sızlanmandan bıktım usandım."

"Ben," diye patladı Regina, "Rongai için bir şey söylemedim."

"İnsan bir şey söylemeden de, bir şey söyler."

Jettel'in birden aklına geldi; "Sen demiyor muydun, bütün çiftlikler birbirinin aynıdır diye.." dedi.

"Ama bu Tanrı'nın belası çiftlik için değil. Şöminesi var ama mutfak hizmetkarı yok."

"Şömineyi beğenmiyor musun baba?"

Regina'nın karşısındakini kollar gibi konuşması, Walter'in öfkesini alevlendirdi. Kendisine çocukça ve gülünç gelen bu ısrarcı tavrı artık ne görmek ne de bununla ilgili tek kelime söylemek istiyordu. Pencerenin yanında gece kullanılmak üzere hazırlanmış üç lamba duruyordu.

Walter kendisininkini aldı, içine parafin koydu, yaktı, fitilini iyice kıstı, lamba şimdi odaya ölgün bir ışık veriyordu.

Jettel korkuyla "Nereye gidiyorsun?" diye bağırdı. Walter, "Meyhaneye" diye gürleyerek yanıtladı onu ama bir an sonra hemen pişmanlık duygusu boğazını tıkadı. "Bir erkek tek başına da işemeye gidebilir," diyerek, sanki uzun zaman için veda ediyormuşçasına el salladı. Gece soğuk ve zifiri karanlıktı. Sadece kulübelerin önünde yakılan ateşin uzaktan kırmızı nokta halindeki parıltıları görünüyordu. Ormanın kıyılarından, gece geç vakit ava çıkmış bir çakalın ulumaları duyuluyordu. Walter'e, sanki çakal kendisiyle alay ediyormuş gibi geldi, elleriyle sıkı sıkı kulaklarını tıkadı, ses dinmek bilmiyordu. Gürültü neredeyse onu çıldırtmak üzereydi, bir ara köpek havlıyormuş gibi bir hisse kapıldı. Kimani'ye "Neden bir mutfak hizmetkarı bulamıyoruz?" diye sorduğu zaman, onun kendisine aşağılayıcı bir tonla cevap verirken çıkardığı seslere benziyordu. Walter, yavaşça Kimani'nin adını seslendi, aynı alaycı ses daha güçlü bir şekilde yankılandı. Beynindeki isyanın yavaş yavaş midesini ağrıtmaya başladığını hissetti. Kapının önüne kusmamak için kendini evden dışarı attı. Öğürmek onu rahatlatamadı. Alnına biriken terler, ellerindeki uyuşma, gözlerindeki hafif perdelenme, ona sıtmayı ve Ol'Joro Orok'da onu doktora götürebilecek bir komşusu dahi olmadığını hatırlattı.

Gözlerini ovuşturdu, kuru olduğunu anlayınca biraz rahatladı. Ama yine de yüzünde hafif bir ıslaklık vardı sanki, birden göğsünün üzerinde şiddetli

bir baskı hissetti, bir an sendeledi. Sağ taraftan bu kez daha kuvvetli bir köpek havlaması işitince, büsbütün iradesini kaybetti, elindeki lambayı çimlerin üzerine fırlattı, vücudu kaskatı kesilmişti. Bir anda tüm bedenim bir ateş bastı. Sonra nereden geldiğini tam olarak anlayamadığı bir koku algıladı, ona anılarını canlandıran bir koku... İçindeki heyecanı bastırmaya çalıştı. Bir an sonra pürtüklü bir dil yüzünü yalamaya başladı, hissettikleri hayal gücünün bir ürünü değildi, güzel, tatlı bir gerçektir...

"Rummler," diye fısıldadı Walter, "Rummler, seni lanet olası hayvan. Nereden çıktın böyle? Beni nasıl buldun?" Önceleri hiç aklına getirip de köpeğine söylemediği okşayıcı sözleri birbiri ardına sıralamaya başladı, köpeğin güçlü ensesini kavrayarak kendine doğru çekti, terden buharlaşan derisini kokladı. Walter heyecandan tüyleri dikenleşen hayvanı, biraz da utanarak büyük bir coşkuyla göğüsüne sıkıca bastırıp okşarken, ürkerek çevresine bakmayı da ihmal etmedi. Kapıldığı bu duygu selinin sarhoşluğunu herhangi birinin görmesinden korkuyordu sanki. Birden bir gölgenin kendisine doğru geldiğini fark etti. Walter hantal bir hareketle uzandı, çimenlerden lambayı aldı. Bedenini sarmalayan olağanüstü sevinç ve sıkılardan ancak sıyrılabilirdi. Lambanın fitilini yükseltti. Önce sadece kara bir buluta benzeyen gölgeyi gördü, sonra gölge koşarak gelen, güçlü, kuvvetli bir erkeğin silüetine dönüştü. Günlerdir rüzgâr esmiyordu ama Walter, gölgeyi her adım atışta sağa sola savrulan bir paltoya benzetti.

Rummler önce inler gibi havladı, ardından daha güçlü sevinçli bir uluma duyuldu, bir an başka hiçbir ses duyulmadı, daha sonra bildik bir ses gecenin sessizliğini bozdu.

"Kalbimi Heidelberg'de bıraktım" şarkısını söyleyen Owuor lambanın sarı ışığında belirdi. Siyah cüppenin altından beyaz maşlahının ucu parlıyordu. Walter gözlerini kapadı, bitkin bir halde rüyadan uyanmayı bekledi, ama işte elleri hâlâ köpeğin sırtındaydı, Owuor'un sesi de yanıbaşındaydı: "Bwana, ayakta uyuyorsun."

Walter kenetlenmiş dişlerini araladı ama konuşamadı. Owuor'un vücudunu bedeninde ve cüppesinin ipekli pervazını çenesinde hissetmişti ki, ancak o zaman rüyada olmadığını anladı ve kollarını ona doğru açtı.

Pürüzsüz cildi, geniş burnu ile Owuor'un yüzünü babasına benzetti, birkaç saniye bunun keyfini çıkardı. "Owuor, seni gidi koca herif, nereden geliyorsun böyle?"

"Koca herif..." Owuor yabancı sözcüğü sindire sindire tekrarladı, çabuk becerdiği için de keyiflendi. "Rongai'den," diyerek güldü, cüppesinin altındaki pantolonunun cebini karıştırdı, küçük, özenle katlanmış bir kâğıt çıkardı. "Tohumları getirdim," dedi, "çiçeklerini artık burada da yetiştirebilirsin."

"Bunlar babamın çiçekleri.."

Owuor "Bunlar babanın çiçekleri' diye tekrarladı, "çiçekler seni aradılar."

"Sen beni aradın Owuor."

"Memsahib'in Ol'Joro Orok'da bir aşçısı yok."

"Evet yok. Kimani ona bir aşçı bulamadı."

"Kimani bir köpek gibi havladı. Onu köpek gibi havlarken duymadın mı, Bwana?"

"Evet duydum. Ama niçin havladığını bilmiyordum."

"Kimani'nin ağzıyla konuşan Rummler'di. Sana, onun benimle safaride olduğunu söyledi. Uzun bir safariydi Bwana. Neyse ki Rummler'in iyi koku alan bir burnu var. Yolu o buldu."

Owuor Bwana'nın yaptığı şakaya inanıp inanmadığını görmek için bir süre bekledi, yoksa Bwana'si, hâlâ bir inek kadar aptal mıydı? Safaride bir erkeğin köpeğin burnuna değil, zekasına ihtiyacı olduğunu bilmeyecek kadar aptal mıydı...

"Owuor Rongai'ye son kez eşyaları almaya geldiğimde sen yoktun."

"Evinden ayrılan bir erkeğin gözleri hüznölüdür. Gözlerini görmek istemedim."

"Sen akıllı birisin."

"Bunu çekirgelerin geldiğı gün de söylemiştin," dedi Owuor sevinçle. Konuşurken sanki geçmişini geri getirmek ister gibi uzaklara bakıyordu, yine de gecenin karanlığında en ufak kırırtıları dahi hissedebiliyordu. "Hah işte Memsahib kidogo!" diye sevinçle bağırdı.

Kapının önünde Regina göründü. Rummler kızın çıplak bacaklarını yalarken, Regina Owuor'un adını birkaç kez bağırarak kucağına atıldı. Owuor onu tekrar yavaşça yere bırakırken, Regina köpeğinin üzerine eğilip, hayvanın vücudunu gözyaşları ve öpücükleri ile ıslattı, bir yandan da durmadan konuşuyordu.. "Regina ne zırvalıyorsun? Söylediklerinden bir tek kelimesini bile anlamıyorum."

"Jaluo'ca Baba, Rongai'deki gibi Jaluo'ca konuşuyorum"

"Owuor, Regina'nın Jaluo dilini bildiğinden haberin var mıydı?"

"Tabii haberim vardı Bwana. Jaluo benim anadilim. Burada Ol'Joro Orok'da sadece Kikuyular ve Nandisler yaşıyor, ama Memsahib kidogo benim dilimden konuşuyor. Senin yerini onun sayesinde bulabildim. Bir erkek, kendi dilinin konuşulmadığı bir yere gitmez."

Owuor'un kahkahası ormanlarda ve karla örtölü dağlarda yankılandı. Kulakları bu güçlü yankılanmayı ne kadar da özlemişti, derken yine sesini alçalttı. "Bunu sen de biliyorsun Bwana," dedi.

V. BÖLÜM

İngiliz sömürgesinin en ünlü göllerinin üzerindeki dik bir yamaca kurulu olan Nakuru School, özel okul masrafını kaldıracak güçte olmayan, buna rağmen bir eğitim yuvasının geleneklerine bağlı ve iyi bir isim yapmış olmasına değer veren çiftçilerin tercih ettiği bir okuldu. Devlet okulu olduğu ve başvuran her öğrenciyi seçim yapmadan kabul ettiği için, Kenya'nın ileri gelen saygın ailelerine göre, sıradan bir eğitim kurumuydu ama, parasal durumları uygun olmayan anne babalar bu okulla yetinmek zorunda kalıyorlardı. Tek tesellileri müdürün olağanüstü bir insan olmasıydı, bu, duydukları utancı biraz olsun hafifletiyordu.

Müdür, Kraliçe Victoria döneminin İngiliz geleneklerine sıkı sıkıya bağlı bir Oxford'luydu. Eğitim konusunda yenilikçi fikirlere açık değildi, sorumluluğu altındaki çocukların ruhsal durumlarına anlayış göstermek ya da onları rahatlatmak gibi bir düşüncesi de yoktu, bu türden davranışları prensiplerine aykırı buluyordu.

Gençliğinde Oxford kürek takımında ve Birinci Dünya Savaşı'nda Victoria Kros madalyası ile ödüllendirilen Arthur Brindley, İngilizlerin tipik özelliklerine sahip biriydi, son derece ölçülü ve mesafeliydi, anavatanının eğitim sisteminde öngördüğü tüm ilkeleri harfiyen uyguları. Anne babaları, dinlemekten ve duymaktan hoşlanmadıkları, zaten pek de anlayamayacakları birtakım terbiye kuralları ile sıklmazdı. Okulun parolası ona yetiyordu. Büyük toplantı salonunun orta duvarının üzerinde sarı metalden iri puntolarla "Quisque pro omnibus" yazılıydı, aynı yazı, öğrencilerin giydikleri okul üniformalarının yakalarına, kravatlarına ve keplerinin kurdelelerinin dikilmiş olan armalara da işlenmişti.

Bay Brindley, iki yanında ağır masif yuvarlak sütunlar bulunan okulun beyaz taştan yapılmış ana binasındaki odasının penceresinden, dışarıyı seyrederken -hele bir de iyi günündeyse- pek gururlanırdı. Okul yatakhane olarak kullanılan, ondüle çinko damlı, açık renk ahşaptan yapılmış alçak

binalar, ona Wiltshire Kontluğunun bir köyünde geçirdiği çocukluk günlerini hatırlatıyordu. Brindley, özel okul meraklısı, etiket düşkünü birtakım kendini beğenmişlerin, bu küçük evlerle, "personel karargahı" diye alay etmelerini içine sindiremiyordu. Erkek öğretmenlerin lojmanlarının arkasındaki gül bahçesiyle, kadın öğretmenlerin kaldıkları evler ve hokey sahasının arasında alabildiğine uzanan çimlik de zengin İngiliz malikanelerine benziyordu, en azından Brindley'e öyle görüyordu. Flamengolarm suya vuran yansımalarıyla pembemsi ışıldayan göl, güzellikleri görmeyi seven İngilizler'i cezbetmeye yetiyordu. Müdür son zamanlarda, İngilizler'in köklü geleneklerine pek de aşina olmayan çocukları okuluna almak zorunda kalmıştı. Her geçen gün bunların sayısı da artmaktaydı. Çünkü savaş çıktıktan sonra Kenya'daki yetkili makamlar, beyaz çocuklar için okula gitme mecburiyeti getirmişti. Sömürge hükümeti, savaş tehdidi altında olan anavatanındaki eğitim sisteminin aynısını burada da uygulamak istemişti ki, bu Arthur Brindley'e göre, anne babaların karar verme özgürlüklerini kısıtladığı gibi, gereksiz ve abartılı bir zorlamaydı.

İngilizler'in yaşam tarzına uymayan bu durumu, Arthur Brindley savaşın getirdiği kaçınılmaz sonuçlar olarak kabul ediyordu.

Okula gitme zorunluluğu, özellikle de ülkenin merkezindeki Nakuru School'da göze çarpan bazı değişiklikler getirmişti. Okul yeni uygulamayla Bur kabilesinden çocukları da kabul etmek zorunda kalmıştı, neyse ki bunların sayıları çok fazla değildi. Çoğu, Eldoret'deki Afrika okullarına gönderilmişti. Çevre bölgelerden Nakuru'daki okula düşenlerin hepsi de serkeşti, İngilizce'leri yetersiz olduğu halde İngiltere'ye duydukları nefreti saklamıyorlardı. Yaşıtlarıyla anlaşmaya yanaşmadıkları gibi durmadan vatan özlemlerini dile getirmekte de sakınca görmüyorlardı. Ama yine de bu küçük asillerle anlaşmak, başlangıçta sanıldığından daha kolay oldu. Önemsenmek gibi bir beklentileri yoktu, öğretmenler de sadece, bu haşarı küçük asillerin çete kurup okul düzenini bozmamaları için onlara göz kulak oluyorlardı.

Sığınmacıların çocukları müdür için daha büyük bir sorundu. Avrupalıların tipik veda sahnelerindeki el sallamalar, kucaklamalar ve öpücüklerle anne babaları tarafından okula teslim edilen çocuklar, tıpkı

Charles Dickens'in romanlarındaki acınası küçük kahramanlara benziyorlardı. Okul üniformaları ucuz kumaştan yapılmıştı, büyük bir olasılıkla Nairobi'de okul malzemeleri satan dükkandan alınmamış, Hintli terziler tarafından dikilmişti. Çocuklardan hiçbirinin üniformasında okul arması yoktu.

Bu ise okulda öğrenciler arasında olması gereken eşitliği bozuyordu, aynı üniformayı taşımamak eşitlik geleneğine aykırıydı, bu da kayıt sırasında onlara öncelik tanınmaması için yeterli bir sebep sayılabilirdi. Ancak müdür, yürürlükteki uygulamalara göre hareket etmezse, Nairobi'deki üst düzey okul yetkilileriyle tatsız tartışmalara neden olacağını biliyordu, bu da Arthur Brindley'in canını sıkıyordu.

Ama yahudi çocuklarının sadece armaları olmadığı için bir tür hedef olarak gösterilmeleri de dürüstlük anlayışıyla bağdaşmıyordu. Pazar günleri de ayrı bir sorundu, kiliseye giderken kız çocuklarının âdet olduğu üzere beyaz elbiseler giymeleri gerekiyordu, ama bu çocukların beyaz elbiseleri yoktu. Müdür, kızların kiliseye gitmesi istendiğinde zorluk çıkarma sebeplerinin de bu olduğuna emindi. Bay Brindley'in dost meclislerindeki tanımlamasıyla bu "Lanet olası küçük sığınmacılar" bir başka şekilde de müdürün sinirine dokunuyorlardı. Hiçbirini gülerken görmemişti, belki de bu yüzden olduklarından daha büyük görünüyorlardı, üstelik İngilizler'in ılımlı mizaçlarıyla bağdaşmayan anlamsız bir hırsları vardı. Ciddi görünümlü, vaktinden önce olgunlaşmış bu yaratıklar, İngilizce'yi kıvırmaya başladıkları anda -ki şaşılacak kadar kısa sürede beceriyorlardı bunu- sadece sportif başarıların konuşulduğu bir toplulukta, bilgiçlikleriyle, uzman pedagogları bile tedirgin eden bir işgüzarlıkla hemen dikkati çekiyorlardı. Edebiyat ve tarihte oldukça iyi bir üniversite eğitimi yapmış olan Brindley düşünsel başarılarla karşı önyargılı değildi. Ama uzun yılların deneyimiyle çiftçi çocuklarının ders sırasında, insana huzur veren ataletini sömürge'deki yaşam biçiminin tipik bir yansıması olarak kabullenmeyi öğrenmişti. Hayatında hiç dinle ilgisi olmamıştı. Bu yüzden, çocuklardaki bu abartılı öğrenme hevesinin kökünün yahudi dinine mi dayandığı konusu kafasını kurcalıyordu. Bu arada yahudilerin küçüklükten beri parayla geleneksel bir bağları olduğu savını da düşünmüyor değildi, belki de sadece okul harçlarından kurtulmak istiyorlardı. İnsanların özel yaşamlarına

burnunu sokmaktan nefret ediyordu ama, birçok sığınmacı anne babanın çocukları için birkaç kuruş okul parasını biraraya getirmekte çok zorlandıklarını, hatta okulca tayin edilen cep harçlığını bile veremediklerini fark etmişti. Söylemesi zor bir adı olan kızla, onun altı ay önce Nakuru School'a ilk kez getirdiği üç öfkeli adam da müdüre oldukça ilginç görünmüşlerdi. Inge Sadler, okuyup yazabildiği halde, ilk geldiğinde bir tek kelime İngilizce konuşamıyordu.. Hatta kızın öğretmeni, İngilizce okumayazmayı bilmesinin avantaj değil, tersine engel olabileceğini söylemişti. Varlıklı bir evde çay servisi yapan yerli bir hizmetkar görünümündeki, bu ürkek kız ilk günler hep suskun kalmıştı.

Neredeyse su gibi İngilizce bilen Inge suskunluğuna son verip konuşmaya başladığında, bütün R harflerini kulağı tırmalarcasına ağzında yuvarlayarak söylemesine kimse aldırış etmedi. Ardından şaşırtıcı bir gelişme gösterdi. Dil bilmeyen bir çocuğu sınıfına almamak için hararetle direnen Bayan Sriver bile sonunda Inge'ye iki sınıf atlatmayı kendisi teklif etti. Ders yılı ortasında okulda böyle bir değişikliğin yapılması o güne kadar alışılmış bir şey değildi, bu yüzden daha az yetenekli öğrencilerin bir iltimas kokusu alabileceği düşüncesiyle, okul idaresince bu iş pek hoş karşılanmadı. Bu türden uygulamalar çoğu zaman anne ve babalarla istenmeyen tartışmalara yol açıyordu. Yine, söylenmesi zor bir adı olan Ol'Joro Orok'tan gelen kız öğrenci de, aynen Londiani'li küçük gayretkeş gibi Mr. Brindley'in prensiplerini zorlamıştı. Emsal gösterip başkalarına açık kapı bırakmak müdürün ilkelerine aykırıydı. Regina tıpkı Inge gibi, Nakuru School'a geldiği ilk günler çevresinde olup bitenlere sessiz bir seyirci olarak kalmış, birisi kendisiyle konuştuğunda da sadece kafasını sallayarak karşılık vermişti. Sonra, Bay Brindley'i şaşırtan bir atakla, sadece İngilizce'yi bildiğini değil, bu dilde okuyup yazabildiğini de öğretmenlerine göstermişti. Regina da şimdi iki sınıf üste yükselmişti. Sonuçta, o güne kadar birbirinden hiç ayrılmayan iki küçük sığınmacı yine buluşmuşlardı, herkesin dikkatini çeken bu hırsları kuşkusuz bir süre sonra çevrelerinde huzursuzluk yaratacaktı.

Brindley, içinden çıkamadığı böylesi durumları düşündükçe her defasında iç geçirirdi. Her zamanki alışkanlığıyla gözlerini biber tarlalarına çevirdi. Sıradışı yeteneklere karşı duyduğu öfke birden kendisine çok

anlamsız geldi. Ayırım gözetmeden bütün öğrencilerine eşit davranma konusundaki prensiplerini çiğnemesine neden olan bu iki kız çocuğun, arkadaş çevresinden kendilerini dışlamalarını yine de manidar buluyordu. Siyah saçlı iki küçük yabancı, beklediği gibi, yine çalıların arasında oturmuştu. Belki de teneffüslerde bile ders çalışıyorlar, ders dışında da yasak olduğu halde, aralarında Almanca konuşuyorlardı. Müdür bu olasılıkları düşününce büsbütün canı sıkıldı. Oysa müdür yanıliyordu. Inge Regina'yla, ancak zorda kalınca Almanca konuşuyordu. Norfolk'taki bu eski arkadaşıyla, ummadığı bir anda yeniden buluşmak onu fazlasıyla mutlu etmişti, üstelik toplumdan dışlanmış bir sığınmacı olarak çevresinde fazla dikkati çekmemeyi de kuvvetli içgüdüğü sayesinde çoktan öğrenmişti. Inge böylelikle bilmeden Regina'yı da suskun dünyasından çıkarmaya yardımcı olmuştu.

Regina ilk kez Inge'nin yanına oturunca, Inge, "Artık İngilizce'yi öğrendin, fısıldaşarak konuşmamıza gerek kalmadı," dedi.

"Hayır" diye yanıtladı Regina, "şimdi bizi herkes anlayabilir." Karakterleri farklı iki yaşıt kız çocuğu ortak bir yazgıda buluşmuştu. Inge, Regina'yı, kendisini yalnızlığın cenderesinden kurtaran iyilik perisi gibi görüyordu. Çünkü Regina, okuldaki kız öğrencilerle kolay ilişki kurabiliyordu, bu kızların arkadaşlıklarından da hoşlanıyordu ama şimdi Inge'yle birarada olmak ona yetiyordu. Kızların başlangıçta çevrelerine uyum sağlayamamalarının tek nedeni dil bilmemeleri değildi, ikisi de bunun farkındaydı. Sömürge çocukları kendilerine benzemiyordu, karakterleri çok farklıydı. Okulun katı disiplinine pek aldırış etmiyorlar, birlikte olmanın keyfini çıkarıyorlardı, geride bıraktıkları geçmişleri onları hiç ilgilendirmiyordu, onlar için önemli olan bugünü doyasıya yaşamaktı. Bir zamanlar yaşadıkları çiftliklerden, anne babalarından, üstelik en ufak özlem duymaksızın, pek ender söz ediyorlardı. Okula yeni gelen kız öğrencilerin sıra özlemini küçümsüyorlar, onlara yabancı gelen her şeyle alay ediyorlar, derslerde gösterilen başarılar kadar bedensel zaafılardan da aynı derece nefret ediyorlardı. Ne sabahın altısında alınan soğuk duş ve kahvaltıdan önce yapılan mukavemet koşusu, ne de öğlen yemeğinde kuzu etinin yanında verilen fırında kızarmış patatesler, hatta yaşça büyük erkek öğrencilerin hınzırlıkları, verilen yazılı cezalar ve dayaklar, evde anne

babaları tarafından katı bir disiplinle yetiştirilmiş bu çocukları tembelliklerinden silkeleyebiliyordu. Pazar günleri evlerine program gereği mektup yazmayı da isteksizce yapıyorlardı, İnge ve Regina için ise mektup yazmak, haftanın en önemli olayıydı. Ama yine de bir konuda dertliyidiler, çünkü anne ve babalarının İngilizce mektupları okuyamayacaklarını biliyorlardı, bir öğretmenden yardım istemeye de cesaret edemiyorlardı. İnge yazdıklarının anlaşılması için, kâğıtların köşelerine çizdiği minik resimlerden, Regina da Svahili'ceden medet umuyordu.. İkisi de böyle davranmakla okul düzenine karşı geldiklerini çok iyi biliyorlardı, bu yüzden kilisede dua edip yakararak Tanrı'dan yardım diliyorlardı.

Inge her Pazar, "Yahudiler kilisede dua edebilirler," diye Regina'ya anlatıyordu, "Dua ederken haç işareti yapmamaları yeter." İnge kararlı, azimli, pratik bir kızdı, arkadaşı gibi alıngan değildi, ondan daha güçlü, kuvvetli ve becerikliydi. Hayalci değildi, Regina gibi hayal kurma ve canlandırma yeteneği de yoktu. İki arkadaş, anlaşmak için artık eskisi gibi anadillerine başvurmak zorunda kalmayınca, İnge, annesinin masallarını dinleyen bir çocuk gibi Regina'nın anlattıklarının tadını çıkarmaya başladı. Regina en ufak bir ayrıntıyı kaçırmaksızın, büyük bir özlem içinde ve anılarının coşkusuyla Ol'Joro Orok'taki hayatını, anne ve babasını, Owuor ve Rummler'i anlatıyordu. Huzurlu, mutlu bir dünyanın öyküleri idi bunlar.. Anlattıkça tatlı bir sıcaklık bedenini sarıyor, gözlerinde yaşlar birikiyordu, yine de bu öyküler umarsız ve zorba bir dünyanın en büyük tesellisiydiler. Regina karşısındakini dinlemeyi de seviyordu. Londiani'deki çiftliği ve Norfolk'ta geçirdiği günlerden çok iyi anımsadığı annesini sorunca, İnge anıların denizine dalıyordu. İki çocuk da okuldan nefret ediyordu, sınırlarındaki kız öğrencilerden korkuyor, öğretmenlere de güvenmiyordu. Anne ve babalarının kendilerinden çok şey beklemelerini ağır bir yük gibi sırtlarında hissediyorlardı.

"Babam, kendisini utandırmamam ve sınıfın en iyisi olmam gerektiğini söylüyor," diye anlatıyordu İnge.

"Bunu benim babam da söylüyor," diye Regina kafasıyla onaylıyordu. Tatilden bir önceki son Pazar günü de şöyle eklemişti, "Hep babam değil de bir Daddy'im* olsun isterdim."

* İngilizce baba, bir İngiliz baba, anlamına geliyor. Ç.N

Regina'nın hayallerinden her zaman biraz çekinen Inge, kesin bir ifadeyle, "O zaman baban senin baban olmazdı," dedi

"Yo yine babam olurdu. O zaman ben Regina olmazdım. Daddy'im olsaydı, ben de Jariet olurum. Uzun sarı örgülerim, çok kaim kumaştan yapılmış bir okul üniformam olurdu. Janet olsaydım, heryerime de arma koyardım. İyi hokey oynayabilirdim ve diğerlerinden daha iyi okuyabildiğim için de kimse gözlerini dikip bana bakmazdı.

"Okumayı beceremezdin," diye Inge itiraz etti. "Janet de okuyamıyor. Üç yıldan beri burada ama hâlâ birinci sınıfa gidiyor,"

Regina ısrarla, "Ama bu onun Daddy'sinin umurunda bile değildir," dedi, "herkes Janet'ten hoşlanıyor."

"Belki de Bay Brindley tatilde onun babasıyla ava gittiği içindir."

"Benim babamla hiçbir zaman ava gitmeyecek."

Inge hayretle sordu, "Senin baban ava gider mi?"

"Yooo, Tüfeği yok ki."

"Benim babam da gitmiyor," diye Inge rahatlamış bir ifadeyle yanıtladı. "Ama bir silahı olsaydı, bütün Almanlar'ı vururdu. Almanlardan nefret ediyor. Amcalarım da onlardan nefret ediyor."

Regina Inge'nin söylediğini düzeltti, "Naziler. Evde Almanlardan nefret etmeme izin vermiyorlar. Sadece Nazilerden edebilirim. Ama savaştan nefret ediyorum,"

"Neden?"

"Bütün kabahat savaşta. Bunu bilmiyor muydun? Savaştan önce okula gitmek zorunda değildik,"

"İki hafta ve iki gün sonra" diye Inge hesaplamaya koyuldu," her şey bitmiş olacak. O zaman evimize gidebileceğiz." O anda aklına gelen bir fikir çok hoşuna gittiği için gülererek, "Senle ikimiz yalnızken ve bizi kimse duymadığı zaman, sana Janet diyebilirim," dedi. "Saçma, Bu sadece bir oyun. Kimse yokken ve bizi kimse duymadığı zaman, Janet olmak istemiyorum."

Bay Brindley de tatili özlüyordu. Yaşlandıkça üç ay süren okul dönemi bile ona çok uzun geliyordu. Artık çocuklarla olan bir hayat ve görüşlerini, düşüncelerini ideallerini paylaşmayan kendinden genç meslektaşlarıyla aynı toplulukta olmak ona eskisi gibi zevk vermiyordu. Tatile çıkmadan önce dönem sonu sınav kâğıtlarını okuyup not attığı günlerde, gücü öyle tükeniyordu ki, işlerini yetiştiremiyor, pazarları bile çalışmak zorunda kalıyordu.

Hayatının mavi-siyah mürekkepler arasında gidip gelen bir kısırdöngüye dönüştüğünü görüp büsbütün umutsuzluğa kapıldığı hâlde, küçük sığınmacıların (yanında kimse yokken onlara hep böyle derdi) her zaman olduğu gibi yine olağanüstü bir başarıyla sınavlarda en iyi dereceleri aldıkları dikkatinden kaçmıyordu.

Giderek azalan hoşgörüsü onda bir çeşit depresyon yaratsa da, yine de katı prensiplerini bırakmıştı. Kendisinin bile şaşırdığı mizacına ters düşen bir inatla, bir okulun asıl görevinin öğrencilerini sadece sportif başarılarına yönlendirmek değil, onların düşünsel gelişimlerini de eğitmek olduğuna kendisini inandırmıştı.

Bay Brindley genelde kendi kendine konuşmaktan nefret ederdi. Ama şimdi yüksek sesle düşünürken elinde olmadan gülümsedi. Aynı anda o güne kadar telaffuzunu zor sandığı Regina'nın adının hiç de öyle olmadığını fark etti. Sonuçta o da uzun yıllar, hem de zevkle Latince okumuştı. Sadece kafasını kurcalayan, Almanlar'ın hangi akla hizmet edip, böyle iddialı adlar koyarak çocuklarını sıkıntıya soktuklarıydı. Galiba Almanlar hırslı ve biraz da kendini beğenmiş bir ulustu, küçük de olsa bazı ayrıntılarla bile dikkati çekmek istiyorlardı.

Pencerenin pervazına yığılmış bir yığın dosya arasından Regina'nın yazdığı kompozisyonu çekip çıkararak okumaya başladı. Kendisine yakıştıramadığı bu davranışından ötürü haklı bir neden bulmak için de kendini hiç zorlamadı. Yazının daha ilk satırları merakını uyandırdı, tamamını okuduğunda ise hayranlığı arttı.. Sekiz yaşındaki bir çocukta böyle bir anlatıma o güne kadar hiç rastlamamıştı. Regina İngilizce'yi sadece yanlışsız yazmakla kalmamıştı, çok zengin bir kelime haznesi ve müthiş bir hayalgücü de vardı. Tanımadığı, bilmediği bir dünyadaki olaylarla ilgili abartılı betimlemeleriyle okuyanı fazlasıyla duygulandıran kıyaslamalar, Brindley'in özellikle ilgisini çekmişti. Sınıf öğretmeni Bayan Blandford, sayfanın altına, "Well done!" diye not düşmüştü. Tatile çıkma öncesinin sevinciyle olmalı Brindley de heyecanla Regina'nın karnesini alarak her zamanki eğik yazısıyla sınıf öğretmenin övgüsünü aynen tekrarladı..

Gerek olmadıkça tek bir çocukla uğraşmak Brindley'in tarzı değildi. Heyecanlarının duygusallığa dönüşmesini her zaman çok iyi dizginlemeyi becermişti, böyle bir meslekte duygusal olmak budalalıktı. Şimdiyse durum farklıydı, Regina'yla kompozisyonu onu rahat bırakmıyorlardı. İsteksizce diğer yazıları okumaya başladı, ama bir türlü kafasını toplayıp dikkatini yoğunlaştıramadı. İçine pek ender doğan bir duyguyla, istemeye istemeye unuttuğunu sandığı bir geçmişe daldı. Peşpeşe gözünün önüne gelen görüntüleriyle, geçmişi onunla alay eder gibiydi.

Saat beşte, çay servisini odasına getirtti. Oysa bunu sadece hasta olduğu zamanlar yapardı. Okulun toplantı salonundaki akşam ayinine gitmek için acele etmek zorundaydı. Kalabalıkta Regina'nın yüzünü seçince çok şaşırdı; sıra Paternoster* okumaya gelince kızın diğerleriyle birlikte dua etmeden, sadece dudaklarını kımıldattığını fark etti, gülmemek için kendini zor tuttu. Ertesi gün Regina'yı yanına çağırttı. Müdür, çocukların duygularını saklayacak beceriye sahip ve cesur olmalarına önem verirdi, bu yüzden küçük kızın ürkek hâli yüreğini sızlattı. Brindley, kıta Avrupası'ndaki çocukların çoğunun yeteri kadar sağlıklı olmadığı, bir de üstüne okul zamanında sürekli zayıfladıkları aklına gelince müthiş öfkelenildi.. Belki de yemek alışkanlıkları farklıydı. Evlerinde de mutlaka hanımevladı gibi elüstünde tutuluyorlar, sorunlarının çözümünde tek başına

bırakılmıyorlardı. Gençliğinde İtalya'ya yaptığı bir yolculuk sırasında buna benzer çok gözlemleri olmuştu, anneler utanç verici bir şımarıklıkla çocuklarını adeta göklere çıkarıyorlar, sofrada önlerindeki yemeği yemeye zorluyorlardı. O zamanlar bu küçük despot prensleri ve süslü prensesleri kıskandığı aklına geldikçe bugün bile hâlâ içerliyordu. Düşüncelerini yine başıboş dalgalanmaya bırakmıştı.. Son günlerde bunu sıkça yapıyordu. Kemiğini nereye sakladığını unutan yaşlı bir köpeğe benzetti kendini.

* Sevgili Babamız

"Söyle bakalım gerçekten bu kadar akıllı mısın, yoksa sınıf birincisi olmamak seni utandırdığı için mi bu kadar çalışkansı? diye sordu. Sesinin tonundan pek hoşlanmadı. Utanarak, "Bunu söylemek benim görevim değil," diye içinden geçirdi, kızcağızın bütün suçu sınıfın en iyisi olmak için çok çalışmak olmuştu, eskiden olsa bir çocukla böyle konuşmak meslek ahlakına ters düşerdi.

Regina Bay Brindley'in sorusunu anlamamıştı. Her sözcüğü tek tek biliyordu ama, hepsi bir araya gelince anlam verememişti. Kalbinin hızlı atışlarından ürkmüş bir halde sadece kafasını bir o yana bir bu yana çevirip, damağının kuruması geçene kadar bekledi..

"Sana derslerinde neden bu kadar iyisin? diye sordum."

"Paramız olmadığı için Sir."

Müdür, Museviler hakkında bir şeyler okuduğunu hatırladı, hemen her konu açıldığında paradan söz etmek yahudilerin adetiymiş. Ancak sadece böyle bir gerekçeye dayanarak genelleme yapmayı doğru bulmuyordu. Bir an kendisini, yeni doğmuş bir hayvan yavrusunun annesini kazayla vurup öldüren avcıya benzetti ve aniden tatsız bir sancının midesine saplandığını hissetti. Şakakları da zonklamaya başlamıştı.

Tek istediği örf ve âdetleriyle, karmaşadan uzak sakin bir dünyada yaşamaktı. Yaşlanmakta olan bir insanın tek dayanağı buydu çünkü. Brindley Regina'yı yerine göndermek için bir anlık tereddüt geçirdi, ama sonra, henüz başlamadıkları bir konuşmayı bitirmek ona gülünç göründü.

Acaba küçük kız ne konuşulduğunun farkında mıydı? Hevesli olduğuna göre elbette farkındaydı. "Babam," diye Regina araya girdi, "ayda sadece altı sterlin kazanıyor, buraya, okula ise beş sterlin veriyoruz."

"Bu kadar kesin nerden biliyorsun?"

"Ah evet Sir, bana babam söyledi."

"Sahi mi?"

"Bana her şeyi söyler Sir. Savaşın önce beni okula gönderememişti. Buna çok üzüldü. Annem de çok üzüldü."

Mr. Brindley, okul harçlarının miktarını açıklamakta hiç bu kadar zorlanmamıştı, üstelik küçük bir kız öğrenciyle, Hintli bir tacir gibi paradan konuşmak zorunda kalması ona komik geliyordu. Söyleyeceklerini bitiremediğine göre, en iyisi konuşmayı başından almaktı, onurlu ve disiplinli bir adam olarak yapması gereken de buydu, yine de merakını yenemeyip sordu.

"Allahın belası savaşın bununla ne ilgisi var?"

"Savaş çıktığı zaman," diye Regina anlatmaya koyuldu, "okula yetecek kadar paramız vardı. Şimdi artık teyzemle anneannem için para ayırmamıza gerek kalmadı."

"Neden?"

"Almanya'dan Ol'Joro Orok'a gelemiyorlar çünkü."

"Almanya'da ne yapıyorlar?"

Regina yüzünün alev alev yandığını hissetti. Korktuğu zaman yüzünün renginin değişmesinin iyi bir şey olmadığını biliyordu. Acaba, Almanya'dan her söz açıldığında annesinin ağladığını söylemeli miydi? Belki Bay Brindley ağlayan annelerden hiç haberi yoktu, duyunca sinirlenebilirdi. Zaten ağlayan çocuklardan da nefret ediyordu.

"Savaştan önce," diyerek yutkundu, "anneannemle teyzem mektup yazmışlardı." "Little Nell," dedi Brindley alçak bir sesle, nihayet bu adı söyleme cesaretini kendinde bulduğu için biraz şaşkın ama aynı anda garip bir şekilde rahatlamış hissetti. Regina odasına girdiği anda onu Little Nell'e benzetmişti, ama o zaman bunu ona söyleyememişti. Yıllar sonra Dickens'in özellikle bu romanını anımsaması garipti. Oysa Little Nell ona göre Dickens'in en kötü romanlarından biriydi, fazla duygusal, aşırı melodramatikti, İngiliz mantalitesiyle de hiçbir ilgisi yoktu, şimdiyse roman sanki içini ısıtıyordu, hatta güzel bile görünüyordu. Yaşlandıkça bazı şeylerin değişmesi çok garipti. "Müdür yüzünde ciddi bir ifadeyle Little Nell," diye yineledi. Bunu söylemek artık ona hiç ters gelmediği gibi eğlendiriyordu da, "demek bu lanet olası okul bu kadar pahalı olduğu için derslerinde çok iyisin?"

"Evet Sir," diyerek Regina kafasını salladı. "Babam, parayı sokakta bulmadık diyor. İnsan yoksul olunca diğerlerinden daha iyi ve güçlü olmalıdır." Regina rahatlamıştı. Babasının sözlerini Brindley'in anlayacağı bir dile aktarmak kolay olmamıştı. Eh ne de olsa öğrencilerinin adlarını bile aklında tutamıyordu, Tanrı bilir dünyada yoksul insanların olabileceğinden bile habersizdi, yine de onu anladığını umuyordu.

"Demek istiyorum ki, baban Almanya'da ne yaptı?"

Eli ayağına dolanan Regina yine suskunlaştı, babasının bir zamanlar avukat olduğunu acaba İngilizce nasıl söyleyebilirdi? Bulmuştu; "Babam," dedi, "işe gittiği zaman siyah bir palto giyerdi, ama çiftlikte onu giymesine gerek yok. Paltosunu Owuor'a hediye etti. Çekirgelerin çiftliği bastığı gün." "Owuor da kim?"

"Bizim aşçı," diyen Regina, babasının ağladığı geceyi anımsadı. Tatlı gözyaşlarıydı onlar. "Owuor Rongai'den Ol'Joro Orok'a yürüyerek geldi. Köpeğimizi de getirdi. Ben Jaluo'ca bildiğim için yolu bulup, bize kadar gelebildi."

"Jaluo mu? Hey Tanrım, o da nesi? "

"Owuor'un konuştuğu dil," diye yanıtladı Regina, şaşırarak. "Çiftlikte Owuor'la kendi diliyle konuşan bir tek ben varım. Diğerlerin hepsi KikuyuTu. Daji Jiwan'ın dışında. O Hintli. Bir de biz varız tabii. Biz Almanız, ama Nazi değiliz," diye ekledi telaşla. "Babam her zaman, insanlar kendi dillerinde konuşmalıdır diyor. Owuor da böyle söylüyor."

"Babanı çok seviyorsun, değil mi?"

"Evet Sir, annemi de seviyorum."

"Annenle baban karneni görünce sevinecekler, yazdığın güzel kompozisyonu okuyunca da."

"Okuyamayacaklar Sir. Ama hepsini onlara ben okuyacağım, kendi dillerinde. Almanca da biliyorum."

"Artık gidebilirsin," dedi Brindley, pencereyi açarak. Regina kapıya yaklaştığında, ekledi. "Arkadaşlarının burada konuştuklarımızla ilgileneceğini zannetmiyorum. Onlara anlatmana gerek yok."

"Hayır Sir, Little Nell bunu yapmayacak."

VI. BÖLÜM

Pazartesi, çarşamba ve cuma günleri Thomson Şelalelerinden Ol'Joro Orok'a yola çıkan kamyon, daracık yollardan geçerek tepesine çarpan ağaçların dallarından sağa sola yalpa vura vura Hintli Patel'in dükkanına parafin, tuz, iğne gibi acil malların dışında, mektup, gazete ve paketlerle dolu bir çuval taşırdı. Kimani kamyon gelene kadar dut ağaçlarının gölgesinde oturur beklerdi. Uzaktan kendisine doğru sis dalgaları gibi gelen kızıl toz bulutunu hayal meyal sezdiği anda, uyuşmuş ayaklarını şöyle bir silkeleyip yerinden doğrulur, bedenini atışa hazır bir ok gibi gererdi. Kimani haftanın üç günü tekrarlanan bu bekleyişleri seviyordu; çünkü Bwana'si, mısır, keten ve yağmurlardan çok, kendisine mal ve posta getiren Kimani'yi önemsiyordu. Bu yüzden de çiftlikteki bütün adamlar Kimani'yi kıskanırlardı.

Özellikle de Owuor, her seferinde Kimani'nin posta günlerine el koymaya çalışırdı ama her defasında, hakkı olmayan bir ganimete ulaşamayan talihsiz bir avcı gibi eli boş dönerdi. Kikuyular'ın kulübelerinde de gerçi bir sürü genç vardı, hepsi de Kimani'den daha soluklu ve bacakları da daha güçlü kuvvetliydi, Patel'in Duka'sından çiftliğe hiç yorulmadan gidip gelebilirlerdi. Ama Kimani zekâsıyla hakkını kimseye kaptırmıyordu.

Sabahın erken saatlerinde kulübesinden fırladığında gökteki yıldızlar daha kaybolmamış, gökyüzündeki sisli karanlık hafiften sıyrılıp güneşin yüzünü göstermeye başladığı şafak vaktiyse çoktan, pis köpek, Patel'in dükkânına varmış olurdu. Kamyon onu değil, hep Kimani kamyonun yolunu beklerdi. Kara maymunların beyaz yelelerini savurarak ağaçtan ağaca sıçrayıp gösteri yaptıkları uzun ormanlık yol epey zorluydu. İki yağmur mevsimi arasındaki yakıcı sıcaklarda, Kimani dükkâna giderken kemiklerinin sızladığını hissederdi. Tabanları kor ateşe basmışçasma ale alev yanardı. Günboyu sadece su içtiği halde, içindeki sonsuz sevinç onu doyurmaya yeterdi. Memsahib hep yola çıkacağının bir akşam öncesinde güzel yeşil şişesini suyla doldururdu. Mektup gelmediği zamanlar en kötü

günlerdi. Patel çiftliğe mektup gelip gelmediği sorusunu hayır anlamında kötü kötü kafasını sallayarak cevaplarırken, tıpkı avının en iyi parçalarını kargalara kaptırmış kurta benzerdi. Bwana için mektup ölmeye yatmadan önce içilen birkaç damla su kadar önemliydi. Kimani, Patel'in pis kokulu dükkânından elinde sadece un, şeker, ve Memsahibe verilmek üzere yarım teneke sarı sıvı yağla döndüğünü gören, Bwana'nın keyfi kaçır, beti benzi atardı. Eline tutuşturulan bir tek gazete bile onu neşelendirirdi, sevinçli bir iç çekişle küçük gazete paketini alır, Kimani'nin günboyu sadece hayvanların bağırtılarıyla tırmalanan kulakları, bu tatlı iç çekişle adeta bayram ederdi.

Bwana çiftliğe geleliberi üç kısa iki de uzun yağmur mevsimi geçmişti. Bwana'siyle yeni yaşamına başlarken kafasının kesmediği çok şeyi Kimani bu süre içinde öğrenmişti. (Her ne kadar yeni doğmuş bir bebek kadar yavaş olsa da) Güneşin, geceleri mehtabın, kuruyan bir cildi ıslatan yağmurun ya da dondurucu soğukta gürül gürül yanan bir ateşin, radyodan gelen ve insanda uyku bırakmayan seslerin, hatta Memsahibin yatağı ile çiftlikten hayli uzaktaki Nakuru'daki okuldan evine gelen kızı Regina'nın sevinçle ışıldayan gözlerinin Bwana'yi mutlu etmeye yetmediğini artık biliyordu. Bwana'nın tek istediği, tek ihtiyacı olan şey gazeteleriydi. Beyni onlarla besleniyor, dili onlarla çözülüyordu.

Evden, keten tarlalarıyla yeni açan pyrethrum plantasyonlarına giden yolda Bwana durmadan savaştan söz ederdi. Birbirlerini öldüren beyaz adamların bu heyecanlı öyküleri, eski zamanlarda Massai kabilesinin, büyükbaş hayvanlarıyla karılarını almak için barışçıl komşularıyla yaptıkları savaşları anımsatırdı. Anlatılanlar Kimani'nin kulaklarına tatlı tatlı esen rüzgârın okşaması gibi gelir, yüreğiyle ise Bwana'nın konuşmalarında geçmişe ait gizli bir hüznü hissederdi. Çünkü Bwana'sı Ol'Joro Orok'a yaptığı uzun yolculuğunda kalbini beraberinde getirmeyi unutmuştu. Bir keresinde Bwana pantolonunun cebinden üzerinde rengârenk lekeleri olan mavi bir resim çıkararak, elinin en uzun parmağını minicik bir noktaya koymuştu.

"İşte burası dostum," demişti, "Ol'Joro Orok." Sonra parmağını biraz ileriye götürerek alçak bir sesle, "Burada babamın kulübesi vardı. Oraya bir

daha hiç gidemeyeceğim," diye eklemişti.

Kimani gülmüştü, çünkü kocaman eliyle mavi resmin üzerindeki iki noktaya birden aynı anda dokunabilirdi, acaba Bwana'sı ona ne demek istemişti.. Kimani'nin, Patel'in dükkânından getirdiği gazetelerin üzerindeki resimler buna benzemiyorlardı. Resimleri hep Bwana qna gösterir ve onların ne anlama geldiklerini açıklardı.

Resimlerde ağaçlardan da yüksek binalar vardı, ama bu binalar uçaklardan atılan silahlarla tıpkı yangından mahvolmuş ormanlar gibi, yerle bir edilmişlerdi. Yüksek bacalı gemiler, tıpkı şiddetli yağmurlarla kabaran nehirlerdeki küçük taşlar gibi suyun altından gidiyorlardı. Resimlerde hep ölü adamlar vardı. Kimi işini bitirip de uyumak istiyormuş gibi sakin, yerde uzanmış yatıyor, kimiyse güneşte uzun süre kaldıktan sonra göbeklerinden çatlamış ölü zebraalara benziyordu. Bütün ölüler silahlarını yanına bırakmıştı, anlaşılan bu silahların onlara hiç faydası olmamıştı, çünkü beyazların savaşında her erkeğin mutlak bir silahı olurdu. Bwana savaştan ne zaman söz açılrsa hep babasını anlatırdı. Konuşurken de Kimani'nin yüzüne hiç bakmaz, gözlerini karlardan tepesini göremediği yüksek dağa çevirirdi. Durmadan oyuncağını isteyen sabırsız bir çocuğun sesiyle konuşurdu ve "Babam ölüyor" derdi.

Kimani'ye bu sözler, kendi adı gibi bildik gelirdi, ağzını açtığı anda soracağı soruyu çoktan bilirdi:"Baban ölmek mi istiyor?"

"Hayır ölmek istemiyor"

Kimani de her defasında aynı yanıtı verirdi: "Bir erkek istemezse ölmez." Önceleri, neşeli olduğu zamanlarda yaptığı gibi, konuşurken dişlerini gösterirdi, ama zamanla iç geçirmeye alıştı. Her şeyi bu kadar çok iyi bilen Bwana'smm pek de akıllı biri olmaması onu üzüyordu, akıllı olsaydı yaşamak ve ölmenin insanların değil, yüce tanrı Mungo'nun işi olduğunu bilirdi. Bwana, mektuplara yıkılmış binalar ve ölen insanların resimleri olan gazetelerden daha fazla düşküdü. Kimani mektupları artık tanımaya başlamıştı. Bwana çiftliğe geldiğinde, bütün mektupların aynı olduğunu sanırdı. Şimdiyse eskisi kadar aptal değildi. Mektuplar bir ananın

karnından çıkan ikiz kardeş değillerdi. Tıpkı insanlar gibiydiler, birbirlerine hiç benzemiyorlardı.

İşin sırrı puldaydı.. Pulsuz bir mektubun bir kâğıt parçasından farkı yoktu, en kısa safariye bile çıkamazdı. Üzerinde, yüzü kadına benzeyen açık renk saçlı bir erkek resmi olan tek bir pul, bir adamın yürüyerek uzun yolculuğa çıkabileceğini anlatırdı.. Kimani Patel'in Duka'smdan çoğunlukla böyle mektupları getirirdi. Bu mektuplar Gilgil'deki Bwana'dan geliyorlardı. Gilgil'deki Bwana neşeli bir adamdı, göbeğini hoplata hoplata gülerdi, eşi Memsahib de bir kanarya kadar güzel şakırdı.

Sık sık çiftliğe ziyarete gelirlerdi, büyük yağmurlarda yollar balçığa bulandığında Ol'Joro Orok'a gelemedikleri zaman ise mektup yollarlardı. Nakuru'dan atılan mektupları, okulda yazmayı öğrenen Memsahib kidogo gönderirdi. Sarı zarfların üzerindeki pullar Gilgil'dekilerle aynıydı, ama Kimani daha Bwana söylemeden bu mektupları kimin yazdığını bilirdi. Küçük Memsahib'ten gelen mektupları gördüğünde gözleri sevinçten ışıldar, o zaman derisi korktuğu zamanlardaki gibi koku salmazdı.

Üzerine çok sayıda pul yapıştırılmış olan mektuplar uzaktan gelirdi. Bwana bunları Kimani'nin elinde görür görmez, üzerine atladığı gibi alır, hemen zarfı yırtarak, okumaya koyulurdu. Bir pul vardı ki, Bwana'nin tepesini attırırdı. Bu da kolları bacakları olmayan bir erkeğin resmiydi ama erkek diğerleri gibi sarışın değildi. Alnının üzerine düşen perçem, Patel'in leş gibi kokan köpeğinki kadar siyahtı. Gözleri küçücüktü, burnuyla dudakları arasında kara tüylerden bir topak çalı vardı.

Kimani özellikle bu pula uzun uzun bakmaktan pek hoşlanırdı. Adam sanki konuşmak istiyormuş, sesiyse dağlardan zor yankılanacakmış gibiydi. Bwana bu pulu gördüğünde gözleri yuvalarına çöker, elinde taze bilenmiş keskin palasıyla çılgın bir haydutun saldırısına uğrayıp da kendini nasıl savunacağını bilemeyen bir adam gibi olduğu yerde taş kesilirdi.

Dudaklarının üzerindeki siyah tüy topaklı adamın resmi Bwana'yi çileden çıkarır, bedeni rüzgâra salınmış yelkenli gibi sağa sola yalpalanırdı. Bwana içinde kabaran müthiş bir öfkeyle bu mektubu açmadan önce her

seferinde "Jettel' diye seslenirdi. Sesi artık kendini ölüme terk etmiş bir hayvanınki kadar cılız çıkardı.

Kimani, Bwana'nın özellikle de kendisini korkutan bu mektupları almak istediğini bilirdi. Mektupsuz günler huzursuz bir çocuk gibiydi, başı göğsüne düşüp uyuyakalana kadar, öylece oturur, gün boyu avcuna aldığı kumla oynar dururdu. Kimani, böyle zamanlarda, Bwana'sınm, damarlarındaki kanı hızlandırarak, bedenini canlandıracak bir heyecana ihtiyacı olduğunu düşündükçe, kahrolur, damağı kururdu.

Epeydir de onu heyecanlandıracak böyle bir mektup gelmemişti. Ama keten tohumu ürünü toplanmadan bir gün önce Kimani Patel'e, postayı sorduğunda, Hintli duvardaki ahşap raftan bir mektup çekip çıkardı. Ancak Kimani hiç de memnun görünmedi. Mektubun o güne kadar eve götürdüklerinden farklı olduğunu hemencik fark etti.

Zarfın kâğıdı incecikti, Patel'in elinde, sonbahar yapraklarının üzerinde yüründüğünde, çıkardıkları ses gibi hışırdıyordu. Üstelik zarf da o güne kadarki benzerlerinden küçüktü. Üstünde renkli pul da yoktu. Onun yerine Kimani, zarfın ortasında minik kertenkelelere benzeyen, incecik çizgilerle çizilmiş siyah bir daire gördü. Zarfın sağ köşesinde kırmızı bir haç ışıldıyordu. Uzun zaman aç kalmış bir yılan benziyordu. Uzaktan Kimani'nin üzerine atlayacak gibi duruyordu. Bir an, bu kırmızı haçın Patel'in de hoşuna gidebileceğini bu yüzden mektubu kendisine vermeyeceğini aklından geçirdi. Ancak Hintli oralı değildi, parmağını şeker çuvalına daldırdı diye, bir Kikuyu kadınıyla tartışıyordu, küfrederek, mektubu tozlu masanın üzerine koydu.

Kimani ancak ormana vardığında, Patel'in kötü bakışlarından kurtulup kırmızı haçı incelemeye koyuldu. Ormanın koyu gölgelerinde, haç dükkândakinden daha ışıltılı parılıyordu, gün ışığında bile hep gecenin renklerini görmeye alışık Kimani'nin gözleri için tam bir şölendi bu. Kimani bir gözünü kısıp, kafasını salladığında da haç dans etmeye koyuluyordu. Elinde olmadan gülümsedi, kendini ömründe ilk kez çiçek gören bir maymun yavrusuna benzetti. Bu güzel kırmızı haçın Bwana'sının da hoşuna gidip gitmeyeceğini merak ediyordu, yoksa bu da tıpkı siyah saçlı

adam gibi yine öfkelenmesine mi yol açacaktı? Kafasını ne kadar yorsa da bir türlü karar veremiyordu. Kararsızlığı, mektubun gelmesine duyduğu sevinci silip süpürdü, bacakları hantallaştı. Yorgunluk belini büktü, gözkapakları ağırlaştı.. Şimdi haç ona dükkânda görüldüğünden farklı geliyordu. Sanki renkleri kaybolmuştu. Kimani irkildi. Gecenin iyice yaklaştığını fark etti. Yola lambasız çıkmıştı.. Gücünü yeniden toparlayıp acele etmezse, çiftliğe varmadan kurtların sesini duyabilirdi. Kendi yaşındaki bir adam için bu hiç de iyi olmazdı. Yolun son kalan bölümünü koşmak zorunda kaldı, ilk tarla görüldüğünde soluk soluğaydı. Çiftliğe henüz gece inmemişti. Kamau evin önünde her zamanki gibi bardakları parlatıyordu. Batmakta olan güneşin son kıızıllığı elindeki bezde yansımalar yapıyordu. Owuor mutfağın önündeki tahta bir sandığın üzerine oturmuş, gümüş bir çatalla tırnaklarını temizliyordu. Kimani'nin her seferinde kanını kaynatan, Bwana'yi da güldüren şarkıyı tutturmıştu.

Küçük Memsahib yanında köpeğiyle, sarı otların arasından sıçraya sıçraya, kapısında kalp figürü olan eve koşuyordu. Elinde, henüz yakmadığı, kâğıt kadar hafif lambayı sallayıp duruyordu. Kania süpürgesiyle havaya tozdan dairecikler çizmekle meşguldü. Pek bir gururlandığı dişleri daha beyaz görünsünler diye ağzında minicik bir kamış parçasını çiğniyordu. Bwana her zaman olduğu gibi postanın gelmesini pusuda beklerken, evine yaklaşmakta olan düşmanını henüz fark etmemiş bir savaşçı gibi dimdik, hareketsiz kapının önünde duruyordu. Yanında Memsahib vardı. Sırtındaki siyah kumaştan elbisesinin üzerinde minik beyaz kuşlar san çiçeklerin üzerine doğru uçuyorlardı.

Uzun yolu koşmaktan soluk soluğa kalan Kimani, Memsahib'le Bwana'si kollarını açarak kendisini karşılarken her zaman içinde duyduğu sevinç bu kez sabah sisi gibi, görüldüğü anda kayboluvermişti. Tenini yalayan serinliğe rağmen ter taneleri hala yüzünden aşağı süzülüyordu. Kimani kendini yaşlanmış hissetti, tıpkı çocuklarıyla torunlarını, torunlarıyla kardeşlerini karıştıran yaşlı bir adama benzetti...

Bwana'nın omzuna dokunan elinin her zamanki keyifli sıcaklığını duyamayınca da şaşırdı. Annesinin memesini arayıp bir türlü bulamayan mızımız bir çocuğun sesiyle:

"Mektubu Kızılhaç aracılığıyla göndermişler," diye fısıldar gibi konuştu Walter. "Böyle yapılabileceğini bugüne kadar bilmiyordum."

"Kim gönderdi? Söylesene. Mektubu daha ne kadar elinde tutacaksın? Açsana. Çok korkuyorum."

"Ben de korkuyorum Jettel!"

"Hadi aç!"

Walter zarfın içinden ince kâğıdı çıkarırken, Sohrau'da şehir parkındaki sonbahar ağaçları aklına geldi. Hatırlamamak için ne kadar direndiyse de, yüreği burkularak, tüm ayrıntılarıyla bir kestane ağacının hayali gözlerinin önünde belirdi. Aniden melekeleri donuklaştı. "Babam ve Liesel'den mi?" diye Jettel hafif bir sesle sordu. "Hayır, annem ve Loete'den. Okumamı ister misin?" Jettel, evet anlamında başını sallaymcaya kadar geçen zamanı fırsat bilen Walter, aceleyle ilk iki satıra göz atarken, karısının yüzünü görmemesi için zarfı iyice yüzüne yaklaştırdı. Mektubun büyük bir sıkıntı içinde yazılmış olduğu belliydi.

"Canlarım," diyerek Walter okumaya koyuldu, "çok heyecanlıyız. Yarın Polonya'ya çalışmaya gidiyoruz. Bizi unutmayın. Annen ve Kaete."

"Hepsi bu mu? Nasıl bu kadar kısa olabilir?"

"Hepsi bu Jettel, hepsi bu kadar. Sadece yirmi kelime yazmaya izinleri var. Bir fazlasına nasılsa göz yummuşlar."

"Neden Polonya? Baban her zaman Polonyalıların Almanlar'dan daha kötü olduğunu söylerdi. Bunu nasıl yapabilirler? Üstelik Polonya'da savaş var. Orada durumları Breslau'dan daha kötü olacak. Yoksa Polonya üzerinden başka bir yere göç edeceklerini mi düşünüyorsun? Kuzum bir şey söylesene? " Jettel'e merhamet edip, son kez yalan söylese acaba günahı affedilir miydi? Kendiyle hesaplaşması uzun sürmedi.

Gerçeği daha kolay kabullenebileceği sözcükleri aramaktan vazgeçti, "Jettel, şunu iyice kafana koy. Annen böyle olmasını istedi. Aksi halde bu

mektubu yazmazdı. Boşuna ümide kapılmayalım. Polonya ölüm demek." Regina o sırada Rummler'le tuvaletten ağır ağır eve doğru geliyordu. Elinde tuttuğu lambayı yakmıştı, köpek gül tarhları ile mutfağın arasındaki asfalt yolda gölgeleri kovalarken ayaklarıyla eşmeye çalıştığı yerdeki koyu lekeler, uçup havalandıkça hırsından uluyordu.

Walter, Regina'nın güldüğünü gördü, ama aynı anda sanki başı beladaymışçasına "Anne!" diye seslendiğini duydu. Önce kızının yılan gördüğünü zannetti, Owuor bu sabah uyarmıştı. "Olduğun yerde kal!" diyerek gürlledi. Bağırtilar artıp, karanlıktaki diğler sesleri bastırınca, anne diye seslenenin Regina değıl, Jettel olduğunu fark etti.

Walter karısına doğru kollarını açtıysa da, ona kadar uzanamadı, sonunda birkaç kez adını söyleyebildi. Acıma duygusunu yitirdiğı için utanıyor, bu utanç, uzuvlarını felç eden paniğle dönüşüyordu.

Ona ebediyet kadar uzun gelen kısa bir süreden sonra Jettel'in artık bağırmadığını fark etti. Kolları yana sarkmış, omuzları titreyerek önünde duruyordu. Walter sonunda kendini toparlayarak ona dokunup elini tutacak cesareti buldu. Sessizce karısını eve doğru götürdü. Akşam çayını demlemeden mutfaktan çıkmamayı âdet edinmiş olan Owuor, gözlerini odun yığınlarına dikmiş, yanan şöminenin önünde duruyordu. Epeydir Regina da oradaydı. Lastik çizmelerini çıkarmış, sanki hiç dışarı çıkmamış gibi, RummlerTe pencerenin altında oturuyordu. Köpek yüzünü yalarken o ağzında bir tutam saçı çiğniyor, gözlerini yere dikmiş, köpeğın ağır vücudunu sık sık göğsüne bastırıyordu. Walter kızının o anda ağladığını biliyordu. Ona artık herhangi bir şeyi açıklamak zorunda kalmayacaktı.

Jettel "Annem, bir çocuğum daha olursa buraya gelmeye söz vermişti", dedi "Regina dünyaya geldiğinde bana söz vermişti. Hatırlamadın mı?"

"Hatırlamadım Jettel, hatırlamadım. Anılar sadece insana acı verirler. Hele şuraya bir otur."

"O her zaman sözünü tutardı."

"Ağlamayı bırak Jettel. Bizim gibilerin ağlaması doğru değil. Kurtulduğumuz için ödemek zorunda olduğumuz bedel bu. Bu hiçbir zaman değişmeyecek. Sen sadece annenin kızı değilsin, aynı zamanda bir annesin de."

"Kim söyledi bunu?"

"Tanrı söyledi. Kampta, umudumu kaybettiğim bir anda Oha aracılığıyla, Tanrı söyledi bana. Sen hiç üzülme Jettel. Her şey yoluna gidene kadar çocuğumuz olmayacak. Owuor Memsahib'e bir bardak süt getirir misin!" Owuor odunlardan hangisini şömineye atacağı konusunda kısa bir tereddüt geçirdikten sonra yerinden doğruldu. Walter'le konuştuğu halde, Jettel'e bakarak, diliyle ağzının içinde geveledi: "Sütü önce ısıtacağım Bwana. Memsahib bu kadar çok ağlarsa, bir oğul sahibi olamazsın." Kafasını çevirmeden kapıya yöneldi.

Jettel büyük bir şaşkınlıkla, "Owuor" diye seslendi eskisi gibi kararlı bir sesle, bunu nereden biliyorsun?"

Regina, "Çiftlikte herkes annemin bir bebeği olacağını biliyor" diye söze karıştı. Rummler'in kafasını eteğinin altına sokarak sözlerini sürdürdü: "Babamdan başka herkes biliyor."

Dr. James Charters, tanımadığı iki kadını o çok sevdiği görkemli avköpekleri tablosunun önünde dururken gördüğünde, sol kaşının attığını fark etti. Kendisinden en az iki adım ötedeydiler ve sıkmak üzere ellerini uzatmışlardı. Bu halleriyle Avrupa'dan geldikleri belliydi. Mürekkep hokkasının yanında duran küçük sarı karta kaçamak bir bakış kuşkusunu doğruluyordu. Charters, kartın üzerindeki yabancı isimler arasında Stag's Head Oteli'nin, kadın hastanın konsültasyonu için yaptırdığı randevu kaydını gördü Savaş çıktığından beri otellerin danışmalarına artık pek güven kalmamıştı. Anlaşılan, sömürge hayatını değiştiren müşterilerini pek değerlendirmeyi bilemiyorlardı. Stag's Head Nakuru'daki tek oteldi, burada kalanlar sadece çevredeki çiftçilerdi, çocuklarını okula gönderdikleri ya da doktora gidecekleri veya bölgedeki yetkili makamlarda işleri olduğu zaman, büyük şehrin tatlı hayatından kâm almak üzere, birkaç günlüğüne bu otele

gelirlerdi. Charters'ın eski güzel günler diye andığı üç sene öncesine kadar, çoğu Amerika'dan gelen avcılar da arada bir Stags'a uğrardı. Hepsi de sert yapılı, sempatik çocuklardı, jinekologa ihtiyaçları olmadığından, bir doktorun mesleki konularda kaygısızca sohbet edebileceği kimselerdi.

Charters yeni hastalarını aslında gereğinden fazla bekletmeyi sevmezdi, şimdiyse içinde bastırmakta zorlandığı bir sızlanmayla daha da tatsız şeyler düşünmeye başladı.. Nakuru'da yaşamak artık ona zevk vermiyordu. Savaş olmasaydı teyzesinin ölümünden ve kendisine kalan beklenmedik mirastan sonra Londra'da stajını yapabilirdi. Harley Street öteden beri en büyük hayaliydi. Ama Naivaşa'lı bir çiftçinin kızıyla yaptığı ikinci evlilik yüzünden tüm ideallerinden vazgeçmişti.. Karısı her defasında onu Londra'ya gitmekten caydırmayı başarmıştı, şimdiyse beklenmedik savaş öyle büyük bir panik yaratmıştı ki, artık kimse onu Londra'ya yerleşmeye ikna edemezdi. Bu yüzden kendini beğenmişlik duygusuyla teselli buluyor, statüsüne yakıştıramadığı hastaları kabul etmiyordu.

Charters pencerenin kenarına yapışmış ölü bir sineği dikkatle parmaklarıyla kazırken, bir yandan da, yazı masasının önünde üzerleri yeni kaplanmış koltuklara teklifsizce gelip oturan iki kadını kaçamak bakışlarla camdan gözlüyordu. Muayeneye gelen hiç kuşkusuz genç olanıydı; doktoru böyle zor bir durumda bırakan, henüz birkaç haftadır Charters'ın yanında çalışan Bayan Collins'ti. Yeni işe başlayan kadın son derece savruk olduğu gibi, doktorun duyarlı olduğu şeylere karşı da son derece ilgisizdi. Kadınlardan daha yaşlı olanı ağzını açıp konuşmasaydı herkes onu mutlaka İngiltere'den gelen bir Lady zannederdi, kendisine yönelttiği ipe sapa gelmeyen sıradan konuşmaları Charters'a bir nebze dahi ilginç gelmiyordu. Uzun boylu, zayıf, bakımlıydı, kendine güvenen bir hâli ve Charters'ın kadınlarda pek beğendiği güzel sarı saçları vardı. Bu edalı kadın biraz Norveçli'ye de benziyordu. Muayeneye gelen hasta en az altı aylık hamileydi. Charters'ın gördüğü kadarıyla kadının durumu, hamileliği normal seyreden kadınlarınkine pek benzemiyordu. Sırtında, Charters'a 1930'lu yılların Avrupası'nın modasını anımsatan çiçekli bir elbise vardı. Beyaz dantel yakası çok gülünçtü, tuhaftır ki, doktora Kraliçe Victoria zamanının küçük burjuva kadınlarını çağrıştırıyordu, bu sınıftan birileriyle o güne kadar hiç olmamıştı. Elbisesi daha çok göğsünü ortaya çıkarıyordu,

top gibi duran karnından, Charters, doğumunun yaklaştığını hesaplıyordu. Kadın hamileliğinin ilk ayında mutlaka iki kişilik yemek yemiş olmalıydı. Yabancı ulusların insanlarını yanlış alışkanlıklarından hiçbir şey vazgeçiremiyordu. Kadının yüzü solgundu, gergin görünüyordu, evlilik dışı çocuk bekleyen bir hizmetçi kız kadar da ürkekti, sanki hamilelik kaderin ona verdiği ağır bir cezaydı. Kesinlikle acı çekiyor olmalıydı. Charters hafifçe öksürdü.. Fazla olmasa bile Avrupalılar'la başarılı deneyimleri olmuştu. Aşırı duygusal oluyorlardı, acıya dayanma konusunda da güçlü değillerdi.

Savaşın ilk aylarında Charters Manchester'lı yahudi bir fabrikatörün karısına ikiz doğum yaptırmıştı. Savaş yüzünden gemi seferleri birden azaltılınca yahudi çift zamanında İngiltere'ye dönememişti. Adamlar üstelik son derece de dürüst çıkmışlardı, Charters'in meslek çevresinde doktorlar için tazminat parası dediği oldukça yüksek miktardaki ücreti sızlanmadan ödemişlerdi. Ama bu olay yine de belleğinde kötü bir anı olarak kalmıştı. Yahudi ırkının, genellikle, önemli anlarda dişlerini sıkmasını bilecek disipline sahip insanlar olmadığını görmüştü.

Doktor James Charters daha o zamanlar, kendi görüşlerine uymayan hastaları bir daha muayene etmemeye karar vermişti. Hele görüldüğü kadarıyla, doğru dürüst bir hamile elbisesi bile alamıyacak durumda olan bir kadın için asla... Bugün düşündüğüyse her iki tarafı da rahatsız etmeyecek bir yol bulmaktı.

Charters birkaç kez pencereyi açıp kapattıktan sonra, yapacak bir şeyi kalmayınca yüzünü ziyaretçilerden yana döndü. Hayret, sarışın kadın konuşmaya başlamıştı. Tam korktuğu gibiydi. Şivesi berbattı, şimdilerde oynamakta olan filmlerdeki Norveç aksanının çekiciliğinden eser yoktu. Sarışın "Adım Hahn," dedi, "yanımdaki de Bayan Redlich. Kendisini pek iyi hissetmiyor. Dört aydan beri..."

Charters ikinci kez hafifçe öksürdü. Bunu özellikle yaptı. Durum iyice açıklığa kavuşmadan daha fazla yüz göz olmaya fırsat vermek istemiyordu. "Lütfen ücreti düşünmeyin."

"Düşünmüyorum."

"Hiç kuşkusuz," dedi Lilly onaylayarak. Mimiklerinin kendisini ele vermemesine özen göstererek, sıkılganlığını saklamaya gayret etti. "Ama her şey halledildi. Bayan Williamson bunu sizi söylememizi önerdi."

Charters kendini bu adı nereden duyduğunu anımsamaya zorladı. Tanıdığı insanların dışında bu ismi nereden duyduğunu hatırlamak için yine aradan bir zaman geçti. Bayan Williamson'un hastalarından biri olmadığını söylemek üzereydi ki, birden bu adda olan bir diş doktorunun iki yıl önce Nakuru'ya yerleştiği aklına geldi. Zavallı Bayan isimdeki Williamson Polo Kulübü'ne girmek istemişti de, yahudi olduğundan kabul edilmemişti. Bu yüzden kulüpte epey tatsız bir hava olmuştu.. Aynı bugün olduğu gibi, o zaman da doktor daha ilk muayenesini yapmaya davranmadan kadın insanı kışkırtırcasma paradan söz etmişti. Charters neredeyse sert bir çıkış yapmak üzereydi ki, Avrupalılar'ın, kötü bir niyetleri olmadığını sadece patavatsız olduklarını düşünerek kendini toparlamaya çalıştı. Bu arada heyecanla anlatmaya devam eden sarışın kadının mitralyöz gibi peşpeşe sıraladığı kelimeleri kesemediğini hayretle fark etti. Şimdi de Almanya'da bir sürü tanımadığı adamın kafa karıştıran hikâyesini dinlemek zorundaydı, büyük bir olasılıkla hamile kadınla yakın bağlantısı olan kişilerdi. Doktor, "Bayan Redlich'in Stag's Head'e gelişi nasıl oldu?" diye Lilly'nin sözünü kesti. Herkesin pek bir övdüğü nezaketine uymayan bu sert çıkışına kendi bile kızdı.

"Hamileliği baştan beri zor gidiyordu. Arkadaşımın çiftlikte tek başına çocuğu doğuramayacağını düşündük."

Yanıt Charters'a mantıklı göründü, başka soru sormaya gerek yoktu. Hafifçe gülümseyerek, içindeki sıkıntıyı yenmeyi başardı. Jettel'ten yana başını çevirmeden ve yüzüne bakmadan, "Herhalde İngilizce bilmiyor değil mi?" diye sordu.

"Pek bilmiyor. Hatta hemen hemen hiç bilmiyor. Bu yüzden birlikte geldik. Ben Gilgil'de yaşıyorum,"

"Çok iyi yaptınız. Ama herhalde doğuma kadar burada kalmayacaksınız, tercümanlık yapmak için hastanede yanımda durmayacaksınız!"

Lilly kekeleyerek, "Hayır," diye cevap verdi, "bu kadar uzun boylu düşünmedik. Bayan Williamson bize yardım edecek doktor olarak sizi tavsiye etti." Charters bir an durakladı, ama suskunluğu uzun sürmedi, düşüncelerini açıklamanın tam zamanıydı "Bayan Williamson epeydir burada yaşamıyor," diye yanıtladı: "Yoksa size mutlaka Bayan Arnold'u önerirdi. Kendisi tam sizin istediğiniz gibi biri, olağanüstü bir doktordur." Şık bir çözüm bulduğu için sevindiği halde, kendini tutarak memnuniyetini gizlemeyi başardı. İyi yürekli, yaşlı Janet Arnold gerçekten onun kurtarıcısı olmuştu. Bazen onun Nakuru'da yaşadığını bile unutuyordu. Yerlileri tedavi etmek için hurda Ford'uyla yıllarca en ücra bölgelerdeki çiftliklere gidip gelmişti. Yaşlı kız, Florence Nightingale ve dik kafalı İrlandalıların bir karışımıydı; İngiliz geleneklerine, aristokratik zevklerine değer vermeyen bir karaktere sahipti. Ezelden asi olan Dr. Arnold bir sürü Hintliyi, Gine'liyi (ve tabii çok sayıda siyahiyi), tek kuruş bile almadan tedavi etmişti, kırık bir kolun tedavisine bile verecek paraları olmayan cebi delik Avrupalılar da elbette hastaları arasındaydı. Tabii bu arada Janet Arnold'un, geçkin yaşına, İngiliz mizacına uymayan paldır küldür konuşmalarına aldırış etmeyen hastaları da vardı.

Sayfalarını çevirmekte olduğu takvimi elinden bırakarak, "Yazık ki size yardımcı olamayacağım, çünkü en yakın zamanda güzel bir tatil yapıp, dinlenmeyi düşünüyorum," dedi, sonra da gülümseyerek sözlerini sürdürdü: "Bayan Arnold'dan memnun kalacaksınız. Kendisi birkaç yabancı dil biliyor, belki sizin dilinizi de biliyordur."

Son cümleyi alışılmış nezaketine yakışmayan bir uygunsuzlukla söylediği için rahatsız oldu, ardından kendinin de beğendiği bir alçakgönüllükle hemen ekledi: "Dr. Arnold için size seve seve bir tavsiye mektubu verebilirim."

"Teşekkür ederim," dedi Lilly. Kabaran hiddetinin biraz dinmesini bekledi, sonra, doktorun yapmacıklı sakın ses tonunu taklid ederek ama bu

kez Almanca olarak, "Seni kendini beğenmiş pis domuz, doktor olacak lanet köpek!" dedi. "Biz daha önce de kimsenin yahudileri tedavi etmediğini çok gördük."

Charters şaşkın bir şekilde kaşlarını oynatarak, "Pardon, ne dediniz?" diye sormuştu ki, Lilly çoktan ayağa kalkmıştı bile; kesik kesik soluk alırken, bir yandan da omuzlarını dikleştirmeye gayret eden Jettel'i kolundan çekerek sandalyesinden kaldırdı. Jettel'le Lilly sessizce odadan çıktılar. Loş koridora geldiklerinde ikisi de kıs kıs gülüyordu. Sonra birdenbire sessizleştiklerinde usul usul ağladıklarını fark ettiler. Lilly, Jettel'in doğumuna kadar en az iki hafta Nakuru'da kalmayı planlamıştı, ama daha geldiğinin ertesi günü kocasından mektup alınca Gilgil'e dönmek zorunda kaldı.

"Oha'dan kurtulur kurtulmaz tekrar gelirim," diye Jettel'i teselli etti. "O zaman Walter'i de getiririz. Şu günlerde önemli olan yalnız kalmaman ve boşuna kuruntu yapmaman."

Jettel, "Dert etme" dedi, "ben çok iyiyim. Charters'ı bir daha görmeyeceğim ya, asıl önemlisi bu."

Lilly'nin sıcak dostluğu, kendisine ilaç gibi gelen iyimserliği olmadan geçirdiği bir günün ertesinde Jettel, yalnızlığın dipsiz karanlıklarına gömülüverdi. "Bir an önce dönmek istiyorum" diye Walter'e yazdı. Ama mektuba yapıştıracak pulu yoktu, kötü İngilizce'siyle de otel resepsiyonundan pul istemeye utandı. Henüz bir hafta geçmişti ki, gönderemediği mektup ona kaderin bir uyarısı gibi geldi.

Çünkü şimdi her şeyi daha farklı görüyordu. Charters ve onun aşağılayıcı tavrı hiç de zannettiği kadar kendisini rencide etmemiş, aksine ona uzun zamandır kendine itiraf edemediği bir şeyi ortaya çıkaracak cesareti vermişti.. WalterTe ikinci bir çocuk istemedikleri halde, bunu ikisi de bir türlü dile getirmeye cesaret edememişlerdi. Düşünceleriyle başbaşa kaldığı şu anda yalancıktan sevinçli görünmeye hiç gerek yoktu. Her şey gün gibi ortadaydı, bebeği olsun istememişti; acil durumlarda doktor bulamamanın devamlı korkusu içindeyken, bir bebekle tek başına bir

çiftlikte yaşacak kadar kendini güçlü hissetmemiştir, ama artık bu zayıflığından hiç de utanmıyordu. Stag's Head Otelinin parasını Hahn ailesiyle Nakuru'daki Musevi Cemaatinin ödemesini kabul etmektense, bu utanca katlanmak daha kolaydı. Otelin dinlenme salonlarındaki lüksle büyük tezat teşkil eden, derme çatma küçük oda, Jettel için; kendisini dışlayan bir dünyaya karşı koruyan bir sığınak gibiydi. Odasından çıkmamayı tercih ediyordu. Çünkü otel müşterilerinden hiçbirisiyle ahbaplık kuramıyor, kitaplıktan bir kitap alıp okuyamıyordu. Akşam yemeğinden sonra smokinlerini ve tuvaletlerini giymiş otel müşterileri ne özel, salonda yapılan radyo yayınlarını bir iki kere dinlemek istediye de, sonra bundan da vazgeçmek zorunda kalmıştı. Elbiselerinden sadece ikisi vücuduna oluyordu; cildi kurumuş ve adeta kararmıştı. Saçlarını zar zor küçük bir tasta yıkıyor, diğer müşterilerin bakışlarından sürekli kaçma ihtiyacını duyuyordu. Odasından belli zamanlarda çıkıyordu, yemek saatleri, doktor ziyareti ve onun ısrarlı tavsiyeleri sonucu bahçede günlük gezintiler... Bayan Arnold, Jettel'in karnını her yokladığında kıkırdarak; "Bebeklere yürüyüş gerekli," diyordu.

Doktor meslek hayatı boyunca, hep tabiata ve insanın kendi doğasına güvenmiş ve inanmıştı. Jettel'in durumundan endişe ediyordu ama bunu ona hiçbir zaman hissettirmemiştir. Her çarşamba yanından dört pulla birlikte Stag's Head'e geliyor, sallantılı masanın üzerine İngilizce-İtalyanca sözlükle, Sunday Post gazetesinin son nüshasını koyuyordu. Ancak, daha ilk konsültasyonda bunların hiçbirinin faydasının olmadığını görmüştü.

Janet Arnold viskiye zaafı olan, üstü başı at gibi kokan ama olağanüstü sıcakkanlı bir kadındı. Karşısındakine keyiften çok güven veriyordu. Her gelişinde Jettel'i kucaklayarak merhabalaşıyor, muayene sırasında çingiraklı kahkahalar atıyor, giderken de Jettel'in karnını okşuyordu.

Jettel, salaş erkek kıyafetleri giyen, bu ufak tefek tostoparlık kadına, sıkıntılarını anlatamıyor, doğal bir seyir izlemediğini sezdiği hamileliğiyle ilgili olarak konuşmakta zorlanıyordu. Aralarındaki dil engelini aşmak kolay olmuyordu.

En kolay Svaheli'cede anlaşılabiliyorlardı, ama ikisi de bu dilin, doktor yardımı olmaksızın çocuklarını doğuran anne adaylarına daha uygun olduğunun farkındaydılar. Bu anne adayları da tabii ki yerli siyahilerdi.. Dr. Arnold, maceralı meslek yaşamında kulaktan dolma öğrendiği çeşitli dillerdeki sözcüklerle, önemli bulduğu bir kaç uyarıyı anlatmaya çabalıyordu. Jettel'in anladığına ikna olana kadarda birkaç dili karıştırarak derdini anlatmaya devam ediyordu. Çokça da Afrika dilleriyle ya da Hinducayla konuşmayı deniyordu. Bazen de boşuna bir gayretle, çocukluğunda Galler'de öğrendiği dilden medet umuyordu. Bayan Arnold Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında henüz genç bir doktorken Tanganika'da bir Alman askerini tedavi etmişti. Şimdilerde onu pek hatırlamıyordu ama ömrünün son demlerinde Alman asker sık sık "Kahrolası İmparator" deyip durmuştu. Almanya'dan geldiğini tahmin ettiği hastalarına söylemek üzere bu iki sözcüğü iyice aklında tutmuştu. Bu epey işe de yaramış, çok defa karşılıklı gülüşmelerle anlaşma sağlanmıştı ki, Doktor Arnold'a göre bu iyileşmeye işaretti.. Hiç değilse bir kere olsun neşeli görmek istediği Jettel'in kendi anadiline hiçbir tepki göstermemesine bu yüzden canı sıkılmıştı. Jettel için, acısını ve ümitsizliğini birileriyle paylaşmak yeni bir deneyim olsa bile çiftlikteyken duyduğu konuşma ihtiyacını şimdi artık özlemiyordu. VValter'in yokluğunu daha az hissetmesine şaşıyordu, hatta onu kendisinden uzakta Ol'Joro Orok'ta olduğunu bilmekten memnun bile oluyordu. Çünkü kocasının çaresizliği kendi acizliğini büsbütün artırıyordu, bu yüzden mektup almak onu daha çok sevindiriyordu. Mektupları, tasasız günlerindeki sevgi ve şefkat sözcükleriyle bezeliydi. Yine de evliliklerinin bir kader ortaklığı olarak sürüp sürmeyeceğinden endişeliydi. Jettel hamileliğinin sonucundan pek ümitli değildi. Daha ilk ayında, Breslau'dan gelen annesi ve kız kardeşi için bütün ümitlerini bir anda yok eden mektubun şokunu hâlâ üzerinden atamamıştı. Mektubun kendisini de tehdit eden bir felaketin işareti olacağının önsezisine karşı mücadeleyi göze alamamıştı. Yeni birine hayat vereceğinin, düşüncesi bile ona şaka ve günah gibi gelmişti. Annesinden sonra öleceğinin alınına yazılı olduğu düşüncesini ne yapsa bir türlü kafasından atamıyordu. Sonra içinde karşı koyamadığı bir acıyla, annesiz kalacak olan bebekle nasıl baş edeceklerini bilemeyen Walter'le Regina aklına geliyordu. Bazen de Owuor'un gülerek çocuğu koca dizlerinin üzerinde salladığı gözlerinin önüne geliyor, sonra birden gece yarısı uykusundan fırlayıp, kocası Walter yerine Owuor'a seslendiğini fark

ediyordu. Korku ve hayallerle iyice bunalmaya başladığında Jettel kendisine bunca yakın hissedip ulaşamaz görünen Regina'yı özliyordu. Nakuru School ile Stag's Head arası sadece dört mil kadardı, ama okulun disiplinli yönetimi Regina'nın, annesini ziyaretine izin vermiyordu. Aynı şekilde Jettel'in de kızını görmesine izin yoktu. Geceleri Jettel tepede okulun ışıklarının yandığını görür ve Regina'nın pencerelerden birinden kendisine el salladığını hayal ederdi. Zaman zaman daldığı bu hayâllerden gerçek dünyaya dönmesi uzun zaman alırdı. Anne ve babasından uzun süredir ayrı kaldığı hâlde hiç yakınmayan Regina'da aslında üzüliyordu. Otele hemen her gün bozuk bir Almanca ile yazılmış kısa mektuplar geliyordu. Regina kocaman matbaa harfleriyle yazdığı mektuplarında annesinden pul göndermesini rica ediyordu. Jettel'i kızının ricasından çok, yazım yanlışları ve anlaşılmayan cümleler duygulandırıyor. Her mektup yarı Almanca yarı İngilizce "Du must take care von dir, that du nicht grang wirst"* diye başlıyordu. Hemen her mektubunda da "Ich will dir besooken, aber ich erlaube es nicht. Wir sind hier soldiers"*** gibi yanlışlarla dolu abuk sabuk cümleler yer alıyordu. "leh freue mir auf das Baby"**** cümlesinin de her defasında altı kırmızı mürekkeple çizilmiş oluyordu, sık sık da "I make wie Alexander the Great. Du must nicht have anst***** diye tekrarlıyordu. Jettel mektupları büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu, çünkü ona gerçekten cesaret veriyorlardı. Çiftlikteyken Regina'yla o kadar sık beraber olamadığı için üzülmüştü, şimdiyse kızının bağlılığı ve kendisine gösterdiği ihtimam, bu sıkıntılı günlerinde tek dayanağı oluyordu. Jettel sanki yeniden annesiyle sıkı bir bağ kurmuş gibiydi. Aldığı her mektuptan sonra, on yaşındaki Regina'nın artık çocuk olmaktan çıktığını daha iyi anlıyordu.

*"Kendine iyi bak, hastalanmamaya dikkat et."

**"Seni ziyaret etmek istiyorum ama, bana izin vermiyorlar, biz burada askeriz."

***"Bebek için çok seviniyorum."

****"Tıpkı Büyük İskender gibi yapıyorum, sakın korkma."

Mektuplarında hiç soru sormuyor, annesiyle babasını üzen her şeyi çok iyi seziyordu. Annesinin bebek beklediğini Walter'den önce bilen o değil miydi? Doğum ve ölüm hakkında her şeyi biliyor, bir kadının doğum sancıları tuttu mu kulübelere koşan ilk o oluyordu. Ama Jettel orada neler gördüğünü kızıyla konuşmaya hiçbir gün cesaret etmemişti. Zaten kızıyla pek nadir sıkılmadan konuşabilmişti. Ama şimdi Regina'yla dertleşmek için sabırsızlanıyordu.

Kızına mektup yazmak kocasına yazmaktan daha kolay geliyordu. Bedeninde olan değişiklikleri ayrıntılarıyla ona anlatmak ihtiyacındaydı, ruhsal sıkıntılarını yazarak rahatlıyordu da. Otelin mektup formlarını iri, okunaklı yazısıyla doldurup da önüne sayfalar yığıldığında, yeniden Breslau'lu küçük Jettel oluveriyordu, tıpkı en ufak bir sıkıntısında teselli bulmak için bir üst katında oturan annesine sığındığı zamanlardaki küçük Jettel gibi Temmuz sonlarında Gilgil'de büyük yağmurlar başlayınca kocasının Hahn'larla birlikte otele çıkageleceğine dair son umudu da suya düştü. Nakuru'da günler ve geceler sıcaktan kavrulmaktaydı. Otel bahçesindeki çimler alev alev yanıyor, kuşlar daha sabahtan ötmez oluyordu. Derin soluk aldığı anda, tuzlu gölden esen keskin havayla insanın safrası kabarıyordu. Öğlen oldu mu tüm yaşam duruyordu. Regina'dan posta gelme olasılığının olmadığı her pazar sabahı, Jettel yataktan kalkmamaya ve yemek yemeğe direnir, bütün günü uykuyla geçirmek isterdi. Güneş çıktığında nemli sıcak öyle boğucu olurdu ki, Jettel sonunda giyinip yatağın ucuna ilişirdi. Hareketsiz, öylece orada otururdu. Kavurucu sıcakta neredeyse tüm suyu çekilip kurumuş olan göle saatlerce gözlerini dikerdi, o anda bütün isteği kuluçkaya yatmış bir flamingo olmaktı.

Sabahları bitkin ve bıkkın uyanır, alacakaranlık bastı mı huzursuzluğu başlardı, ruhsal durumundaki iniş çıkışlar yüzünden gürültülere karşı daha duyarlı olurdu. Hizmetkarların mutfakta ateşi yakmalarını, yemek salonunda uşakların çatal bıçak şıkırtılarını, bitişik odada küçük köpeğin iniltilerini ve daha otelin ana kapısına gelmeden önce her arabanın motor gürültülerini duyardı. Kendisiyle aynı koridor üzerindeki odalarda kalan müşterileri pek ender gördüğü halde, adım atışlarından, seslerinden ve öksürüklerinden onları tanırdı. Chai, şu çıplak ayaklı Kikuyu, sabahları saat on birde akşam üzeri saat beşte çay servisini getirdiğinde, Jettel'in kapısını

çalmaya gerek kalmazdı, Jettel Chai'in kapıya geldiğini tahmin ederdi. Sadece Regina geldiğinde Jettel hiçbir şey duymazdı.

Temmuz ayının son pazar günüydü, Regina kapıyı üç kez tıkladı, ardından yavaşça açtı. Jettel sanki daha önce hiç görmemiş gibi kızma gözlerini dikti. Ne bir sevinç gösterisi, ne bir tepki, beyni boşalmış gibiydi, olup bitenleri anlamaktan âciz bir uyuşukluk içinde, sadece hangi dilde konuşması gerektiğini aklından geçirdi. Sonunda beyaz elbiseyi tanıdı ve Nakuru School'da haftalık kilise ziyaretlerinin beyaz elbiseyle yapılmasının âdet olduğunu hatırladı.. Belli günlerde Ol'Joro Orok'a gelerek, Patel'in dükkânının önündeki ağacın altına dikiş makinesini kurarak dikiş diken, Hintli terzi bu elbiseyi eski bir masa örtüsünden bozarak yapmıştı. Elbisenin boyun kısmında ve kollarındaki pliler için kimse onu caydıramamış, bu süsler için de fazladan üç şilin almıştı. Jettel bir an, elbise bittiğinde arada geçen konuşmaların her kelimesini anımsadı. Walter de elbiseyi görünce, "Redlich'lerin otelinde masa örtüsü olarak kalsaydı daha hoşuma giderdi," demişti.

Jettel, Walter'in yüksek ve sert ses tonundan öyle öfkelenmişti ki, hemen savunmaya geçmek istemiş, ama sözcükler boğazına tıkanmıştı. İyice gerginleşince de, gözlerinden bir anda yaşlar boşanmıştı.

Regina, yüksek ve yabancı bir ses tonuyla "Mami" diye seslendi. Ardından fısıldar gibi şefkatle "Anne," dedi.

Avını elden kaçırdığını fark edememiş bir tazı gibi soluyordu. Yüzü yangın ormanları kadar kızarmıştı. Alnına bulaşmış kızılımsı bir toz taneciğinden terler akıyordu. Saçlarından sızan kirli ıslaklık beyaz elbisesine damlıyordu. "Regina koşu atı gibi burnundan soluyorsun. Nereden çıkıp geldin böyle? Seni buraya kim getirdi? Tanrı aşkına söylesene ne oldu?"

"Ben kendim geldim," dedi Regina sesinde sevinçli bir gururla. "Kiliseye giderken kaçıp geldim. Bunu her pazar yapıyorum." Jettel, Stag's Head'e geldiğinden bu yana ilk kez kendisini bedence ve kafaca rahatlamış hissetti, ama hâlâ konuşmakta zorlanıyordu. Regina'nın terlemiş bedeninden

yayılan tatlı koku, Jettel'in arzusunu kamçılıyor, bir an önce kızının terli vücudunu kucaklayarak kalp atışlarını duymaktan başka bir şey düşünemiyordu. Kızını öpmeye davrandı ama titreyen dudakları bunu engelledi. Regina "Kalbimi Heidelberg'de bıraktım" şarkısını söylemeye başladı ve sıkılarak birden susuverdi. En basit tonlamayı bile bildiği hâlde beceremedi. "Bu Owuor'un şarkısı, onun kadar güzel söyleyemiyorum. Owuor gibi akıllı değilim. Bir gece bize geldiğini biliyor musun? Rummle'le. Babam onu görünce ağladı."

"Sen iyi ve akıllı bir çocuksun," dedi Jettel.

Regina, duymaya hasret kaldığı okşayıcı sözleri iyice belleğine yerleştirmenin keyfini tattı bir süre. Sonra yatağa annesinin yanına oturdu, şimdi ikisi de susuyordu. Birbirlerine sıkıca sarılmışlar, sabırla, yeniden buluşma mutluluğunun coşkuya dönüşmesini bekliyorlardı

Jettel aklından geçirdiği sözleri söylemeye henüz cesaret edemiyor, ama sessizce kızını dinlemeyi sürdürüyordu. Regina nasıl bir özlem ve özenle kaçış planını tasarladığını, gruptaki kızlardan ayrılarak otele nasıl geldiğini anlatıyordu. Uzun ve karışık bir hikâyeydi bu, Regina Owuor'un konuşma sanatından kaptığı tekrarlarla, hep aynı ses tonuyla anlatmak istediklerini aktarıyor, Jettel ise tüm gayretine karşın kızının söylediklerini takip etmekte zorlanıyordu. Suskunluğunun Regina'yı yavaş yavaş hayal kırıklığına uğrattığını fark ediyordu. Kızma, "Bebek olacak diye neden bu kadar seviniyorsun?" diye sormasına, kendi bile şaşırdı. "Çünkü ona ihtiyacım var."

"Neden bir bebeğe ihtiyacın var ki?."

"Babam ve sen ölünce yalnız kalmamak için."

"Fakat Regina böyle bir şeyi nasıl düşünebiliyorsun? Biz o kadar yaşlı değiliz ki. Neden ölelim? Bu saçmalıkları kim aklına soktu?"

"Senin annen de ölecek," diye Regina yanıt verdi. "Babam, kendi babasının da öleceğini söyledi. Liesel teyzem de ölecek ... Ama babam, bunları sana söylemememi öğütledi, I am so sorry."

"Büyükannenle büyükbaban ve teyzelerin Almanya'dan çıkamadılar. Bunu sana anlatmıştık. Ama bizlere bir şey olmaz. Biz artık buradayız, biz üçümüz."

"Biz dördümüz," diye Regina annesini düzeltti ve memnun bir ifadeyle gözlerini kapayarak, "Yakında dört olacağız," dedi

"Ah Regina, bir çocuk sahibi olmanın ne kadar zor olduğunu bilemezsin. Sen dünyaya geldiğinde her şey çok başkaydı. Babanın, evin içinde dört dönüp dans ettiğini unutamıyorum. Bugün ise her şey öyle korkunç ki."

"Biliyorum," diye Regina başını salladı, "Warimu'nun yanındaydım. Warimu neredeyse ölecekti. Karnından, önce bebeğin ayakları çıktı. Ben de ayaklarını çekerlerken yardım ettim." Jettel midesinin bulantısını zorlukla bastırarak; "Ve bunu yaparken korkmadın öyle mi?" diye sordu.

Regina "Tabii ki korkmadım," diye yanıtlarken, acaba annesi şaka mı ediyor diye aklından geçirdi. "Warimu avaz avaz bağırınca işi kolaylaştırdı. O da hiç korkmadı. Hiç kimse korkmadı."

Regina'dan uzun zamandır sakındığı sıcak güven duygusunu hiç değilse biraz olsun verebilmek Jettel için işkenceydi, bu işkenceye katlanmak, yenildiğini fark etmekten daha zor oldu. Regina ona, kendisi kadar savunmasız göründü. "Korkmayacağım" dedi.

"Bana söz ver,"

"Söz veriyorum,"

"Bunu bir kere daha söylemelisin. Hepsini bir kere daha söylemelisin" diye Regina ısrar etti.

"Bebeğim olunca, korkmayacağıma dair sana söz veriyorum. Bebeğin senin için bu kadar önemli olduğunu bilmiyordum. Diğer çocukların bir kardeşe senin kadar sevineceklerini sanmıyorum."

"Biliyor musun," diye Jettel ekledi, "Tıpkı seninle konuştuğum gibi ben de bir zamanlar annemle dertleşirdim,"

"Ama sen de Boarding School'da okumuyordun."

Jettel, yeniden gerçeğe dönerken üzüntüsünü göstermemeye gayret etti. Yerinden doğrularak Regina'yı kucakladı. "Kaçtığın fark edilirse ne olur?" diye sıkkın bir ifadeyle sordu, "Sana ceza vermezler mi?"

"Verirler, ama I don't care."

"Umurumda değil mi demek istiyorsun?"

"Evet, umurumda değil."

"Ama hiçbir çocuk cezalandırılmak istemez,"

"Ben istiyorum," diye Regina güldü. "Biliyor musun bize ceza verdiklerinde, şiir ezberlemek zorundayız. Ben de şiiri seviyorum."

"Ben de severek şiir okurdum. Yine çiftlikte buluştuğumuzda sana Schiller'in Çan şiirini okurum. Hâlâ ezberimde"

"Benim mutlaka şiirlerim olmalı."

"Ne için?"

"Belki günün birinde beni hapse atarlar. O zaman elimde ne varsa alırlar. Elbiselerimi, yemeğimi.. Saçlarımı da keserler. Bana kitap da vermezler, ama şiirleri benden asla alamazlar. Onlar benim kafamda çünkü. Kederlendiğimde şiirlerimi okurum. Her şeyi kafamda bütün ayrıntılarıyla tasarladım, ama bunu kimse bilmiyor. Inge'nin de benim şiirlerimden haberi yok. Ona anlatsam bütün büyü bozulur."

Jettel sırtına bıçak gibi saplanan ve soluk aldıkça daha da şiddetlenen sancıya karşın Regina gidene kadar gözyaşlarını tutmayı başardı. Üzüntüsünü bastırdı. Her zaman kendisine güvenilir bir dayanak olan umutsuzluğuna dönmek için sabırsızlanıyordu ki birden yaşama

başkaldırmak için içinde duyduğu dayanılmaz istek onu şaşırttı. Jettel, kendisine yol gösteren Regina için savaşımaya karar verdi. Uyumaya giderken ona eşlik eden sadece bedenindeki ağrılardı. Aynı gece, doğum sancılan tuttu. Dört hafta erken. Ertesi sabah Doktor Janet Arnold bebeğinin ölü doğduğunu haber verdi.

VIII. BÖLÜM

Memsahib'siz geçen son gün Owuor için, taze bir şeker kamışının özü kadar tatlıydı, ona dolunaylı bir geceden de daha uzun gelmemişti.. Güneş doğduktan hemen sonra Kania'ya, ocakla dolabın ve odun istifinin arasındaki tahta döşemeyi kaynamış suyla iyice ovalayarak fırçalattı. Kamau bütün tencereleri, bardakları ve tabakları, Memsahib'in çok sevdiği minik tekerlekli küçük kırmızı arabayı da sıcak alkalik katkılı sıvıya daldırarak yıkadı. Jogona köpeğe öyle uzun banyo yaptırdı ki, sudan çıktığında nerdeyse küçük beyaz bir domuzcuğa benziyordu. Kimani Owuor'un ısrarlarına sonunda boyun eğmek zorunda kalarak, çiftlik hizmetkârlarının da yardımıyla, kargaları evin önündeki gül ağaçlarının üzerinden kovaladı. Owuor gerçi Bwana ile kargalar hakkında hiç konuşmamıştı, ama akliselimi ona beyaz kadınların da bu konuda siyahilerden farklı olmadığını söylüyordu. Karga uğursuzluktu. Ölümü görenler, karga sesini ve kanat çırpışlarını duymaktan hoşlanmazlardı.

Owuor boynundaki siyah atkının kumaşı kadar yumuşak bir bezle uzun saplı mutfak kaşığını, yüzü parıldayan metala yansıyana dek ovaladı. Kaşık, Memsahib'in sevdiği un, tereyağ ve soğanla yapılmış koyu kıvamlı kahverengi sosun içinde yeniden yerini bulacaktı. Burnu uzun zamandır duymadığı bu kokuyla karıncalanmaya başlayınca, Owuor'un keyfi yerine geldi.

Artık işler, sadece Bwana için çalıştığı Rongai'deki ölü geçen günler kadar kolay değildi. Çiftlikte yalnız olduğu zamanlar, çorbasını soğutur, pudingin de durmaktan rengi kaçardı. Damağı, fırından çıkan ekmeğin tadını bile alamazdı. Memsahib'in karnındaki çocukla Nakuru'ya getirildiği o meşum gün, Bwana'nın gözleri artık eskisi kadar Owuor'a heyecan vermez olmuşlardı. O günden sonra Bwana'si Tanrı Mungo'nun sesini duyamayan, akli sadece sızlayan kemiklerinde yaşlı bir adama dönmüştü.

Owuor, onu bu hâlde görünce hep, yetenekli bir çobanı olmayan bir öküz arabası gibi, Bwana'sinin da aklını idare edecek bir tanrısı olmadığını, düşünmüştü, ancak çok geçmeden yanıldığını anladı. Bwana ona ölü çocuğundan söz ederken Owner7 dan önce Tanrının adını ağzına alarak "Şauri ja Mungo" demişti. Aç bir aslanın önünden kaçan ceylana dişlerini göstermesi gibi, ölüm de Owuor'a dişlerini gösterseydi aynı şeyi söylerdi. Ama Owuor, bir insanın çocuğu için Tanrı Mungo'yu uykusundan uyandırmasını doğru bulmuyordu. Çocuklara Tanrı değil, onları isteyen kişi el uzatmalıydı.

Owuor eve ve mutfağa eski huzur dolu günlerin gelmesini beklerken bir yandan da, Bwana'nin geceleri uykudayken, damağındaki tuzları kurutmayı becerecek kadar akıllı olmadığını düşünerek üzülyordu.

Memsahib ve kızı olmadığı günler Bwana kulaklarını sadece radyodaki yayınları dinlemek için açardı. Bwana'yi yeniden yaşama döndürme gayretleri o haftalar Owuor'u çok yorgun düşürmüştü.. Sırtı taşıyamadığı yabancı yükün altında ağırlaşmıştı. Bu yüzden uzun bir yolu koştuktan sonra, tek isteği ağacın altına uzanıp bulutları seyretmek olan bir adamın keyfiyle, o günü sadece küçük Memsahib'Le oyalanarak geçirip kendini avuttu.

Ağacın altında yanyana oturduklarında, Owuor sol gözünü kısarak, gökyüzüne baktı ve "Çok iyi," dedi.

Regina da "İyi" diye tekrarlarlarken, Owuor'u onun anladığı dilde, yumuşak bir ses tonuyla pohpohlamayı ihmal etmedi.

Regina için de Jettel'in doğumdan dönüşünden önceki gün her zamankinden farklıydı, ne daha önceki ne de gelecekteki günlere benziyordu. Keten tohumu ekili tarlanın kenarına oturmuş, ayaklarıyla sert kırmızı çamuru karıştırıp duruyordu. Çamur bedenini ısıtıyordu; Owuor'da yalnız olduğu zamanlar, sadece gündüzleri uyumaya alışık olduğu halde, tatlı bir uyku hâli beynini uyuşturuyordu. Yine de hayalleri onu bırakmıyordu, yarı kapalı gözlerle düşüncelerinin ışıktaki rengârenk daireler çizerek gökyüzünde güneşe doğru uçuşmalarını seyrediyordu.

Babasının bir gün önce karı-koca Hahn'larla Nakuru'ya gitmesi iyi olmuştı. Büyük yağmurlardan sonra yollar çamur içinde kalmıştı, kurak aylarda en fazla üç saat süren yol, böyle günlerde neredeyse eziyetli bir safari oluyordu.. Regina bezgin bir tavırla sırtındaki bluzu çıkardı, pantolonunun cebinden bir Mango alıp ısırды, bunu yaparken o anda kadere meydan okuduğunu fark etti ve kalbi hızlı hızlı atmaya başladı. Eğer meyveyi, suyunun bir damlasını bile akıtmadan yemeyi başarırса, Tanrı Mungo bugün ya da en azından birkaç gün içinde müthiş bir mucize yaratabilirdi.

Regina, aslında, tanımadığı ama güvendiğı bu Yüce Tanrıya, yaratacağı mucizeler ya da yapacağı iyiliklerle ilgili talimat verilmeyeceğini çok iyi biliyordu. Tevekkülle başını eğerek dileklerini içine attı, yüzünden bir şey fark edilmemesi için de epey gayret sarf etti. Bu arada elinde tuttuğı Mango'yu unutmuştu. Göğsüne akan ılık sıcaklığı hissedip tenindeki sarı lekeleri görünce, Mungo'nun kendisiyle ilgili olumsuz karar verdiğini anladı. Demek güvendiğı Tanrı, yüreğini daraltan cendereden onu kurtarmaya henüz hazır değildi..

Elinde olmadan yakındı, sonra da Mungo kendisine güvenmesin diye hemen gözlerini dağlara çevirdi. Regina yitirdiğı kardeşinin yasını unutmak için epey mücadele etmiş, yine de becerememişti, kedinin fareyi kovalaması gibi, yüreğindeki yası atmaya çalıştıkça, üzüntüsü her defasında geri tepmişti. Kafasında dolaşan tilkiler sadece gündüzleri onu rahat bırakmış, geceleri ise düşünceleriyle başbaşa kalmıştı; demek annesiyle babasının gelecekteki hayatlarında, yine kendisinden başka biri olamayacaktı.

Regina, annesinin kulübelerde yaşayan diğer kadınlara benzemediğini biliyordu. Kadınlardan birinin çocuğı öldü mü, çok beklemesine gerek yoktu, iki yağmur mevsimi arası karnı yeniden şişiveriyordu. Regina, "Acaba annem yeni bir bebeğın doğumuna sevinmek için daha ne kadar bekleyecek?" diye aklından geçirirken, hırsla Mango'nun çekirdeğini ısırды, dişleri sızlayınca, bir an kafasındaki kötü düşünceler uçuverdi. Ama annesiyle babası aklına gelince üzüntüsü yeniden depreşti.

Annesiyle babası, doğanın nimetleriyle ilgilenmezlerdi. Kulakları yağmurun sesini duymaz, ayakları sabahları düşen çiğın yeni bir yaşama uyanışını hissetmezdi. Babası, Sohrau'dan söz ettiğinde, güzel anılarını anlatır, annesi de Breslau'yu safariyi özlediğı zamanlar hatırlardı. Regina'nın, okuldayken arkadaşlarına "home" tatildayken ise "bizim orası" diye betimlediğı Ol'Joro Orok ise annesiyle babasına hiçbir şey ifade etmiyordu. Onlar sadece Ol'Joro Orok'ta gecenin karanlık renklerini görürlerdi, genelde konuşmayı sevmeyen ancak güldüklerinde sesleri çıkaran insanlar önemli değildi.

"Göreceksin Rummler," dedi köpeğıne dönerek, "bir daha bebek yapmayacaklar." Regina'nın sesiyle uyanan köpek, sinek girmiş gibi sağ kulağıını oynattı, ağzını kocaman açıp esneyerek, silkindi. Sesin yankılanışı onu ürkütmüş olmalıydı. "Aptal bir leşten farkın yok Rummler," dedi Regina gülerek, "hiçbir şeyi aklında tutamıyorsun." Burnunu köpeğın güneşten buharlaşan nemli derisine sürtünce biraz rahatladı. Sonra yanında oturan Owuor'a döndü:

"Owuor, biliyor musun, sen çok akıllısın. İnsanın gözleri ıslakken, derisi nemlenmiş bir köpeğı koklaması iyi oluyor."

"Sen gözlerinle köpeğın derisini ıslattın," dedi Owuor. "Şimdi ikimiz de uyuyacağız."

Ertesi gün güneş dağların arkasında henüz kaybolmuşken, Regina uzaktan hırlayan bir motorun gürültüsünü duydu. Saatlerce ormanın kenarında oturarak tamtam seslerini dinlemiş, karnının altında yavrusunu taşıyan bir anne maymunu gıptayla seyretmişti. Henüz çok derinlerden gelen ilk sinyali yakalamıştı ki, yerinden fırlayarak, bir solukta yumuşak topraklı yolun sonuna varıp, hareket hâlindeki cipin basamağına atlamayı becerdi, yolun son bölümünü birlikte katettiler. Oha direksiyonu kullanırken, bir yandan da kendi ektiğı tütünü kokluyordu. Yanında, Jettel vardı, vücudundan hâlâ, hastanede üzerine sinen keskin sabun kokulan yayılıyordu.. Arkada Lilly, Walter ve Manjala oturuyorlardı. Manjala çamura saplanan arabalarla başetmeyi herkesten iyi becerdiğinden, Hahn ailesi yağmur zamanlarında onu yanlarından hiç ayırmazdı. Küçük beyaz

kaniş köpek aralıksız uluyordu, oysa ne henüz akşam olmuştu ne de Lilly her zamanki gibi şarkı söylüyordu.

Rüzgâr çıkmıştı, Regina çiftliğe gelene kadar, düşüncelerini toparlayıp, gözlerini annesine alıştırmaya çalıştı. Jettel, sanki değişmiş gibiydi. Tatil için çocuklarını okuldan almaya gelen zayıf, uzun boylu, İngiliz annelere benziyordu. Konuşmuyordu, dudakları kilitlenmiş, belli belirsiz gülümsüyordu. Yüzü dolgunlaşmıştı, gözleri doygun inekler kadar sakindi. Cildi eski rengine gelmişti, pırıl pırıldı, Regina gayret ettiyse de annesinin cildinin rengini bildiği dillerden hiçbiriyile betimleyemedi.

Owuor'la Kimani cipi evin önünde karşıladılar. Kimani konuşmadı, yüzünde en ufak bir mimik yoktu, ama sevincin kokusunu almıştı. Owuor önce dişlerini göstererek güldü, ardından "Seni aptal herif!" diye üzerine basa basa küfürü savurdu, hoşgeldin derken ziyaretçileri böyle karşılamayı ona Bwana'si öğretmişti. Güzel, sihirli bir sözcüktü bu. Gilgil'den gelen Bwana Owuor'u çok iyi tanıyordu, yine de sanki ilk defa görüyormuş gibi öyle bir güldü ki, zevkten dört köşe olan Owuor'un salt kulaklarına değil bütün vücuduna tatlı bir rehavet yayılıverdi. Regina annesini öptü, eliyle dalgalı saçlarını göstererek, hayranlıkla, "Çok güzelsin," dedi. Jettel sıkılgan bir ifadeyle gülümsedi. Alnını sıvazlarken, günlerce hasretini çektiği eve ürkek bir bakış fırlattı, yine biraz sıkılgan bir ses tonuyla: "Çok üzüldün mü" diye sordu.

Regina, "Yok canım, üzülmedim. Biliyor musun, yeni bir bebek yapabiliriz. Elbet bir gün," diye yanıtlarken, gözünü hınzırca kırpmağa istediysede beceremedi. "Daha çok genciz."

"Regina, şimdi annene bunu söylemenin sırası değil. Önce iyice bir dinlenmesi gerekiyor, bunu sağlamamız lazım.. Çok hastaydı. Allah kahretsin, bunları sana tek tek anlattım."

Jettel araya girdi, "Onu rahat bırak, ne demek istediğini anlıyorum. Bir gün yeni bir bebek yapacağız Regina. Bir bebeğe ihtiyacın olduğunu biliyorum."

"Ve şiirlere," diye Regina ciddi bir ifadeyle onayladı, "görüyorsun ki unutmadım."

Akşam şöminedeki ateş hâlâ büyük yağmurların nemli kokusunu taşıyordu, az sonra sıcağa yenik düşen odunlar öfkeli kor alevlere dönüştüler. Oha ellerini alevlere tutmuştu, birden sanki biri ona seslenmiş gibi dönüp, Regina'yı kollarına alarak kaldırdı.

"Nasıl oldu da böyle ileriye gören bir kızımız var!" Regina, ateş basan yüzünün kızardığını fark etti. "İleriye gören" sözünü anlamamış gibi, eliyle pencereyi işaret ederek, "Ama pencereler kapalı ve çoktan karanlık oldu" dedi

" Sen küçük bir Kikuyu'sun, Madamcık," dedi Oha. "Tam bir laf cambazısın. Biliyor musun, güzel bir hukukçu olurdun, ama dilerim kader bunu sana reva görmez."

Regina itiraz etti, "Hayır hayır, Kikuyu değil," Owuor'a bakarak, sadece ikisinin duyacağı bir ses tonuyla, "Ben Jaluo'yum!" dedi. Owuor bir elinde bir tepsi tutuyor, diğer eliyle de küçük kanışle, Rummler'i okşuyordu. Daha sonra, özel ve güzel günlerde doldurduğu büyük cezveyle kahveyi getirerek, minik sandviç ekmeklerle birlikte servis yaptı. Henüz aşçı değilken bu ekmekleri ilk olarak Bwana'si beğenerek övmüştü, o zamanlar beyaz adamlar hakkında hiçbir şey bilmiyordu, tek fark ettiği, kabilesindeki kardeşlerinden daha esprili olduklarıydı..

Walter "Bunlar ne minik ekmekler böyle," diye hayranlığını belirterek, çatalıyla tabağını tıklattı. "Bu koca eller nasıl oluyor da böyle küçük ekmekçikler yapabiliyor? Sen Ol'Joro Orok'taki en iyi aşçısın. Ve bu akşam," diye, Owuor'un şaşkınlığını görerek, lafı değiştirip sözlerine devam etti, "bu akşam bir şişe de şarap açacağız."

"Öyleyse hemen köşedeki bakkala gidip bir şişe alıyorsun," diye gülerek espri yaptı Lilly.

"Babam ayrıldığım gün bana iki şişe şarap vermişti. Özel günlerde içelim diye. İkincisini kim bilir ne zaman açmak kısmet olacak. İlkini, yüce

Tanrı bize Jettel'i armağan ettiği için bu akşam içeceğiz. Tanrı'nın bazen kahrolası sığınmacıları düşünecek zamanı oluyor."

Regina Rummler'i dizlerinin üzerinden uzaklaştırıp, babasına doğru koşarak elini avcunun içine aldı, tırnaklarının etine battığını hissedene kadar sıktı. Babasının gözlerinde yaşlar birikmişti. Regina ona bu yüzden hayrandı, gırtlaktan gelen bir kahkahayla gülerken bile, rahatça gözlerinden yaşları akıtabiliyordu, bunu babasına da söyleyecekti ki, telaştan dili dolanınca onun yerine, "Şarap içerken ağlaman mı lazım?" diye sordu Şarabı, renkli likör kadehlerinden içtiler. Sedir ağacından yapılmış masanın üzerindeki kadehler, yağmurdan sonra ilk arıları bekleyen çiçeklere benziyordu. Owuor mavi, Reginada kırmızı kadehleri aldılar. Bağazmdan kayıp giden iki minik yudumdan sonra Regina kadehi petrol lambasının titrek ışığına tutarak yine hayale daldı, elindeki kadeh şimdi periler kraliçesinin ışıldayan şatosuydu. Bundan kimseye söz edemeyeceğini düşününce üzüntüsünü içine attı, ama Almanya'da perilerin olmadığını çok iyi biliyordu. Sohrau, Leobschütz ve Breslau'da perilerin yaşamadığına emindi. Öyle olsaydı annesiyle babası kendisine bunlardan söz ederlerdi.

"Ne düşünüyorsun Regina?"

"Bir çiçeği."

"Bu kız tam bir gurme, şaraplardan iyi anlıyor," diye övdü onu Oha.

Owuor şarabın lezzetini hissedebilmek, aynı zamanda ağzında tutabilmek için, kadehe sadece dilini daldırıp duruyordu. O güne kadar hiç tatlıyla ekşiyi bir arada tatmamıştı. Dilindeki karıncalanmalar yeni bir sihire benziyordu, Owuor bunu uzun uzun betimlemek istiyordu ama nasıl başlayacağını bir türlü kestiremiyordu.

"Bunlar,", dedi birden kafasına gelen bir esinle. "Tanrı Mungo'nun gülerken döktüğü yaşlara benziyor,"

"Assmanshausen Şarapevi'ni her zaman büyük bir keyifle anarım", diyen Oha, şişenin etiketini ışığa doğru çevirdi. "Pazarları sık sık oraya giderdik."

"Hem de çok sık," dedi Lilly. Elini yumruk gibi sıkmıştı. "Belki hatırlarsın, şarapevinde keyfettiğimiz bir gün pencereden ilk defa SA'ları* yürüyüş yaparken görmüştük. Attıkları naralar bugün hâlâ kulaklarımdadır."

*Nazi hücum kıtası askerleri. Ç.N

"Çok haklısın," diye yanıtladı Oha, barışçıl bir sesle, "geriye dönüp, eskileri anmak doğru değil.. İnsanlar bazen meraklı oluyorlar işte. Benim gibi."

Walter'le Jettel bu arada eski günlerindeki keyfili sohbetlerine dalmışlardı, kadehlerin Emmy Teyze mi yoksa Cora Teyzenin mi nişan hediyesi olduğunu tartışıyorlardı. Karar veremedikleri gibi, Leobschütz'de GutfreundTerde geçirdikleri son akşam yemeğindeki sazan balığının siyah turplu mu yoksa Polonya soslu mu olduğunu da hatırlayamadılar. Öyle heyecanlanmışlardı ki, eskileri hatırlamakta kendilerine fazla güvendiklerini, düşündüklerini aktarmakta epeyce zorlandıklarını geç farkettiler. Gutfreund'lardan en son kart 1938 Ekimi'nde gelmişti Jettel: "Bayan Gutfreund çok becerikliydi, her zorluktan sıyrılmasını bilir, mutlak bir çıkar yol bulurdu" diyerek o günleri hatırladı birden.

"Çıkar yol" diye mırıldandı Walter ardından/"artık çıkar yol yok, sadece dönüşü olmayan yol var." dedi.

Ama geçmişe dönmüşlerdi bir kez, anıları peşlerini bırakmıyordu: "Belki bu yeşil masa örtüsünün de nereden geldiğini bilmiyor sundur," dedi Jettel zafer kazanmış bir kumandan edasıyla, "Boşuna kafanı yorma, ben söyleyeyim. Bilschofski vermişti"

"Hayır yanıyorsun, Weyl'in mağazasından almıştık."

"Annem her zaman Bilschofski'lerden alışveriş yapardı. Örtü de çeyizimden kalmadır. Buna da mı itirazın var?"

"Saçma. Örtü bizim oteldeydi. Kullanılmadığı zamanlarda oyun masasının üzerini örtüyordu. Üstelik Liesel Breslau'ya geldiğinde hep

Weyl'de alışveriş yapardı." Walte'in ani bir çıkışla "Hadi Jettel, bırak artık bunları!"demesi herkesin dikkatini çekti, kadehe uzanan eli titriyordu.

Jettel'e bakmaya çekiniyordu. Karısının Weyl'in ölümünden haberi olup olmadığını bilmiyordu. Ülkeden ayrılma düşüncesini bile bir türlü kabullenemeyen yaşlı adam tutuklandıktan üç hafta sonra hapiste ölmüştü. Walter bu trajediyi bir an için kafasında canlandırmak istediye de sadece dükkânın koyu renkli ahşap kaplamasıyla, Liesel'in otel çamaşırlarının üzerlerine işlediği isimler gözünün önüne geldi.

Walter Kenya'ya geldiğinden bu yana ağzına içki koymamıştı. Bu yüzden azıcık içtiği şarap başını döndürmüştü, hafiften zonklamaya başlayan şakaklarını ovaladı. Birbiri ardından kafasına yığılan görüntüleri belleğinde tutmaya çalışmaktan gözleri yorulmuştu. Şöminedeki odunlar hışırtılı seslerle yanarak parçalara bölünürken, öğrencilik yıllarının şarkılarını duyar gibi oldu, birlikte söylemek isteğiyle birkaç kez Oha'ya baktı. Oha piposunu dolduruyor, bir yandan da büyük bir dikkatle, yanında uzanmış olan kanişi gözlüyordu, köpek uykusunda koşuyormuş gibi garip hareketler yapmaktaydı.

Jettel kendinden geçmiş bir hâlde hâlâ Bilschofski'lerin zarif masa örtülerini anlatıyordu. "Breslau'da Damast marka örtüler için ondan daha iyi bir adres bulamazdınız. Annem peçeteleriyle birlikte on iki kişilik beyaz masa örtüsü takımını özellikle ona sipariş vermişti."

Lilly de çeyizini anlatıyordu. "Wiesbaden'de satın almıştık. Luisen caddesindeki güzel mağazayı hatırlıyor musun?" diye kocasına sordu. "Hayır hatırlamıyorum," diyen Oha pencereden dışarıya karanlığa doğru baktı, "Wiesbaden'de Luisen caddesinin olduğundan bile haberim yok. Eğer böyle giderse biraz sonra hepimiz birden "Du schöner Rhein"* şarkısını söylemeye başlayacağız. Dilerseniz siz sevgili bayanlar şöyle bir salona geçin ve bir sonraki tiyatro galasında ne giyeceğinizi tartışın, ne dersiniz?" Walter onayladı, "Çok doğru! Biz de Oha'yla sakın sakın önemli hukuk davalarının fezlekesini çıkarırız."

*"Ah Benim Güzel Ren Nehrim"

Oha ağzından piposunu alarak, "Bu, Polonya sosuyla yapılmış sazan balığını tartışmaktan bile daha korkunç!" dedi kendisinin bile şaşırdığı bir sertlikle konuşmuştu: "Davalarımın bir tekini bile hatırlamıyorum. Üstelik bir zamanlar çok da iyi bir avukattım. Öyle diyorlardı. Ama o artık bir başka hayatta kaldı."

"Benim ilk vakam" diye Walter konuşmayı sürdürdü, "Greschek'in Krause'ye açtığı davaydı. Elli marklık bir iş içindi, ama bu Greschek'in umurunda değildi. Onun huyudur, her davaya maydanoz olur, burnunu sokardı. O olmasaydı, avukatlık büromu 1933 yılında kapatmak zorunda kalabilirdim. Düşünebiliyor musun, Greschek Cenova'ya kadar bana refakat etti.? Oradaki mezarlığı birlikte ziyaret ettik.. Tam bana göre bir mezarlıktı."

Oha öfkeyle, "Kes artık! Büsbütün aklını mı kaçırdın? Henüz 40'ında bile değilsin ve hâlâ geçmişte yaşıyorsun. Carpe diem. Sana bunu okulda öğretilmedi mi? Yaşamak için öğrenmedin mi?"

"O bir zamanlardı. Hitler yaşamama izin vermedi." Oha bu sefer daha yumuşak bir sesle, "Peki Hitler'in seni öldürmesine izin mi vereceksin? Burada Kenya'nın ortasında seni öldürecek ha. Bunun için mi ülkenden kaçtın Walter, Tanrı aşkına, artık bu ülkede kendini evinde, vatanında hissetmelisin! Her şeyini bu ülkeye borçlusun. Masa örtülerini, şu saçma sazan balıklarını, kahrolası hukuk işlerini ve bir zamanlar kim olduğunu kafandan sil at. Almanya'yı da unut. En azından kızını örnek al!"

"O da unutmadı ki!" diye Walter inatlaştı, sonra da neşeli bir sesle, "Regina" diye seslendi, "Almanya'yı hala hatırlayabiliyor musun?"

Regina "Evet," diye aceleyle yanıtladı. Cevabını vermeden önce bir sûre bekledi, perisini kırmızı likör kadehine uğurluyordu. Bütün gözlerin pür dikkat üzerine dikilmesi onu rahatsız etmişti, babasını hayal kırıklığına uğratmak istemeyişinin baskısını tüm ağırlığıyla üzerinde hissediyordu. Regina yerinden doğrularak kadehi masanın üzerine bıraktı. Sadece ingilizce konuşan perisi kulağını çekiştiriyordu. Kadehi masaya koyarken çıkan ses onu cesaretlendirdi: "Pencere camlarını nasıl kırdıklarını

biliyorum," dedi, annesiyle babasının yüzündeki hayret ifadesi içini sevinçle doldurdu, "ve bütün kumaşları sokaklara attıklarını ve bütün insanların nasıl tükürdüklerini. Ve bir de yangının olduğunu... Çok büyük bir yangındı."

"Fakat Regina, bütün bunları sen yaşamadın ki. Bunları sadece İnge gördü.. Biz o günlerde orada bile değildik."

"Onu rahat bırak" dedi Oha. Regina'yı kendine doğru çekerek, "Çok haklısın kızım" dedi. "Burada bir tek akıllı olan sen varsın. Owuor ve köpeklerin dışında. Almanya'dan aklında kalanlar, gerçekten bir yığın cam parçası ile yangınlar ve nefretten başka bir şey değil."

Regina, birkaç saniyelik bir suskunluğun ardından bu övgü dolu sözleri bir soru sorarak uzatmaya hazırlanıyordu ki, babasının gözlerini gördü. Uzun havlamalardan sonra yorgunluktan bitap düşüp yeniden kuyruğunu toplayan bir köpeğinki gibi gözleri nemlenmişti. Rummler mehtap olduğu geceler hep ağlar gibi ulurdu. Regina, köpeğini^ korkudan vücudu terleyip kokmaya başlamadan yatıştırmayı başarırdı.

Babasını Rummler kadar kolay teselli edemeyeceğini düşününce, boğazına bir yumru tıkanı, gücünü toparlayarak, boğazındakileri bir iki öksürükle temizledi. Ağlamasını böyle gizlemeyi öğrendiğine sevindi.

"Almanlardan değil" diyerek Oha'nın dizlerine ilişti, "sadece Nazilerden nefret etmelisin. Biliyor musun Hitler savaşı kaybederse, hepimiz yine Leobschütz'e dönebiliriz."

IX. BÖLÜM

Bwana çiftliğe geleli dört yağmur mevsimi geçmişti. Kimani o gelmeden önce, iki karısıyla altı çocuğu ve babasının yaşadığı kulübelerin öte yakasında neler olup bittiğinden pek haberi olmazdı. Keten tarlaları, pyrethrum ve sorumluluğunu taşıdığı tarlada çalışan boylarla uğraşmak ona yetiyordu. Yabancı bir memleketten gelen siyah saçlı Bwana'smdan önce tanıdığı bütün açık tenli sarı saçlı Mesungu'lar* Nairobi'de yaşıyorlardı. Onlar da çoğunluk yeni ekilen tarlalardan, odunlardan, yağmurlardan, yeni toplanan ürünlerden ve çalışanlara verilecek ücretlerden konuşurlardı. Çiftliğe geldiklerinde her gün ava çıkarlar, ayrılırken bir Kwaheri bile demezlerdi.

* Kendi dilinde, beyazlar anlamına geliyor olmalı Ç.N

Konuşurken kelimelerden resim yapabilen Bwana'sı** onlara hiç benzemiyordu. Bu Mesungular, kendi dillerinden başka bir dil bilmiyorlardı, günlük konuşmada kullandıkları çatpat Svahiliceyi konuşurken de ağızlan dillerine dolanıp sözcükleri doğru dürüst telaffuz edemiyorlardı. Kimani ise Bwana'yla çok iyi anlaşıyordu, kendi erkek kardeşleriyle bile onunla olduğu kadar güzel sohbet edemiyordu. Bwana'si gözleri açıkken bile uyuyabiliyordu, öyle bir adamdı o. En çok da kulaklarıyla ağzından yararlanırdı. Kimani'nin daha önce gitmediği yolun izlerini kulaklarıyla bulurdu. Kimani de her gün ondan bunu yeniden yapmasını isterdi. Zamanla bu, alışkanlık haline gelmişti. Birlikte çıktıkları her sabah yürüyüşünden sonra, sözbirliği etmişçesine, tek kelime konuşmaksızın keten tarlalarından birinin yanına otururlar, büyük dağın gözalan beyazlıktaki yüksek tepesiyle dalgalarını geçerlerdi. Kimani'nin uzun süre sessiz kalmaktan uykusu geldiğinde, Bwana'sının safariyi düşündüğünü bilirdi. Öyle sessizce oturup güneşin sıcaklığını vücutlarında hissetmek ikisine de iyi gelirdi.

** Afrika yerlisi için kullanılan bir tabir, anılarını somut biçimde aktarmak anlamında.

Ama Kimani daha çok Bwana'sınm anlattıklarından hoşlanırdı. Kimani için bu konuşmalar, gece yağın büyük yağmurlardan sonra kurumuş toprağın yeniden hayata dönmesi kadar sihirli bir şeydi. Kimani karnını doyuracak yemekten, ağrıyan kemiklerini ısıtmaktan daha çok Bwana'sınm anlattıklarını özlerdi. Bwana ne zaman konuşmaya başlasa hep savaştan söz ederdi. Ölümler memleketindeki kudretli Mesungu'larm yaptıkları savaş Kimani'ye çok şeyler öğretmişti, bu sayede hayatı, ailesindeki bütün diğer erkeklerden daha iyi tanıdı. Açgözlü alevlerin insan hayatını nasıl yuttuğunu öğrendikçe, Bwana'nın yeniden anlatmaya başlaması için sabırsızlığı artıyordu. Neyse ki Bwana'nın suskunluğu çabuk geçiyordu. Kimani'nin, midesinden çok kafasında hissettiği açlığını gidermek için, Bwana'dan işittiği güzel sözlerden birini söylemesi kafiydi. Çiftliğin en kuvvetli iki öküzünün güneşin batışını bir daha hiç görmeyeceğine kanaat getirdiği gün Kimani "El Alamein"* dedi. Bwana bu sözü ilk kez söylediğinde, gözlerini kocaman kocaman açmış, bedeni fırtınanın üfürdüğü tarladaki taze fidanlar gibi oraya buraya savrulup durmuştu, yine de dudaklarından gülümseme eksilmemişti. Sonra da Kimani'ye "benim Rafikim"*** demişti. Hayatın sillesini yemiş bir erkek, karşısındaki biri için iyi şeyler düşündüğü zaman Rafikim derdi. Kimani, Bwana'nın bu sözü nasıl bildiğine şaşırı. Çiftlikte sık duyulan bir söz değildi, üstelik bir Bwana o güne kadar kendisine asla böyle bir şey söylememiştir.

* Almanya anlamında. Ç.N 156

** arkadaşım, dostum anlamında. Ç.N

"El Alamein" diye Kimani tekrarlardı. Önemli şeylerin mutlaka iki kez söylenmesi gerektiğini sonunda Bwana da öğrenmişti.

Walter, "El Alamein'in üzerinden bir yıl geçti" dedi ve parmaklarıyla önce on sonra da iki işaretini yaptı.

Kimani, sabırsızlandığı zamanlardaki şarkı söyler gibi bir ses tonuyla, "Ya Tobruk ne oldu?" diye sordu.

"Tobruk da bir işe yaramadı. Savaşlar uzun sürer Kimani. Durmadan da insanlar ölür."

"Bingazi'de de öldüler. Bunu sen söyledin. Her gün ölüyorlar. Her yerde."

"Bir adam ölmek isterse, ona kimse engel olmamalıdır. Bwana. Bunu bilmiyor muydun?"

"Ama onlar ölmek istemiyorlar ki. Kimse ölmek istemez."

Kimani, minik bir ot parçasını topraktan yolmaya çalışırken," Babam ölmek istiyor," dedi

"Baban hasta mı? Bunu bana neden söylemedin. Memsahib'in evinde ilaç var. Oraya gider, ilaçları alırsınız."

"Babam ihtiyar. Çocuklarının çocuklarını bile saymayı beceremiyor.. İlacın ona yararı olmaz. Yakında onu evinden alıp, kulübelerin önüne çıkaracağım."

"Benim babam da ölmek üzere," dedi Walter, "ama hâlâ onun için ilaç bulmaya çalışıyorum."

"Onu kulübenin önüne çıkaramıyacağın için, ilaç arıyorsun, dedi. Kimani kendine göre teşhisini koymuştu, "bu senin başını ağrıttıyor, üzülüyorsun. Bir erkek çocuğu, ölmek isteyen babasının yanında olmalı. Baban neden burada değil?"

"Hadi şimdi gel, bunu sana yarın anlatırım. Bu uzun bir hikaye. Üstelik güzel de değil. Şimdi Memsahib yemek yapmış, bizi bekliyordun"

Kimani bir kez daha "El Alamein" demeyi denedi. Yarıda kesilen bir safaride yeniden yolun başına dönmek her zaman iyi oluyordu. Ne var ki öküzlerin öldüğü gün bu sözün bütün sihiri yok olmuştu. Çiftliğe dönerlerken, Bwana'si kulaklarını tıkadı eve gidene kadar da yol boyunca bir daha ağzını açmadı. Kimani ürperdiğini hissetti, oysa öğle saatlerine

göre güneş toprağı ve bitkileri fazlasıyla ısıtıyordu. Bwana'nın anlattıkları ona yaramamıştı anlaşılan. Kulübelerin öte tarafındaki yaşam hakkında çok şeyler bilmek bazen hiç de iyi olmuyordu. Bu hayat, ecel vakti gelmeden bir adamı, elden ayaktan kesiyor, gözlerinin ferini kaçırıyordu. Kimani yine de çok merak ediyordu, acaba gözü dönmüş aç beyaz savaşçılar, Bwana'nın babası gibi yaşlı erkeklere ölmeleri için eline bir silah veriyorlar mıydı? Şakaklarını zonklatan düşünceleri ağzını açıp dile getiremedi, tek hissettiğı hızlanmak için bacaklarının verdiği komuttu. Tam eve yaklaşmışlardı ki, unuttuğı ve bitirmek zorunda olduğı bir iş aklına gelmiş gibi hızla koşarak uzaklaştı.

Walter, Kimani gözden kayboluncaya kadar dikenli akasya ağaçlarının gölgesinde kaldı. Kimani'yle sohbeti, yüreğinin kan dolaşımını artırmıştı, heyecanlanmasının nedeni savaştan ve babalarından söz etmeleri değildi. Düşünceleriyle, endişelerini ve korkularını karısından çok Owuor ve Kimani'yle paylaşmaktan daha çok hoşlandığını fark etmiş olmasaydı.

Oysa bebeğın ölü doğmasından sonraki ilk günler durum daha farklıydı. Ortak acıları ve kadere duydukları öfke onları yeniden birbirine yakınlaştırmış, çaresizlikleri içinde, teselliyi birlikte olmakta bulmuşlardı. Bir yıl geçmeden karısı suskun ve münzevi iç dünyasına çekilince, aralarındaki bu bağ kopuvermişti. Yüreğinde açılan yaralar, her gün biraz daha iyileşmez biçimde derinleşmişti.

Ateş başına vurmuş ölüm döşegindeki öküzlerin son defa bir tutam ota uzanmak için çırpınışları gibi, geçmiş günlerde dolanmak Walter'i büsbütün huzursuzlandırdı, kendini bir an aşağılanmış hissetti, bu utancın verdiği öfkeyle eli ayağı boşaldı. Kaderine meydan okumak için Regina gibi saçma hayaller kurmaya başladı. Sabahları çiftlikten evlerine, sözde ilaç almak üzere hasta işçiler, kadınlar ve çocuklar geliyordu, eğer sıradaki beşinci kişi sırtında bebeğıyle bir kadınsa, bütün günü iyi geçecek demektir. Ya da örneğın, akşam haberlerinde spiker, üçün üzerinde Alman şehrinin bombalandığını söylerse, bunu hayra yoruyordu.. Walter'in bu saçma, boş inançları, kimi zaman onu cesaretlendiren bazense korkularını depreştiren alışkanlıklar hâline geldi. Hayal kurmaktan gerçi o da hoşlanmıyordu ama, gerçeklerden kaçmak için tek sığınağıydı; bu kurmaca dünyaya her geçen

gün biraz daha tutkuyla sarılmaktan nefret ediyor, ruhsal durumundan ciddi olarak endişeleniyordu. Ama kendi kurduğu tuzaklardan her defasında çabucak kurtuluyordu.

Walter Jettel'in de kendisiyle aynı durumda olduğunu biliyordu. Karısı, son mektubu aldığı günden beri annesi aklından çıkmıyordu.. Bir gün onun pyrethrum bitkisinin çiçeklerini "yaşıyor, yaşamıyor, yaşıyor yaşamıyor..." diye mırıldanarak tek tek koparıırken yakalamıştı. Onu bu halde görünce şok geçirmiş, kaba bir hareketle karısının elinden çiçeği çekip almıştı. Sonradan bu yaptığına pişman olmuştu. Karısı, "neden yaptın bunu, şimdi bugün onun durumunu bilemeyeceğim," demişti. Tarlada öylece durup birlikte ağlamışlardı, Walter, verilecek cezadan çok, ömür boyu bir daha kimse tarafından asla sevilmeyeceğinden korkan bir çocuk gibi hissetmişti kendini.

Kimani çoktan kulübelerin önündeki ağaçların arkasında kaybolmuştu, Walter ise hep aynı yerde duruyordu. Dalların hışırtısına, ormandaki maymunların seslerine kulak verirken, Regina gibi kendisinin de bunlardan bir nebze olsun zevk almayı diliyordu. Hiç değilse eve dönene kadar gerginliğinin geçmesini beklerken, ağaçlara tünemiş akbabaları saymaya başladı. Öğlen sıcağında, kafalarını kanatlarının altına almış akbabalar, koca tüylerden oluşmuş kara birer topa benziyorlardı.

Sayıları çift çıkarsa, keyfini kaçırان huzursuzluğun dışında bugün başka kötü bir şey olmayacak demekti, otuzun altında tek sayı bir ziyaretin olacağına, sevimsiz kuşların hep beraber uçup gitmesi maaşında bir artışa işarettti. "Ve şunu da unutmuyorum! diye ağaçlara bakıp bağırdı," siz pis haşaratların olmadığı bir tek gün gün bile yok." Sesindeki öfke onu biraz rahatlattı. Bu arada ipin ucunu kaçırdı ve akbabaları tek tek sayamaz oldu. Birden, kuş falcısının Latincedeki adını bulmak ona daha önemli göründü. Ne kadar zorlandıysa da karşılığını bir türlü anımsayamadı. "Biraz bildiği bir şeyi bile insan burada unutuyor," dedi, kendisine koşarak gelen Rummler'e. "Sen söyle bakalım aptal köpek, bizi kim ziyaret edecek?"

Günler bitmek bilmiyordu. Walter gurbete geldiğinin ilk günlerindeki iyimserlik tellalı, dostu Süsskind'i özler olmuştu. O zamanki hayatı şimdi

ona güzel görünüyor, burasıyla kıyasladığında Rongai ona cennet gibi geliyordu. Burada, Ol'Joro Orok'ta karısıyla kendisini bunaltan, ama bir türlü dile getirmeye cesaret edemedikleri terkedilmişlik duygusunu Rongai'de, Süsskind'in sıcak dostluğu sayesinde hiç hissetmemişlerdi.

Hükümet benzini karneye bağlamıştı, işbirlikçilere çiftlikten ayrılırken lazım olan belgeleri vermekte de zorluk çıkarıyorlardı. Süsskind'in, gergin sinirlerini biraz olsun gevşeten, yaşamlarına renk katan ziyaretleri de seyrekleşmişti. Dingin dünyasından çıkarak, Nakuru'dan yeni haberlerle çıkıp geldiğinde, hiçbir mantığın sarsamadığı bir inançla, savaşın birkaç aydan fazla sürmeyeceğini söylediği zaman, Jettel'le Walter'i hapseden izbe kodesin önündeki parmaklıklar kısa bir süre için de olsa açılıveriyordu, karı kocanın yaşamı bir anda aydınlanıyordu.. Sadece Süsskind geldiği bu günlerde Jettel yine Walte/in eski güzel günlerdeki kadını oluyordu.

Kafası Süsskind'le öyle doluydu ki, aniden çıkıp gelirse ne yapacağını, ne söyleyeceğini ve ondan neler dinleyeceğini iyice zihninde tasarlamaya çalıştı. Bu arada mutfakın olduğu binadan bazı sesler geldiğine vehmetti. Ama bu türden evhamlarını epeydir umursamıyordu zaten günlük gereksinimlerini belirleyecek gücü ancak kendinde buluyordu..

Evle mutfak binasının arasındaki yola bakınca, bir arabanın dört tekeri ile üzerinde üstü açık bir sandık gözüne çarptı. Kızgın öğle güneşine karşı ellerini siper edip, gözlerini kısarak, şaşkın şaşkın baktı. Hahns'ların arabasının dışında epeydir buralara başka bir araba gelmiyordu, acaba askeri bir araç mıydı, yoksa yine son günlerde sıkça gördüğü hayallerden biri miydi, karar veremedi. Gözünü çelen görüntü giderek daha belirginleşti, sonunda Walter su deposuyla kalın gövdeli sedir ağacının arasında duranın, gerçekten bir cip olduğunu far ketti.

Eğer bu gelen onu yeniden gözaltına almak üzere Thomson Şelaleleri'ndeki polis karakolundan bir memursa hiç şaşırmayacaktı. Ne garip bir rastlantı ki, tam da müttfeiklerin Sicilya'ya çıkartma yaptıkları sırada bazı tutuklamaların olduğunu duymuştu. Gerçi tutuklamalar sadece Nairobi ve Mombasa çevresindeydi... Savaş çıktığı günlerdeki gibi ikinci

kez çiftlikten ayrılma ihtimali, yine de Walter'e ters gelmedi, ama sonucu ne çıkarsa çıksın, hayatında böyle ani bir değişikliğe hazır değildi..

Birden Jettel'in heyecanlı sesini duydu.. Bazen "Martin, Martin" kimi kez de "hayır, hayır" diye bağıyordu. Önünden hızla koşup geçen Rummler, sadece yabancı ziyaretçiler geldiğinde yaptığı gibi ulurcasına havlamaya başladı. Walter, yüksek otlarda ayaklan bodur köklere takılıp birkaç kez tökezleye tökezleye koşarken bir yandan da bu adı son defa nerede duyduğunu anımsamaya çalışıyordu. Leobschütz'deyken mektup getiren, Almanya'dan ayrılana dek de kendilerine dostluk gösteren postacıdan başkası aklına gelmiyordu. Yahudilerin sürekli yoğun baskı altında tutulmalarına rağmen adamcağız 1936 Haziran ayında, karmaşık bir miras olayı için Walter'in bürosuna gelmişti. Her gelişinde hep "Heil Hitler" diye selam vermiş, giderken de utanarak "Allahaısmarladık" diye vedalaşmıştı. Adam birden gözünün önüne geldi. Adı Kari Martin' di, bir bıyığı vardı, Hochkretschan'dan geliyordu. Bir Noel gecesinde, Astenweg'e elinde bir kazla çıkagelmişti, tabii kimsenin onu görmediğine iyice kanaat getirince. Dürüstlerin hayatta kalabilmesi için karanlığa gereksinimi vardı.

Owuor mutfağın küçük penceresine yaslanmış, güneşte dişlerini parlatıyordu. Ellerini çırparak, "Bwana!" diye seslendi, şarap içtiği günkü gibi dilini şapırdatıp, "çabuk gel. Memsahib ağlıyor, askari daha da çok ağlıyor." Mutfağa giden kapı açıktı. Parafin çok pahalı olduğu için ancak güneş battıktan sonra lamba yakıldığından gündüzleri içerisi neredeyse gece gibi karanlık oluyordu. Walter'in gözleri karanlıkta şekilleri seçene kadar epey zorlandılar. Şekiller belirlenince, gerçekten de kafasında Leobschütz'deki postacının kasketi olan adamı gördü, karısıyla sıkıca birbirlerine sarılmışlar, odanın ortasında dansediyorlardı.. Sadece sıçradıklarında ayrılıyorlar, sonra tekrar birbirlerinin kollarına düşerek, karşılıklı öpüşüyorlardı. Walter kendini ne kadar zorladıysa da bir türlü anlayamadı, acaba karısıyla Martin gülüyorlar mıydı, yoksa Owuor'un iddia ettiği gibi ağlıyorlar mıydı? "İşte Walter!" diye bağırdı Jettel. "Martin, bak, Martin geldi. Kuzum bu kadar sıkma beni, neredeyse öldüreceksin. Walter de mutlaka hayal gördüğünü sanıyordun"

Walter nihayet adamın sırtındaki haki üniformayla kafasında İngiliz askerlerinin giydiği kasketi farketti. Sonra kendisine seslendiğini duydu. Yüzünden önce sesini tanımıştı. Karısı önce gürlere gibi "Walter," dedi sonra da fısıldayarak; "galiba aklımı oynatmak üzereyim. Bugünleri bir daha göreceğimi ummazdım." Boğazındaki yumru hızla midesine inen Walter, bacaklarının titremesiyle sendeleyince mutfak masasına dayanacak zamanı bulamadı, neyse ki düşmedi. Korkuları onu her zaman heyecanlandırırdı, ama şimdi mutluluğun verdiği daha büyük bir heyecanla başını Martin Batşinski'nin omuzlarına yasladı. Dostunun son beraberliklerinden bu yana geçen altı uzun yılda bu kadar büyümüş olacağına bir türlü inanamıyordu.

Owuor, Memsahib'le Bwana'si ve aralarına yeni katılan güzel yüzlü Bwana Askari'nin gözyaşlarıyla ıslanan tenini ovuşturdu. Kamau'ya masayla iskemleleri, kalın gövdeli ağacın altına koyması söyledi. Bwana'si sırtı ağrıdığı zamanlar, yeni çıkan ayın aydınlığı kadar beyaz bir yüzle bu ağacın altına oturur sırtını gövdesine sürterdi. Tabaklar, bıçak ve çatal kirli değillerdi ama Kania onları yine de büyük tasın içinde yıkamaya koydu. Owuor'un sırtında, sadece hoşuna giden konuklar ziyarete geldiğinde giydiği Kanzu'su vardı. Ayak bileklerine kadar uzun bu beyaz entarisini belinden, enli kırmızı bir kuşakla dolamıştı. Kuşağın kumaşı yumurtadan yeni çıkmış bir civcivin tüyleri kadar yumuşacaktı. Owuor'un tam karnının üzerine gelen kısımda, Bwana'nın yazıp, Gilgil'deki Memsahib'in kaim bir iğne ve güneş ışığı renginde iplikle işlediği kelimeler göze çarpıyordu.

Bwana Askari* Owuor'u, başında, tepesinden siyah püskül sallanan koyu kırmızı renkli fesi, belinde işlemeli kuşağıyla gördüğünde, gözleri şaşkınlıktan faltaşı gibi açılmıştı. Ardından öyle bir kahkaha attı ki, sesi dağlarda üç kez yankılanıp döndü.

* Asker Bwana ÇN

"Amah Tanrım, Walter hiç değişmemişsin, hep o eski Walter. Kafasındaki bu şapka, belinde, üzerinde Redlich's Hotel yazılı kuşağıyla bu kafiri görseydi, baban kim bilir ne kadar sevinirdi. Sohrau son olarak ne zaman aklıma geldi bilmiyorum,"

"Ben biliyorum. Bir saat önce,"

"Bugün artık hiçbir şey düşünmeyelim. Sadece Martin'i düşünelim."

"Ve bir de kendimize çimdik atalım, hâlâ yaşıyoruz muyuz diye.." Breslau'da tanışmışlardı. Walter üniversitede birinci, Martin ise üçüncü sömestride okuyorlardı, Jettel yüzünden birbirlerini öylesine kıskanıyorlardı ki, 1924 yılbaşı balosu olmasaydı, aralarındaki olağanüstü dostluk bozulacak, neredeyse ömürboyu düşman kalacaklardı. Sonraları üçü de bu baloyu talihin bir cilvesi olarak görmüşlerdi.. Martin'in 1937 Haziran ayında apar topar Prag'a kaçmasıyla aralarındaki bağ kopmuştu. Kaderin gerçekten de bir dönüm noktası olan o baloda Jettel, Silbermann adındaki bir doktorda karar kılmış, genç kavalyelerine de herhangi bir açıklama yapma gereği duymadan, ellerine pasaportlarını tutuşturmuştu..

İkisi de aynı derecede üzülmüş ve acı çekmişti. Ta ki... Silbermann olaydan altı ay sonra Amsterdam'dan varlıklı bir kuyumcunun kızıyla evlenene kadar. Martin'le Walter, aralarındaki rekabeti bu defa sadece Silbermann'a yönelterek, hayatlarının bu ilk aşk acısına katlanabilmişlerdi. Altı ay sonra Jettel'i teselli ederek kollarına alan ise Walter olmuştu. Martin kırgınlıkları unutacak biri değildi, ama bunu Jettel'e yansıtmayacak kadar sağlam bir dostluğu vardı. Walter'le çoğu sömestr tatilini Sohrau'da geçirmişti, çünkü bir ara neredeyse Walter'ın kayınbiraderi olmak üzereydi. Ancak Liesel'in karar vermesi uzun sürmüştü, Martin'de askıda kalan işler karşısında nasıl davranacağını bilemediğinden onunla uğraşmaktan vazgeçmişti. Sonunda Jettel'in nikah şahidi olmuştu. 1933 yılında Breslau'da avukatlık stajını bırakmak zorunda kalarak, bir mobilya firmasının temsilciliğini üstlenince, sık sık Leobschütz'e gelmeye başlamıştı, sanki hayatında değişen bir şey olmadığına kendine inandırmak istiyordu.. Martin, çoğu zamanını hayal gücünü kullanarak en güzel iltifatları bulup, Jettel'i şımartmakla geçirince Walter'in eski kıskançlığı yeniden alevlenirdi. Martin'nin Regina'ya ise aşırı bir tutkunluğu vardı.

"Galiba Regina, baba demeden Martin demişti," diye hatırlatınca, Walter. "Bu kötü belleğin yüzünden seni hep kıskanmışımdır. Bugün bizim

için bu altın kadar değerli. Ne yazık ki Regina'yı goremeyeceksin. Gorseydin çok severdir" dedi.

"Neden goremiyecekmişim? Sırf bunun için buraya geldim."

"nk okulda."

"Aklıma gelmedi değil."

Martin'in Neisse yakınlarındaki küçük bir köyde yaşayan koyun tüccarlığı yapan ev, oğullarının yüksek öğrenimi için tüm ihtiyaçlarından feragat eden, babası, imparatoruna bağlı koyu bir vatanseverdi Ama beş erkek evladının da -(tıpkı İmparator II. Wilhelm'in oğulları gibi, ki her defasında onun adını anmayı asla unutmazdı)- niversite eğitiminden önce mutlaka bir zanaat öğrenmelerini istemişti. Nitekim Martin, ilk hukuk lisansından önce ilk sınavını tesviyeci kalfası olarak vermişti.

Kardeşlerden en kğyd, erken yaşlarda kendini ispatlamış, elik gibi eğilmeyen iradesiyle de hep gururlanmıştı. En iyi arkadaşları arasında bile hep kavgacı diye bilinirdi. Bayağlılıkları abartılı bir şekilde ortaya sererek, kendinden hiç ödün vermemesi Walter'le Jettel'i her zaman etkilemişti. Bunlar şimdi üçünün de Ol'Joro Orok'da tekrar tekrar anlatacakları neşeli anılarıydı. "Seni ne kadar çok andık bilemezsin,"

"Farkındayım," diye yanıtladı Martin, "şöyle bir etrafıma baktığımda sizin hep geçmişi konuştuğunuzu görüyorum."

"Prag'dan ıkamayacaksın diye hepimiz çok korktuk."

"Durum kötüleşmeden Prag'dan ayrıldım. O sıralarda bir kitapçıda çalışıyordum ama geinemiordum."

"Ya sonra?"

"nce Londra'ya gittim. Savaş çıkınca beni orada tutmak istemediler. Çoğumuz Man adasına gittik, oradan eğer bir zanaat biliyorsak Güney Afrika vatandaşlığına geebilecektik.. Rahmetli babamın hakkı varmış. Bir

insanın elinde zanaatı varsa eli altın tutar. Aman Tanrım, bu sözü ne kadardır ağzımdan çıkmamıştı."

"Peki neden orduya katıldın?"

Martin alnını sıvazladı. Sıkılınca hep böyle yapardı. Parmaklarıyla masayı tıklatarak gözlerini çevrede dolaştırdı, sanki birşeyleri saklamak ister gibiydi. Hafif bir sesle, "Sadece birşerler yapmak istedim" dedi, "Ölümünden kısa bir süre önceydi, babamı, yanımızda çalışan kızlardan biriyle ilişkisi olmakla suçlayıp hapse attıklarında, kafamda birden her şey aydınlanıverdi. İlk kez sandığım kadar duyarsız biri olmadığımı fark ettim, Sanki babamın beni asker olarak görmek istediği gibi bir hisse kapıldım. Pro patria mori,* eğer ne anlama geldiğini hâlâ hatırlıyorsan! Bu tür fedakarlıklar yapmamı eski vatanım benden hiç istememişti. Birinci Dünya Savaşı'nda henüz çok gençtim, aziz vatanım bana zamanında tekme atmamış olsaydı şimdikini de yaşamayacaktım. Yeni vatanım neyse ki yahudiler için aynı şeyleri düşünmüyor."

*Vatan için ölmek. Ç. N

"Doğrusu şu güne kadar bunu fark etmedim," dedi Walter, "En azından burada Kenya'da. Buraya sadece Avusturyalıları kabul ediyorlar. Onları Friendly Aliens olarak görüyorlar. Seni nereye atayacaklar ki?"

"Her neyse, birdenbire üç haftalık izne çıkardılar. Bu cepheye gideceksin" demektir. Nereye gönderirlerse göndersinler, umurumda değil"

"Orduda adını nasıl telaffuz ediyorlar?"

"Sadece Barret diyorlar. Adım artık Batşinski değil. Vatandaşlığa kabul edilirken doğrusu olağanüstü şanslıydım, yoksa yıllar sürüyor. İşin içine biraz rüşvet girdi tabii. Bir memur kızla paslaştım, dağ gibi dosyaların arasından dilekçemi çıkarıp, üst sıralara koyuverdi."

"Ben buna asla cesaret edemezdim."

"Başka ne yapabilirdim ki?"

"Adımdan ve vatanımdan vazgeçerdim."

"Ve yabancı kadınlarla ilişkiye girerdin, Ah Walter biliyor musun, sen içimizde her zaman en iyisiydin bense, en akıllısı."

Akşam yemeğine oturduklarında Jettel sordu, "Peki bizi nasıl buldun?"

"Daha 1938 yılında, Kenya'ya yerleştiğinizi biliyordum, Liesel bunu Londra'dayken bana yazmıştı" diyen Martin, parmaklarıyla yeniden alnını sıvazladı, "Belki de ona yardım edebilirdim. O zamanlar İngilizler hâlâ bekar kadınları kabul ediyorlardı. Fakat Liesel babasını yalnız bırakmak istemedi. Ondan hiç haber aldınız mı?"

Jettel'le Walter bir ağızdan, "Hayır?" diye yanıtladılar. "Üzüldüm, Ama bir kere de ben araştırayım."

"Annemle Kaete'den bir mektup daha aldık. Onları doğuya transfer edeceklerdi."

"Üzüldüm, aman Tanrım ne aptalca şeylerden konuşuyoruz." Martin gözlerini kapayarak, üşüşen anıları kafasından atmaya çalıştı, yine de onaltı yaşındaki Jettel'in ilk balo elbisesiyle gözlerinin önüne gelmesini engelleyemedi. Lila, sarı ve yeşil renkte metrelerce tafta zihninde dans edip duruyorlardı, "Gel," dedi şefkatle, Jettel'e doğru eğilerek yanağına bir öpücük kondurdu, "Şimdi bana en iyi kız arkadaşım hakkında herşeyi anlat, bilmek istiyorum. Eminim Regina, okulunun en iyi öğrencisidir. Yarın da ciple etrafı dolaşırız."

"İşbirlikçiler, permileri olmadan çiftlikten çıkamıyorlar." Martin gülerek, "Majestelerin bir çavuşu direksiyondaysa buna gerek yok" dedi. Martin'in yanında Walter ve Jettel, arkada Owuor ve Rummler olmak üzere yapılan bu yolculuğun ilk durağı Patel'in dükkânı oldu.. Martin'in küçük bir tartışmayı adeta büyük bir savaşa döndürmedeki becerisi sayesinde Patel, yıllardır savunmasız insanlara attığı oklarını torbasından çıkararak intikamını alma fırsatını elde etti.

Savaş ve beraberinde getirdiği zor yaşam koşulları nedeniyle Patel her yıl bir oğlunu Hindistan'a geri gönderiyor, onun yerine bir diğer oğlunu Kenya'ya getirtmek zorunda kalıyordu, bu da öteden beri insan düşmanı olan Patel'i insanlardan daha da çok nefret eder hâle getirmişti. Sığınmacılar İngilizce'yi Svahili'ce kadar iyi konuşamadıkları için Patel'le sağlıklı bir iletişim kuramıyorlardı, Hintli tüccar da, bu nefretini sığınmacılara sergilemekte bir sakınca görmüyordu. Kendi karaborsa tezgâhını kurmuştu. Ne istenirse hep en azını veriyor ama bedelinden fazla para alıyordu. Walter'le Ol Kaluo'dan gelen diğer çiftlik çalışanlarının hepsi, satın aldıkları un, konserve et, pirinç, puding, kuru üzüm, baharat, elbiselik kumaş, hırdavat cinsinden eşyalar ve özellikle de parafin karşılığında iki misli fiyat ödüyorlardı. Keyfî fiyat artışları resmen yasaksa da, Patel işin içinde sığınmacılar olduğu için yetkililerin gözyumacağını hesaba katıyordu. Nitekim resmi makamlar da böylesi küçük hileleri zararsız görüyorlardı, üstelik vatanperver duygularına, savaş sebebiyle daha da artan yabancı düşmanlığına pek de ters gelmiyordu.

Martin, sığınmacıların çektiği bu sıkıntılardan ve aşagılanmalardan Patel'e giderken yolda haberdar oldu. Son dut ağacının önüne geldiklerinde arabasını durdurdu, sadece Walter'le Jettel'i dükkâna gönderdi, kendisi de Owuor'la cipte kaldı. Patel, Gibson Çiftliği'ndeki bu cebi delik meteliksiz zavalıların ancak yanlarında birileri varken dükkânına gelebileceğini hiç düşünemediği için, sonradan kendisini asla affetmeyecekti.

Patel elindeki mektubu okuyup bitirene kadar Walter'le Jettel'in yüzüne bakmadı. Ne istediklerini sormadan, üzerinde fare pisliği izleri olan un paketini, tenekeleri ezilmiş, eğrik büğrük et konservesi kutularını, nemlenmiş pirinçleri hiçbir şey söylemeden önlerine dizdi. Müşterilerinin her zamanki utangaç halleriyle tereddüt ettiklerini zannedip, bildik bir el hareketiyle, İngilizce olarak, alaycı bir ifadeyle; "Take it or leave it,* dedi.

*"Ya al ya da bırak."

O sırada kapıda beliren Martin öfkeyle, "You bloody fuckin' Indian," diye bağırdı, "you damn'd son of a bitch."* İki adımda tezgâhın önüne gelerek et konservelerini ve pirinç çuvalını masadan aldığı gibi yere fırlatıp

attı. Ardından İngiltere'deyken özellikle de orduda öğrendiği ne kadar küfür varsa sıraladı. Dükkânın girişinde duran Owuor'la, Walter ve Jettel söylenenlerden bir şey anlamadılar ama, Patel'in yüzünü görmek onlara yetti. Suratsız, aksi, sadist bir diktatör, birden köpekleşivermişti. Owuor bu olayı o akşam ve daha sonraları sık sık anlatacaktı.

*"Seni kahrolası Hintli piç."

Patel, olup bitenleri biraz olsun anlayıp değerlendirmek istiyordu ama, İngiliz ordusu hakkında pek çok şey de bilmiyordu.. Kolundaki üç şeritli çavuş apoleti ile Martin'in bir subay olduğunu düşünüyordu, onunla tartışmayı göze almayacak kadar da zekiydi. Birkaç kilo pirinç ya da bir iki kutu biftek için koca bir müttefik kuvvetler ordusuyla ilişkilerini bozmaya niyeti yoktu. Kendisinden bir şey istenmesine fırsat vermeksizin, bir paravanla ayrılmış yan odadan, Nairobi'den henüz bir gün önce dükkânına gelmiş olan taze gıda maddelerini, üç büyük teneke kutu parafini ve iki top kumaşı çıkardı. Ağzı diline dolanarak dört tane de deri kemeri yığınların üzerine koydu.

Martin, "Hepsi arabaya gitsin" diye sert bir sesle emir verdi, henüz altı yaşındayken evdeki Polonyalı hizmetçi kıza da aynı ses tonuyla emirler yağdırdığı bir gün babasından tokadı yemişti. Patel korkusundan bütün malları kendisi cipe taşıdı. Owuor elinde sopasıyla dolanıp duruyor, sanki önünde bir kadın varmış gibi, ahlâksız köpek Patel'in malları taşımalarını seyrediyordu. Martin, Walter'e dönerek, "Kumaşlar Jettel için, bütün kemerler de senin. Ben kemerimi King George'dan alıyorum," dedi.

"Dört kemeri ne yapacağım Sadece üç pantolonum var, biri de zaten eskidi."

"O zaman birini Owuor'a verirsin, beni hatırlaması için." Owuor adını duyunca gülümsedi, Bwana Askari* ona kemeri uzattığında büyülenmiş gib dili tutuldu.. İki parmağını başına götürerek selam durdu. Kardeşlerini görmeye birkaç günlüğüne Ol'Joro Orok'a gelen, Nakuru'daki genç askeriler de böyle yapıyorlardı.

Yirmi dört saati dolu dolu ve alabildiğine mutlu geçen ilk gün böyle sona erdi. Ertesi sabah Naivaşa'ya gideceklerdi.

Martin ona kartpostalı gösterdiğinde Martin biraz kuşkuyla, "Naivaşa kibar insanlara göre bir yer," dedi, "Gerçi sokaklarında yahudilere yasaktır yazılı tabelaları yok ama isteseler bayıla bayıla koyarlar. Süsskind bana anlatmıştı. Patronuyla buraya geldiği gün, adam öğlen yemeği için otele gidince, kendisi arabada beklemiş. "Göreceğiz bakalım," diye yanıtlamıştı Martin.

Naivaşa, küçük ama sağlam evlerden meydana gelen bir şehirdi. Çevresindeki zengin bitki örtüsü ve kuşlarıyla, İngiliz sömürgesinin görülmeye değer yerlerinden biri olan gölün etrafındaki oteller de İngilizlerin özel kulüplerine benziyorlardı. İçlerinde en eski ve lüks olanı Lake Naivasha Hotel'di. Öğlen yemeğinde begonvillerle donanmış terasta rosto yediler ve Breslau'dan sonra bir daha içemedikleri ilk biralarını içtiler. Walter'le Jettel Almanca konuştukları için seslerini yükseltmekten çekmiyorlardı, tehlikeden korkarak annelerinin eteklerinin altına sığınan çocuklar gibi Martin'in üniformasından medet umuyorlardı.

Yemekten sonra gölde yüzen nilüferlerin arasında sandalla bir gezinti yaptılar. Otel yönetimi önce çekinmişti ama sonra Martin'nin tehditkar ses tonundan etkilenip Owuor ve Rummler için de özel bir kayık verilmesini sağlamıştı. Kapıdaki Hintli kavas da, ordu mensuplarının isteklerini özellikle dikkate alması konusunda kendisine resmi talimat verildiğini otel girişinde ve çıkışında hareketleriyle defalarca vurgulamıştı.

Bir hafta sonra, arabalarıyla Kenya Mount dağının en güzel görüldüğü Naro Moru'ya giderlerken, Walter, Owuor'la beraber Kimani'yi de yanlarına almak için ısrar etmişti.

"Biliyor musun, her gün o dağı birlikte seyrederiz. Kimani benim en iyi dostum. Owuor artık aileden biri sayılır. Bir sor bakalım Kimani'ye, El Alamein nedir diye."

Martin güldü, "Sen yok musun!" diyerek, Kimani'yi Rummler'le Owuor'un arasına oturttu. "Baban bana hep senin yanında çalıştırdığın adamların ahlakını bozduğunu söylerdi."

"Kimani'nin ahlâkı bozulmaz. Beni yiyip bitiren korkularımdan aklımı kaçırarak gibi olduğum günlerde, tek kurtarıcım Kimani."

"Neden korkuyorsun ki? "

"İşimi kaybetmekten, sonra aklımı kaybetmekten.!!"

"Hiçbir zaman mücadeleci bir insan olamadın. Nasıl oldu da Jettel'le evlendin hayret ediyorum."

"Ben onun üçüncü seçeneğiydim. Silbermann'la evlenemeyince, seni istemişti."

"Saçma."

"Hiçbir zaman iyi bir yalancı olamadın Martin."

Naro Moru'daki otel eskiden daha güzel günler görmüştü. Savaş öncesi dağcılar burada mola verirlerdi. Seferberlik olalı beri ise müşterilerine eskiden olduğu gibi donanmlı ve hazırlıklı olamıyordu. Martin'e gelince böyle yerlerde yine havasını basıyordu. Hemen bir aşçı bulup getirterek, öğlen yemeğini bahçede servis yaptırdı. Owuor'la Kimani otel personeline ayrılan bölümde konuk edildiler. Yemekten hemen sonra dönüp dağı seyretmeye geldiler. Jettel şezlongta uyuyor, Rummler'de ayaklarının dibine kıvrılmış horluyordu. "Jettel eski günlerdeki gibi hiç değişmemiş," dedi Martin, sonra aceleyle, "Sen de öyle. Eski bıraktığım Walter'sın" diye ekledi. "Beni bir aynası bile olmayan pis bir yahudi mi sanıyorsun? Biliyor musun, Jettel'i pek mutlu edemedim."

"Jettel'i kimse mutlu edemez. Bunu bilmiyor muydun?"

"Biliyordum. Ama belki de zamanında yeterince bilemedim. Yine de onu kınamıyorum, sitem de etmiyorum. Kocasını seçmek için yeterince titiz

davranmadı. Çok zor günlerimiz oldu. Bir çocuğumuzu kaybettik."

"Siz kendinizi kaybetmişsiniz." dedi Martin.

Owuor kulaklarını iyice dikmiş, dağdan esen rüzgarın sesini dinliyordu. Bwana askariyi daha önce bu sesle konuşurken duymamıştı, küçük çakıl taşlarının üzerinden akıp giden suyun sesine benziyordu. Kimani Bwana'nın sadece gözlerini görüyor ve tuz öksürüyordu.

Naro Moru dönüşünün akşamında Martin "Şimdi bir tek Regina'yı görmem kaldı," dedi. "Onu görmeden savaşa gitmem. Onu göreceğim diye öyle sevinmiştim ki."

"Ancak bir hafta sonra tatile çıkacak."

"Ben de tam o zaman dönmek zorundayım. Onu okuldan nasıl alıyorsunuz?"

"Üç ayda bir bu sorunu yaşıyoruz. O zamana kadar bağrımıza taş basıp bekliyoruz. Uslu duruyoruz, eğer bizden memnun kalırlarsa komşu çiftlikteki bir Bur kızımızı getiriyor"

Martin tiksintiyle, "Bir Bur mu?" diye tekrarladı, "iş buralara kadar vardı demek. Güney Afrikalı bir adamın önünde bunu söyleyemezsin. Bur da kim oluyormuş, onu ben getiririm. Tek başıma. En iyisi Perşembe günü. Yarın ona bir telgraf göndeririz."

"Böyle bir şeyi yapana kadar, Breslau'daki Belediye Binasının önüne gidip Nazilerin camlarını kırarız daha iyi, bu çok daha kolay olurdu bizim için. Okul, çocukların tatilden bir gün önce bile çıkmalarına izin vermiyor. Doktorun kendisi bizzat telefon ettiği halde, Regina'nın Jettel'i hastanede ziyaret etmesine izin vermediler. Okul hapishaneden beter. Regina pek farkında değil ama biz bunu çoktan biliyoruz."

"Hele bekleyip de görelim bakalım, ülkesinden gelen cesur askerlerinin ricasını reddetmeye cesaret edebilecekler mi. Perşembe günü şu lanet olası

okulun önüne gidip, kızı bana verene kadar, "Rule Britannia" şarkısını söyleyeceğim," dedi Martin gülerek.

X. BÖLÜM

Bay Brindley elindeki kâğıdı hışırtyla buruşturup, "Çavuş Martin kim?" diye sordu.

Regina tam ağzını açacaktı ki, yanıt aklına gelmedi. Sıkıntıyla dili dolandı, ne zaman müdürün odasına gelse, hırsız bekleyen uykusuz bir köpek gibi hep böyle huzursuzlanırdı. Adı anımsamak için belleğini zorladı, Bay Brindley'in birkaç hafta önce kendisine okumak üzere verdiği bütün kitapları zihninden tek tek geçirdiyse de bu isim ona hiçbir şey çağırıştırmadı. Regina okuldaki arkadaşlarından daha bilgiliydi. Inge'nin bile dünyanın gizemlerinden haberi yoktu. Onun perisi, okula gitmek zorunda kaldığı o korkunç üç ay boyunca Nakuru'daki karabiber fundalıklarında yaşıyordu, okul tatil olunca da Ol'Joro Orok'taki ketenkeneviri tarlaların en büyüğünün hemen yanındaki bir Hibiskus çiçeğinin içinde saklanıyordu. İşte bu peri Bay Brindley'i ortadan ikiye ayırmıştı.. Herkesin tanıdığı ve korktuğu bir yarısı çocukları sevmiyordu, kötüydü, adil değildi, okul disiplini, ceza, sopa ve katılıktan başka bir şey bilmiyordu.

Bay Brindley'in Regina'yı da büyüleyen ikinci yarısı ise, uysal ve yumuşacıktı. Gariptir, bu yarım adamın adı da Arthur Brindley'di ve David Copperfield'i, Nicholas Nickleby'yi, Oliver Twist'i, yoksul Bob Cratchitt ve minicik Tim'ini seviyordu, tabii özellikle de Little Nell'i seviyordu. Regina hatta bazen onun Ol'Joro Orok'daki bloody Refugee'lerden bile hoşlandığından kuşkulaniyorsa da bu pek ender oluyordu, çünkü perilerin kendini beğenmiş, mağrur insanları sevmediğini biliyordu.

Bay Brindley'in Regina'yı ilk kez Little Nell diye çağırdığından bu yana epey zaman geçmişti. Ama Regina sihrin etkisini göstermeye başladığı o günü çok iyi hatırlıyordu, sonuçta bir yahudi kız çocuğuna İngiliz adı yakıştırmak çok özel bir şeydi.

Müdür ev ödevleriyle akşam yemeği arasında günün tek boş geçen saatlerinde Regina'yı sık sık odasına çağırırdı. Karşılaştıklarının o korkunç ilk dakikasında müdürün ağzı büzülür, gözleri "noel hikayesindeki" pinti Scrooge gibi ateş püskürürdü. Regina kapıdan koşarak girip yazı masasının önünde soluğunu tutarak beklerken, Brindley sanki onu cezalandırmak için çağırması gibi bakardı.

Regina'ya saatler gibi gelen uzun bir suskunluğun ardından Brindley yerinden doğrulur, dudakları hafif bir solukla açılır, gözlerindeki yangınlar söner, altın anahtarlı dolaptan bir kitap çekip çıkarırdı. Bu küçük anahtar çok özel günlerde, mavi çiçeklerle bezeli keten tarlalarıyla yeşil tepelerin tanrısı Pan'nın, günün en uzun gölgelerinin düştüğü saatlerde çaldığı bir flüte dönüşürdü. Kitap hep Dickens'tan olurdu ve koyu kırmızı bir ciltle bağlı olurdu. Regina okul kurallarını çiğnediğı bir sırada suçüstü yakalanan bir çocuğun ürkekliğıyle, kitabı alırken, iki ruhlu müdür hep aynı şeyi söylerdi: "Üç hafta sonra kitabı getir ve bana okuduklarını anlat."

Kitabı iade ettiğinde, Bay Brindley'in kendisine sorduğı soruları Regina pek ender yanıtsız bırakırdı. Tatilden önceki son dört hafta, Dickens'in sadece müdürle kendisine özel olarak anlattığı olağanüstü güzel hikâyeler hakkında Bay Brindley'le öyle uzun sohbet ederlerdi ki, Regina akşam yemeğine her defasında gecikirdi. Regina'nın nerede olduğunu bilmezden gelen kantin sorumlusu öğretmenin verdiğı cezalar, etkisine inandığı sihrin kendisine verdiğı keyifin yanında çok hafif kalırdı.

Bebeğın ölümünden sonrasına gelen tatilde Regina ilk kez babasına bunları anlatmayı düşündü, fakat babası perilerin İngiliz saçmalığından başka bir şey olmadığına inanıyordu. Regina da babasını heyecanlandırmak istemediğinden sadece Dickens'den söz ederdi.

Müdür sabırsızlıkla tekrarladı, "Sana Çavuş Martin Barret'in kim olduğunu sordum."

"Bilmiyorum Sir."

"Bilmiyorum da ne demek?"

Regina mahcup bir ifadeyle, "Bana verdiğiniz hiçbir kitapta bir çavuş yok," dedi. "Yoksa mutlaka gözüme çarpardı Sir. Mutlak aklımda kalırdı."

"Kahretsiz Little Nell. Ben Dickens'tan söz etmiyorum."

"Ah özür dilerim Sir. Bilmiyordum. Yani bilemezdim demek istiyorum."

"Ben burada Bay Barret'den söz ediyorum. Sana bir telgraf göndermiş."

"Bana mı Sir? Bana bir telgraf mı göndermiş? Bugüne kadar hiç telgraf görmedim."

"Burada," diyen Müdür, kağıdı uzatarak; "hadi oku bakalım" dedi.

Regina "Perşembe seni almaya geliyorum. Müdüre haber ver" yazan kağıdı okurken, birden sesinin Brindley'in duyarlı kulakları için fazlaca yüksek olduğunu farkettil. "Bir hafta içinde cepheye gideceğim" diye alçak sesle devam etti. Bay Brindley, "Bu isimde bir amcan var mı?" diye sorarken yüzü bir an için, Noel'den bir önceki akşam Scrooge'nunkine benzedi.

"Hayır Sir, sadece iki tezyem var. Almanya'da yaşıyorlar. Her akşam onlar için dua ediyorum, ama Almanca olduğu için bunu yüksek sesle yapmıyorum." Brindley öfkeli davrandığını, çocuğa haksızlık yaptığını, sabırsız ve haşın davrandığını fark etti. Kendinden utandı, öte yandan Little Nell'in, bu kahrolası küçük yabancının, yorgun olmadığı günlerde en iç sayfalarındaki bütün haberleri dikkatle tek tek okuduğu İngiliz gazetelerindeki, bir yığın çözümsüz sorunu olan kızlardan birine benzemesine de gönlü razı değildi. Her gün düzenli bir şekilde, savaş çikaliberi de diğerlerinden daha severek okuduğu African Standard gazetesinde neyse ki kendi dünyasının dışında olup bitenlere dair haberler olmuyordu.

Brindley kurcalamayı sürdürdü. "Sana bir telgraf gönderdiğine göre Bay Barret'i tanıman gerek." Hoşnutsuzluğunu saklamadan, "Her ne hal ise,

tatilden beş gün önce seni eve alabileceğini sanmasın. Bunun okul kurallarına aykırı olduğunu biliyorsun" dedi.

"Oh evet Sir, böyle bir şey istemiyorum. Bana bir telgrafın gelmesi bile kafi. Tıpkı Dickens'te olduğu gibi Sir. Orada da zavallı insanlar bir gün aniden mutlu oluyorlar. En azından bazen"

"Gidebilirsin," dedi Brindley, kendi sesini duymamış gibi.

"Telgrafı alabilir miyim?"

"Neden almayasın ki?"

Regina çıkarken arkasından kapıyı kapattığında, Arthur Brindley içini çekti. Gözlerinden yaşlar akmaya başlayınca, yine üşüttüğünü farkettiler. Kendisini, tatsız, uygunsuz sorunları yüklenmek zorunda kalan duygusal, elden ayaktan kesilmiş bir salak gibi görüyordu, yeterince aklını kullanamıyor, yüreği hemencik yumuşuyordu. Tek bir çocuk için bu kadar zaman ayırıp uğraşmaya değer miydi, üstelik eskiden hiç böyle davrandığı olmamıştı. Ama Regina'nın üstün yeteneği, okumaya karşı duyduğu aşırı hırs, kendi meslek yıllarının biteviyeliği içinde edebiyata yeterince zaman ayıramamış olması, gibi nedenler onu gülünç bir ihtirasın tutkulu esiri hâline getirmişti. Evham yaptığı zamanlar, hiç anlamadığı kitapları önüne yığıldığında Regina'nın aklından neler geçirdiğini merak ediyor, her görüşmeden sonra da çocuğu bir daha yanma çağırmamaya karar veriyordu. Ama kararını uygulayamayınca her zaman zayıflıktan nefret etmiş biri olarak, nasıl böyle onursuz davranabildiğine müthiş üzülyordu. Ama gençliğinde hatta orta yaşlarda farkına varmadığı yalnızlığı, yaşlılığında iradesini galebe çalıyor, kemiklerinin sodalı gölün nemli havasına duyarlılığı kadar duygular karşısında da aynı şekilde hassaslaşıyordu.

Regina telgrafı, perisi için minik bir döşek olacak şekilde dörde katlayarak okul üniformasının cebine koydu. Gün boyu telgrafı aklına getirmemeyi denediyse de beceremedi.. Cebindeki kâğıt en ufak bir hareketiyle hışırdadıkça, herkesin bu esrarengiz sesi duyup kendisine bakacağını sanıyordu.. Üzerine kocaman siyah bir damga vurulmuş telgraf tanımadığı bir kraldan gelen bir haber olmalıydı, şayet bütün yüreğiyle ona

inanırsa, kral mutlaka kendisini ona gösterecekti Hayaller şatosunun kapısını sürgüleme zamanı geldiğinde, Bay Brindley'in kendisine söylediği adı nerden duyduğunu bulmak için belleğini zorlamaya başladı, gaddar bir esir tüccarının kölesini kamçılması gibi düşünceler zonk zonk belleğine iniyorlardı. Çavuş Martin Barret adını, annesiyle babasının kendisine anlattığı hikayelerde aramanın saçma olduğunu sonunda anladı. Yabancı bir ülkeden gelen bu kralın büyük bir olasılıkla İngilizce bir adı vardı; ama babasının şimdiki patronu Bay Gibson'la, Rongai'deki patronu Bay Morrison'un dışında hiçbir İngiliz'i tanımıyorlardı. Tabii bir de, yahudileri muayene etmek istemediği için bebeğin ölümüne sebep olan Dr. Charters vardı, ama kendisi için tam da iyi şeyler olurken Charters! işin içine katmak doğru değildi. Müdürün çavuşla ilgili kendisini bir kez daha sorguya çekeceğini umuyor, aynı zamanda korkuyordu da. Bütün bir çarşamba günü teneffüse her çıktığında Bay Brindley'in odasına giden koridorda dolaşıp durduğu hâlde, onu göremedi. Perşembe Regina'nın en sevdiği gündü, o gün Ol'Joro Orok'tan posta geliyordu, annesiyle babası da tatilden önceki son hafta okula mektup yazan ender kişiler arasındaydı. Mektuplar öğle yemeğinden sonra dağıtılıyordu. Regina'yı da çağırdılar, ama eline zarf vermek yerine, öğle nöbeti olan öğretmeni ona, "Hemen Bay Brindley'e git," dedi

Okulun yuvarlak sütunlarının tam ortasında durduğunda, sağ tarafta gül tarhının arkasında perisini gördü, ona beklediği büyük anın geldiğini haber veriyordu. Tanımadığı prenseslere telgrafları gönderen Kral, müdürün odasındaydı. Çok iriydi, sırtında buruşmuş haki bir üniforma vardı, saçları fazla güneş almış buğday rengindeydi, ışıldıyan koyu mavi gözleri, öğle güneşinde aklaşan Dik-Diks'in derisi kadar aydınlanıverdiler.

Regina büyük bir sükûnetle gözlerini adamın parıldayan siyah çizmelerinden, kafasındaki hafif eğik kasketine gezdirdi. İncelemesi bittiğinde, çarpan yüreği kafasından geçenlerle aynı şeyi söylüyordu; daha önce hiç bu kadar güzel bir erkek görmemişti. Sanki yarısından ikiye ayrılmış aynı adam o değilmiş gibi Brindley'e baktı. Müdürün iki yarısı da aynı anda, Owuor, "Kalbimi Heidelberg'de bıraktım," şarkısını söylerken gibi kolayca gülecek gibiydi. Yani kötü yarı yok olmuştu..

Hayret, Bay Brindley üç dişini gösteriyordu ki, bu onun gerçekten güldüğü anlamına geliyordu. "Bu Çavuş Barret," dedi "öğrendiğime göre, babanın çok eski bir dostu."

Regina artık bir şeyler söylemesi gerektiğini biliyordu, ama ağzından tek kelime çıkmadı. Sadece başını salladı. Brindley'in yeniden konuşmaya başlamasına sevindi.

"Çavuş Barret, Güney Afrika'dan geliyor, iki hafta sonra da cepheye gidecek. Anne ve babanı bir kere daha görmek istemiş, seni de tatil için eve götürmeye gelmiş. Bu benim için alışılmamış bir durum. Bu okulda bugüne kadar kimse için hiçbir ayrıcalık yapılmadı, gelecekte de öyle olacak, ama sonuçta savaştayız, kişisel fedakarlıklarda bulunmayı öğrenmek zorundayız." Bu cümleyi söylerken Brindley'e cesaretle bakmak daha kolay oldu, aynı anda çenesini sıkı sıkı göğsüne bastırdı. Ne zaman fedakârlıklar ve kurbanlardan söz açılrsa çocuklar vatana bağlılıklarını ve sevgilerini göstermek için hep bunu yaparlardı. Regina yine de olup bitenleri şaşkınlıktan ağzı açık izliyordu. Çünkü herşeyden önce Bay Brindley'in bu kadar uzun konuştuğunu epeydir duymamıştı, ikincisi fedakarlık, savaşın insanlardan yapmasını beklediği bir şeydi; genel olarak, bir İngiliz gemisinin battığının acılı haberi geldiğinde, neden okulun acil gereksinimlerinden olan defter, kalem, sabahlan reçel ya da akşam yemeklerinde puding bulunamamasının açıklamasıydı. Henüz okul bitmeden dört gün önce kendisini tatil için eve götürmek üzere gelen Güney Afrikalı bir çavuşun nasıl bir fedakarlık olabileceği Regina'nın kafasını kurcalıyordu ama, yine de çenesini göğsünün üzerinde tutmaya devam etti.. Bay Brindley kararlı bir sesle, "Seni bugün Ol'Joro Orok'a götürmek üzere gelen bir askerimizin arzusunu reddetmeyeceğim," dedi

"Regina, müdüre teşekkür etmeyecek misin?" Regina o anda karıncalanmaya başlayan boğazına, bir yavru flamingonun tüyünün takıldığından emindi, yine de ihtiyatı elden bırakmayıp, ciddi bir yüz ifadesi takındı. Az kalsın son anda kıkırdayarak, bütün büyüğü bozacaktı ki, kendini zor tuttu. Güney Afrika'dan gelen bu asker kral, İngilizce sözcükleri tıpkı Oha gibi ağzında eveleyip geveliyordu. Koca bir cümlede sadece bir

tek kelimeyi doğru söylemişti, o da kendi adıydı. "Teşekkür ederim Sir, çok teşekkür ederim Sir."

" Little Nell, Şimdi git ve Bayan Chart'a, bavulunu hazırlamana yardım etmesini rica et. Çavuş Barret'i çok bekletmeleyim. Savaşta zaman çok önemli. Bunu hepimiz biliyoruz." Bir saat geçmeden Regina rahatlamıştı, ciğerlerini şişirerek derin derin soluk alıp verdi, okul süresince peşini bırakmayan, nefret ettiği, pırasa, kuzu eti ve keskin sabun kokusunu burnundan defedip attı. Bu kokular, Regina'ya göre, bir çocuğun, gözlerinde tuz topakları oluşmadan içine atmak zorunda kaldığı gözyaşları kadar okul için tehlikeliydiler. Okul kravatının düğümünü çözüp, üniformasının daracık eteğini dizleri güneş görene kadar yukarıya sıyrırken, rüzgâr tatlı tatlı saçlarıyla oynaşıyordu. Arkasına dönüp her baktığında tepede ki beyaz badanalı okul binası giderek belirsizleşiyordu. İrili ufaklı evlerin koyu gölgeleri büsbütün gözden kaybolunca bedeni, kanatlarını ilk kez çırparak uçmaya hazırlanan yavru bir güvercin kadar hafifledi. Regina yine de konuşmaya cesaret edemedi Güney Afrikalı Kralın, akli ve yüreğiyle ihanet ettiği bir dileğe dönüşür korkusuyla, Martin'nin yüzüne bakmaya da korkuyordu. Sadece Martin'nin direksiyonu tutan ellerine göz atabiliyordu, Martin Nakuru'dan çıkıp, arabasının direksiyonunu, Gil-gil'in yukarıya kıvrılan tozlu yoluna doğru yöneltmişti ki, sordu: "Bu kart horoz neden sana Little Nell diyor? "

Regina Kralın Almanca üstelik de babasının ses tonuyla konuştuğunu duyunca güldü. "Bu uzun bir hikâye," dedi, "Peri diye bir şey duydun mu?"

"Elbette. Sen doğduğun gün bir tanesi beşiğinin yanında duruyordu."

"Beşik nedir? "

"Şimdi beni dikkatle dinle, sen bana perilerini anlatırsan, ben de sana beşiğin ne olduğunu söylerim."

"Peki söyler misin, neden yalan söyledin, babamın arkadaşımı diye?"

"Uydurmadım, babanla ben çok eski dostuz. O zamanlar daha çok gençtik. Anneni ilk gördüğümde hemen hemen senin yaşlardıydı."

"Ben de beni kaçırdığını düşünmüştüm."

"Nereye?"

"Okulların ve müdürlerin olmadığı bir yere. Yoksulları sevmeyen zengin insanların olmadığı ve de Almanya'dan mektupların gelmediği bir yere," diye Regina peş peşe sıraladı.

"Seni hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm. Ama yine de küçük bir yalan söyledim, senin okul müdürüne. Ben çiftlikten geliyorum. Annen, baban, Kimani ve Owuor'la birlikte çok güzel günler geçirdik. Tabii Rumillerde vardı. Seni görmeden de gitmek istemedim"

"Neden?"

"Üç gün sonra gerçekten gitmem gerekiyor. Savaşa. Biliyor musun, seni daha küçücükten tanıyorum."

"Ben öbür yaşamımdayken herhalde, bu yüzden hatırlıyamıyorum."

"Benim de öteki hayatımda. Ama ne yazık ki ben hâlâ hatırlayabiliyorum."

"Babam gibi konuşuyorsun."

Martin Regina'yla bu kadar kolay sohbet edebildiğine şaşırılmıştı. Regina'ya, genelde çocuklarla deneyimi olan bir yetişkinin alışılmış sorularına sormayı tasarlamıştı. Oysa Regina 'ran okulunu anlatırken, tıpkı Walter'in gençlik yıllarındaki esprileri yapmasına Martin hayran olmuş, on bir yaşındaki bir çocuğun olaylara ince bir mizahla yaklaşması onu hayretler içinde bırakmıştı. Hayalden gerçeğe şaşırtıcı bir hızla geçişlerine de uyum sağlayarak, onun bir dünyadan diğerine gidip gelmesini rahatça takip edebiliyordu. İki öykünün ardından Regina uzun bir ara veriyordu. Martin'nin zihninin karıştığını fark edince de, bu sefer Martin'i öğrenci yerine koyup öğretmen kimliğiyle anlatmaya koyuluyordu.

"Bunu bana Kimani gösterdi," dedi, "ağzın uzun zaman açık kalması kafaya iyi gelmiyor."

Thomson Şelaleleri ve Ol'Joro Orok arasındaki taşlı yol giderek daralıp, dikleştğinde Regina, "Güneş kızıl olana kadar burada duralım" diyerek rica etti," Şuradaki benim ağacımdır. Onu gördüğüm zaman az sonra evde olacağımı biliyorum. Belki maymunlar da gelir. O zaman bir şey dileyebiliriz."

"Maymun da senin için peri gibi bir şey mi?"

"Yeryüzünde periler yok. Ben sadece varmış gibi yapıyorum. Babam sadece İngilizler hayal kurarlar diyor ama, bana bunun faydası oluyor,"

"Hadi şimdi birlikte hayal kuralım. Baban kaçığın biri" 1

"Yooo yoo!" diye Regina karşı çıktı, parmaklarıyla haç işareti yaparak, "o bir sığınmacı" Bunu söylerken, sesini alçaltmıştı.

"Babanı çok seviyorsun, değil mi? "

Regina "Çok," diyerek başını salladı, ardından telaşla, "Annemi de!" dedi. Martinnin, ağacının kalın gövdesine yaslanıp gözlerini kapadığını gördü, o da gözlerini kapadı. Kulaklarına yeni uyanan Şauri'lerin tamtamları geliyordu, otlar henüz kıpırdamaya başlamamışken yeni çıkan rüzgâr hafiften tenini okşuyordu. Eve dönüşün mutluluğuyla bedeni alev alevdi. Rahatlamak için bluzunun önünü açtı, nicedir hasret kaldığı sevinç çılgınlıklarını atarak keyiflendi. Martin ıslık sesleriyle uyandı. Epey bir süre Regina'yı izlerken huzursuzluğunu fark etmedi. Önce, her zamankinden daha şiddetli duyumsadığı yalnızlığının, ne olduğunu anlayamadığı gürültülerin, insanı hüznülendiren dev ağaçlarıyla kasvetli ormanın onu huzursuz ettiğini sandı. Yanılmıştı. Asıl neden, çoktandır unuttuğu anılarıydı.

İlk aklına gelen tek tek hecelerini bir türlü birleştiremediği yeni İngilizce adı oldu, ardından Breslau'ya, Jettel'i tanıdığı ilk günlere döndü. Jettel'in çıplak olmasına biraz şaşırdı, ama siyah lülelerinin dalga dalga dans

etmesini hayra yordu. Yine de hâlâ akli belleğinden daha öndeydi. En son, savaşı anlatan görüntüler gözünün önünde canlanınca, Avrupalı erkeklerin Afrika'yla ilgili anlattıkları garip hikayeler aklına takıldı. Hepsi de, geçmişin tüm uzuvlarını felç edip, zaman duygusunu kendilerinden çalan anın gelmesinden korkuyorlardı. Martin "Kahrolası sıcak," diye küfretti. Sessizliği yırtan sesinden ürktü, yanıt sadece bir kuştan gelince, o kadar da yüksek sesle konuşmadığını fark ederek rahatladı..

Regina annesine benzemiyordu, Jettel'in genç kızlığındaki kadar güzel değildi, ama bir çocuğun olması gerektiğinden daha olgundu. Bazı anılarının silbaştan yeniden canlanması Martin'i heyecanlandırıyordu. Erkek olduğunu o günlerde Jettel kendisine hatırlatmıştı. Regina ise şimdi onda geçmişten çok gelecek duygusunu uyandırıyor.

"Hadi gel," dedi, "yolumuza devam edelim. Bir an önce evde olmak istersin."

"Ben çoktan evime geldim bile."

"Çiftliği seviyorsun değil mi?"

"Evet, ama bu benim sırrım. Annemle babam bunu bilmemeliler. Onlar Almanya'yı seviyorlar"

"Bana bir şey için söz verir misin? Çiftlikten ayrılırsan üzölmeyeceksin."

"Neden ayrılacağım ki?"

"Belki baban da asker olur."

"Ne güzel olurdu, seninki gibi bir üniforma da giyerdi. Bay Brindley askerleri bekletmek olmaz diyordu. Babam asker olursa beni kıskanırlar. Bugünkü gibi."

"Söz vermeyi unuttun," dedi Martin gülerek, "hani hiç üzölmeyecektin"

Regina bir kez daha Martin'nin insanüstü biri olduğuna inandı. Önemli sözcükleri tekrarlayanın ne kadar güzel olduğunu o da biliyordu çünkü. "Neden üzülmemi istemiyorsun? "

"Çünkü savaştan sonra seni görmeye geleceğim. Sonra bir kadınsın. Ama daha önce cepheye gitmek zorundayım, orada bambaşka bir dünya var, buradaki gibi güzel değil. Bu yüzden hiç değilse senin şimdiki kadar mutlu olduğunu bilmek istiyorum. Çok şey mi istiyorum?"

"Hayır," diye cevap verdi Regina, "senin hâlâ bir Kral olduğunu düşünüyorum. Benim Kralım. Herhalde senin için bir sakıncası yoktur?"

"Kesinlikle yok," diye Martin güldü, "Tanrının unuttuğu bu yerde insan hayal kurmayı öğreniyor," Eğildi, Regina'yı omuzlarından tutup yukarıya kaldırdı, küçük kızın tenine dokunduğunda yine zaman kavramı alt üst oldu. Kendini önce tasasız ve genç hissetti, Regina'nın ağırlığıyla soluğu kesilince de, ne kadar yaşlandığını ve budala olduğunu fark etti. Derin bir soluk alıp, üzüntüsünden silkelenmek üzereydi ki, Regina'nın sesi fırsat vermedi. "Ne yapıyorsun?" diye Regina kıkırdadı. "Gıdıklanıyorum."

XI. BÖLÜM

1943 yılının Aralık ayı başlarında Albay Whidett'e yeni bir görev için emir geldiğinde, bütün neşesi sönüverdi. Mount Kenya'daki Saferi Club için özenle hazırlanarak planladığı Noel tatili berbat olmuştu. Üstelik yeni görevi, bütün bir askerlik mesleğinin en çetinlerinden biri olmaya namzettti. Londra'daki Savaş Bakanlığı ona "J Operasyonunun sorumluluğunu vermişti. Bu, Kenya'da üslenen askeri güçlerin yeniden yapılanması anlamına geliyordu. Sömürge hükümeti, anavatan İngiltere ile diğer Commonwealth üyesi ülkelerin uyguladığı gibi, İngiliz vatandaşı olmayıp, müttefiklerin davasına dostça yaklaşan ve iç güvenlik için de tehdit unsuru oluşturmayan gönüllüleri de Majesteleri Kralın ordusuna alacaktı. Bölgedeki sığınmacıların önce "Alman karşıtı" bir tavır içinde olduklarını kesin olarak teyit edilmesi gerekiyordu. Bu zihniyet, iki dünya savaşı deneyimi yaşamış olan Albay Whidett'in kanaatini güçlendirir doğrultuydu, demek ki Savaş Bakanlığında görev almak için sağlam bir İngiliz mantalitesine sahip olmak yeterli değildi.. Gelen talimata eklenmiş, oldukça abartılı ayrıntılarla yazılmış bir dipnotta, Almanya'dan gelen sığınmacıların bulunduğu mıntıkanın da mutlaka dikkate alınması gerektiğine işaret ediliyordu. Albay özellikle talimatın bu bölümünü gereksiz, abartılı, dahası şizofrenik bir ruh halinin ürünü olduğunu düşünüyordu. Savaş çıktığında geçerli olan kuralların ne olduğunu şimdi de çok iyi biliyordu. Sadece Almanya'nın kendi topraklarına kattığı Avusturya'dan gelen sığınmacılarla, barbar bir saldırının kurbanı Çekoslovakya ile acınacak bir durumda olan Polonya'daki sığınmacılar "müttefiklerin dostu" kabul edilmişler, Almanya'dan gelenler ise gözükapalı istisnasız Enemy Aliens olarak görülmüşlerdi. Bugüne kadar da, otoritelerin sıkı sıkıya uydukları bu prensiplerin dışına çıkmayı gerektirecek herhangi bir olay olmamıştı, en azından Kenya'daki askerî otoritelerin ortak görüşü böyleydi.

Albay Whidett ilk iş olarak ailesini Malindi'ye tatile gönderdi, büyük bir düş kırıklığı içinde kendi iznini iptal etti, sömürge yönetiminin gevşek ve

laubali tarzına asla ödün vermeyen bir disiplin anlayışıyla, kendisini yeni değişikliğe hazırladı. Başından beri bu sığınmacılar kendisi için zaten hep sıkıntı kaynağı olmuştu, bu yüzden onlarla ilişkilerinde hep ihtiyatlı davranmaya gayret etmişti, şimdiyse, merkezden gelen bu talimattan sonra onlara, alışılmış askerî yöntemlerle yardım edilemeyeceğini açıkça görmekteydi.. Whidett Londra'dan gelen talimatın, o güne kadar genelde huzurlu olan havayı değiştireceğini düşünüyordu. Sömürge yönetimi bunu, Avrupa'dan gelenlerin büyük çoğunluğunun dağ çiftliklerinde çok iyi koşullarda yaşamasına borçluydu. Bu insanlar bazılarının sandığı gibi, iç güvenliği ilgilendiren konularda, herhangi bir risk unsuru oluşturmuyorlardı, üstelik İngiliz ordusuna hizmet eden İngiliz çiftçilere gerçek bir destek oluyorlardı, öyle ki Whidett gibi pek çok İngiliz subayı sığınmacıların ne dünya görüşlerini de geçmişlerini araştırmak gereğini duymuşlardı.

Savaş zamanlarında dış dünyayla bağlantısı yok denecek kadar az, alabildiğine geniş topraklarda, dağınık bir yerleşimi olan Kenya gibi bir ülkede, sadece belirli bölgelerde yaşayan insanları Majestelerinin ordusuna hizmete çağırmak öyle sanıldığı kadar kolay bir iş değildi. Böyle bir emri yerine getirmekle sorumlu olanlar bu konuda epey zorlanacaklardı. Anavatandaki otoritelerin masa başında oturup uzaktan birtakım kuramsal kararlar vermesine benzemiyordu. Genelde mesleki sorunlarından söz etme alışkanlığı olmadığı halde, Albay Whidett, Nairobi'deki subay mahfilinde, kafasından geçen bu sıkıntılarını açıkladığı zaman,, "German to the Front" (Almanlar cepheye) esprisi hemen kulaktan kulağa yayılıverdi.. Albay doğaçlama oluşan bu espriye müthiş öfkeleni. Subayların bu boşboğazlığı kendisinin İngilizler'e özgü espri anlayışma ters düştüğü gibi, beceriksizliğini, çaresizliğini ayan beyan herkese ilan eden ahlâksızca bir ihanetti... Kahrolası İngilizler" e nasıl ulaşacağını bilemedi. Acaba bu konuda kafalarından neler geçiyordu, Albay Whidett bunu nasıl öğreneceğini kestiremiyordu.

Albay Whidett ne yazık ki bu konuyu gereğinden fazla düşünüyordu ama bu durum işine yaramadı da değil, birden herşey aydınlanıverdi. Geçmiş yaşamları epey karışık olan bu İngilizler, savaş başlarında da ona hayatı epey zehir etmişlerdi. Ama o zamanki sıkıntısının, bugünkünün

yanında çocuk oyuncağı gibi kaldığını, dost çevrelerinde itiraf etmekten çekinmedi. Çünkü 1944 Şubat ayında, yani Londra'dan talimatın gelmesinin üzerinden dolu dolu iki ay geçtiği hâlde, başını ağrıtan sorunun çözümünü hala bulamamıştı. Sonunda müthiş espri yeteneğiyle, uygun çözümü buldu "1939 yılında, adamlar bize yük kamyonlarıyla teslim edilmişlerdi, biz de onları kamplara sokmuştuk. Herhalde Churchill şimdi de bizden çiftliklere gidip bizzat kontrol etmemizi istiyor; acaba çiftliktekiler hâlâ sauerkraut yiyip, Heil Hitler diye selam veriyorlar mı diye..." Kötü deneyimleri olduğu halde, Albay, ne tuhaftır ki, yine savaş başladığı yıllara ait nostaljik anıları sayesinde kendisini kurtaran bu çıkar yolu bulabilmişti. Tam o anda Rubens ailesi aklına geldi. Ailenin bütün fertleri 1939'da gözüaltına alman sığınmacıların serbest bırakılması için epey bir söz düellosu yapmışlardı.. Albay, büyük bir titizlikle incelediği evrak arasında onların adlarına rastladı, istemese de ne yazık ailenin desteğine ki ihtiyacı vardı.

Ricadan çok emretmeye alışık olduğundan, sıkılarak yazdığı bir mektupla, Rubens ailesiyle görüşmek istediğini bildirdi. İki hafta sonra ofis odasında önemli bir görüşme yaptılar. Albay, Rubens'in oğullarından dördünün asker olduğunu öğrenince çok şaşırdı. Biri, geri hizmet yapanlar için hiç de cennet sayılmayan Burma'da, diğeri İngiliz Hava Kuvvetlerindeydi. Archie ile Benjamin önce Nairobi'deki üstde görev almışlardı. David ise evde babasının yanındaydı. Demek ki Whidett'in yardım için başvurabileceği iki danışmanı vardı. Whidett; "Bana kalırsa Londra'dakiler her şeyi tüm ayrıntılarıyla düşünemiyor." dedi. Rubens'lerle beraber, toplantı salonuna sanki yabancı bir koku girmişti, ilk karşılaştıklarında da aynen böyle olmuştu.. Düşüncelerini en doğru nasıl ifade edeceğini bilemiyordu, bu yüzden biraz da sıkıntılı, söze girdi, "Demek istiyorum ki, buradaki insanların gönüllü olarak kahrolası orduya neden katılmaları gerektiğini anlamıyorum, şayet gitmek zorunda değilseler? Üstelik savaş buralardan bu kadar uzaktayken."

"Savaş zannettiğiniz gibi, Almanlar'ın eziyet ettiği insanlara uzak değil."

Whidett ilgiyle sordu: "Eziyet gördüler mi? Anımsadığım kadarıyla, savaş çıktığında çoğu buraya gelmişti."

Baba Rubens, "Almanya'da insanların eziyet görmesi için savaşın çıkmasına gerek yoktu," zaten diye yanıtladı.

Whidett acele onayladı; "Kuşkusuz hayır."

"Oğullarım neden askere gittiler sanıyorsunuz Sir?"

"Neden askere gidilir diye kafamı pek yormadım doğrusu, şu sefil üniformayı neden sırtımda taşıyorum diye de kendimi hiç sorgulamadım."

"Keşke sorgulasaydınız, Albay. Biz bunu yapıyoruz. Yahudiler için Hitler'le savaş alışılmış bir savaş değildi. Savaşmak istiyor muyuz istemiyor muyuz seçimini içimizden pek azımız yapabildi. Çünkü çoğumuz kendini savunma fırsatı bulamadan, vahşice katledildi."

Albay Whidett hoşnutsuzluğunu göstermek istercesine hafifçe içini çekti.. Farkettirmedi ama, yazı masasının önünde oturan bu iriyarı adamın ilk karşılaştıklarında da aynı şimdiki gibi içaçıcı olmayan ifadeler kullanmaya pek bir hevesli olduğunu hatırladı. Yine de deneyimleri ve mantığı ona, yahudilerin genelde kendi sorunlarını, olaylara tarafsız kalmayan diğer insanlardan daha kolay çözebileceğini söylüyordu.

"Bana söyler misiniz lütfen, şu lanet ülkede, ordunun ani bir kararla kendilerine ilgi gösterdiğini duyurmak üzere sizin insanlarınıza nasıl ulaşabilirim?"

Archie'yle Benjamin hemen atıldılar, "Siz bu işi bize bırakın!" Aynı anda konuştuklarını farkedince ikisi de yüksek sesle güldü, ardından sanki tek tek söz alamıyormuş gibi, yine ikisi birden önerdi: "Şayet sizce bir sakıncası yoksa, çiftliklere giderek, ordunun istediğini insanlara açıklarız."

Albay Whidett memnun bir ifadeyle başını eğdi, rahatladığını saklamaya da gerek duymadı. Gerçi kural dışı çözümlere karşı her zaman ihtiyatlıydı, ama yararı olacağını bildiği ani çözümlere ve uygulamalara itiraz edecek biri değildi. Bir ay içinde Londra'dan resmi izin geldi, Archie ile Benjamin ordudaki zorunlu hizmetlerinden ayrılarak özel görevlerine gideceklerdi. Albay, baba Rubens'e de desteklerinin devamını rica eden

nazik bir mektup yazdı. Yaşlı Rubens ikinci kez görüşmeye yanaşmadı. Bu Albay'ın da işine geldi, çünkü iki taraf için de gereksiz, özel bir görüşme olacaktı.

Yaşlı Rubens, bir sonraki Cuma akşamı ayinininden sonra, genç yahudi erkeklerin, konuk edildikleri ülkeye olan şükran borçlarını hatırlatan kısa bir konuşma yaptı, zaman yitirmeden de gereken organizasyonu yapmak üzere hemen kollan sıvadı. David, Eldoret ile Kisumu arasındaki bölgede yaşayan sığınmacılarla bağlantı kuracaktı. Benjamin kıyı bölgelerini tarayacaktı, Archie de dağlık arazide çalışmalarını yürütecekti.

Archie, "Sabbatia'dakilerle işe başlayacağım.. Yanıma tercüman almadan yola çıkmak istemiyorum."

"Ne demek istiyorsun yani, bizimkiler hâlâ İngilizce öğrenemediler mi?" diye sordu kardeşi.

" İnsan orduda gerçekten her gün yeni bir olayla karşılaşılıyor. Bizim bölükte antika bir Polonyalı var. İki yıl geçtiği halde hâlâ tek kelime bile İngilizce bilmiyor." diye yanıtladı Archie. Baba Rubens söze karıştı, "Yaban ellere göçetmek zorunda kalsalar bile benim akıllı oğullarımın başına böyle bir şey gelmezdi. Hepsi de, Kikuyu çiftliklerinde en mükemmel Oxford İngilizce'sini öğrenirdi.

Ol'Joro Orok'da kısa mevsim yağmurları henüz başlamadığından, Archie'nin, ilk durağı Gibson'ların çiftliği oldu. Böylece Walterde 1944 Mart ayında Albay Whidett gibi yeniden savaşın başladığı günlere döndü. Yaşamının önemli dönüm noktası olacak bu haberi yine kendisine Süsskind verdi.

Öğleden sonra geç saatlerde, Süsskind (sırtında başçavuş üniformasıyla) yanında Archie çiftliğe geldi. Daha cipten inmeden Walter'e heyecanla seslendi; "Görüşmeyeli ne kadar uzun zaman oldu. Artık bugünden başlayarak buradaki günlerini sayabilirsin. Sonunda bizi de istiyorlar." Ardından Jettel'e doğru koştu, kadının etrafında fır dönüp dolanırken, bir yandan da gülererek; "Sen de, kellemi keserim ki, Nairobi'nin en güzel savaş gelini olacaksın" dedi. Jettel "Bu da ne demek oluyor yine?" diye sordu.

Walter, "Üç kerede tahmin et bakalım" dedi.

Gün ışıkları yavaş yavaş çiftliği terketmek üzereydi. Rüzgâr şiddetlenmişti, Kimani bu yüzden elindeki demir çubukla su tankına her zamankinden kuvvetlice vurdu. Ses dağda derinden yankılandı. Akbabalar önce ciyaklayarak ağaçlardan havalandılar sonra dönüp yeniden salınan dallara kondular. Rummler Archie'nin cipin tırmanıp, nemli derisini koltuklara sürüp ısınmaya çalışıyordu. Kamau sırtında taze çimen rengindeki gömleğiyle, mutfaktaki sobaya odun taşıyordu. Ormandan akşam davullarının boğuk sesleri yankılanıyordu. Henüz batan güneşin etkisiyle hava hâlâ yumuşak ve ılıktı, akşamla beraber düşen ilk çiğ tanecikleriyle havayı hafifçe nemlendiriyordu. Kulübelerin önünde ateş yakılmıştı, köpekler, ulumaya başlayan çakalların kokusuna havlayarak karşılık veriyorlardı.

Walter parmaklarının uyuştüğünü, gırtlığının kuruduğunu hissetti. Gözleri alev alev yanıyordu. Çevresindekileri yeni görüyor gibiydi, bildik sesleri de sanki yeni duyuyordu. Delice çarpan kalbi onu huzursuzlaştırıyordu. Ne kadar mücadele ettiyse de içindeki sızıyı atamadı, yaklaştığını hissettiği nefret edilesi ayrılığın acısı, keskin bir bıçak gibi yüreğine saplanmıştı.. Birden sesini yükselterek, "Tıpkı Faust gibi" dedi, "bir yürekte iki ruh."

"Kim gibi?" diye Süsskind merakla sordu.

"Ah yok bir şey. Onu tanımıyorsun, sığınmacı filan değil."

"Onlara artık açıklamayacak mısın?" diye sordu Archie. Sesinde, kent insanının sabırsızlığı seziliyordu. Arabadaki köpeği farkedince, ona dönerek gülümsedi. Rummler, cipten atlayıp, dişlerini göstererek savunmaya geçti. Süsskind Archie'yi yatıştırdı, "Açıklamama gerek yok, herkesin çoktan haberi var. Biz burada gurbettekiler aylardır, bundan başka bir şey düşünmüyoruz ki."

"Çiftlikten ayrılmakta neden bu kadar acele ediyorsunuz? Yoksa kahraman olmadan savaş bitecek diye mi korkuyorsunuz?"

"Hepimizin ailesi Almanya'da."

Archie, Süsskind'in arkasından eve doğru giderken, "Özür dilerim" diye kekeledi. Böyle konuştuğuna pişman olmuştu. Dizlerindeki tuhaf karıncalanmayı hissedip, oturma ihtiyacını duydu. Gençliğinde, bir terbiyesizlik yaptığı zaman babası azarladığında da aynen böyle olurdu. Sandalyelerden birine ilişir ilişmez başını kaldırıp çevreye göz gezdirdi. Önce gelişigüzel, sonra daha dikkatli bakınca keyfi yerine geldi; duvarda Breslau Belediye Binası'nın tablosu asılıydı. Sarı paspartu, siyah çerçevelenmişti.

Archie o güne kadar sadece kendi evindeki tabloları ve resimleri görmüştü, yemek salonunda asılı olan büyükbabasının portresi, Londra'daki kuzenleriyle safari avına ve çocukluk günlerine ait resimler.. Şimdiyse karşısında duran resim ona bambaşka bir dünyayı gösteriyordu, kafalarında kocaman şapkalarıyla bir takım adamların selam durmuşlardı, görkemli girişi, ilginç damı ve çok pencereli bu bina onu büyülemiş ve şaşırtmıştı. Belediye Binasını gösteren bu tablo, o güne kadar varlığından haberdar olmadığı bir dünyaydı sanki. Kendisini bir an, babasının yanında çalışan genç hizmetkarlara benzetti, onların da Yahudi bayramlarından haberleri olmazdı.

Bu kıyaslama ona gülünç geldi.. Üniformasının, üç beyaz şeridi üzerinde İngiliz tacı işli apoletli kolunu çekiştirirken, bir yandan da düşünüyordu; acaba hava kuvvetleri, bu etkileyici binanın olduğu şehri de bombalamış mıydı ve acaba erkek kardeşi Dan o sırada orada mıydı? Bu düşünce hoşuna gitmedi, böyle bir şeyi aklına getirdiği için kendi kendine öfkelenildi. Bir sonraki çiftliğe gitmek için artık vakit geçti. Geceyi orada geçirecekti. Jettel Owuor'a kahve pişirmesini söyledi. Archie onun bu kadar iyi Svahali'ce konuşmasına şaşırdı. Jettel'den bunu beklemiyordu, neden beklemediğinin yanıtını kafasında arayıp da bulamayınca, kendini budala gibi hissetti. Gülümseyerek ona baktığında birden Jettel'in ne kadar güzel olduğunu far ketti, Nairobi'de tanıdığı diğer kadınlardan da çok farklıydı. Tıpkı siyah çerçeveli resim gibi sanki o da yabancı bir dünyadan geliyordu.

Karısı Dorothy olsaydı çiftlikte kesinlikle elbise giymez, ayağına bir pantolon geçirirdi, büyük olasılıkla da onun pantolonunu. Archie, Jettel'in yakası epey dekolte, siyah elbisesinin üzerindeki kırmızı karelerin gözlerinin önünde uçuşmaya başladığını farketti, gözlerini yeniden tabloya çevirdiğinde, bu kez minicik pencereler ona daha da büyümüş gibi geldi. Galiba migren ağrılarından biri gelmek üzereydi, "acaba bir viski alabilir miyim?" diye sordu.

"Karşılığında burada para vermene gerek yok" dedi Süsskind. Walter "Süsskind, ne dedi?" diye öğrenmek isteyince: "Sizin tablo Archie'nin pek hoşuna gitmiş" diye lafı değiştirdi Süsskind. Jettel, "Breslau Belediye Binası" diye açıkladı. Archie'nin tekrar "sorry" dediğini duyunca bu sefer o Archie'ye gülümsedi. Lambalar henüz yanmadığından, gencin bakışına karşılık verip vermediğini göremedi. Gençliğinde olsaydı bu masum bakışmalar bir flörtün başlangıcı olabilirdi, ama cilve yapmayı çoktan unutmuştu..

Akşam yemeğinde kavrulmuş soğan, pirinç pilavı ve kurutulmuş muz vardı. Jettel kocasından özür dilemelerini rica etti, "Lütfen konuğumuza ziyarete hazırlıklı olmadığımızı söyler misin?"

Walter "Üstelik, Regina'nın ayakkabı numaralan büyüdüğünden bu yana epeydir etin yüzünü gördüğümüz yok." dedi. Yaptığı espriyi desteklemek ister gibi ardından gülümsemeyi de ihmal etmedi.

Süsskind "Bu Almanlar'ın eski ulusal bir yemeğidir," diyerek Jettel'in söylediğini tercüme etti, Silezya'nın İngilizce karşılığını öğrenmek için de ilk fırsatta sözlüğe bakmaya karar verdi.

Archie önündeki yemeği karıştırmaya üşendi. Birden Boarding School'a gidişinin üçüncü yılında başından geçen bir olay aklına geldi; bir keresinde yemeğe geç kaldığı için, ceza olarak sütlaç sevmeyen bir kızla ilgili aptal bir şiiri ezberlemek zorunda kalmıştı. Şiirin şimdi sadece ilk satırını anımsıyordu. Gayret ettiyse de ikinci satır aklına gelmedi.

Yemeğin tadını mümkün olduğunca duymamak için pirinçleri, öncelikle de tuzlu muzları çiğnemedi yutmaya karar verdi. Bunu yapmak ona

utancını saklamaktan daha kolay geldi. Aşın duyarlılığının nedenini bir türlü çözemiyordu, belki alışık olmadığı yemekler ya da kendisine oldukça yabancı gelen evin havasına karşı içindeki isteksizlikti.. Ancak çok geçmeden asıl nedeni keşfetti; ailesiyle, Nairobi'deki diğer yerleşik yahudiler, bugüne kadar göçmenlere genelde hep para yardımı ya da akıl hocalığı yaparak destek vermişlerdi, ama onların geçmişleri, yaşantıları, sıkıntıları ve duyguları için hiç kafa yormamışlardı. Bu sonuca varmak Archie'yi üzdü. Archie'nin, bunun da ötesinde canını sıkan bir diğer şey, evsahiplerine söylemek istediklerini her seferinde tercüme etmesi için Süsskind'e yönelmek zorunda kalmasıydı. Tabir caizse canı deli gibi viski içmek istiyordu, ama zaten boş mideye üç duble viski yuvarlamış gibiydi. Kendisini, gizlice kapıyı dinlerken suçüstü yakalanmış bir çocuğa benzetti. Sonunda nefsiyle mücadelesine yenik düştü, evsahiplerine yorgun olduğunu açıklayabildi. Kendisine, Regina'nın odasına geçebileceği söylendiğinde rahatladı.

Süsskind gözlerini şömineye dikmişti. Tabağındaki son pirinç tanelerini sıyırmaya uğraşan Jettel, son lokmasını Rummler'in ağzına verdi. Walter elindeki bıçağı döndürüp duruyordu. Üçü de sanki, Süsskind'in ziyaretinden duydukları sevincin kendilerini rahatlatmasını bekliyordu. Ama sessizlik uzadıkça uzadı, hiçbiri üzerindeki gerginliği atamıyordu. Değişiklikleri kabullenme alışkanlığını unutmuşlardı, buna en çok şaşırان da Süsskind oldu. Yaşam seyirlerinin değişeceği olasılığını düşünmek bile onları ürkütüyordu. Boyunduruk altında yaşamaya katlanmak, onu kırmaktan daha kolaydı onlar için. Jettel'in, farketmeden dolan gözlerinden yaşlar birden boşanıverdi.

"Bunu bize nasıl yapabilirsin?" diye bağırdı, "Bunca şeye katlandıktan sonra nasıl savaşa gidersin? Regina'yla biz ne olacağız?"

"Jettel yine her zamanki gibi olay çıkarma, ordu beni daha çağırmadı bile."

"Ama bir gün çağıracak. Bu piyango da mı bana vurdu?"

"Kırk yaşımdayım," dedi Walter, ben de aynı şeyi söyleyebilirim, piyango bana mı vurdu!., ingilizlerin savaşı kazanmak için sadece beni beklediklerini sanmıyorum."

Yerinden doğrularak Jettel'i okşamaya yeltendi, ellerinin soğuk olduğunu farkedince vazgeçti, pencereye yöneldi. Evin nemli ahşap duvarlarından yayılan bildik koku birden burnuna her zamankinden daha hoş geldi. Dışarısı zifiri karanlıktı, yine de güzellikleri hissedebiliyordu, bugüne kadar sadece Regina'yı mutlu eden güzellikleri.. Regina'ya bunu nasıl söyleyecekti? Farkına varmadan yüksek sesle düşünmüştü..

"Regina için endişelenmene gerek yok" dedi Jettel ağlamasını sürdürerek: "Orduya katılman için zaten her akşam dua ediyor."

"Ne zamandan beri?."

"Martin buraya geldiğinden beri."

"Bunu bilmiyordum."

"Regina'nın ona aşık olduğundan da herhalde haberin yok."

"Saçma."

"Regina, Martin'in kendisine söylediklerini hiç unutmuyor. Onun her sözüne çok önem veriyor.. Herhalde Martin'e sen rica ettin, Regina'yı çiftlikten ayrılırken alıştırması için.. Eskiden beri Martin'le gizli ortaklığınız vardı."

"Hatırladığım kadarıyla Martin'le asıl ortaklık yapan sendin.. Bir zamanlar Breslau'da neler olduğundan haberim yok mu sanıyorsun?"

"Hiçbir şey olmadı. Senin yersiz kıskançlıkların ...Her zamanki gibi." Süsskind, "Çocuklar, kavga etmeyi bırakın?" diye seslendi. "Her şey yolunda gidiyor.. Archie bana işlerin nasıl yürüyeceğini anlattı. Önce bir komisyon seni çağıracak, orada orduya neden yazılmak istediğini

söyleyeceksin. Sakın aptallık yapayım deme, İngilizler ikinizin de çiftlikte kalıp ölmek istediğinizi duymaktan hoşlanmazlar.

Jettel hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak, "Ben çiftlikten ayrılmak istemiyorum," dedi, "çiftlik benim evim," Hep yaptığı gibi, bu kez de hiç zorlanmadan, yüzüyle sesine, çocuksu bir masumiyet, sahte ve inatçı bir ifade verebildiğine memnundu, ancak Walter'in, bu eski numarasını yutmadığını farketmekte gecikmedi. "Jettel, sürgün hayatını, eski bolluk günlerini özlemekle geçirdi.." Walter bunu söylerken gözlerini Süsskind'e çevirmişti. Sözlerine devam etti: "Tabii çiftlikten uzaklaşmak istiyorum, ama sebep sadece bu değil. Hayatımda, yıllardan sonra ilk kez birileri bana ne yapabileceğimi soruyor. İnandığım şeyler için birşeyler yapmak isteyip istemediğimi soruyor...Babam her zaman orduya girmemi isterdi. O da görevini asker olarak yaptı." Walter'e "İngilizlerden hoşlanmadığınızı zannediyordum" diye itiraz etti Jettel, "neden onlar için ölmek isteyeyim ki?"

"Tanrı aşkına Jettel, yaşıyorum, henüz ölmedim. Ayrıca İngilizler benden hoşlanmıyor. Ama, eğer beni istiyorlarsa orada olacağım. Belki bir gün aynaya baktığımda, hayatta kalan son işe yaramaz yahudi olmadığımı görürüm.. Eğer tam olarak bilmek istiyorsan açıkça söyleyeyim, en büyük dileğim bir asker olmaktır. Savaş başladığı günden beri hep bunu istedim. Owuor kuzum sen ne yapıyorsun orada, koca odunu neden şömineye attın, biraz sonra uyumaya gideceğiz?"

Owuor Walter'in avukat cübbesini giymişti. Hafif bir sesle ısıklık çalarak elindeki birkaç dal parçasını da şömineye attı, ciğerlerindeki ılık havayı usulca alevlere üfledi. Yavaşça yerinden doğruldu. Konuşma sırası kendisine gelene kadar sabırla bekledi.

"Bwana" dedi sonunda, avını yakalamış bir sırtlan gibi dişlerini gösterip gülerek, "Bwana," diye tekrarladı, "çiftlikten ayrılırsan ben de seninle gelirim. Rongai'de safariye çıktığın günkü gibi seni yine aramaya çıkmak istemiyorum. Askariye* gidersen Memsahib'in aşçıya ihtiyacı olacak!"

* Askere

"Askere gideceğimi nerden biliyorsun?"

"Bwana biliyorsun ben kelimelerin kokusunu alırım. Ve bir de gelecekteki günlerin... Unuttun mu?"

XII. BÖLÜM

6 Haziran 1944 gününün sabahı, uyandırma çağrısından iki saat önce Walter erat mahfilindeydi. Mahfilde henüz kimseler yoktu. Camları açık dar pencerelerden içeriye giren ay ışığıyla aydınlanmış gecenin, insanı canlandıran serin havası mahfilin ahşap duvarlarında buharlaşıyor, çevreye Ol Joro Orok'taki sedir ağaçlarını anımsatan bir koku yayılıyordu. Geceleri karanlık bastı mı şafak sökene kadar uyuyamayan Walter, bunu nimetten sayıp, düşünceleri ve hayalleriyle başbaşa kalıyordu; rahatça mektuplarını yazıyor, vatanları olma şansına sahip, ama bunun değerini bilemeyecek kadar fantazi yoksulu askerlerin meraklı bakışlarından uzakta, radyoda Almanca yayın yapan istasyonları karıştırarak, günlük haberleri dinliyordu. Sonra da, Nakuru'daki sodalı gölün güney kıyısının kavurucu sıcaklarından çok Avrupa'nın soğuk kışında süren savaşa daha yakışan kaba haki gömleğini pantolonuna tıktırıyor ve mutluluğun keyfine varıyordu. Yeni, güvenli bir yaşamın kendisini sonsuz heyecanlandıran bir mutluluğuydu bu. Orduya yazıldığının ilk dört haftasında, musluktan suların akmasına, elektrikle aydınlanmaya, günlerin dolu dolu geçmesine hâlâ alışamamıştı, bu yüzden epeydir özlemini çektiği hâlde, bu rahat yaşamın zevkine varamıyordu. Boş zamanlarında yazı masasının yanma oturarak, telefon aletini seyretmek ona çocukça bir sevinç veriyordu. Hatta sırf sinyal sesini duymak için arada bir ahizeyi kaldırdığı da oluyordu.

Pilleri bitti mi diye dert edinmeden radyo dinlemenin mutluluğunu tadıyordu. Hatta, Ol'Joro Orok'a geldiği ilk günden beri kendisine işkence olan ağzındaki iki dişi, bölüğündeki diş doktorunun kaba bir şekilde acemice çekmesinden sonra duyduğu acı, ona yaşam serüveninde epey yol aldığının kanıtı olarak görünmüştü, çünkü doktora para ödemek zorunda kalmamıştı.. Kendisini bitkin hissetmediği, bir süredir sıkıntısını çektiği şiddetli ter boşanmalarının olmadığı günler, kırk kırk yaran bir titizlikle, değişen hayatının bilançosunu yapmaya bayılıyordu.

Walter bu bir ay içinde, Rongai ve Ol'Joro Orok çiftliklerinde geçirdiği beş yılda olmadığı kadar çok şey işitmiş, çok konuşmuş ve hatta gülmüştü. Günde dört öğün yemek yiyordu. Öğünlerden ikisinde et oluyordu, üstelik cebinden hiçbir şey ödemiyordu. İç çamaşırları, ayakkabıları hatta gereksiniminden çok pantolonu vardı, sigaralarını askerlerin ucuz tarifesinden alıyor, haftada bir de içki alma şansı oluyordu, sırtını iki kez dostça sıvazladığı bıyıklı bir İskoçyalı bunu kendisine sağlamıştı. İngiliz Ordusunun özel hizmetlisi olarak aldığı parayla, Regina'nın okul masraflarını ödeyebiliyor, ayrıca Jettel için, Nairobi'ye bir sterlin gönderiyordu. Bunun dışında ordudan ek aylık yardım da alıyordu. Daha da önemlisi Walter, eski korkularından kurtulmuştu. Her an işinden atıldığını, hayatının mahvolduğunu bildiren bir mektup gelecek korkusu artık çok gerilerde kalmıştı.

Asker dolabında kâğıtlar, mektup zarfları vardı, boş şişelerle dolu kül tablaların arasında bir mürekkep hokkası, yanında da mürekkepli kalem duruyordu. Walter bunları gördükçe içini sonsuz bir rahatlık kaplıyordu, elini uzatıp kalemi kağıdı alarak yazması kafiydi, ilgililer mektuplarını pullayıp istediği adrese gönderiyorlardı.

Duvarda VI. George'un sararmış bir fotoğrafı asılıydı. Walter ciddi bakışlı krala gülümsedi. Hokkanın içindeki kurumuş mürekkebi sulandırmadan önce, musluktan paslı küvete düşen su damlacıklarını saydı, sonra da "Tanrı Kralı korusun" şarkısının melodisini ıslıkla çalmaya koyuldu. "Benim sevgili Jettel'im," diye yazmaya başladı, sonra sanki kaderi zorluyormuş hissine kapıldı, ürkerek, mürekkepli kalemi masanın üzerine bıraktı. Yıllardır karısına buna benzer sözcüklerle hitap etmediği gibi, bunları hissetmemiş olduğunu da farkettiler. İçinden gelen böylesi bir duyarlılığa memnun mu olmalıydı, yoksa utanması mı gerekiyordu, karar veremedi. Yazmayı sürdürürken herşeye rağmen kendiyle barıştı. Kalemi sarı kâğıdın üzerine bastırarak, "Çok haklısın" diye yazdı, "Tıpkı Breslau'da ülkeyi terketmeye hazırlandığın günlerdeki gibi yine rahatça birbirimize mektup yazabiliyoruz. Tek fark, şimdi üçümüz de daha güvendesiniz, bundan sonraki yaşantımızın bize neler getireceğini huzur içinde bekleyebiliyoruz. Yalnız bir konuda senden farklı düşünüyorum, şu anda içinde bulunduğumuz duruma özellikle şükretmeliyiz, her zamanki

alışkanlıklarımızdan uzaklaşmak zorunda kaldığımız için de şikâyet etmemeliyiz. Hiç değilse deneyim kazandık. Bana gelince. Bütün gün hareket halindeyim, İngilizlerin bugüne kadar bu işleri nasıl olup da bensiz başarabildiğine hâlâ akıl erdiremiyorum. Öyle bir eğitiliyoruz ki anlatamam, sanki son darbeyi indirmek için bugüne kadar biz bloody Refugees'ların gelmesini beklemişler. Galiba benden komando ile köstebek karışımı bir görev bekliyorlar. Akşam olduğunda hemen her zaman, sıtmaya yakalanırım diye içime bir korku giriyor, umarım yakında bu da geçer. Her neyse, bütün gün çamur ve balçıklarla boğuşuyorum, akşam olduğundaysa bazen hâlâ hayatta mıyım diye şaşıtığım oluyor. Ama sakın üzülme. Senin moruk iyi dayanıyor, dün başçavuş bana bakıp sanki göz kırptı gibi geldi. Gerçi onun da gözleri tıpkı Sohrau'da bizim yaşlı Wanja'nınkiler gibi şaşı.. Başçavuş, tabanlarım şişene kadar dayanabiliyorum diye, belki de bana madalya vermek istiyordur, kim bilir!.. Tabii adımı doğru dürüst söyleyemediği için bu konuda fazla bir açıklama yapamadı. Ayaklarımın su toplamasına şaşırdıysan, sebebini, söyleyeyim, bana verdikleri çizmeler ayağıma küçük geldi. İngilizcem yeterli olmadığı için, tabii bu sıkıntımı anlatamıyorum.. Ama kafama koydum bir kere, birliğimdeki hiçbir sığınmacıya bana tercümanlık yapması için ricada bulunmayacağım. Belki böylelikle en azından İngilizce öğrenirim. Üstelik subay eğitmenler Almanca konuşulmasından hoşlanmıyorlar. Neyse ki bana verilen kasketin büyük olup, devamlı kafamdan kaydığını, kendileri fark ettiler. Gördüğün gibi, askerlikte de dertler bitmiyor. Değişen pek bir şey yok, sadece sıkıntılar şekil değiştirdi. Bu arada aklıma geldi, Regina'ya da hayatındaki en önemli değişikliği mutlaka hatırlatmamız gerekiyor. İşimi kaybetmeyeyim diye artık her akşam dua etmesine gerek yok, müttefiklerin bir an önce zafer kazanması için Tanrısına yakarsın.. Benim Nakuru askeri üssünde olduğumdan tabii ki haberi yok. Herhalde fark ettin, asker mektuplarına göndericinin adresi konulmuyor.. Her ne olursa olsun, doğru karar verdiğimizize eminim. Bir gün bana hak vereceksin. Hollanda yerine Kenya'ya göçetmekle ne kadar iyi yaptığımızı sen de bu arada iyice anlamış olmalısın. Ayrıca burada Görlitz'de bir radyo mağazası olan sempatik bir adamla tanıştım. Bir radyo aletini tabii, benden çok daha iyi kullanmasını biliyor, bana Hollandalı yahudiler için de fazla umut kalmadığını söyledi. Seni evinde ağırlayan evsahiplerinin yanında, sakın bundan söz etme.

Anımsadığım kadarıyla Bruno Gordon'un, 1933 yılında Amsterdam'a giden bir erkek kardeşi vardı.

Umarım, en kısa zamanda Nairobi'de bir ev bulursun, hatta belki de hoşuna giden ve hepimize yardımı dokunacak bir iş. Belki bir gün, savaştan sonraki hayatımız için biraz para biriktirebiliriz. (O zaman kimsenin askere gereksinimi kalmaz, bizim de yeni bir geleceğimiz olur.) Bir gün, Gordon'ların yanında kalmaktan kurtulacaksın ve eskisi gibi gönlünce yaşayabileceksin, o zaman Nairobi'yi seveceğine ve şehre alışacağına eminim. Seni bilirim, çevrende hep insan olsun isterdin. Ben şanslıyım. Çektiğim eziyetlere karşın, burada fazlasıyla bunun keyfini çıkarıyorum.

Bizim Birlikteki İngilizler'in hepsi de genç, çok da sempatikler. Gerçi ten rengi kendilerinkiyle aynı olan bir adamın nasıl olup da kendi dillerini konuşmadığına akıl erdiremiyorlar ama, beni yaşlı bir dinazor gibi görmelerinden olacak, kimi de, zaman zaman dostça sırtımı sıvazlıyor. Başçavuşun pek insan dostu biri olduğunu sanmıyorum ama buna rağmen, Leobschütz'den ayrılalıberi ilk kez kendimi ikinci sınıftan bir insan olarak görmüyorum. Bazen, bu ülkenin dilini bilmemenin de yararı olmuyor değil. Kimani'nin yokluğunu çok duyuyorum. Belki sana aptalca gelecek ama, çiftlikten ayrılırken onu bulup da, benim için ne iyi bir dost olduğunu kendisine söylemeyemediğim için kendimi bir türlü affedemiyorum. Owuor'la Rummler yanında oldukları için sevinmelisin, her ne kadar Owuor, Gordon'un Boy'larıyla didişiyorsa da, Ol'Joro Orok'dayken de zaten bizlerin dışında kimseyle anlaşılamazdı. O bizim için bir parça vatan toprağı sayılır. Gördüğün gibi, eski günleri anarken duygusallaşıyorum. Neyse ki İngiliz ordusu son günlerde büyük başarılar elde etti de, benim gibi duygusal bir askere tahammül edebiliyor. Hatta o asker birkaç İngilizce küfür bile öğrendi ve de özlemle senden gelecek postayı bekliyor. Yaşlı Walter'ine hemen yaz!" Walter, kendine olan güvenini yeniden kazanmıştı, gerçi; Regina'yı düşündüğü zamanlar eski yaraları depreşiyor ve özgüveni sarsılıyordu. Umutsuzluğa kapıldığı günlerdeki gibi yine başaramayacağından müthiş korkuyordu. Kızının Nairobi'de yaşayabileceğini sanmıyordu, çünkü Ol'Joro Orok artık onun vatani olmuştu.. Regina'yı köklerinden söküp almak, yapamayacağı bir fedakarlığı ondan istemek düşüncesi ona dayanılmaz geliyordu.

Askere çağrılmış olmakla kızının gözünde korkak durumuna düşmesi gururunu rencide etmişti, çaresiz ve umutsuz olduğu günlerde bile bu derece onurunun kırıldığını hatırlamıyordu. Çiftlikten ayrılışlarını kızma yazıyla bildirmek zorunda kalmıştı. Regina'ya bile bile verdiği ilk acıydı bu.. Okula gönderdiği mektupta, Nairobi'deki yaşamı olabildiğince renkli betimlemeye gayret etmişti, burada yeni dostlarla tanışılıyor, her gün birbirinden değişik olaylarla günler renkli geçiyordu. Ne ki Walter bunları yazarken, aklı hep Sohrau, Leobschütz ve Breslau'dan ayrıldığı günlerdeydi, bu yüzden uygun sözcükleri bulmakta zorlanmıştı. Regina mektubunu hemen yanıtlamış, ama ayrılacağı ve bir daha asla göremeyeceği çiftlikle ilgili tek kelime bile etmemişti. Altını kırmızı kalemle çizip büyük harflerle ve İngilizce olarak "England expects every man to do his duty. Admiral Nelson"* diye yazmıştı.

* İngiltere her erkeğin görevini yapmasını bekliyor. Amiral Nelson.

Walter, orduya geldiği günden beri yanında bulundurduğu tek kitap olan küçük sözlüğün yardımıyla, zor bela cümleyi Almancaya çevirmişti. Henüz sekizinci sınıftayken bu cümleyi gördüğünü anımsayarak, bocalamıştı, acaba bu kaderin kendisine bir oyunu muydu, yoksa kızı mı kendisiyle dalga geçiyordu. İki olasılık da hoşuna gitmedi.

Regina gerçekten böyle mi yetişmişti ya da duygularını göstermeyecek denli İngiliz mi olmuştu, belki de sadece babasına küsmüş, yüreği yaralı küçük bir kızdı.. Hangisi doğrudu, bilemiyordu ve bu Walter'e müthiş acı veriyordu. Bu düşüncelerle kafasını yorduğu zamanlar bir tek şeyi fark etti: Kızını, yeterince tanımıyordu, verdiği tepkileri bu yüzden sağlıklı yorumlayamıyordu. Kızıyla aynı dili konuşmuyorlardı.

Ağaran günle birlikte etraftan gelen gürültülere aldırış etmeyen Walter düşünmesini sürdürdü; şayet İngilizce'yi öğrenmiş olsaydı, Almanca yerine kızıyla İngilizce konuşurdu. Çocuklarına, yeni vatanlarında kök saldıklarının güvencesini vermek için çoğu sığınmacının böyle yaptığını duymuştu. Söylemekte zorlandığı sözcükleri utana sıkıla kekelemesi, el kol işaretleriyle derdini anlatmak zorunda kalması, şafağın ilk ışıklarında, gözünde keskin çizgileriyle komik bir tablo gibi canlanıverdi.

Walter Regina'nın kendisine güldüğünü duyar gibi oldu, önce hafif, sonra meydan okurcasına yüksek sesle. Kahkahaları, nefret ettiği çakalların ulumalarını andırıyordu.. Kızının alay ettiğini, kendisinin de bu alaylara çaresiz ve savunmasız kaldığını düşünerek paniğe kapıldı. Regina'ya, bugüne kadar neler olup bittiğini anlatmalıydı, onları toplum dışına itmek için kimlerin neler yaptığını, ayrılmak zorunda kaldığı vatan acısının nasıl yüreğini sızlattığını söyleyebilmeliydi, ama bütün bunları İngilizce olarak nasıl açıklayacağını bilemiyordu.

Kendini güçlükle toparlayıp sakinleşti, gün boyu buna gereksinimi olacaktı. Kendi yarattığı kabustan bir an önce kurtulmak için hırsla radyonun düğmelerine çevirdi. Soğuk ter damlacıklarının ensesinden sırtına doğru indiğini fark edince, ürperdi, geçmişi peşini bırakmıyordu. Orduya geleliberi ilk kez bunu idrak ediyordu. Alnına, vatansızlığın damgası bir kez vurulmuştu, bunu ömür boyu silemeyecek, yaşamı boyunca da yabancılar arasında yabancı olarak kalacaktı. Walter'in kulağına kesik kesik kopuk konuşmalar geldi. Radyo tam açık olmadığı halde, sesler yüksek, heyecanlı kimi zaman da neredeyse isterikti, yine de kafasının karışıklığına iyi gelmişti. Birden radyodaki haber sunucusunun sesinin her zamankinden farklı çıktığını farketti. Walter, tek tek hecelerden sözcük üretmeye çalıştıysa da beceremedi. Dolaptan temiz bir dosya kağıdı alarak kulağına gelen her sesi harflere dökmeyi denerdi. Sonunda ortaya çıkana anlam veremedi, spiker kısa aralarla iki sözcüğü birkaç kez tekrarlıyordu, büyük olasılıkla "Ajax" ve "Argonaut" tu. Walter, kendisine yabancı gelmeyen her iki adı İngilizlerin genizden gelen aksanına karşın anlamış olmasına şaşırı. Gözlerinin önüne, Pless'deki Prensler Okulu ve Gladisch adındaki öğretmen geldi öğretmen, Yunanca dersinden sonra ifadesiz bir yüzle defterleri dağıtırdı. Walter silkindi, şimdi anılara dalmanın zamanı değildi.. Yumuşak ahşap zeminin üzerinden, odasına doğru ayak seslerinin yaklaştığını duydu. Gelen Sergeant Pierce'ti.

Güneşle beraber uyanmıştı. Adımları güçlü kuvvetliydi ama, bedeninde hala gecenin yorgunluğu seziliyordu.. Çavuş ellerini, gür saçlarının arasında gelişi güzel gezdirdi, hareketleri ağır ve hantaldı, güneşe yatmış inek gibi birkaç kez gerindi, hantal bir hareketle belindeki kayışını düzelterek, çevresine bakındı. Sanki güne başlamak için bir işaret bekliyordu..

Konuşmadan, gözlerini kısmış Walter'e bakarken, doğa koşullarının aşındırdığı yıpranmış bir heykeli andırıyordu. Sonra uzuvlarına aniden bir canlılık geldi, komik hareketlerledir iki kez yerinde sıçrayarak, hantal çizmeleri neredeyse zemine değmeksizin uğarcasına radyoya doğru koştu. Radyonun sesini sonuna kadar açarken, ara ara kuvvetli solukları duyuluyordu. Solgun tenine, alışık olmadık bir kızılık, yüzünde de şaşkın bir ifade belirmişti. Çavuş Pierce, radyoyu açmak üzere eğdiği hantal vücudunu güçl¼kle yerinden doğrulttu, iki elini pantolonunun dikiş yerlerine koydu, derin soluklarla ciğerlerindeki havayı boşaltıp, kulakları tırmalayan keskin bir sesle bağırdı: "They've landet." Walter olaęanüst¼ birşeylerin olduğunu, avuşun kendisinden tepki göstermesini beklediğini hemen hissetti, yine de ona bakmaya cesaret edemedi, sıkıntıyla elindeki kağıda birşeyler karaladı..

Pierce'in kendisini aptal yerine koyacağını bile bile "Ajax" dedi sonunda. "They've landet' diye avuş bir kez daha bağırdı, "you bloody fool, they've landet". Walter'in omzuna okkalı bir yumruk indirdi, sabırsız heyecanına rağmen yine de dostça bir tavırdı bu. Walter'i oturduğu sandalyeden kaldırarak, kötü basımlı bir haritanın ön¼ne sür¼kledi. Harita Kralın fotoğrafıyla, ordudan gelen bir duyurunun arasındaki panoya asılmıştı. Pierce, "Here" diye kükredi. Walterde aynen onun gibi, "Burada!" diye tekrarladı. Bunu söylemek bayağı hoşuna gitmişti, hiç değilse bir kez olsun Pierre'in dediğini anlamıştı. avuşun haritanın üzerinde dolaştırıp sonunda Norveç üzerinde karar kılan, etli işaret parmağını şaşkın şaşkın izledi.

Walter yüksek sesle, "Norway" diye okurken bir yandan da d¼řünüyordu; Ne olmuştu acaba bu ¼lkede, sonra Norveç sözc¼ęündeki son hece acaba gerçekten İngilizce'de "ey" diye mi okunuyordu.

Pierce "Normandy, you damn'd fool"* diyerek öfkeyle Walter'i düzeltti. İşaret parmağını önce doğuda Finlandiya'dan, güneyde Sicilya'ya kadar getirdi, Walte/in h¼l¼ sessiz kaldığını gör¼nce de, bu sefer dövmele elini Avrupa haritası üzerinde tıklatmaya koyuldu. Sonunda sesinin güc¼ne güvenen bir adamın en son aklına gelebilecek bir şeyi yaparak, mürekkepli kalemi eline aldı, beceriksizce "Normandy" sözc¼ę¼n¼ karalamaya çalıştı.

Bir yandan da merakla Walter'i gözleriyle kolluyordu, ürkek bir çocuk gibi elini ve uzattı. Walter tek kelime söylemeden, çavuşun işaret parmağını hafifçe yakaladı ve Normandiya sahilinin üzerine koydu. Müttefik kuvvetlerin bu sahillere çıkartma yaptıklarını ise ancak kahvaltıda Görnitz'li radyo satıcısından öğrenebildi. Pierce erlerin her sabahki tam donanımlı alışılmış arazi yürüyüşü yerine Walter'ı, günlük görevini yapmak üzere ofisine çağırdı, çavuşun yüz ifadesi gerçi her zamanki gibiydi, ama Walter yine de onun kendisi için olumlu şeyler düşündüğünü vehmetti.

* Normandiya, seni aptal.

Akşam yemeğinde nane soslu kuzu kızartması ile az pişmiş taze fasulye ve Fransa'nın mucize yemeklerinden Yorkshire usulü puding servis edildi, müttefiklerin Sicilya çıkartmasından beri ilk kez görülen bir ziyafetti bu. Bir baştan bir başa küçük, Union Jacks armalarıyla donatılmış mahfilde, yemeğe başlamadan önce hep bir ağızdan "God save the king" ve "Rule Britannia", sıcak vanilya soslu meyve salatası servis edilirken de, "Keep the Homefires Burning" şarkıları söylendi. Askerlerin coşkusu, "It's a Long Way to Tipperary" şarkısıyla doruğa ulaştı. Su bardaklarına konulan konyaktan içilen ilk yudumdan sonra ise, mahzun, üzgün gözlerden yaşlar boşandı. Çavuş Pierce havasına girmişti. Coşkulu askerlerin, şarkı söylemeye ara verildiğinde, -zafer haberini ilk ondan duydukları için- birbiri ardına kendisine yağdırdığı iltifatlar ve övgülü sözler gururunu okşuyor, zevkten koltukları kabarıyordu. Ama çavuş Pierce dürüst olduğu gibi, kafası da iyi işleyen bir adamdı... Başkalarının zaferini sadece kendisine maledilemeyeceğini de unutmuyordu. Böylece, herkesi mutlu eden günün haberinin kısa özetini vermeden önce, sofradakilerden "bloody Normandy"nin yerinin nerede olduğunu bilen Walter'i alkışlamalarını istedi. Walter'in içki kadehinin boş kalmamasına da özellikle kendisi dikkat etti.

Walter'in kadehi boşaldıkça bir konyak, bir viski ile dolduruyor, ağzı var dili yok bu Avrupalı'nın sonunda "Cheers" dediğini, hele bunu, çavuşun tipik özelliklerinden biri olan güzelim Cocney aksanı ile söylediğini duyunca, büsbütün keyifleniyordu.

Konyak, Walter'in günlerdir isyan halinde olan midesine iyi gelmişti; viski ise, -gerçi her yudumdan sonra, zaten pek anlamadığı sohbeti takip etmesini biraz daha zorlaştırıyordu ama-, soğuk, tatsız yağlı kuzu etini ağzında geveleyip dağıtması için ideal bir içkiydi. Kafasının sersemlediğini hissediyorsa da, kulaklarındaki hoş uğultular ona bir şekilde mutlu öğrencilik yıllarını anımsatıyordu. Bu yüzden bir süre bu uğultuyu hayra yordu, sonrasında üşümeye başladığını farketti. Üşüme hissi önce onu pek rahatsız etmedi, sonuçta alkol, tütün ve terle iyice dumanlaşan kafası biraz hafiflemişti, şakaklarının şiddetli zonklamalarına da en azından şimdilik dayanabiliyordu.

Ancak çok geçmeden, gözlerinin önünde önce bütün eşyalar sonra insanlar dalgalanmaya başladı. Çavuş Pierce gözlerinin önünde aniden kocamanlaştı. Yüzü, Walter'in son olarak "Ussukuma" gemisinin güverte balosunda gördüğü utanılası kırmızılıktaki balonlardan birine benzedi. Şimdi de müttefik kuvvetlerini görüyordu... Normandiya çıkartmasında bu ucuz balonları kullanmaları, Walter'e çocukça geldi. Üstelik son derece ihtiyatsız bir davranıştı, çünkü balonlar peşpeşe patlayarak havada gamalı haç biçiminde daireler çiziyordu, ardından pervasızca ve yüksek sesle "Gaudeamus igutur" şarkısını söylenmeye başlayınca Walter büsbütün öfkelendi.

Şarkı bitip de, kafasındaki anılar bir ara durulunca, Walter etrafına bakındı; anlaşılan orada bulunanların içinde bir tek kendisi alkole dayanıksızdı. Canı sıkıldı. Bedeninden terler boşandı, kendini güçbela toparlayıp, dişlerini birbirine kenetledi, sırtını sandalyenin arkalığına dayayarak, olabildiğince dik durmaya gayret etti. Dişlerinin arasına sıkıştırdığı soğuk yağlı kuzu etinin ağzında ılık kan haline geldiğini hissettiğinde yerinden doğrulmak istediye de, sığınmacı olduğunu hatırladı; gereksiz yere dikkatleri üzerinde toplama endişesiyle vazgeçti. Sonunda yerinden hafifçe kıınıldamadı, tırnaklarını sıkı sıkı masanın kenarlarına geçirdi.

Kulağını tırmalayan yeni gürültüler onu öncekinden de çok rahatsız etti, neredeyse sinirlerini dumura uğratacak denli şiddetliydi. Walter Owuor'un güldüğünü sonra da babasının kendisine seslendiğini duydu. Ancak korkulu

iniltilere dönüştüğünde sesleri ayırd edebildi. Babasının Normandiya'da güvende olduğunu bilmek Walter'i rahatlattı, fakat kız kardeşinin adını anımsıyamaymca biraz canı sıkıldı. Kızkardeşini, kendisini çağırırsa bile hiçbir şekilde incitmemeliydi.

Bütün bu ayrıntıları hatırlamak Walter'i iyice yordu, hele babasıyla kızkardeşini Sohrau'da bir başlarına bırakıp terk ettiği için yıllar sonra, onunla hesaplaşmak zorunda kalması da bütün vücudunu ter içinde içinde bıraktı. Şimdi tam zamanıydı, Regina'yla karısı Jettel'i kanatları altına alarak onları cehennemden çekip kurtardığı için yaşlı Rubens'e teşekkür etmeliydi. Bundan daha uygun bir fırsat olamazdı. Ürpermesi geçmişti. Yerinden doğrularak hayatlarını kurtaran Rubens'e doğru yürüyordu ki, yere yığıldı, sonrasını hatırlamıyordu. Walter üç gün sonra kendine geldi. Sadece birkaç dakikalığına uyandığında, askeri barakada değilde, Nakuru'daki Ordu Hastanesinde olduğunu fark etti. Hastaların, oynak kalçalarına gıptayla bakarak hayran kaldıkları, kısaca Prue diye çağırdıkları, onbaşı Prudence Dickinson, Walter uyandığında tesadüfen yanındaydı. Ancak kadın, ateşli sayıklamaları sırasında Almanca konuşarak, yurtsever duygularını, rencide eden bir adamla konuşmaya kendini adamaya niyetli değildi. Almanca konuşulduğunu duymaktansa düşmanla karşılaşmayı tercih ederdi. Pure yine de hastanın alnındaki terleri sildi, aynı dalgın hareketlerle yastığını ve zeytin yeşili hasta gömleğini düzeltti, dereceyi Walter'in dişlerinin arasına yerleştirdi. Sonra da "Bu kadar zahmete değer mi acaba" diye kendi kendine söylendi. İlk kez, bir cümleyi tamamlayarak söylemişti. Hoşlanmadığı hastaların yanında yapmadığı bir şeydi bu. Espri anlayışına ve keskin zekasına pek uymasa da, kendiyle dalga geçmeyi seviyordu. Şu sefil sömürgeci nefret ettiği işine dayanabilmesi için tek yapabileceği. Walter yeniden daldı, böylece kendisini neyin hasta ettiğini öğrenmek için yegane fırsatı kaçırmış oldu. Ne içtiği konyak ya da viski ne de yediği kuzu etiydi onu bu hale sokan. Sıtmaya yakalanmıştı.

Walter, hayatını Çavuş Pierce'in olayı kavrayıp, çabuk hareket ederek, duruma el koymasına borçluydu Pierce bir asker olarak alkol konusunda epey deneyimli olduğu gibi, çocukluğunda da Londra'nın Slum'larında çok insanın alkol hezeyanlarına tanık olmuştu. Bu yüzden tantanayla zaferi kutladıkları gece, Walter'in durumuna doğru teşhisi koymuştu. Pierce bu

Avrupalı acemi çaylağın subay mahfilinde külçe gibi yere düşüp bayıldığını gördüğünde, Walter'i soğuk suyla dolu bir tekneye daldırıp çıkarmak isteyen arkadaşlarına kulak asmamış, hemen hastaneye sevkettirmişti.. Bu başarısının haberi Nairobi'ye kadar duyulmuştu, tam da Normandiya'ya çıkartma yapıldığı bir günde, Pearce'in, kafası ayık bir sürücüyü bulması, becerikli bir askerin organizasyon yeteneğinin kanıtı olarak alkışlanmıştı.

Aslında şu sıralar Walter'den önce kendisiyle ilgilenmesi için yeterli bir nedeni vardı, çünkü başçavuşluğa terfi edeceğine dair ilk söylentiler kulağına çalınmıştı.. Buna rağmen bir gün bile Walter'i yalnız bırakmadı. Onun gibi bir adam için pek alışıldık bir şey değildi, bu yüzden bazen kendisinin bile anlam veremediği bu ilgiden kimseye söz etmemeyi özen gösterdi. Pierce emrindeki adamlarından sadece biriyle ilgilenmeyi, ayrıcalık olarak görüyor bu da onu rahatsız ediyordu. İlk kez birinin özel yaşamının içine girme nedenini, Normandiya'da olup bitenlerden birlikte haberdar olduğu kişinin bu "funny Refugee" olmasına yoruyordu. Sığınmacılardan söz açıldığında sıkça "funny" benzetmesini yineleyip, "bloody" sözcüğünü ender kullandığı için, arkadaşları zaman zaman kendisine takılırdı. Ancak Pierce, dilin incelikleriyle uğraşacak biri değildi, bu yüzden düzeltme yapmaya gerek görmüyordu. Bir hafta sonra Walter'i hastanede ziyaret ettiğinde, onu yatağında, dudakları morarmış, cildi irin gibi sapsarı, donuk bir yüzle görünce dehşete kapıldı. Walter'in, sevinerek, güzelim Cockney aksanı ile "Cheers" diyerek karşılaması ise, Pierce'i büsbütün duygulandırdı. Bu çok anlamlı merhabalaşmanın ardından iki erkek sadece birbirlerine sessizce bakmakla yetindiler. Suskunlukları uzayınca, Pierce "Normandy" dedi, Walter gülerek karşılık verdi, Pierce bunun üzerine ellerini çırttı, yaptığı hareket hiç de komik görünmedi.. İkinci haftanın başında Pierce, Görlitz'li radyo satıcısı Kurt Katschinsky'le birlikte ziyarete geldi ve hayatında ilk kez, insanların birbirleriyle anlaşmasının ne denli önemli olduğunu gördü. Haki pantolonu dizlerinde, iyi besili, konuşma özürlü, neredeyse kendi ana dilini unutmuş görünen, Katschinsky adındaki bu adam, gökten zembille gönderilmiş Tanrının bir elçisiydi sanki; Rahatsızlığının sıtma olduğunu anlatınca, Walter kendi kendini boş yere suçladığınıranlayarak, rahatladı, o ana kadar alkolle zehirlendiğini sanmış, budala gibi davrandığını düşünerek sürekli kendini suçlayıp durmuştu. Katschinsky, ayrıca çavuşa, Walter'in, birkaç mil

uzaklıktaki bir okulda oniki yaşında bir kızı olduğunu söyledi. Ağır vakalarda hastanın karısını ziyarete getirmek Pierce'in sorumluluğu olduğu halde, Jettel'in adresini bilmediği için bu görevini yerine getirememişti. Birkaç gün sonra Pierce yanında Regina ile hastanede görüldü. Walter kızının, parmaklarının ucuna basarak usulca hasta odasına girdiğini görünce, hastalığının yeniden nüksedip ateşinin yükseldiğini sandı.. Bu güzel hayalin kaybolmaması için aceleyle gözlerini kapadı. Hastalığının ilk günlerinde hep babasıyla karısını yatağının başucunda oturlurlarken görmüş, konuşmaya yeltenince de hayaller kayboluvermişlerdi; aynı hataya şimdi bir kez daha düşmek istemiyordu.

Walter, şimdi daha iyi anlıyordu, kızı, sığınmacıların başına gelenleri henüz kavrayamayacak kadar gençti. Görüşmemeleri ikisi için de daha hayırlıydı, en azından sık sık ayrılmak zorunda kalmazlardı. Nasılsa bir gün Regina ona teşekkür edecekti.. Walter bütün bunları kafasından hayal ederken, Regina'nın hala babasını anlamamakta inat ettiğini sezincedi, kendini savunmak istercesine elleriyle yüzünü kapadı. Hala halusinasyon içindeydi.. "Baba, baba, beni tanımadın mı?" diyen kızının sesiyle kendine gelir gibi oldu. Sesi öyle uzaklardan geliyordu ki, Walter Leobschütz mü yoksa Sohrau'dan mı kendisine seslendiğini ayırtedemedi. Kızını güvence altına almalı, vakit geçmeden harekete geçmeliydi. Bunu hissediyordu. Regina diğer Alman çocuklarından farklıydı, vatanında kalıp sokaklarda başıboş dolaşması tehlikeliydi. Kızının bu tehlikeyi görüp anlamak istememesi, Walter'i öfkeliendirdi, hiddeti ona güç verdi. Kendisini zorlayarak, kızının yüzüne bir tokat vurmali ve onu kurtarmalıydı.. Yattığı yerden zorlukla doğruldu, kollarını arkasına dolamayı başardı. Bedenini aniden bir sıcaklık sardı, kulağının ta dibinde Regina'nın sesi çınladı, ses öyle yakındı ki, neredeyse titreşimleri duyuyordu.

"Baba, sonunda kendine geldin. Bir daha uyanamayacaksın sandım." Gerçekle yüzleşmek Walter'i şaşırttı, ama kendine gelene kadar konuşmaya cesaret edemedi.. Çavuş Pierce'in yatağının başucunda durduğunu bile farketmedi. "Yaralandın mı?" diye sordu Regina.

"Aman Tanrım, doğru dürüst Almanca konuşamadığımı unutmuşum!" Regina ısrarla sordu: "Yaralandın mı?"

"Hayır, baban sadece sıtmaya yakalanmış olan budala bir asker."

Regina mağrur bir ifadeyle ısrar etti. "Ama o bir asker." Pierce, "Cheers!" dedi.

"Three cheers for my daddy" diye Regina yükses sesle bağırırken, kollarını da başının üzerine kaldırdı, sonra da, tuhaf bir İngilizce konuşan, bu komik askerin sağ kolunu yukarı kaldırarak, kendisiyle birlikte koro halinde, "Hipp, Hipp, Hooray" diye sevinçle bağırmasını keyifle izledi. Epey sonra Walter kızına dönerek, "Pierce'e sor bakalım, şu cadaloz hemşire neden benden hoşlanmadı, öğrensin."

Çavuş Pierce babasının söylediklerini aktaran Regina'yı büyük bir dikkatle dinledikten sonra, Onbaşı Prudence Dickinson'u çağırttı. Önce kadına nazik bir şekilde birkaç soru sordu, daha sonra öfkeyle yerinde diklenerek, kollarını kalçalarına vura vura, Regina'nın şaşkın bakışları arasında Hemşire Prue'ya "a nasty bitch" (seni pis fahişe) diye bağırды. Kadın yüzü alı alı moru mor tek kelime söylemeden salonu terketti.

Pierce "Babana, kadının koca bir eşek olduğunu söyle" dedi Regina'ya ardından, "Babanın, sayıklarken Almanca konuşmasına öfkelenmiş. Ama bence bunu babana iyleştikten sonra söylersen daha iyi olur." diye ekledi. Regina alçak bir sesle, "Babam bir şey daha öğrenmek istiyor," dedi. "Söyle bakalım neymiş."

"Artık asker olamayacak mı diye soruyor."

"Nedenmiş o?"

"Hasta olduğu için."

Pierce ağzında ve gırtlığında bir hareketlilik hissetti, hafifçe öksürdü. Yakışık almadığını bildiği hâlde, gülümsemeden edemedi. Nasıl olduysa, küçük kız pek hoşuna gitmişti.. Saçları kızıl değildi ve yüzünde de çiller yoktu ama, yine de kızkardeşlerinden birini çok andırıyordu, hangisine benzediğini çıkaramadı. Belki beşine de benziyordu. Kızları görmeyeli epey

olmuştı. Her neyse, zenginlerin o kahrolası kibar Oxford aksanı ile konuşan çocuk epey cesurdu.. Pierce kızın en çok da cesaretini beğenmişti.

Pierce "Babana söyle, ordunun ona hâlâ gereksinimi var, dedi.

Regina babasının kulağına eğilerek, "işini kaybetmeyeceksin korkma," diye fısıldadı. Çavuş babasının ağladığını görmesin diye de, hemen ona sarılarak gözlerinden öptü.

XIII. BÖLÜM

Hove Court Oteli... Kurşuni demirden yapılmış ana kapının iki yanındaki, kabuklaşmış palmiye ağaçları, geniş bahçesinde diri, yeşil ve parlak san meyveleri ile limon ağaçları, dutlukları, dev kaktüsleri, alabildiğine boy veren gülleri; otları kısa biçilmiş çimenlerin çevresine dizili alçak damlı beyaz evlerin önündeki koyu mor begonvilleri ile, hemen hemen Nairobi kentiyle aynı yaşıyordu.. Gözün alabildiğine uzanan bir alanda kurulu bu otel tesisleri, geleceği gören Sussex'li bir mimar tarafından 1905 yılında inşa edildiği zaman, aileleri yanlarına gelip de kendi evlerine taşmana kadar, buraya yeni göç eden hükümet görevlilerinin ilk karargâhı olmuştu.

Mr. Malan oteli satın alana kadar, burası fazlaca İngiliz kokan devlet içinde devlet gibiydi. Malan otel için yeni tabelalar yaptırırken, epey düşünüp taşınmış sonra da otelin adını kaldırmıştı. Bununla da kalmamış, Hove Court'u, sınıf ayrımı yapan, etiket düşkününü insanların doğru adresi olmaktan da çıkarmıştı. İşinibilir, tecrübeli Bombaylı tüccar, yeni başlayan bir dönemin isteklerinin ne olabileceğini bir bakışta keşfetmişti. Artık buraya gelecek müşteriler artık eski vatanlarının özlemiyle hayal kuran hükümet görevlileri ile büyük serüvenlerine başlamadan önce, kaldıkları otelde şıklık ve konfor arayan safari konukları değil, Avrupalı sığınmacılardı. İçgüdüsel bir kurnazlıkla, yaşamın en zor dönemlerinde servet edinen Malan, sığınmacılarla iyi ticaret yapılacağını sezmişti. Bu insanlar yaşamlarını yeniden kurmak zorundaydılar, çalışkan ve becerikliydiler, Kenya'da yeni bir başlangıç yapmak isteyen kendi memleketlileri gibi, kanaatkar ve tutumluydular.

Elem ve acıya aşırı duyarlı sığınmacılara eski İngiliz evlerinin geleneksel donanımını sunmaya gerek yoktu, düşük fiyatlarla pekâlâ daha iyi hizmet götürülebilirdi. 1930'larm ortalarına doğru, Avrupa'dan ilk göçmenler geldiğinde, Malan, otelin geniş odalarını değiştirerek, küçük daireler haline getirdi. Toplantı salonları ile küçük mutfakları ve banyoları

da yıktırıp yerine, perdelerin arkasında birer küçük lavabosu olan tek kişilik odalar yaptırdı, genel kullanıma açık tuvaletler koydurdu. Geniş bahçenin arka tarafındaki boş arazide de, sadece siyahı personelin barındığı, beyaz ondüle teneke damlı pis görünümlü küçük kulübelere dokunmadı, onları olduğu gibi bıraktı. Yöresel gelenekleri dikkate alan bu uygulama pek beğenildi ve son derecede mantıklı bulundu.

Malan'ın kiracıları, gerçi beyaz insanlarda görmeye alışık olunmayan bir yoksulluk ve sadelik içinde, neredeyse Bombay'daki akrabaları gibi ilkel koşullarda, üst üste bir yaşam sürüyorlardı, ama Malan'ın kurnazca hilesi sayesinde, bunu hissetmiyorlardı bile. Kendilerini şehrin dışında yaşayan zengin İngiliz ailelerinin yaşam düzeyinde, yeni vatanlarına uyuma hazır insanlar olduklarını hayal ediyorlardı.

Sabırsız ve heyecanlı bekleyişin ardından, oldukça yüksek olan bir aylık ödemeyi yaparak Hove Court'a gelenler uzun süre için buraya yerleşiyordu. Hatta bazı ailelerin yıllarca burada yaşadıkları bile oluyordu. Mr. Malan Avrupa coğrafyasını pek az biliyordu, üstelik serveti olan insanlar gibi kimi önyargıları da yoktu. Otel kiracılarının seçiminde tek bir ölçütü vardı. Almanya'dan gelen sığınmacıları yeğliyordu o kadar. Çünkü onlar, örneğin kendine pek bir güvenen Avusturyalılardan daha sessiz, sakin insanlardı. Polonyalılarından daha temizdiler, her şeyden önce de ödemelerini zamanında yapıyorlardı, Malan'ın değişik bir aksanla konuşmasını duyduklarında, kendini beğenmiş yerli beyazlar gibi yüzlerini ekşitmiyorlardı; tabii bu arada, dil zorlukları olduğu için, Malan'ın nefret ettiği ters sözcükleri de kullanmıyorlardı.

Kendisi zaten İngilizlerden öteden beri nefret ediyordu, savaş çıktıktan sonra bile hiçbir şekilde haklarında kötü düşünmediği Almanlar'ın, değişiklerden korktuklarını da fark etmişti, bu yüzden, kendi aralarında yaşamayı seviyorlardı. Çoğu insan da aynı şeyi yapmıyor muydu? Bunlar Malan'ın işine gelmişti. Hove Court'da alelacele yapacağı bir değişiklik ve birkaç basit yenilik onu olsa olsa sadece parasal açıdan biraz zorlardı. Buna karşılık bankadaki hesabı ile itibarı her yıl biraz daha arttı, (Hintli iş adamlarının küçük çevresi dışında), üstelik sahip olduğu, her gün biraz daha gelişen, büyüyen bu otelin, kentin diğer kalburüstü otellerinden farklı

değerlendirilebileceği olasılığı da onu katiyen rahatsız etmemişti. Malan, birtakım sıkıntıları, şikâyetleri olan insanlara, özgür bir ülkede yaşadıklarını, istedikleri her an otelden ayrılıp başka yere gidebileceklerini söyleyerek, onları rahatlatmak amacıyla haftada üç kez otele geliyordu. Hove Court'taki hiyerarşik düzenle ilgilenmiyordu. Penceresinin önünde dalbudak sarmış bir okalıptüs ağacı ile kan kırmızısı, vanilya sarısı ve pembe karanfillerle donanmış minik bir bahçesi olan otelin en güzel dairesinde, yaşlı Mrs. Clavy ile, Kaplan adlı kahverengi, kocamış boksör köpeği kalıyorlardı. Köpeğin Almanlar'ın sert ve kaba seslerine karşı şiddetli bir alerjisi vardı. Bayan Clavy ise sevimli biriydi.

Nişanlısı, Birinci Dünya Savaşı'ndan çok önce Nairobi'ye gelmiş, altı hafta sonra da sıtmadan ölmüştü. Hoşgörülüydü, çocukları anadillerine göre değerlendirmiyor, ayırım yapmaksızın hepsine güler yüz gösteriyordu. Bir zamanlar Londra'daki Savoy Otelinde garsonluk yapan Lydia Taylor, oteldeki ikinci İngiliz'di. İngilizcenin dışında başka bir dili konuşan insanlarla bir arada yaşamayı umursamayan hâli, böyle bir durumu görmeye alışık olmayan sığınmacılara tuhaf geliyordu. Kadının üçüncü kocası kaptandı, üç çocuktan sadece biri kendisinin olduğu için, kaptan, çocuklarla karısına Hove Court'ta tuttukları iki odanın aylık kirasından başka bir para vermeye yanaşmıyordu. Lydia Taylor'un, Manchester'li bir tekstil tüccarıyla olan kısa süreli ikinci evliliğinden kalma derin dekolteli pahalı ipekli elbisesi, üç uşağı ve güneş batınımdan sonra, şarkı söyleyerek çocuk arabasını bahçede süren kocamış yaşlı Aja'sı, Houve Court'da dedikosu yapılan günlük konulardı. Herkes Mrs Taylor'ın terasını kıskanırdı. Bebeğini orada emzirir, karanlık bastığında da gür sesli genç üniformalı dostlarını burada ağırlardı. Kocasını Burma'ya tayin edilip biraz olsun soluk aldıktan sonra bu dostları ona toplum içindeki itibarını yeniden kazandırmışlardı.

Soğancık çiçeklerini yetiştirdikleri saksılarını koyacak büyüklükteki minik çıkmalı pencereleri olan, bahçenin, herkesçe gıpta edilen gölgeli tarafına yerleşmiş olan ilk göçmenlerin durumu da fena değildi. Kendilerinden sonra gelen sığınmacılar bu yüzden onları müthiş kıskanıyorlardı. Göçmenlerin arasında kaderin lütfuna mazhar olmuş seçkin bir grup da vardı. Stuttgart'dan gelen Schlachter ailesi bunlardan biriydi.

SchlachterTerin geçimini nasıl sağladığı bilinmiyordu, ravyoli ile yufkayı açarak kendi elleriyle yaptıkları makarnanın tarifini sır gibi saklarlardı. Sevimsiz marangoz Keller'le karısı, Erfurt'ta bir odun fabrikasının menajerliğine kadar yükselen oğlu, kayınvalidesi ve üç çocuğuyla Krakau'dan gelen Leo Slapakda bu talihli göçmenler arasındaydı.. Slapak gerçi ikinci el eşyaların satıldığı dükkânından iyi para kazanıyordu ama, daha konforlu bir odaya geçerek, yüksek kira ödemek istemiyordu. Hove Court'da en uzun süre kalan konukun Elsa Conrad olduğu söyleniyordu. Gerçi bu pek doğru değildi ama, MalanTa arasındaki rahat diyalog nasılsa onun gözündeki saygınlığını artırmıştı. Elsa Conrad savaş çıktıktan sonra otele yerleştiği halde, iki tane büyük odası ve Bayan Taylor'unki kadar geniş bir terası vardı. Aslında Hove Court'un en eski kiracılarından biri seksen yaşındaki Profesör Siegfried Gottschalk'tı; küçük ahşap barakalarda kalan otelin şanssız konukları her şeye rağmen onu sempatik buluyorlardı. Gottschalk Birinci Dünya Savaşı'nda İmparator'a sağ kolunu feda etmiş biriydi, kolunu şimdi hiç hareket ettiremiyordu, ancak böylesine bir kadersizlik onu yıldırmamış, doğduğu kentte profesör olarak hizmet vermeyi sürdürmüştü. 1933 yılının bir ilkbahar günü Frankfurt Üniversitesi'nin gözüdünmüş öğrencileri onu caddelerde sürüklemişlerdi. Profesörün tatlı esintili ilkbahar gününün yüreğinde açtığı derin yaralar o belleğine kazınmıştı. Oysa, öğrenciler, hayatlarına yön veren olağanüstü bir rehber hoca olarak gördükleri Profesörü, kaderin dönüm noktası olan o meşum güne kadar, sonsuz bir sevgiyle hayallerinin sıcacık dünyasında elüstünde tutmuşlardı.

Gottschalk Hove Court'ta genel eğilimin aksine geçmişteki güzel günlerinden ender söz ederdi. Her sabah saat yedide yatağından kalkar, uşakların kaldıkları barakaların arkasındaki tepeye kadar yürürdü. Gottschalk bu hizmetkarlara "Adlati" derdi. Yürüyüşlerinde kafasında, Almanya'dan göç etmeden önce satın aldığı sahra şapkası, sırtında, Frankfurt'tan gelirken beraberinde getirdiği koyu renk kostümüyle, boynunda gri kravatı olurdu. Öğlen saatlerinin kavurucu sıcağında, hatta yöre adetlerinden olan yemek sonrası dinlenme saatlerinde bile, daha hafif giysilere rağbet etmez, aynı kıyafetleri giyerdi.

Hove Court'un kimi konukları, ülkelerinde akademik yaşamla pek ilgileri olmadığı için, hali tavrıyla, kafası dağınık ve oldukça garip biri olarak gördükleri Gottschalk'a "bizim profesör" diyorlardı. Bizim Profesör Lilly Hahn'ın babasıydı. Profesör, kızının, Gilgil'deki çiftliğe yerleşmesi için ısrarlı yalvarmalarını, "ben çevremde insan görmek istiyorum, hayvan sürücülerini değil" diyerek her defasında geri çevirmişti.

Profesör yalnız kaldığında hep düşünür, yaşam üzerine felsefe yapardı: apokaliptik süvarilerin (veba, savaş, açlık, ölüm sembolleri) bu anlamsız yarışma neden özellikle de kendisi tanık olmuştu ve neden hâlâ yaşamak zorunda kalıyordu? On yıldan beri sürekli bu soruyu kendi kendine sormuş, yanıtını bulmak için yüzlerce kitap karıştırmıştı. Her şeye karşın hayatından yine de şikâyetçi değildi. Ve bir gün kızından onu, hiç değilse birkaç günlüğüne heyecanlandıran bir mektup geldi. Kızı babasından, Gordon'ların yanında kalan Jettel'i ziyaret ederek, kızıyla birlikte Hove Court'a yerleşebilmeleri için Malan'ı ikna etmesini rica ediyordu.

Kızının kendisine yüklediği bu görev, gerçi Kilindini Limanı'na ayak bastığı günden bu yana karşılaştığı en çetrefilli meseleydi ama, yaşlı adam yine de sevindi; hiç değilse zamanının azıcık bir bölümünü bile olsa, Seneca, Descartes, Kant ve Leibniz'in dışındaki yeni insanlarla geçirecekti. Pazar sabahı tam saat sekizde, ceketinin yan cebinde küçük bir su şişesiyle Hove Court'un demir kapısından neşeyle fırladı. Şoföre nereye gideceğini İngilizce ya da Svahilice mi söylemesi gerektiğini kestiremediğinden, otobüse binmeye cesaret edemedi. Gordon'lara üç kilometrelik yolu yürüyerek gitti.

Konuksever çiftin, Königsberg'den olduklarını öğrenince sevindi. Amcasının yanında tatilini geçirmek üzere gençliğinde sık sık Königsberg'e giderdi. Jettel'in solgun teni, koyu renk gözleri, çocuksu ifadesi ve çalışma odasında asılı duran çok sevdiği tabloyu anımsatan siyah lüleleri onu duygulandırdı. Üçüncü fincan kahvesini içtikten sonra, "Size sadece eşlik etme konusunda yardımcı olabilirim," dedi, "herhangi bir iltimas için söz veremem. İngilizce'yi bir türlü öğrenemedim çünkü." Çaresizliğinden utanmıştı. "Ah Bay Gottschalk, Lilly bana sizden o kadar çok söz etti ki. Ne olursa olsun benimle birlikte Malan'a gelmeniz bile yeter. Onu hiç

tanımıyorum çünkü. "Onun insanlardan hoşlanmadığını duydum," dedi Gottschalk. Jettel, "Önemli değil, eminim, siz bana şans getireceksiniz" dedi "Bir kadından epeydir böyle güzel bir söz işitmemiştim" diyen Gottschalk gülümsedi. "Hem de bu kadar güzel olan bir kadından. Yarın size, önce bizim Hove Court'u gezdiririm, belki ne yapabileceğimiz orada aklımıza gelir." İki gün sonra kızına mektupta şöyle yazıyordu: "Bu büyüleyici ülkede bundan daha iyi bir fikir olamazdı." Ancak, olaylar kendisiyle değil, rastlantıyla ve Elsa Conrad sayesinde gelişti.."

Elsa Conrad, "seni pis çomar" diye küfrederek, ibrikte kalan son suyu Bayan Clavy'in boksör köpeğinin su kabına boşalttığı sırada, Gottschalk, çevresinde sarı kelebeklerin uçuştığı duvar dibindeki Hibiskus çiçeklerini Jettel'e gösteriyordu. Jettel savaşın ilk günlerindeki canlı, cıvıl cıvıl kader arkadaşını, sırtında uzun çiçekli sabahlığı, başında kırmızı türbanından hemen tanıdı. Heyecanla, "Aman Tanrım!" diye ona seslendi. "Sen Norfolk'tan Elsa'sın. 1939 yılında orada gözaltına alınmıştık, hatırladın mı?"

Elsa hemen, "Hayatını bir barda çalışarak geçirmiş biri, gördüğü yüzleri unutur mu sanıyorsun?" dedi. Hadi içeri gel. Siz de Bay Gottschalk. Her şeyi dün gibi hatırlıyorum.. Kocan avukattı. Cici, ürkek bir çocuğun vardı. Bir çiftlikteydiniz. Nairobi'de ne işin var? Yoksa kocandan mı kaçtın?"

"Hayır, kocam orduda," dedi Jettel gururla, "Ben de," diye sözlerini sürdürdü, "ne yapacağımı bilmiyorum. Kalacak yerim yok. Regina'da yakında tatile çıkacak."

"Bu çaresiz, âciz sesi bir yerden tanıyorum. Hâlâ o çıtkırıldım, avukat eşi misin? Anlaşılan henüz büyümedin. Neyse, zararı yok. Elsa, elden geldiğince herkese hep yardım etmiştir. Özellikle de savaş kahramanlarına. Malan'a giderken yanında mutlak biri olmalı. Sakın gücenmeyin, Profesörcük ama, bu iş için doğru adam değilsiniz. Hemen yarın birlikte gideriz. Yine ağlamaya başlama. Şu zavallı Hintli, gözyaşlarına kanmaz."

Elsa Conrad, ertesi gün, Malan'ın bürosuna giderek, cesur bir askerin karısı olarak tanıttığı Jettel'in, düşük bir kira karşılığında kalacak yere

gereksinimi olduğunu söylediğinde, Malan, hiddet ve gazabını güçlükle bastırabildi. Çok sevdiği erkek kardeşi bile kendisinden böyle bir şey istemeye cesaret edememişti. Ama kadının didişken huyunu çok iyi bildiğinden, karşı gelmenin anlamsız olacağını farkındaydı.. Bu yüzden sesini çıkarmadan, ona bakmakla yetindi. Bakışlarında sanki bir uzlaşma seziliyordu. Üstelik Malan, öfkesinden kuduran güçlü kuvvetli bir boğa gibi kavgacı olan bu kadını, Normandiya çıkartmasından sonra, İngiliz karşıtı Hint gazetelerinde yayınlanan savaş gemilerine benzetiyordu ki, bu da onun bir bakıma hoşuna gidiyordu. Bayan Conrad, Malan'ın her zamanki kurnaz haliyle, sözünü kesip kendisini susturmasına fırsat vermiyordu. Güçlü sesi Malan'inkini bastırıyordu. Malan suspus kesilmişti, zaten kadın, anlamadığı bir dilde, peş peşe öyle gerekçeler ortaya sürüyordu ki, Malan, hiçbirine yanıt veremiyordu. Hepsinden öte Malan kalabalık ailesini de düşünmek zorundaydı dizginleyemediği bir öfkeyle her şeyi berbat etmemeliydi.

Kafasına sarmaladığı türbanının üzerine iliştirdiği gülünç karanfiliyle - bahçeye akseusar olarak konulan karanfillerden- bu iri yarı kadın, Malan'ın olağanüstü durumlar ve özel müşterileri için bazı odaları boş tuttuğunu biliyordu. Ayrıca Horse Schoe barının da işletmecisiydi. Bar, vanilyalı dondurması, bol körili yerel yemekleri ve samimi havası nedeniyle Nairobi'deki İngiliz askerlerinin buluşma yeri idi, mutfağında çalışan personelin hepsi Hintli ve Bay Malan'ın akrabalarıydı. Malan bütün bunları hesaba katmak zorundaydı. Böylece asker karısı olayı çabuk çözümlendi. Jettel'in gözlerinin, gençliğinde çok sevdiği inekleri hatırlatması Malan'ın yüreğini burkmuştu, ayrıca onun Almanyalı bir sığınmacı olduğunu öğrenince büsbütün rahatlamıştı. Odayı en azından bir sığınmacıya verecekti.. Sonunda Jettel boş odaya yerleşti, köpeğiyle uşağını da getirmesine izin verildi. Malan'ın karısının erkek kardeşlerinden en ufağı şimdilik Horse Shoe barının erkekler tuvaletinde hademelik yapacaktı, zaten sağ elinin iki parmağı olmadığı için, Hove Court'ta yerleşmesi zordu.

Jettel, genelde yeni gelenlerin başetmek zorunda kaldıkları birtakım küçük tatsızlıklarla karşılaşmadı. Çünkü Hove Court sakinleri, yeni kiracının Elsa Conrad'ın koruması altında olduğunu biliyorlardı. Tek yakındığı Nairobi'de alışık olmadığı boğucu, bunaltıcı sıcaklardı. Owuor'un küçük elektrikli bir ocak üzerinde yemeklerini pişirmek zorunda kalması,

"bizim çiftlikteki o muhteşem özgürlükten sonra" burada insanların adeta üst üste yaşaması da onu şaşırtan, canını sıkan olumsuz değişikliklerdi. Bunlar yetmiyormuş gibi, Elsa Conrad'ın durmaksızın "Sürgünden önce her kapıcı bir konttu, ama o günler artık geride kaldı. Kendine bir iş bulursan iyi edersin." şeklindeki uyarılarına dayanamıyordu.

Regina Hove Court'a ilk tatili için geldiğinde, Jettel yeni yaşamına, dertleşip, sıkıntılarını paylaştığı insanlara o kadar alışmıştı ki, kızına her gün, "Burada çiftliği unutacaksın, inan bana!" diye söz veriyordu..

Regina, "Çiftliği asla unutmayacağım," diye yanıtladı.

"Baban istese de mi?"

"Babam beni anlıyor. O da Almanya'sını unutmuyor."

"Burada canın hiç sıkılmayacak, her gün otobüsle kütüphaneye giderek istediğin kadar kitabı ödünç alabileceksin. Asker yakınlarına ücretsiz veriyorlar.. Bayan Conrad kütüphaneden kendisine, kitap getirebilirsen sevinecektir."

"Babam burada değilken, okuduklarımı kime anlatacağım ki?"

"Burada bir sürü çocuk var."

"Kitaplardan çocuklara mı söz edeceğim?"

Jettel sonunda patladı: "Öyleyse okuduklarını şu senin aptal perine anlattırın."

Regina dünyadan habersiz olan annesi için, parmaklarıyla çarpı işareti yaptı, annesi görmesin diye de ellerini arkasına gizledi. Bu işaret, annesinin perisinden haberi olmaması içindi. Tatilinin daha ilk gününde, sevgili perisini bir Guajava ağacına yerleştirmişti. Çevresine bayıltıcı hoş bir koku yayan, yeşil meyveli ağaca kendi de zorlanmadan çıkmıştı. Sık ve kuvvetli dalları ona güzel bir barınak olmuş, Ol'Joro Orok'ta evinde olduğu gibi günboyu hayal kurmuştu. Yeni çevresine alışmak onun için kolay

olmamıştı. Hele, dudakları cart kırmızı boyalı, sırtlarında Housecoats* dedikleri uzun giysileri ile öğleden sonraları geç saatlerde bahçede salınarak dolaşan, ağaçtan indiğinde de kendisiyle hemen sohbete giren kadınlar onu büsbütün ürkütüyordu. Jettel ve Regina'yla köpeğinin paylaştıkları, iki yatak, çamaşır leğeni, iki sandalye ile üzerinde elektrikli ocak olan küçük loş odanın karşısında Bayan Clavy kalıyordu. Regina, Rummler'i okşayarak, ona köpeği Kaplan'dan arta kalan yiyecekleri verdiği için ondan hoşlanıyordu. Kadın kendisiyle tek kelime konuşmuyor hep gülümsüyordu. Her gün bahçede karşılaştıklarında birbirlerini gülümseyerek selamlıyorlar, köpekleri için özel, ince çekilmiş etleri takas ediyorlardı. Her gün tekrarlanan bu olay, zamanla alışkanlık hâline geldi, bir süre sonra da Regina'nın hayallerini süslemeye başlayarak tatilinin güzel bir serüveni oldu. Bitmeyecek gibi gelen uzun tatil günlerinde, eskiden olduğu gibi yine hayal dünyasına daldı: Şimdi Rummler ve Kaplan birer at olmuşlardı Regina atlara biniyor ve Ol'Joro Orok'a dönüyordu. Ama bir gün, hemen yanında iki büyük odalı bir dairede kalan Diana Wilkins, Regina'nın sığınağı olan kalenin duvarlarını bir vuruşta yerle bir etti.

*Ev kıyafeti Ç.N

Sıcak ve kavurucu bir gündü, öğle yemeğinden sonra Regina ağacının üzerine çıktığında, Diana'yı bir dala tünemiş gördü. Sık yaprakların arasından cildi ayışığı gibi parlıyordu. Uzun sarı saçlı, mavi gözlü, işveli kadının sırtında, çıplak ayaklarına kadar uzanan beyaz şeffaf dantel bir elbise vardı. Dudakları hafif pembe boyanmıştı, başında beher dilimi rengârenk küçük taşlarla süslü altın bir taç ışıltıyordu.

Regina'nın kalbi birden hızlı hızlı çarpmaya başladı, şaşırmıştı, çoktan inancını yitirdiğini hâlde, nihayet bir periye hayat verebilmişti demek. Perisi kaçır korkusuyla, soluğunu tuttu. Diana, "Buraya bana gelmezsen ben sana gelirim," deyince, Regina'yı bu sefer gülme krizi tuttu, sarsıla sarsıla gülünce, utancından yüzü kıpkırmızı kesildi. Diana'nın sert aksanı komiğine gitmişti. Sığınmacıların konuştuğu İngilizce, Diana'nın aksanının yanında sinek vızıltısı gibi kalırdı.

Diana memnun bir ifadeyle, "Seni hiç gülerken görmemiştim," dedi.

"Nairobi'ye geldiğimden beri hiç gülmedim de ondan.."

"Üzüntü insanı çirkinleştirir. Şimdi yine gülebiliyorsun."

"Sen Prens misin?"

"Evet, ama buradaki insanlar buna inanmıyorlar."

"Ama ben inanıyorum," dedi Regina.

"Bolşevikler vatanımı benden çaldılar."

"Babamın vatanını da çaldılar."

"Ama Bolşevikler değil."

"Hayır, Naziler."

Diana Wilkins Letonya'dan geliyordu. 1930'lu yılların başında, henüz genç bir kızken ülkesini terketmişti. Biri ona Nairobi'de bir tiyatro açılacağını söylediği için, Almanya, Yunanistan ve Fas üzerinden Kenya'ya gelmiş ve yerleşmişti.

Hayatı sanat, mesleği dansetmekti, hâlâ, eski güzel günlerine döneceğini hayal ediyordu. Şimdiki İngiliz adını ve dulluk maaşını, genç bir subayla yaptığı kısa evliliğine borçluydu. Hove Court sakinleri, güzelliğinden çok onun bu iki özelliğini kıskanıyorlardı. Kocasını olan genç subayı, evliliklerinden kısa bir süre sonra, kıskanç bir rakibi tabancasıyla vurmuştu. Kaldığı daireyi Regina'ya ilk gezdirdiği gün, büyük bir gururla, duvardaki kurumuş kan lekelerini göstermişti. Gerçi bu lekeler öldürdüğü sivrisinelere aitti ama, viskiden çok romantizme susamış olan Diana'nın sarıldığı tek şey bu hayalleriydi. Genç Yüzbaşı Wilkins'in, hayatında, adından başka hiçbir iz bırakmamış olması onu kahrediyordu.

"Vurulduğu zaman yanında mıydın?" diye Regina sordu.

"Elbette. Ölmeden önce bana, "Göyaşların çiğ gibi" demişti.

"Böyle güzel bir söz bugüne kadar hiç duymamıştım"

"Biraz bekle. Bir gün sen de bunları yaşayacaksın. Bir erkek arkadaşın var mı? "

"Evet, bir asker, adı Martin."

"Burada Nairobi'de mi?"

"Hayır, Güney Afrika'da."

"Ve en büyük arzun onunla evlenmek, değil mi?"

Regina, "Bilmiyorum," dedi. Sesinde tereddüt ve kuşku seziliyordu. "Bunu henüz düşünmedim. Önce bir erkek kardeş istiyorum."

İlk kez düşüncelerini ve duygularını açıkladığını farkedince ürktü. Çiflikte Martin'den ayrıldıktan sonra, onun adını sadece günlüğünü yazarken anıyordu. Şimdiyse Martin'le birlikte, ölen bebekten de söz etmişti. Kafası karışmıştı. Yüreğindeki fırtına, nehirlerin kurak toprağın susuzluğunu dindirmesi gibi, sihirli bir değnek dokunmuşçasma bütün kederini silip süpürmüştü.

Regina sırlarını Diana'yla paylaşmasının ardından günler hızla akıp gitti. Her gün annesinin ağlamaklı ricalarını, Elsa Conrad'ın da, "kendisine yaşıt bir kız arkadaş bulmasını öğütleyen" sözlerini duymaktan bıkmıştı. Annesine; "Diana'dan hoşlanmıyor musun?" diye sordu bir gün.

"Hoşlanıyorum," dedi Jettel tereddütle, "ama biliyorsun, baban biraz gariptir."

"Neden?"

"Sonuçta o da bir erkek,"

"Bütün erkekler Diana'yı seviyor."

"Sorun da bu ya. Baban, önüne gelen erkekle yatan kadınlardan hoşlanmaz."

Regina, ertesi gün, "Diana bütün erkeklerle yatmadığını söyledi", dedi, "sadece onlarla kanepeye gidiyormuş."

"Babana bunu açıklarsın."

Diana'nın erkek diye sevdiği, bahçede gezinti yaparken kucağında taşıdığı minicik köpeği Rippi'yle, uşağı Chepoi'ydi. Regina'nın hayalinde, köpek Riga'lı bir prensti, bunu bir tek bilen kendisiydi. Chepoi, Nandi kabilesindendi, yüzünde çiçek yarası izi vardı, saçları gri, iri yarı bir adamdı. Narin yapılı elleri yumuşacıktı, ama gizil bir güç seziliyordu. Bir kurşunla hayatını kaybeden Bwana'si, onu, çılgın bir sığırın saldırısından kurtardıktan sonra, bir baba şefkatiyle Diana'nın tüm sorumluluğunu üstlenmişti, Diana ona Bwana'smin mirasıydı.

Diana'nın dairesi her gece ona hayran erkeklerle dolup taşardı. Son hayranı da gittikten sonra, Chepoi, personelin kaldığı konutların arkasındaki minik kulübesinden çıkarak, Diana'nın sigara dumanına boğulmuş, alkol kokan sığmağına usulca süzülürdü. Memsahib'in elinden şişeyi alarak onu yavaşça yatağına götürürdü. Hove Court'ta, Chepoi'nin Diana'yı yatağına yatırırken elbiselerini de kendisinin çıkardığına, hatta gergin sinirlerini şarkı söyleyerek yatıştırdığına dair söylentiler de dolaşıyordu.. Ancak Chepoi ağzı var dili yok biriydi. Güzel Memsahib'inin koruyucusu olmak ona yetiyordu Bu yüzden dilleri kadar kulakları da kötü olan bu insanlarla hiç konuşmazdı.

Tek konuştuğu kişi Regina'ydı. Jettel'in endişelerine, Owuor'un kıskançlıklarına aldırış etmiyor, pazara giderken kızı sık sık beraberinde götürüyordu; pazarda et alıyor, satıcılarla dişe diş yaptığı uzun pazarlıkların sonunda, gergin gecelerin ardından Memsahib'ini güçlendirecek olan yegâne yiyeceği pişirmek üzere kocaman lahanalarda karar kılıyordu. Nairobi'nin merkezindeki pazar, Regina için yepyeni bir dünyaydı. Yeşil papayaların yanında ışıldayan turuncu renkli mangolar, kırmızı, sarı ve yeşil muz hevenkleri, koyu yeşil dikenli kabuklarıyla ananaslar gözlerini

kamaştırıyordu. ieklerle, koyu kavrulmuş çekirdek kahve ve taze karıştırılmış baharatlardan yayılan mis gibi kokular, bayatlamış balıklar ve kanları damlayan etlerin pis kokusuyla karışıyordu. Regina kokulardan burnunun uyuştuğunu, kafasının sersemlediğini hissediyordu; güzellik, ilkellik ve sadelikle, iğrenliğin sarmaş dolaş olduğu bu farklı dünya, geride bıraktığı, günlere duyduğu acılı özlemini sonunda yok etmişlerdi.

Pazarda, sisal kenevirlerinden örülmüş, ebemkuşağı renklerinde, sepet yığınları olurdu, yerliler bunlara Kikapus diyorlardı. Zarif fildişi heykelcikler, perdahlanıp, üstü cilalanmış siyah ahşaptan, ellerinde uzun mızraklarıyla savaşçılar, üzerlerinde, esrarengiz, sihirli insanlar ve hayvan figürlü desenleriyle, incilerle işlenmiş top top kumaşlar, deri kemerler göz kamaştırıyordu.. Pullu yılan derileri, zebra ve leopar postları, doldurulmuş sarı gagalı kuşlar, manda boynuzları, Mombasa'dan getirilmış kocaman midye kabukları, fil tüylerinden yapılmış zarif bilezikler, renkli taşlarla bezeli dore zincirler, kara gzly Hintliler'in mahir elleriyle, acele paketlenip, alıcılara sunuluyordu.

Hava kurşun gibi ağırdı, pazarda satıcılar ve hayvan seslerinden oluşan konser, Thomson's şelalelerinin grlemesini bile bastırıyordu. Tavuklar gaklıyor, köpekler havlıyorlardı. Başlarında, rengi atmış hasır şapkaları, ellerinde beyaz eldivenleriyle, ipek inceliğinde şeffaf, solgun tenli yaşlı İngiliz kadınlar, tezgahların arasında dolanıyorlardı. İyi terbiye edilmiş köpekler gibi ellerinde kikapus'larıyla uşakları arkalarından geliyordu. Guayanalılar ateşli mizaçlarıyla, geveze maymunlar gibi konuşuyorlar, renk cümbüşü turbanlarıyla Hintliler'se, ağır adımlarla gezinerek, pr dikkat, malları gözleriyle inceliyorlardı.

Pazarda, sırtlarında gri pantolonları ve renkli gömlekleri, ayaklarında kentsoyluluklarınm simgesi hantal postallarıyla Kikuyular, eski ilkel savaşlara gidiyormuş görünümünde sessiz, sakin Somalililer dolaşıyorlardı.. Gözlerinin feri gitmiş, çoğu czzamm gazabına uğramış, irin kokan dilenciler sadaka dileniyorlar, yere tünemiş, ifdesiz, donuk yzly anneler, kucaklarında bebelerini emziriyorlardı.

Regina, Nairobi'ye ve Chepoi'ye bu pazarda aşık oldu. Chepoi'nin öncelikle iş arkadaşı, ve en güvendiği kişiydi artık. Çünkü Kikuyu dilini konuşuyordu ve, pazardaki satıcılarla ondan daha iyi pazarlık edebiliyordu. Chepoi, bir Nandi olduğu için, dili Svahili'ceye yatkındı. Cebinde arta kalan paradan Chepoi ona çoğu kez mango, ya da tadı nefis bir yanmış tahtaya benzeyen közlenmiş mısır alırdı. Bir pazar gezisinde de Chepoi, Memsahib'inden izin alarak, kendisine minicik renkli incilerle işlenmiş bir kemer vermişti. Tatilinin en güzel günüydü bu.

Chepoi, gözlerini açarak "Taşların her biri sihirlidir," dedi.

"Nereden biliyorsun bunu?"

"Biliyorum. İşte o kadar."

"Bir erkek kardeş istiyorum" dedi Regina.

"Baban var mı?"

"Var. Nakuru'da Askari."*

* Asker.

"Öyleyse önce onun Nairobi'ye gelmesini dile," dedi. Güldüğünde, ağzındaki sarı dişler parlıyor, kısık sesi sıcacık oluyordu.

Regina burnunu sıvazlayarak, "Kokun hoşuma gidiyor" dedi.

"Nasıl kokuyorum ki?"

"İyi kokuyorsun. Akıllı bir adam gibi."

"Sen de aptal değilsin," dedi Chepoi, "Gençsin ama hep böyle kalmayacaksın."

Regina sevinçle; "Kemerimdeki ilk taş işe yaradı," dedi. "Bugüne kadar bana kimse böyle bir şey söylememiştir."

"Hep söyledim, ama sen duymadın. Ben her zaman ağzımla konuşmam."

"Biliyorum. Sen gözlerinle konuşursun."

İnce, kırmızı toz bulutuyla kaplı kaktüslerin önünden yürüyerek Hove Court'a döndüler. Günün en sıcak saatiydi, ama insanlar henüz izbe kovuklarına çekilmemişlerdi. Yaşlı Bay Schlachter, buz parçacıklarını ağzında gevelerken bir yandan pencereden dışarıya bakıyordu. Kalbi zayıftı, çok su içmemesi gerekiyordu. Herkes bunu biliyordu ama yine de hepsi Schlachter'lerin buzdolabını kıskanıyordu.

Regina, koca göbekli, gözleri mahzun, bu yorgun adamın, küçük gümüşi bir kaptan buz küplerini alıp ağzına atmasını bir süre seyretti. Sonra düşündü, acaba bir küçük inci taneciğinden, kendisi için hasta bir kalp ve bol buz kürecikleri dilese miydi? Ama yaşlı Schlachter'in, önünden geçen Bayan Taylor'u görüp de, kendisine bakarak; "Ben de böyle atlayıp sıçrayabilmek isterdim" dediğini duyunca dileğinden vazgeçti. Üzerinde açık mavi bir bebe elbisesiyle, pembebeyaz bebek, Bayan Taylor'un ak memelerinden süt emiyordu. Regina haset ve kıskançlıkla baktı. Zihnini boşaltmak için bir süre, Bayan Friedhaendler'in siyah kıvrıkcık tüylü kürk mantosunu, sopayla vurarak temizlemesini seyretti. Kadıncağız, Kenya'ya göç ederken satın aldığı kürkünü bir kez olsun sırtına geçirmemişti. Bayan Clavy bahçesindeki kırmızı karafilleriyle konuşmaktaydı. Onlara, "size ancak gün batımından sonra su verebilirim" diyordu. Regina diliyle dudaklarını ıslatarak, tam ona gülmeye hazırlanıyordu ki, Owuor'u gördü. Rummler'le birlikte kurumuş bir limon ağacının altında oturmuştu. Köpek tembel tembel bir kulağını oynatıyordu. Regina ona seslenirken, bütün gün köpeğiyle ilgilenmediği için suçluluk duydu. İncili kemeri aklına geldi. Onu Owuor'a göstermeliydi ama, kıskançlığını körüklemekten korkuyordu. Chepoi'yle dostluğunu, Owuor'un ölesiye kıskandığını biliyordu çünkü. Owuor'un dudaklarını oynattığını, gözlerinin ışıldadığını farketti. Ona doğru koşarken, kulaklarında gür sesi çınladı. Çok sevdiği şarkıyı söylüyordu: "leh hab mein Herz in Heidelberg verloren" Nairobi'de seslerin yankı yapmadığını herhalde unutmuş olmalıydı. Regina, uzun bekleyişin özlemiyle bağırdı:

"Owuor, Owuor, babam geldi mi?"

"Evet, Bwana geldi" diye güldü Owuor, "Askari Bwana geldi", müjdeli haberi verirken, yüzünde mağrur bir ifade vardı.

Sihrin etkisini gösterdiği günkü gibi Regina'yı kollarına alıp havaya kaldırarak göğsüne bastırdı. Bir an onun yüzüne öylesine yakınlaştı ki, gözkapaklarına yapışan tuz taneciklerini gördü.

Alçak bir sesle, "Sen çok akıllısın Owuor," dedi, "çekirgelerin nasıl geleceğini hâlâ biliyor musun?"

Çimlerden uçarak koşmak istiyordu, ayakkabılarını çıkarıp attı, sabırsız bir telaşla kaldıkları daireye doğru koşmaya başladı. Kapıya öyle bir yüklenirdi ki, neredeyse menteşeleri fırlayacaktı.

Annesiyle babası dar bir yatakta birbirlerine sarılmış bir hâlde yan yana oturuyorlardı, gürültüyü duyduklarında ani bir hareketle ayrılınca, önlerindeki küçük sehpa sallandı. İkisinin de yüzü Bayan Clavy'nin taze karanfillerinin rengindeydi. Regina annesinin sesli ve hızlı soluklarını duydu, üstünde bluzuyla eteği yoktu. Annesi, iyi günlere döndüklerinde, bir bebek yapacağına dair kendisine verdiği sözü unutmamıştı demek. Acaba o iyi günler safariye mi çıkmışlardı?

Regina nasıl davranması gerektiğine karar veremedi. Annesiyle babası pazardaki tahta heykelcikler gibi hiçbir söylemeden öylece kaskatı duruyorlardı. Regina yüzünün kızardığını hissetti. Ağzını açıp konuşmakta zorlandı. "Baba" diyebilirdi sonunda. Ardından konuşmasını engelleyen sözcükler inci taneleri gibi peşpeşe dökülüverdiler, "yoksa seni işten mi attılar?" Walter Regina'yı çıplak dizlerinin üzerine doğru çekerek "Hayır," dedi, gözlerindeki ateş dinginleşti, gülümseyerek yineledi: "Hayır, Kral George benden çok memnun. Bunu sana söylememi özellikle benden rica etti." Kolalı haki gömleğinin koluna hafifçe dokunarak iki beyaz şeridi gösterdi.

Regina şaşkın şaşkın, "Demek onbaşı oldun" dedi. Yeni kemerinin küçük taşlarından birine eliyle dokundu, korkusunu yenmesi için buna

ihtiyacı vardı, gücünü toplayarak, sevgiyle babasının yüzünü yaladı. Kendisini her gördüğünde sevinçle üzerine atılan Rummler'de böyle yapardı... Walter, "Corporal is bloody good for a fucking refugee"* dedi. Regina kıkırdadı, "You are speaking English, Daddy". **

*Onbaşılık kahrolası sığınmacılar için iyi bir unvan.

**Baba, bakıyorum İngilizce konuşuyorsun.

Ağzından çıkan bu cümle, nefret ettiği, suçluluk duyduğu bir anısını depreştirdi. Eskiden hep, başkalarının babasına benzeyen, vatanını kaybetmemiş, İngilizce konuşabilen bir Daddy'nin özlemini çekmişti. Şimdi babası acaba bunu farketmiş miydi? Nasıl bir çocukluktu kendisinininki, düşününce utandı. "Sergeantmajor (Başçavuş) Pierce'e hatırladın mı?"

"Sergeant", diyerek babasını düzeltti Regina. Rahatlamıştı.

"Hayır Regina, şimdi artık Sergeantmajor. İngilizler de terfi ediyorlar. Bil bakalım, ona ne öğrettim!. Artık Lili Marlen'i Almanca söyleyebiliyor."

"Ben de isterdim," dedi Regina. Söylediğinin yalan olduğunu kendi de çok iyi biliyordu. Ama Diana her zaman, "Yalan, büyük sevginin tadı tuzudur" dememiş miydi!

XIV. BÖLÜM

1945'in 8 Mayıs'ında, radyodaki bütün haber yayınlarının, "Olağanüstü bir olay beklenmiyor" cümlesiyle başlamasının nedeni, Mombasa'dan Rudolf Gölü'ne kadar tüm ülkede havanın, mevsime göre çok kuru ve sıcak olmasıydı. Özellikle de büyük yağmurlardan sonraki ilk ürün zamanı, çiftçilere, dünyadaki olaylardan önce, saat başı kendilerini ilgilendiren haberlerin verilmesine dikkat ediliyordu. Bu yüzden Nairobi Radyosu bir süreden beri hava durumu haberlerine öncelik vermeyi âdet haline getirmişti.

Ne Kral V. George'un ölümü ile VIII. Edward'ın tahttan çekilmesi ne de VI. George'un taç giymesi ya da İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, bu geleneği yıkmaya yeterli nedenler olarak görülmüştü. Radyonun haberlerden sorumlu yeni müdürü, bu yüzden Almanlar'ın koşulsuz teslim olmasını ayrıcalıklı, olağanüstü bir durum olarak değerlendirmemişti. Sömürge halkı her şeye rağmen yine de, zafer sarhoşluğuna gömülmüştü, ama bu, acıları tatmış anavatandaki zafer şenliklerinden doğaldır ki çok farklıydı.

Bay Brindley Nakuru'daki okulun baştanbaşa bayraklarla donatılması için talimat verince, kolları sıvayan, öğretmenlerle öğrenciler hayal güçlerini harekete geçirerek, olmadık yaratıcılıklara imzalatmayı başarmışlardı. Okulda rengi soluk tek Union Jack bayrağı vardı, o da her gün nasılsa anabinada sallanıp duruyordu. Bunu gören öğrenciler, vakit geçirmeden öğrenci müsamerelerinde gösteri yapan maymunlara giydirdikleri kırmızı kostümlerle, iyilerini ayırdıkları yatak örtülerini birbirine dikerek bayrak yaptılar.

Minik bayrakçıklarda eksik kalan mavi kumaş için de, gardırobları ağzına kadar dolu varsıl çocukların okul uniformaları ile izci giysilerinden yararlandılar. Öğrenciler daha sonra, bu fedakârlıklarından duydukları gururun, dikkati çekmemesine de büyük gayret gösterdiler.

Sadece bir tek okul üniforması ile rengi iyice atmış bir izci giysisi olduğu için, bu vatansever makas operasyonuna sessizce seyirci kalmak, Regina'yı üzmemiştir. Kader ondan daha büyük fedakarlıklar ya da daha büyük işler bekliyordu. Bay Brindley ordu mensuplarının çocuklarını ertesi günkü ödevlerinden kurtarmakla kalmamış kendisinden beklenmeyen şefkatli bir sesle, tüm öğrencilere talimatını duyurmuştu: Çocuklar, üniformalı babalarına, zaferlerini kutlayan, olayların şanına yakışır birer mektup yazacaklardı. O babalar ki dünyanın öbür ucundaki savaş alanlarında bunca başarılar kazanmışlardı.

Regina'nın, verilen bu ödevle ilgili önce kimi endişeleri olmuş ve epey tereddüt etmişti. Babasının üç aydır orduda görev yaptığı, Nairobi'den sadece birkaç kilometre uzaklıktaki Ngong acaba Bay Brindley'in dediği gibi gerçekten uzak bir savaş alanı mıydı? Ayrıca onu Büyük Britanya İmparatorluğu'na feda etmek istemediği için de gizlice utanç duymaktaydı. Üstelik babası, Burma'ya gitmeyi kabul etmeyince, Regina büyük bir iç rahatlığıyla Tanrı'ya şükretmişti. Bu durumda babasının zaferde payı olması ne derece hakkaniyetliydi?

Bu düşünceler kafasını büsbütün karıştırdıysa da mektubuna, "Benim kahraman babam" diye başladı, çok sevdiği şiirin "Theirs but to do and die" satırları ile de son verdi. Babasının İngilizce anlatımdaki bu inceliği ve güzelliği layıkıyla değerlendirebileceğini pek ummuyordu, hatta Balacava ve Kırım savaşlarından haberi olabileceğini de düşünmüyordu, buna rağmen, dünya tarihinin, belki de gidişatını değiştirecek böylesi önemli bir anında, İngilizler'in cesaretini övmemeye eli varmamıştı.

Bu arada babasını da memnun etmeyi unutmadı, küçük harflerle Almanca olarak şu cümleyi ekledi:, "Bait faren wir nach Leobschutz."* Bay Brindley anlamadığı şeyleri çoğunluk kuşkuyla karşıladı. Mektuptaki bu cümle nasılsa gözünden kaçmıştı. İngiliz şiirinden yapılan ünlü alıntıyı ise büyük keyifle okumuş, peşpeşe kafasını sallayarak, memnuniyetini belirtmişti, sonra da, Regina'ya, anlatım yeteneği kıt olan öğrencilere, mektuplarını yazmalarına yardım etmesini söylemişti.

* Yakında Leobschütz'a gitmek umuduyla, İmlası bozuk bir Almanca Ç.N

İngilizler'in etik anlayışına yakışmayan bu davranışıyla, sınıfın kötü öğrencilerini zor durumda bırakıp, utandırmıştı. Regina'ya gelince, hayatından pek memnundu. Sanki yıllardır düşlediği bir hayali gerçekleşmiş, Victoria Cross madalyası almış kadar sevinmişti. Müdür, savaş kahramanlarının çocuklarını odasına çay içmeye davet ettiğinde, Regina'dan mektubu bir kez daha okumasını istemişti. Brindley, küçük kızın kahraman babaya teşekkür mektubunu okurken, Regina'ya övgüleri yağdırmayı da unutmamıştı. Mektubun sonundaki, "Bloody good for a fucking refugee" notu neyse ki gözünden kaçmıştı. Regina, Müdürün bu tür bayağı ifadelerden nefret ettiğini çok iyi biliyordu.

Avrupa'daki savaşın sona ermesi, sömürgecinin zaferde payı varmış gibi Nairobi'de de aynı coşkuyla kutlandı. Delamare Avenue baştan başa bayrak ve çiçeklerle donandı, beyazların hemen hemen hiç alışveriş yapmadıkları, ucuz mağazaların minik vitrinlerine bile, acele oradan buradan toplanan Eisenhower, Montgomery ve Churchill'in fotoğrafları, Kral VI. George'un portresinin yanına asıldı.. Sokaklarda insanlar coşkulu bir sevinçle kucaklaşıyor, ayaküstü oluşturulan erkekler korosu, "Rule Britania" ve "Hang out your Washing on the Sigfried Line" şarkılarını söylüyorlardı; yaşlı kadınlar şapkalarının kenarlarına ve köpeklerinin boyunlarına kırmızı-beyaz-mavi kurdeleler bağlamışlar; caddelerde sevinç çığlıklarıyla dolanan Kikuyu çocukları, "East African Standard" gazetesinin özel ekinden kesip yaptıkları kağıttan külahları, kıvrıkcık saçlarının tepelerine geçirmişlerdi. Thor's ve Norfolk'daki New Stanley Hotel resepsiyonları, zafer onuruna akşam verilecek ziyafet için başvuruları daha öğlen saatlerinde geri çevirmeye başlamışlardı. Akşam, görkemli bir havai fişek gösterisi yapılacaktı, ertesi günlerde de zafer geçit törenleri planlanıyordu. Mr. Malan'ın vatansever duyguları kabarmıştı. Buna kiracılarından çok kendi şaşırıyordu. Büyük bir coşkuyla Howe Court'un anakapısı önündeki, dipleri ve yaprakları neredeyse susuzluktan kabuk bağlamış kaktüsleri bol suyla sulattı, gül tarhlarının etrafındaki topraklı yolu iyice tırpanlattı, eski bayrak direğindeki Union Jack flamasını göndere çekti, oteli aldığı günden bu yana kullanılmayan kendi flamasını ise onarttı. Öğleden sonra, sırtında kırmızı-sarı bayramlık giysisi ile Bayan Malan, ağırlaşan dalları toprağa değen okalüptüs ağacının altına bir mahagoni sehpa ve arkalıkları ipek kumaştan yapılmış iskemleleri koydurtmuş, ergenlik çağındaki dört kızı ile

çayını yudumlamaktaydı. Tropik iklimde yetişmiş bir çiçeğe benzeyen kızlar, aralarında konuşup kıkırdıyor, rüzgârda salman güller gibi kafalarını sallayıp duruyorlardı. Diana, Chepoi'nin öfkeli protestolarına aldırmaksızın, sırtında içi görünen geceliği, elinde yarı dolu viski şişesiyle çıplak ayak bahçenin içinde çılgın gibi dolanıyor, bir yandan da "To Hell with Stalin"* ve "Dammed Bolschewiks"** diye bağırıyordu ki, Bayan Taylor'un konuğu olan bir binbaşı, Ruslar'ın olağanüstü ve hayranlık uyandıran bir fedakârlıkla zaferin kazanılmasında payları olduğunu söyleyerek sert bir sesle onu uyardı. Bunun üzerine Diana, ağlayarak kendini bir limon ağacının altına attı, nasıl ağlamasındı, Çat'ın küçük kızı olduğuna dair hayatı üzerine yemin ettiği halde, kimseyi, hatta köpeğini bile buna inandıramamıştı. Chepoi onu yatıştırmak için hemen yanına koştu, zorbela dairesine götürdü. Çocuk gibi kollarında taşırken bir yandan da gücünü yitiren aslanın hüznünlü şarkısını mırıldanıyordu. Profesör Gottschalk son aylarda zayıflamış ve suskunlaşmıştı. Zorlukla yürüyordu, sanki attığı her adım ona acı veriyordu, eskisi gibi çocuk arabalarındaki bebeklerle şakalaşmıyor, nadiren bir köpeği okşuyor, genç kadınlara neredeyse hiç iltifat etmiyordu. Yakınları, ondaki bedensel ve moral düşüşün, müttefik güçlerin Alman şehirlerine her gün bomba yağdırdığı günlerde başladığını söylüyorlardı. Ancak herkesçe pek sevilen Profesör bu konuyla ilgili olarak kesinlikle ağzını açmaya yanaşmıyordu. Zaferin şenliklerle kutlandığı gün de, solgun bir yüzle, dairesinin önündeki eski bir mutfak taburesine oturmuş, her zamanki gibi elindeki kitabı okuyacak yerde, dalgın gözlerini ağaçlara dikmiş, durmaksızın "Benim Güzel Frankfurt'um" diye kendi kendine mırıldanıyordu. Çoğu sığınmacının durumu ondan farklı değildi. Günlerce bitsin diye bekledikleri savaşın zaferle noktalanmasından duydukları mutluluğu, sanki dışa vurmaktan korkuyorlardı. Bunun kendilerine bu kadar zor geleceğini ummamışlardı. İçlerinde bazıları, Almanca bile konuşmak istememiş, neredeyse anadillerini unuttuklarına kanaat getirmişlerdi. Mutluluklarını, coşkularını açıklama konusunda İngilizce'lerinin de yeterli olmadığını farketmişlerdi. Duygularını, rahatça, ağlayarak ifade edebilen insanları bu yüzden kıskanıyorlardı. İngiliz komşuları bu gözyaşlarını görünce, bu sefer, sığınmacıların hala Almanya'ya bağlı olduklarını düşünüp, İngilizler'in zafer kazanmalarına hayıflandıklarını düşünüyorlardı.

*Stalin cehenneme.

** Kahrolsun Bolşevikler.

Savaşa katılmış olan her asker karısı gibi Jettel'de bu fevkalade gece de Walter'le olamadığına önce üzüldüyse de, çabucak teselli buldu. Kocasının iki haftada bir yaptığı alışılmış ziyaretlerinde birlikteliklerin tam kıvamında olduğunu düşünüyor, böyle özel bir günde de, başka bir değişikliğe gerek görmüyordu. Ayrıca vicdanı sızlamayacak kadar da keyfi yerindeydi. Henüz üç aydır çalıştığı Horse Shoe barında, müşterilerin her akşam kendisine yağdırdığı iltifatlardan, yıllardır özlemini çektiği övgü dolu sözlerinden koltukları kabarıyor, ne kadar genç, güzel, çekici bir kadın olduğunu duymaktan müthiş hoşlanıyordu.

Barın tezgâhı nal şeklindeydi. Kasasında beyaz kadınlar duruyordu. Alkol servisi yapılmadığı halde, kırmızı duvarları, beyaz mobilyaları ile bu sıcak, dost mekan yine de bar sayılıyordu. Garsonları yerliler değildi, kadınlar hizmet ediyordu, bu yüzden müşterileri çoğunluk erkeklerdi. Barın düzenli ziyaretçileri olan İngiliz subaylar sıra özlemi çekiyorlar, birileriyle ilişki kurmaya ya da flört etmeye can atıyorlardı. Ne Elsa Conrad'ın Berlin şivesiyle bağıra bağıra İngilizce konuşmasına ne de Jettel'in kıt İngilizce'sine aldırış ediyorlardı. Aksine, sığınmacı kadınların konuşmadan da, cazibelerini sergilemeleri, hoşlarına gidiyordu. Karşılıklı güzel bir alışverişti bu. Jettel İngiliz müşterilerine sahip olmadıkları "önemli oldukları", duygusunu vererek, gururlarını okşuyor; bu insanların samimiyeti ve neşesi de onda, ağır bir hastalığın ardından beklenmedik iyileşmeyi müjdeleyen ilaç etkisi yaratıyordu. Jettel, öğleden sonra geç saatlerde makyajını tazeleyip, saçlarına yeni bir model vermeyi denerken ya da ne tuhaftır, hepsinin adı John, Jim, Jack ya da Peter olan genç askerlerden birinin, özellikle kendisini heyecanlandıran iltifatını anımsamaya çalışırken, aynadaki görüntüsüne her defasında bir kez daha aşık oluyordu. Hatta bazı günler neredeyse Regina'nın o ünlü perilerine bile inanası geliyordu. Çiftlikteyken, sürekli sarı ya da kül rengindeki, şimdiyse pırıl pırıl parlayan cildi, koyu renkli saçlarıyla güzel bir zıtlık oluşturunuyordu, gözleri övgüyle şımartılmış bir çocuğunki gibi

parıldıyorlardı. İyice belirginleşen dolgun vücudu, umursamaz görünüşüne kadınsı bir çekicilik katıyordu.

Horse Shoe'de çalıştığı günler, Jettel, Walter'le kendisinin, gelecekte korkan, herkes tarafından dışlanmış, geçimini zorbela sağlayan sığınmacılar olduklarını unutuyordu, yüreği pır pır mutlu bir sevinçle kaplanıyor, hayatının gerçekleriniyse belleğinin olabildiğince gerisine atıyordu. Kendisini, bir zamanların, Breslau'daki öğrenci balolarında, tek dansı bile kaçırmayan, etrafında hayranlarının fırdöndüğü, ondörtlük genç kız gibi hissediyordu. Ona hayranlıkla ıslık çalıp, "benim güzel Memsahib'im" diyen sadece Owuor bile olsa Jettel mutlu oluyordu...

Şayet her akşam "Hele bir kere bile kocanı aldat, vücudundaki bütün kemiklerini kırarım" diyen Elsa Conrad olmasaydı, Jettel, geleceğe ait hayaller kurduğu günlerdeki gibi, başını döndüren bu koketliğe kendisini kapıp koyverecekti; hayalinde, Walter kaptan oluyor, Nairobi'nin en seçkin semtinde bir ev yaptırıyor, Jettel çevrenin en seçkin simalarını eve davet ediyordu; herkes pürüzsüz aksanına hayran oluyor ve onu isviçreli sanıyordu. Zaferin Horse Shoe'da da coşkuyla kutlanacağını bilen Jettel, ülkelerinden uzaktaki bu savaşçılar için kendisinin de hazırlanması gerektiğini düşünmüştü, bunu vatani bir görev kabul ediyordu.. Almanlar'ın yenildiğine dair ilk haber etrafta dolaşmaya başlamıştı ki, vakit geçirmeden banyo yapacakların listesine adını yazdırdı. Kendi sırası gelmediği halde, kocasının yıkanma listesine alınmasında ısrar eden Bayan Kellerle sıkı bir ağız dalaşından muzaffer çıkmayı başardı. Epey bir tereddütten sonra, gece için, o güne kadar sırtına geçirmediği gece elbisesinde karar kıldı; Almanya'dan gelirken, kocasının defalarca tembihlerine rağmen buzdolabını unutup, onun yerine bu elbiseyi aldığı için, Rongai'ye geldiği ilk günden beri Walterle kavga etmişlerdi. Üst kısmı sarı beyaz çizgili, sırtı küçük düğmeli, karpuz kollu mavi tafta elbisesini vücuduna oturtmak için epey uğraştı. Duvardaki aynaya ısrarla bakıyordu ama eski Jettel'i göremedi. Yine de gülümsedi, memnundu.

"Bu elbiseyi giymeyi hep istemiştim" diyerek çenesini aynaya dayadı. Ona eğlenceli bir oyun gibi gelen bu inadı çok geçmeden keskin bir bıçağa dönüştü, zafer sarhoşu kadının muhteşem portresi parçalanıverdi.. Birden

soluk alışları hızlandı, Rongai'deki çiftlik evi gözlerinin önüne geldi. Walter büyük bir düş kırıklığıyla, Jettel'in Breslau'dan getirdiği sandığın üzerinde oturmuş küfrediyordu. "O şeyi asla sırtına geçirmeyeceksin. Başımıza ne işler açtığını bilmiyorsun." Jettel kıkırdarak, kocasının söylediklerini, önce duymazlıktan gelmek istediye de beceremedi, belleği kaçış yolunu tıkamıştı.

Göğsünü çevreleyen geniş beyaz sarı çizgiler şimdi demirden birer halka olmuş, uçlarına asılan kamçılar Jettel'i anılarına sürüklüyorlardı. Walter'in Breslau'ya gönderdiği mektubu aldığı günü, tüm ayrıntılarıyla yeniden hatırlıyordu.. Kocası mektubunda, göçle ilgili vatandaşlık işlemlerinin tamamlandığını yazmıştı. Bunu öğrenince Jettel rahatlamış, hemen annesiyle çarşıya çıkıp, bu elbiseyi satın almıştı. Sonra da Walter'in elbiseyi görünce, yüzünün ne hal alacağını düşünüp, ana kız ölesiye gülmüşlerdi. Annesinin kendisinden başka kimseyle bu kadar içten gülmediğini hatırlayınca Jettel'in bedenini tatlı bir sıcaklık sarıverdi. Ancak ardından, "Walter'e iyi davran, seni çok seviyor" deyişi aklına geldi.. Bu annesini son görüşü olmuştu, Hamburg limanında ağlayarak ona el sallarken, görüntüsü uzaklarda giderek gözden kaybolmuştu..

Jettel; annesini, onun kendisine olan sevgi ve şefkatini, cesaretini, kendine güvenini, hatta o son korkunç mektubu aklına getirmemesi gerektiğini hissediyordu. Ama artık ok yaydan çıkmıştı bir kere. Önce gırtlığı kurudu, ardından bedenine dayanılmaz bir acı saplandı, sırtından elbiseyi çıkaracak zamanı bile bulamadan, hıçkıra hıçkıra kendini yatağın üzerine attı. Annesine, Walter'e ve Regina'ya seslenmek istediye de kenetlenmiş dişlerini açamadı. Owuor, Delamare Avneue'deki şenliklerden Rummlei'ı eve döndüğünde, Memsahib'inin güneşte kurumaya bırakılan deri gibi yatağında öylece uzanmış yatarken buldu.

Hafif bir sesle, Jettel'e "ağlama" derken bir eliyle de köpeği okşuyordu. Owuor memnundu, uzun zamandır, çocuğu gibi bakacak bir Memsahib'i olsun istemişti.. Chepoi'nin, sahibesi Diana'yı korktuğu zamanlar yatıştırmasını, sonra da yüzünde muzaffer bir ifadeyle dolaşmasını hep kıskançlıkla seyrederdi. Nairobi'de yaşamak Owuor'a gerçi heyecan veriyordu ama gözleri gördüklerinden keyif aldığı halde, kafası hep

bomboştu. Bwana eskisi kadar espri yapmıyordu, küçük Memsahib'i Regina ise hep Chepoi'yle beraberdi, onunla gülüyor, onunla eğleniyordu. Owuor kendisini silahsız savaşa gönderilmiş bir savaşçıya benzetiyordu.

Chepoi'nin kendi Memsahib'ini kollarında bahçeye taşırken gördüğünde, kıskançlıktan gözleri çakmak çakmak oluyordu. Hasetten çılgına dönüyordu. Gerçi Owuor, Jettel'i sarhoş ya da yarı çıplak bir ağacın altında uzanmış yatar vaziyette görmek istemiyordu. Böyle bir durum, onu yıldırım çarpmışa benzetirdi. Ama Owuor gibi bir erkek gücünü gösterebilmeliydi. Jettel, güneş rengi elbisesiyle yatakta uzanmış yatıyordu, şimdi Owuor'un düşlediği bir çocuk olmuştu. Yine de garip bir huzursuzluk beynini kemirmekteydi. Memsahib'in kırmızı boyalı dudakları, can çekişirken son kez ayaklarının üzerinde doğrulmaya çalışan, ağzı kanlı köpüğe bulanmış körpe bir ceylanı andırıyordu. Yatağın üzerindeki cansız bedenden yayılan korku, zehirlenmiş bir ineğin son sütü gibi kokmaktaydı. "Owuor artık ağlamak istemiyordum."

"Sadece hayvanlar ağlamaz."

"Keşke hayvan olsaydım."

"Tanrı Mungo bize ne olmak istediğimizi sormaz, Memsahib."

Owuor'un sesi sakın ve şefkatliydi, güven veriyordu, Jettel, onun uzattığı bardağı alarak, konuşmadan sessizce suyunu içti. Owuor kadının sırtına yastığı koyarken, eli tenine değmişti. Owuor'un soğuk parmakları, bir anda Jettel'in içindeki tüm utancı, umutsuzluğu alıp götürdü. Bu an ne yazık ki kısa sürdü. Görmek istemediği hayaller, duymak istemediği sözler, eskisinden de güçlü bir şekilde belleğini zorluyorlardı.

"Owuor bütün suç bu elbisede," dedi, "biliyor musun Walter'in hakkı varmış. Elbise bize uğur getirmedi. Onu ilk gördüğünde ne demişti biliyor musun?"

"Walter, avının izlerini kaybeden öfkeli bir aslana benziyordu," diyen Owuor güldü.

"Demek biliyorsun?"

"Çekirgeler Rongai'ye gelmeden çok önceydi. Bwana benim henüz ne kadar akıllı biri olduğumu bilmiyordu," dedi Owuor.

"Sen akıllı bir adamsın Owuor."

Owuor bu güzel sözlerin belleğine iyice yerleşmesi için bir süre bekledi. Sonra pencereleri kapattı, perdeleri çekti, uyumakta olan köpeği bir kez daha okşayarak, Jettel'e döndü ve, "Elbiseni çıkart Memsahib." dedi.

"Neden?"

"İyi bir elbise olmadığını sen söyledin."

Jettel, Owuor'un sırtındaki düğmeleri çözmesine izin verdi. Soğuk ellerini yeniden teninde hissetmek, ona güç veriyor, sıkıntılarından kurtarıyordu. Bakışlarını üzerinde hissedince, bu samimi durumun güvenini sarsacağını sandı. Ama sadece sinirlerinin gevşeyip, rahatladığını fark etti. Owuor'un gözlerinde, Rongai'de Regina'yı kollarına alarak, göğsüne bastırıp, arabadan indirdiği günlerdeki aynı yumuşak, şefkat dolu ifade vardı. "Duydun mu Owuor" diye fısıldar gibi konuştu, "savaş bitti."

"Bütün şehirde herkes bunu konuşuyor. Ama bu bizim savaşımız değil Memsahib!"

"Hayır Owuor, bu benim savaşımdı. Şimdi nereye gidiyorsun?"

"Memsahib monenu mingi'ye" diye yanıtladı. Owuor kıkırdayarak yanıtladı. Elsa Conrad'ı böyle çağırdığı zamanlar, Jettel'in güldüğünü biliyordu. Çünkü bu kadın, insanın kulaklarına sığdıramayacağı kadar çok konuşurdu. "Ona gidip, senin bugün işe gitmeyeceğini söyleyeceğim!" diye ekledi. "Olmaz Owuor, gitmek zorundayım."

"Önce kafandaki savaş bitirmelisin," dedi Owuor, "Bwana her zaman söylerdi: Önce savaş bitmeli, diye. Bugün Bwana geliyor mu?"

"Hayır ancak gelecek hafta burada olacak."

"Bu onun savaşı değil miydi?" diyen Owuor ayağıyla hafifçe kapıya vurdu. Sabırsızlanmıştı. Bwana'sız günler, kadınsız geçen günlere benziyordu. "Evet onun savaşıydı. Hadi şimdi git ve çabuk gel, yalnız kalmak istemiyorum,"

"Bwana gelene kadar sana bakarım Memsahib, korkma." Walter'in kafasındaki savaş Ngong'un sakin, huzur veren doğasında başlamıştı. Öğleden sonra saat dörtte, yatak odasındaki pencerenin önünde durmuş, dışardaki hareketliliği seyrediyordu. Doğu Afrika Kraliyet Kolordusu Onuncu Birliği'den askerler Nairobi'deki zafer kutlamalarına gitmek üzere ciplerine biniyorlardı. Walter, kendi isteğiyle akşam nöbetine kalmıştı, birliğindeki coşkulu askerlerle, Yüzbaşı McCall, "jolly good chap" diyerek, onu daha önce kutlamışlardı.

Walter şenliklere gidecek havada değildi. Almanlar'ın yenilgi haberi, onu ne sevindirmiş ne de rahatlatmıştı. Çelişkili duygular içindeydi, bundan da rahatsızlık duyuyordu, sanki savaşın bitmesi kaderini tayin etmişti.. Herkes coşkuyla şenliğe koşarken, Walter aksine o gün yalnız kalmak istemişti. O kadar ki, haber vermeden Jettel'i ziyarete gitmek bile içinden gelmemişti.

Walter Ngong'a atanıp da, Jettel Horse Shoe'da çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra, evliliklerinde bazı şeylerin değiştiğini gözlemlemişti. Nakuru'dayken kendisine sevgi dolu mektuplar gönderen Jettel, Nairobi'de onu beklenmedik bir anda karşısında görünce kılını kıpırdatmamıştı. Walter onu çok iyi anlıyordu. Karısı çalışırken, kolunda onbaşı şeridiyle, keyifsiz bir suratla, sessiz sakin barda oturan bir koca, sırtında subay üniformaları olan kavalyelerin hayran hayran etrafında fır döndükleri bir kadının renkli hayatına yakışmıyordu.

İşin garibi duyduğu kıskançlık Walter'e acı vermekten çok, onu kamçılamış, öğrencilik yıllarını hatırlatmıştı. Eflatun kareli balo elbisesiyle onbeş yaşındaki Jettel birden gözlerinin önüne gelmişti, erkeklerin kendisine hayran olmasını bekleyen güzel, uçarı bir kelebek... Walter

üniversitede birinci smestriye giden ondokuzunda bir delikanlıydı, kaderin bir gün sabredenlerin de yüzüne gleceğine inanacak kadar da iyimserdi. Ancak bir süre sonra, asker hayatının tekdzeliğinde, romantik kıskançlığı, Breslau'daki anılarla yer değiştirmişti. Afrika'nın bunaltıcı havasında, bu kez Breslau'nun içini ısıtan, aydınlık görüntüleri beynine şşmşlerdi.

Walter karısının Horse Shoe'da işini bitirmesini beklerken, Jettel'in sinirli hali gözünden kaçmamıştı. Onu daha da çok rencide eden, özel ziyaretlerden hoşlanmayan barın sahibi Bayan Lyons'nun işkilli bakışları olmuştu. Jettel'in, kocasını oyalamak amacıyla bardağına koyduğu buz parçalarını, Bayan Lyons kaşlarını kaldırarak saymıştı.

Mrs. Lyons ve Horse Shoe'yu ve oradaki havayı hatırlamak bile, savaşın bittiği bu günün akşamında, Walter'in sinirlerini bozmaya yetmişti. Yatak odasındaki küçük pencereyi öfkeyle kapattı. Bir süre, üzerinde l sinekler olan camdan dışarıya baktı, karamsarlığından ve kuruntularından nasıl kurtulacağını bilemiyordu. Günlerdir Almanca haber dinlemediği aklına gelince rahatladı, şimdi tam zamanıydı. Mahfil şu anda boş olmalıydı, orada iyi bir de radyo vardı. Böyle büyük bir zafer akşamında, radyodan gelen birtakım yabancı sesler herhalde insanları rahatsız etmezdi.

Walte/in Birliğinde pek az sığınmacı Almanca haberlerden hoşlanıyordu, duydukları anda yüksek sesle protestoya başlıyorlardı, İngilizlerin ise pek umurlarında olmuyordu. Çoğu İngilizce'nin dışında, haberlerin hangi dilde verildiğini bile anlamıyordu. Sığınmacıların, göze çarpmamak, dikkat çekmemek için abartılı gayret göstermeleri, bir süre sonra Walter" e komik gelmemeye başlamıştı, aksine, geçmişlerini unutmalarındaki becerilerini kıskanmıştı. Kendisiyse hep dışlanmış biri olarak kalacaktı.

Ana binadaki mahfile giden yolda Walter, depresyonla noktalanması kaçınılmaz olan bu melankoliden kendisini kurtarmaya çalıştı. Anlamını kavramadan dersini ezberleyen bir çocuk gibi, kendi kendine, hatta bazen de yüksek sesle "bugün insanlık tarihinin en mutlu bir günü" diye defalarca tekrarladı. Budalaca bir duygusallık olduğunu bile bile, savaşın başladığı ve Süsskind'in Rongai'ye geldiği günü hatırladı.

Anıları depreşince, Süsskind'i yeniden görüp, onunla dertleşmek için, yüreğinde dayanılmaz bir arzu belirdi. Afrika'ya geldiği ilk günlerde kendisine kol kanat geren dostunu, uzun zamandır göremiyordu, ama ilişkileri hiç kopmamıştı. Ordu, yaşı nedeniyle Walter'in cepheye yazılma isteğini kabul etmezken, Süsskind Uzakdoğu'ya atanmıştı, orada da hafif yaralanmıştı. Şimdi Eldoret üssündeydi. Son mektubu daha beş gün önce gelmişti. •

Süsskind mektubunda, "Galiba, Kral George'un ordusundaki güzel işimizi kaybedeceğiz. Kim bilir belki de Kral bize teşekkür babında, yine ülkesiyle komşu olacağımız bir görev verir. Ne de olsa büyük bir Kral, eski savaşçılara kendisini borçlu hissediyordur" diye yazmıştı. 8 Mayıs'ın sakin bir öğleden sonrasında, Walter, Süsskind'in şaka yollu ya da kendisinin öyle yorumladığı sözlerini, ona acımasız ve anlam veremediği bir geleceğe atıf gibi görünmüştü. Üniformasını sırtına geçirdiği günden beri asla hayal edemediği bir gelecekti bu belki de. Omuzlarını dikleştirerek, kafasını salladı, adımlarını ise sürüklüyordu.

İki saate kalmadan güneş batacaktı. Çaresizliği yüreğine bıçak gibi saplanıyor, adeta bedenini acıtıyordu. Kafasından atamayacağı düşüncelerinin, karabasana dönüşeceğini, biliyordu. Bitkin bedenini yaşlı akasya ağacının altındaki büyük bir taşın üzerine bıraktı. Kalbi hızlı hızlı çarpıyordu. Yüksek sesle. "Walther von der Vogelweide"* dediğini farkedince, sarsıldı. Bu Walther de kim ola ki diyerek, kafasını kurcaladı, isim ona yabancıydı, içinde bulunduğu durum ona öyle komik göründü ki, elinde olmadan güldü. Doğrulamak istediye de beceremedi.. Görmemekte uzun zaman inatla direndiği cennet şu anda bütün ihtişamıyla gözlerinin önüne serilmişti, oysa o hâlâ bunun farkında değildi. Ngong'un, koyu yeşilliklerin ardında yükselen ışıltılı mavilikteki yumuşak tepeleri, rüzgarın etkisiyle incecik bir şerit gibi uçuşan bulutların izinde uzanmaktaydı. Kamburlaşmış sırtlarıyla tarih öncesi hayvanları andıran koca kafalı inekler, kırmızı toz bulutlarını yararak küçük nehre yol alıyorlardı. Çobanların tiz bağrıışları şimdi daha iyi duyuluyordu. Uzaktaki bir çitten koca bir zebra sürüsü salıverilmişti. Gergin vücutlarındaki siyah beyaz çizgiler güneşten ışıltılı yansımalar yapıyordu.

Sürünün hemen yakınında, zürafalar uzun bedenlerini kımıldatmaksızın ağaç kabuklarını kemiriyorlardı. Walter birden, Ngong'a gelmeden önce hayatında hiç zürafa görmediğini anımsadı ve onları kışkırttığını hissetti, çünkü hep yüksekte duran kafalarını kullanarak yaşamlarını sürdürebiliyorlardı. Kendisine cennet gibi görünen doğadan ayrılmak zorunda olması sanki onu rahatsız etmişti. Sohrau'dan ayrılalıberi hiç böyle bir duyguya kapılmadığını fark edince kafası karıştı.

Gecenin serinliği sinirlerini kamçılıyor, kollarında şiddetli bir üşüme duyuyordu. Aydınlık gökyüzünden koca bir yumak gibi düşen karanlık, karşıdaki sıradağları bir kez daha görmesini engelliyordu, yönünü şaşırılmış gibiydi, düşüncelerini belli bir yere odaklandıramıyordu. Walter zihnini zorlayarak, bu kez tüm ayrıntılarıyla, Sohrau'yu anımsamayı denediyse de başaramadı, ne pazar yerini, ne evini ne de önündeki ağaçları gözlerinin önüne getirebildi, sadece boş bir düzlükte babasıyla kız kardeşini gördü. Şimdi Walter onaltısında, Lieselde on dört yaşındaydılar, babasıysa Ortaçağ şövalyelerine benziyordu. Savaştan yeni dönmüş, aldığı nişanları gösteriyor, vatanını zorda bırakarak terkeden oğlundan hesap soruyordu.

"I am a jolly good chap" dedi Walter, babasıyla İngilizce konuştuğu için birden kendinden utandı.

Anılarıyla bugüne döndü. Şimdi çiftlikteydi, günün geçmesi için, tan ağırmasmdan güneş batana dek saatleri sayıyordu. Öfkeden yüzü kızardı.

"Keten tohumlarını ekmek ve ineklerin kışlarını yalamak için hayatta kalmadım," dedi. Bunu hafif ve sakın bir sesle söylemişti ama, her gün barakaya gelerek, çöplükte kokuşan artıkları karıştıran, sağ gözünün üstünde kara bir lekesi olan beyaz tüylü köpek onu duymuş gibi kulaklarını dikti. Beklemediği bu sesi kulaklarından kovmak istercesine önce bir havladı, ardından kuyruğunu dikerek bir süre bekledi, sonra da Walter'e doğru fırlayarak, dizlerine yaslandı. Walter, "Galiba beni anladın" dedi, "Bir köpek asla unutmaz, her zaman da evin yolunu bulur."

Köpek alışmadığı bu sıcak ilgiye şaşırmişti, Walter'in elini yaladı. Burnundaki incecik kıllar nemlenmiş, gözleri irileşmişti. Kafasını hafifçe yukarı kaldırıp, Walter'in bacaklarının arasına sürttü.

Walter köpeğe dönerek konuşmasını sürdürdü. "Bir şeyi fark ettin mi? Aman Tanrım, az önce evim dedim. Sana her şeyi anlatacağım, Dostum. Her şeyi. Bugün biten sadece savaş değil, vatanım da kurtuldu. Görüyorsun, yeniden vatanım diyebiliyorum. Kahrolası köpek, durmadan başını sallamak zorunda değilsin. Katillerin de işi bitik ve Almanya hâlâ ayakta, dipdiri." Walter'in sesi hâlâ titriyordu, ama bu sefer korku ve endişeyle değil, coşku ve sevinçle... Kurtulmuş olmanın verdiği rahatlama duygusu öylesine güçlüydü ki, kafasındaki düşüncelerini sıraya koyup, ruhsal değişimin nedenini çözmekte zorlanıyordu. Sürekli ertelediği bir gerçekle yeniden yüzleşmenin ne denli önemli olduğunu şimdi daha iyi hissediyordu.

Uyuyan köpeğe dönerek, "Sadece sana söylüyorum, artık evime dönüyorum. Başka türlü yapamam. Yabancılar arasında artık daha uzun süre bir yabancı gibi yaşayamam. Benim yaşında bir adam bir yerlere ait olmalı. Bil bakalım ben nereye aitim?"

Köpek uyanmıştı, annesi yanında olmadan, yaban ellere cesaret eden yavru bir köpek gibi hafiften inledi. Gün ağarmaya başlamıştı, gözlerinin kahverengisi ıslık ıslık parlıyordu.

"Hadi gel bakalım, seni gidi son of a bitch.* Bizim Polonyalı mutfakta lahana çorbası pişiriyor. Biliyor musun o da sıra özlemi çekiyor, Belki sana verecek bir kemik parçası vardır. Bunu hak ettin."

* Köpoğlu anlamına geliyor, Ç.N

Mahfile gelince Walter radyoda ne kadar düğme varsa hepsini tek tek çevirdi, bulduğu sadece müzik yayınıydı. Sonra, kendisinden daha kötü İngilizce konuşan Polonyalı'yla yarıya kadar dolu bir viski şişesini boşalttı. Şimdi midesi kadar kafası da kızışmıştı. Polonyalı, buharı üstünde lahana çorbasını iki kaseye paylaştırırken, Walter'in "Dziekuje" şarkısını söylediğini duyduğunda, gözlerinden yaşlar boşandı. Walter, "Bu ne

demekti bilmiyorum" anlamına gelen şarkının sözleriyle melodisini, akşamdan beri yanından ayrılmayan köpeğe öğretmeye karar verdi.

Sonra üçü de uyudu. Polonyalı'yla Walter bir bankın üstüne uzandılar, altına da köpek kıvrıldı. Aynı gece saat onda Walter uyandı. Radyo hala açıktı. BBC'nin Almanca yayın programında, Üçüncü Alman Reich'inin koşulsuz teslim olduğu özet halinde duyuruluyor, ardından Bergen-Belsen'deki Toplama Kampı'nın tamamen boşaltıldığına dair özel haber veriliyordu.

XV. BÖLÜM

Regina, trenin açık mavi kadife kaplı oturma yerlerinin üzerindeki bavul rafına büyük bir özenle şapkasını yerleştirdikten sonra, her zamanki mekanik hareketlerle şapkasının diklenen tüylerini düzeltti. Şapkası ilk göç günlerinde duyduğu korku ve hasretle, renk değiştirmiş, koyu mavi olmuştu. Rahatça koltuğuna gömülürken, gülmemek için ağzıyla burnunu minik cama dayadı. Kendisini bekleyen bunca yenilikler varken, her zamanki alışkanlığıyla önce şapkasıyla ilgilenmek ona komik gelmişti. Yolculuk sona erdiğinde, güneşten ve sodalı gölün tuzlu havasıyla solmuş, yıllardır kafasında taşıdığı şapkası, sıradan bir kafa örtüsünden başka bir şey olmayacaktı. Üstelik kafasına da hep küçük gelmişti. Şapkanın çevresindeki, üzerinde okulun arması olan "Quisque pro omnibus" yazılı mavi-beyaz çizgili ensiz şerit, yeni sayılırdı. Yazı, sağlam sırma iplikle işlenmişti, kompartımına süzülen güneş ışığıyla ıslıl ıslıl parlıyordu... Regina, arma sanki kendisiyle alay ediyormuş gibi geldi. Tatile çıktığı için sevinmek istiyordu ama düşünceleri onu rahat bırakmadılar. insanlara, sırtlarındaki üniformaları, çocuklara ise ailelerinin gelir düzeyleri ile değer biçilen bir toplumdan dışlanmamak için Regina, yıllarca Nakuru School'daki bu şapka şeridine sahip olmayı arzu etmiş ama oldukça gecikmeli olarak, ancak on üç yaşına girdiğinde, şeridi şapkasına takabilmişti. Tren Nairobi'ye girdiği andan itibaren Regina'nın ne şapkasına ne de şeritlere gereksinimi olacaktı. Yunan söylencelerindeki savunmasız kurbanlarını yok eden aç devler gibi para yutan Nakuru School'da çok değil birkaç saat sonra artık kendi okulu olmaktan çıkmış olacaktı.

Tatilden sonra Regina, Nairobi'deki Kenya Girl's High's School'a devam edecekti. Bu okuldan da en az önceki kadar nefret edeceğini çok iyi biliyordu. Gün bitip de akşam oldu mu, üstüste yığılıp büyüyen küçük sıkıntıları, yine silbaştan yeniden başlayacaktı; Regina'nın adını bir türlü becerip söyleyemedikleri için yüzlerini buruşturan öğretmenlerle kendi yaşıtı öğrenciler; iyi hokey oynamak, hiç değilse kurallarını öğrenmekteki tüm gayretlerinin boşa gitmesi; sporda başarısız biri için, topun hangi

kaleye düşeceğini bilmek sanki marifetmiş gibi bir tavır takınmak, sınıfın en iyilerinden biri olmanın sıkıntısı ya da daha kötüsü, yine sınıf birincisi olmak; bu sıkıntıların hepsini yeni okulunda da aynen yaşayacaktı. En acı olanı ise, bir anne ve babaya sahip olup, onları çok sevmesiydi. Onları sevdiği için hep başarılı olmak zorundaydı, okulun saygın, ama göze çarpmayan bir parçası olma şansı yoktu.. Regina valizinin aşınmış derisini düzeltirken düşünmeye devam ediyordu; Nakuru'da geçirdiği beş yıl içinde, sahip olmayı hep arzu ettiği, sonunda bulduğu tek arkadaşı Inge'nin kendisiyle Nairobi'de aynı okulda okuması büyük şanstı. Inge epeydir Drindl (Bavyeralılar'ın ulusal giysisi) giymiyordu; inatla, sadece tek dil bildiğini söylerken de yüzü Regina'nınki gibi kızarmıyor, yalnız İngilizce konuşuyor, bir Alman adının olması onu çok utandırıyor. Ancak çay saatlerinde, Regina'nın, annesinin eliyle yapıp gönderdiği Kochkaese'yi (bir çeşit Alman yöresel, keki) İngiliz çocukların bayıldığı baharatlı keke tercih ediyordu, Jettel'in kekini severek yiyordu. Bir İngiliz gibi duygularını saklamayı öğrendiği halde, uzun zamandır görmediği annesiyle babasına kavuştuğunda, İngiliz usulü soğukça el sallamak yerine, sevinçle koşup onları kucaklıyordu. Hepsinden önemlisi, Regina'ya hiçbir zaman, "annesiyse babasının dışında neden başka akrabası olmadığı" ya da okulun toplantı salonundaki akşam duasında "neden gözlerini kapatıp, dudaklarını kıpırdatmadığına benzer, aptalca sorular sormuyordu.

Inge aklına gelince, Regina tren penceresinin kahverengi perdesine bakıp iç geçirdi. Kendisiyle beraber Nairobi'ye tatile çıkan diğer kızlara gelince, onlar geleceklerinden başka bir şey düşünmüyorlardı. Kendilerini ait hissettikleri birer evlerinin ve öz anadillerine sahip olmanın verdiği huzurlu güvenle, incecik, tiz sesleriyle heyecanlı sohbetlere dalmışlardı. Ama Regina artık sınıf arkadaşlarını kıskanmıyordu. Nasılsa onları bir daha görmeyecekti. Pan ile Jennifer Johannesburg'da özel bir okula başvurmuşlardı, Helen'le Daphne Londra'ya gideceklerdi, Nakuru School'daki bitirme sınavını veremeyen Janet'i ise, Sussex'de at yetiştirme çiftliği olan zengin bir teyze bekliyordu. Regina şimdi daha da rahatlamış olarak içini çekti.

Trenin, basık istasyon binasının gölgesini arkasında bırakarak hareket ettiğini, ancak kompartımanı iyice aydınlanınca farketti. Pencerenin yanma

oturup, eski okulunu son kez rahatça görebildiği için memnundu. Gerçi kendisini, boyunduruğundan çok geç kurtulmuş bitkin bir öküze benzetiyordu ama olsun, yine de okuluna veda etmeliydi. Bu ayrılışı, Ol'Joro Orok'ta çiftliği terk edişine benzememeliydi. O zaman neler olacağından habersizdi, orada geçirdiği günleri değerlendirmeyi de bilememiştir.

Tren ağır ve gürültülü yoluna devam ediyordu. Okulun, beyaz badanalı binaları, günün yeni başlayan kavurucu sıcağıyla buharlaşan havanın etkisiyle, kızıl kumlu tepelerde pırıl pırıl görünüyorlardı, bu binalar o zamanlar henüz yedi yaşındaki Regina'yı öylesine ürkütmüşlerdi ki, uzun zaman, tek arzusu Alis Harikalar Diyarı'ndaki gibi büyük bir çukura gömülüp kaybolmak olmuştu. Gri, oluklu çinko çatıları olan küçük evler hatta okulun kalın sütunlu ana binası, artık kendini güvende hisseden Regina'ya şimdi eskisinden küçük görünüyorlardı. Regina, hayalperest olduğunu çok iyi biliyordu, ancak yine de Bay Brindley'in penceresinin önünde durup, elindeki beyaz mendilini bayrak yaparak uzaktan kendisine salladığını hayal etmekten, yine de alıkoyamadı. Müdür aklına gelince keyfi kaçtı, Bay Brindley'i çok özleyeceğini düşünerek aylardır huzuru kaçırmıştı, özleminin bu kadar çabuk büyüyebileceği ise hiç aklına gelmemişti. Müdür tatile çıkmadan bir gün önce onu bir kez daha yanına çağırmişti. Çok bir şey söylememişti. Tartışmak istediği bir konuya, kafasında en uygun sözcükleri bulmaya çalışıyor gibi Regina'ya bakmakla yetinmişti. Sonunda dilini tutamayan yine her zamanki gibi Regina olmuştu.. O günü düşününce yüzünün yandığını hissetti. Aralarındaki o güzel sessizliği bozmuş, kekeleyerek, "Size teşekkür ederim, Sir, her şey için teşekkür ederim," demişti. Bay Brindley de "Giderken yanına alacağın şeyleri unutma," demişti. Sanki safariye çıkıp dönmeyecek olan Regina değil de kendisiydi. Sonra "Little Nell" diye mırıldanmıştı yavaşça. Regina da, gırtlığı düğümlenip yutkunması zorlaşınca acele yanıtı yapıştırmıştı, "Hiçbir şeyi unutmayacağım Sir". Sonra farkında olmaksızın, "No Mr. Dickens" diye ekleyince, ikisi de aynı anda gülerek öksürmüştü. Ağlayan çocuklardan hoşlanmayan Bay Brindley neyse ki Regina'nın gözlerindeki yaşları fark etmemişti. Artık bugünden itibaren, Nicholas Nickleby'yi, küçük Dorrit'i ya da Bob Cratchitt'le ve elbette Little Nell'i tanıyan ne Bay Brindley ne de başka biri olacaktı. Bunu düşününce, boğazına kızaran tavuk kılacağı kaçmış

gibi bir karmacalama 'hissetti. Martin aklına gelince aynı duyguyla bu kez beyni zonklamaya başladı. Martin'in adı kulaklarında henüz çınlamıştı ki, gözlerinin önündeki sis perdesi aralanarak, altından keskin oklar zihnine uçuverdiler. Sırtında üniformasıyla Martin'nin kendisini okuldan almaya geldiği günü, birlikte ciple çiftliğe gitmek üzere yola çıktıklarını, eve varmadan önce de bir ağacın altına uzandıklarını tüm ayrıntılarıyla anımsadı. Acaba bu büyülü sarışın Prensle o gün mü yoksa daha sonra mı evlenmeye karar vermişti? Acaba Martin kendisini bekleyeceğine dair söz verdiğini anımsıyor muydu? Kendisi sözünde durmuş, Ol'Joro Orok'u düşündüğü zamanlar hiç ağlamamıştı. En azından hiç gözyaşı dökmemişti.

Büyük bir üzüntünün öncekini unutturması Regina için yeni bir deneyimdi, ama böyle bir deneyim hiç de kötü sayılmazdı. Tren sarsıldıkça, Regina tek tek sözcükleri zihninde belirleyebiliyor, fakat toparlayıp bir türlü cümle haline getiremiyordu. Tam büyülü Prensine, adının Regina değil de Little Nell olduğunu söyleyip, Martin de, bunca zaman sonra bile hala kulaklarından gitmeyen o muhteşem gülüşüyle gülmüştü ki, ilk vagon soluyarak Naivaşa istasyonunda durdu. Lokomotifin püskürttüğü buhar, istasyon şefliğinin, küçük açık sarı binasını, nemli beyaz bir tül gibi sarıverdi. Duvarlardan sarkan Hibiskus çiçeklerinin bile renkleri değişti.

Vagonun çevresine doluşan, beyaz sarilerine sarmalanmış şişik karınlı, gözlerinin feri kaçmış, ikibüklüm olmuş sırtlarında ağır muz hevenklerini taşıyan yaşlı, cılız Kikuyu kadınları kompartımanın pencerelerini tıklıyorlardı.. Tırnaklarını cama vururken, iri dolu taneciklerinin içi boş su bidonlarını dövmesine benzer sesler çıkıyordu. Kadınlar, tren kalkmadan bir an önce sırtlarındaki muzları satmanın telaşındaydılar. Yılanı deliğinden çıkartan, kışkırtıcı, yalvaran bir sesle, muzlarını pazarlıyorlardı. Regina, sağ elini yukarı kaldırarak, parası olmadığı anlamına gelen bir işaret yaptı; ama kadınlar bir türlü anlamak istemiyorlardı. Bunun üzerine camı indirerek onlara Kikuyu dilinde bağırdı: "Param yok. Bir maymun kadar yoksulum." Kadınlar gülerek, geceleri kulübelerinin önünde tek başlarına oturan erkekleri gibi kollarını göğüslerine vurarak, çığırıştılar. Kavurucu iklim ve yaşam koşullarından iki büklüm olmuş, başında, mavisi ısl ısl türbanıyla, dişsiz, ufak tefek bir Kikuyu kadını, ki içlerinde en yaşlısı oydu, omuzlarındaki taşıyıcı deri kayışları çözüp, ağır muz hevengini yere indirdi,

arasından kocaman yeşil bir muzı çekip çıkararak, Regina'ya uzattı. "Maymunun için" dedi, bunu duyan bütün kadınlar, at kısnemesine benzer bir gülüşle kıkırdadılar. Bu arada, kompartımandaki diğer beş kız da merakla Regina'ya bakıp aralarında gülüştiler. Belki de Regina'nın Kikuyu kadınlarıyla konuşmasını doğru bulmamışlardı. Bu düşüncelerini açıklamalarına gerek yoktu, gözleriyle birbirleriyle anlaşıyorlardı zaten. Üstelik kendilerini başkalarını onaylamadıklarını ima etmeyecek denli de yetişkin birer insan kabul ediyorlardı. Kadın muzı pencereden içeriye uzattığında, nasırlaşmış parmağı bir an için Regina'nın eline değdi. Yaşlı kadının teni güneş, ter ve tuz kokuyordu. Regina kendisine tanıdık gelen, epeydir de özlediği bu kokuyu olabildiğince burnunda tutmaya çalıştı; ancak tren Nyeri istasyonunda durduğunda, güzel günlerin doyumsuz anılarından artık eser kalmamıştı, gözlerini acıtan minik tuz taneciklerinden başka... Nyeri istasyonunda bir yağm adam bekleyiyordu, renkli örtülere sarılmış ağır denkler, taşıyorlardı, ellerindeki geniş sepetlerde kahverenkli kese kağıtlarında mısır unu, üzerlerinden kanlar akan et parçaları, tabaklanmamış hayvan derileri taşıyorlardı.

Seslerinde, dağlık bölgelerin melodik yumuşaklığı yoktu. Yüksek sesle bağırarak halde söyledikleri anlaşılmıyordu. Bütün erkeklerin ve kadınların ayaklarında sanki fırtınadan sonra gökyüzünde beliren ebemkuşağmdan kesilip yapılmış, rengarenk ayakkabılar, sırtlarında da yine alacalı gömlekler vardı. Erkekler ellerinde tavuk tutuyorlar, kadınlarsa, çiftliklerindeki ineklerini sürermişcesine arkalarından ağır denklere sürüklüyorlardı. Genç erkeklerden bazılarının bileğinde gümüşü renkte saatler göze çarpıyordu, çoğunun elinde de her zaman görülen kalın sopa yerine birer şemsiye vardı. Bu genç erkeklerin gözleri kızgın hayvanlar kadar öfkeli bakıyordu, adımlarından ise güçlü oldukları seziliyordu.

Alınlarındaki ve kollarındaki dövmeler, karanlıkta bile dan seden yıldızlar gibi parıldayan bilezikleriyle Hintli kadınlar, ikinci sınıf kompartımanlarda yolculuk edeceklerini bile bile, yüklerini, sessiz siyahilerin yardımıyla vagona yerleştiriyorlardı. Yıllarca Afrika'da yaşadıkları halde, trenin hâlâ tam vaktinde kalkacağından emin olamayan beyaz tenli, haki üniformalı askerler birinci sınıf kompartımana binmek için acele ediyorlardı. Uygun adım marş yürürken bir yandan da savaş sonrası

pek bir ünlenen "Don't fence me in" şarkısını söylüyorlardı. Genç Hintli kondüktör yüzlerine bakmadan onlara kompartımanın kapısını açtı. Lokomotif keskin bir düdük sesiyle hareket etti.

Uzun gölgelerini yayan öğleden sonrası güneşinde, Nyeri çevresindeki yüksek dağlar, dinlenmeye çekilmiş devleri andırıyorlardı. Ceylan sürüleri sıçrayarak su kaynaklarına sekiyorlar, şebekler, toprak renkli kayalıklara tırmanıyorlardı. Başı çeken tiz sesli maymunun poposu uzaktan pempe pempe ışıldıyordu. Yavru maymuncuklar annelerinin karnındaki torbalarına asılmışlardı. Maymunları kıskanç gözlerle seyreden Regina, "Keşke ben de kalabalık bir ailesi olan bir çocuk maymun olabilseydim" diye geçirdi aklından. Ancak çocukluk günlerinin tatlı oyunu ne yazık ki çoktan büyüsünü yitirmişti.

Ngong'un ilk dağları görüldüğünde, yine düşüncelerine daldı, acaba annesi vakit bulup, onu gardan almaya gelecek miydi, yoksa Horse Shoe'deki işini bırakmadığı için yerine Owuor'u mu gönderecekti? Annesinin kendisine zaman ayırması kuşkusuz ona güzel bir armağan olurdu, ama üç aylık bir ayrılıktan sonra Owuor'u tekrar görmek de onu sevindirecekti. Owuor'la, eski günlerindeki gibi, sadece ikisinin anladığı bir dilde sözcük oyunları ve şakalar yapabileceklerdi. Ne var ki son tatilinde, kendisini karşılamaya sadece Hausboy'un gelmesine biraz canı sıkılmıştı. Bu kez durumun farklı olacağını düşününce sevindi, treni Nairobi'ye vardığında, sınıf arkadaşlarını da bir daha görmeyeceğine seviniyordu. Regina, annesinin Köngisberg usulü ekşili köfteleriyle yine kendisini şımartacağını çok iyi biliyordu, ardından "Bu maymunlar memleketinde kaperi yok ki" diye yakınacaktı. Herkesin pek sevdiği yemek bu cümle söylenmeden asla sofraya gelmezdi. Regina'da her defasında sormayı unutmazdı, "Kapari nedir?"

Böylesi alışkanlıklar, Regina'ya evin bir parçası olduğu hissini verirdi, tatilden eve her dönüşünde, yaşamında hiçbir şeyin değişmediğini görmek onu mutlu ediyordu. Annesiyle babasının, dönüşünün çok özel bir gün olması için ellerinden gelen tüm çabayı göstereceklerini düşünmek, Regina'yi hepsinden çok heyecanlandırdı. Onu bekleyen şefkatli ellere okşayacak kadar yakınlaşmıştı sanki. Tatile çıkmadan önce, annesinin

kendisine yazdığı son mektubunda, "Senin için büyük bir sürpriz hazırladık, çok şaşıracaksın!" diye yazdığı aklına geldi. İlk palmiyei görene kadar, sürprizin ne olduğunu düşünmemeye karar verdi, sevincini eve saklayacaktı. Ne varki, geldiği yolun neredeyse iki katı bir hızla son mesafeyi alan tren çoktan Nairobi'ye varmıştı bile.. Regina pencereden dışarı bakacak zamanı dahi bulamadı. Valizini en son kendisi aldı, önce kompartımanındaki diğer kızların inmesini bekledi, sonra, kararsız bir halde trenin önünde durarak, kendisini kimin karşılamaya geldiğini anlamak için çevresine bakındı. Bekleyiş ona ebediyet kadar uzun geldi. Önünde sadece beyaz şapkalardan bir duvar örülmüştü. Kulağına gelen heyecanlı bağırışlar duymak istediği sesler değildi. Korkuyla merak arasında bocalayan Regina, eskisi gibi birden güveninin kaybolduğunu hissetti, annesi tatilinin başladığı günü unutmuş olabilirdi ya da Owuor evden geç çıktığı için zamanında gara gelememişti. Kalbi göğsünden fırlayacakmış kadar hızlı çarpan Regina paniğe kapıldı, sonra da kendisine yakıştırmadığı ve durumu abarttığı için utandı, birden Hove Court'a otobüsle gidecek parasının da olmadığı aklına geldi. Hayal kırıklığıyla bavulunun üzerine oturdu, telaşla okul üniformasının eteğini düzeltti. Gözlerini umutsuzca bir kez daha uzaklara çevirdi. Birden Owuor'u fark etti. Peronun öte yanında, koca boyuyla, sakın ve kendinden emin, sırtında avukat cübbesiyle gülerek öylece duruyordu. Regina Owuor'un rayları geçerek, kendisini karşılayacağını bildiği halde, ona doğru koşmaya başladı.

Henüz yanma varmış ve dilinin ucuna gelen şakaları söylemeye hazırlanıyordu ki, birden onun yalnız olmadığını fark etti. Bir tahta yığınının arkasına saklanmış olan Walter'le Jettel, yerlerinden doğrulmuş, heyecanla ellerini kollarını sallıyorlardı. Regina tökezleyerek bavulunun üzerine düştü, bavulunu düzelterek, koşmaya devam etti, kollarını açarken, bir yandan da önce kimi kucaklayacağını düşünüyordu. Sonunda üçünü birden kucaklamaya karar verdi.. Birden annesinin ayaklarındaki dışarı fırlamış damarları farketti. Şaşıarak durdu. Yanılmamıştı, babası çavuş olmuştu, annesi de hamileydi. Mutluluktan uçuyordu, öyle ki bacakları ve zihni adeta uyuşmuştu. Bacaklarındaki uyuşukluk çabuk geçti, ama yüreğindeki coşkuyla solukları tatlı bir melodi gibi çıkıyordu. Mutlu tablonun kaybolmaması için bir an bile gözlerini açmak istemiyordu. Owuor'a koşarken gözlerini kapadı. Başını, onun yıpranmış cübbesinin

pürtüklü kumaşına dayadı, kumaşın minicik deliklerden teni görünüyordu. Burnunda onu çocukluğuna döndüren anıların kokusunu, yanibaşmda çarpan yüreğini duyunca gözlerinden yaşlar boşanıverdi. Kendini toparlayıp konuştuğunda, "Bu yaptığını hiç unutmayacağım," dedi. Regina annesinin hamileliğini ima etmişti.

Jettel gülerek, "Sana söz vermişim" dedi.Sırtında, Nakuru'da bebeğini beklerken giydiğı aynı elbise vardı. Elbise, o günkü gibi göğsünün üzerinde gerilmişti.

Regina kafasını sallayarak itiraf etti: "Bense unuttuğunu sanmıştım."

"Nasıl unutabilirim? Buna hiç izin vermedin ki."

"Biraz da benim yardımım oldu." dedi Walter

"Biliyorum Çavuş Redlich," dedi Regina kıkırdayarak. Yerde duran şapkayı güçbela kafasına geçirip, sağ elinin üç parmağını havaya kaldırarak, izci selamına geçti.

"Ne zaman oldu?"

"Üç hafta önce."

"Şaka ediyorsun galiba, Mami çok şişmanlamış."

"Üç hafta önce baban çavuş oldu. Annen dördüncü ayma girdi," diye Walter düzeltti.

"Ve bana hiçbir şey yazmadınız. Hiç değilse dua ederdim," Jettel, "Sana bir sürpriz yapmak istedik," dedi.

Walter ekledi. "Önce emin olmak istedik, zaten dua etmeye de başladık." Owuor sanki sürprizi yeni duymuş gibi, ellerini çırparak gözlerini Memsahib'in karnına çevirince, dördü birden sessizce birbirine baktı; her biri bir diğerrinin aklından geçenleri biliyordu. Ardından Walter,

Jettel ve Regina, sevgilerini ve şükran duygularını birleştirmek istercesine, kolkola girdiler. Çocukluk rüyası gerçek olmuştu artık.

Hove Court'un demirden kapısının önündeki palmyeler, son büyük yağmurların sularıyla hâlâ ıslaktı.. Owuor pantolonundan kırmızı bir bez çıkartıp Regina'nın gözlerini bağladı. Kız onun sırtına binip kollarını boynuna doladı. Saçları eskisinden daha yumuşaktı ama hala Rongai'deki gibi güçlü kuvvetliydi. Owuor dilini şaplatarak, hafif bir sesle, "Memsahib kidogo" dedi, onu ağır bir çuval gibi bahçenin içinden, gül tarhının önünden geçirerek eve taşıdı. Regina görmesini engelleyen bez parçasına rağmen, Guavayana ağacından yayılan mis kokuları ve ağacın dallarından birine yerleşmiş olan perisinin hafif bir sesle, geceleri elmas gibi parlayan yıldızın şarkısını mırıldandığını duyuyordu. Yine fantazileri canlanmıştı, perisi hibiskus çiçeklerinden kırmızı bir elbise giymişti, dudaklarının arasında da gümüşî bir flüt vardı. Ağacın önünden geçerlerken Regina alçak bir sesle: "Sana teşekkür ederim," dedi. Jaluo dilinde söylemişti, Owuor güldü.

Soluk soluğa Regina'yı sırtından indirip, gözlerindeki bezi çözdü. Burası nemlenmiş ahşap kokan, küçük ve Regina'ya yabancı bir mutfaktı. Kız küçük ocağın üzerindeki sadece mavi emayeden tencereyi tanıdı. Tencerede Königsberg usulü ekşili köfteler vardı. Alman masallarındaki tatlı bulamaç kadar beyaz koyu bir sosun içinde yüzüyorlardı. Sevinçle havlayarak yan odadan çıkan Rummler soluk soluğa Regina'nın üzerine sıçradı. Walter'le Jettel bir ağızdan, "Bu bizim dairemiz," dedi, "İki oda ve eviyesi olan bir mutfak." Regina, Rummler'in geldiği yöne yürürken, "Bu nasıl oldu?" diye sordu. Walter, gazetede okuyarak, ezberlediği kaba bir İngilizce'yle ağzı diline dolanarak "Boşalan daireleri öncelikle askerlere veriyorlar," diye açıkladı. Regina babasının konuşmasını duyunca, gülmesini zor tuttu, "Hurra!" diye sevinçle bağırdı, "demek artık sığınmacı olmaktan kurtulduk." Walter "Yoo!" diye hemen düzeltti, bunu söylerken gülüyordu, "Yine sığınmacıyız ama. Eskisi gibi bloody değiliz."

"Bebeğimiz sığınmacı olmayacak ama Papi."

"Bir gün gelecek artık hiçbirimiz sığınmacı olmayacağız. Bunun için sana söz veriyorum," dedi Walter.

"Şimdi söz vermenin zamanı değil," dedi Jettel isteksizce, "Gerçekten bugün değil."

"Bugün Horse Shoe'ya gitmiyor musun?"

"Artık çalışmıyorum. Doktor yasakladı."

Bu cümle Regina'nın kafasını kurcaladı, çoktandır unuttuğu anılar, korku ve çaresizlikten örülmüş bir duvar gibi önüne dikilirken, yanan gözlerinin önünde minik noktalar uçuşmaya başladı. "Bu seferki iyi bir doktor mu?" diye sordu "Yahudileri de tedavi ediyor mu?"

Jettel "Elbette" diye onu yatıştırdı. Walter de "O bir yahudi!" diye kelimelerin üzerine basarak vurguladı.

"Ayrıca güzel bir erkek," diye Diana seslendi. Kapıda belirmişti. Sırtındaki açık sarı elbisesi yüzünü, yeni çıkmış bir mehtap kadar solgun gösteriyordu. Regina önce kadının sarı saçlarında ıslıl ıslıl parıldayan Hibiskus çiçeklerini gördü, perisi ağaçtan inmiş de karşısında duruyordu sanki. Ama Diana'nın öpücüğünde, perisindeki Guave değil viski tadı vardı. "Hep böyle dağmıgımdır," diye kıkırdayan Diana, eliyle Regina'nın saçlarını okşarken, kucağındaki köpeği yere indirmeyi unuttu. "Bir bebeğimiz olacak. Duydun mu? Artık geceleri hiç uyuyamayacağım," dedi Regina büyük bir gururla.

Owuor, belinde işlemeli geniş kuşağı, uzun beyaz maşlağıyla, konuşmadan akşam yemeğini servis yaparken. Servis sırasında konuşmaması gerektiğini, Kisuma'daki ilk Bwana'sından öğrenmişti..Gözlerindeki ifade buna rağmen, saygın bir İngiliz çiftlik evinin ağır sakın havasına pek yakışmıyordu. Gözbebekleri tıpkı çekirgeleri kovaladığı akşamki gibi kocaman kocamandı. Jettel, çatalıyla tabağındaki ekşili köfteleri karıştırırken yakındı, "Bu maymunlar ülkesinde kapari yok."

Regina keyifle, "Kapari nedir?" diye ağzında geveleyerek sordu. Özlemine gidermenin mutluluğunu yaşıyordu.

Sonra merakla sordu: "Bebeğimizin adı ne olacak?"

"Kızılhaç'a yazdık" diye babası cevap verdi.

"Ne demek bu anlamadım?"

Walter sanki köpeğe elindeki bir yiyeceği vermek istiyormuş gibi, kafasını masanın altına soktu. Oysa köpek arkasında duruyordu. Walter'in de elinde zaten bir şey yoktu.

"Büyük annen ve babanla ilgili bazı şeyleri öğrenmek istiyoruz Regina. Onlara ne olduğunu bilmeden, bebeğe onların anısına, Max ya da İna adını koyamayız. Biliyorsun, bizde çocuklar hayatta olan akrabalarının adını alamazlar." diye yanıtladı Walter.

Babasının yüzündeki ciddi ifade ıstıraplı bir hal almıştı. Annesinin gözleri ise nemlenmişti. Regina'nın kafasında korkuyla öfke birbirlerini galebe çalma savaşı veriyorlardı. Çekinmeden, 'Almanlardan nefret ediyorum' diyebilen Inge'yi kıskandı.

Kaplumbağa yavaşlığında topladığı gücünü tek bir soruya yoğunlaştırdı: Şu Königsberger ekşili köfteler nasıl olup da acılı tuzlu koca bir topak olup boğazına oturmuştu? Sonunda babasına bakmaya cesaret etti, bakışında, yardıma muhtaç küçük bir çocuk ifadesi vardı.

XVII. BÖLÜM

Savaştan sonra, sömürge'deki en tutucu çevrelerce bile, hoşgörölü ve dünyaya açık olmak felsefesi, İmparatorluğun epey insanını feda ettiğı yeni çağın, olmazsa olmaz, kaçınılmaz gerekleri olarak, kabul görmüştü. Daha doğrusu geleneklerine sıkı sıkıya bağı olanlar, aynı görüşte birleşmişlerdi; kimi aceleci ve hatta tatsız sonuçlanabilecek abartılı girişimler, her zaman ölçölü olan İngilizler'in sağduyusu sayesinde önlenebilmişti. Nitekim Kenya Girl's High School'un Müdiresi Janet Scott, bazı endişeli ebeveynlerle görüşmeleri sırasında, okulunun yatılı kısmına çok az sayıda sığınmacı çocuğı alabileceğı gerçeğini söylememeyi yeğlemişti. Oysa, toplum içinde, yatılı bölüme göre daha az saygınlığı olan gündüzlü enstitüde böyle bir uygulama yapılmıyordu. Mantıktan çok duygusallığın ağır bastığı bir toplumsal dönüşümün yaşandığı bu günlerde, yatılı kısmın, yüksek tabaka İngilizler'in köklü ideallerine koşulsuz bağımlı kalan bir standartı koruduğı, kısa zamanda etraftan duyulmuştu. Bayan Scott, bu zor sorunu, çok zarif bir şekilde çözümlediğini, yüzünü pembeleştiren bir gururla, sadece, kendiyile aynı görüşü paylaşan insanların olduğı tanıdık çevrelerde, dile getiriyordu. Okula, otuz milden daha az uzaklıkta oturan öğrenciler, ancak dilekçe vererek ve çok özel koşulları yerine getirmek kaydıyla, bu ünlü yatılıya girebiliyorlardı. Diğer kızlarsa, sadece Day-Scholars (gündüzlü öğrenciler) olarak kabul ediliyorlar, bu koşullarda da doğaldır ne öğretmenleri ne de sınıf arkadaşları tarafından, okulun asıl üyeleri gibi muamele görüyorlardı.

Ancak anneleri aynı okulda okumuşsa ya da babaları kesenin ağzını açarak, cömertçe okula yardım yapmışlarsa, ender de olsa, yatılıya kabul edilme ilkesi değiştirilebiliyordu.. Bu düzenlemeyi yaparken, tutucu unsurları da gözardı etmemek için, çözümde son derece pratik ve de diplomatik davranılıyordu. Örneğın Bayan Scott, "Garip," diyordu yüksek sesle, "özellikle de sığınmacılar kentlerde kalmaya pek meraklı oluyorlar, galiba bu yüzden de çoğı yatılıya gelmeyi düşünmüyor. Zavallılar, belki de fazla duygusallar, yatılıda kendilerini dışlanmış hissedeceklerini sanıyorlar.

Güzel de, sonuçta onlara acaba nasıl yardım edebiliriz? Janet Scott sadece, yanlış anlaşılmayacağından emin olduğu, kendisine tanıdık ve bildik bir çevredeyken, gerçek düşüncesini açıklamaktan çekinmiyor ve "Neyse ki bazı insanlar, bu ayrımcılıklar konusunda daha deneyimli," diyordu.

Regina, iki aydır Day-Schooler olarak devam ettiği okulda Janet Scott'u sadece bir kez o da uzaktan görmüştü. Kendisi artık toplumsal saygınlığı olmayan sıradan bir gündüzcüydü. Oysa sömürge'deki okul hayatında toplumsal saygınlık her şeyin üstünde, ön planda gelmekteydi.

Toplantı salonundaydılar Japonya'nın yenilgisinin kutlandığı gündü. Çok sayıda gündüzlü öğrencinin gelmesinin beklendiği bir sırada, Bayan Scott'la yüz yüze gelip daha yakından tanışması için herhangi bir neden de olmamıştı. Aralarındaki bu zoraki mesafe Regina'nın Bayan Scott'a olan takdir duygularını azaltmamıştı. Aksine ona saygısı büyüktü üstelik de ona müteşekkirdi. Bayan Scott Regina'dan sadece ölçülü davranmasını bekliyordu, ki Regina zaten okul hayatında buna alışık, ona müteşekkirdi çünkü çıkardığı bir yönergeyle, öteden beri nefret ettiği yatılı okul hayatına olan önyargılarından onu kurtarmıştı. Owuor da tanımadığı Bayan Scott'a minnettarlık duymaktaydı. Her gün pazara giderken artık minicik bir torba yerine, yanına iki koca kikapusla* alışverişini yapıyordu. Eski günlerinde olduğu gibi, koca kazanlarda yemek pişirdiği için zengin Memsahib'lerin uşaklarından utanmasına da gerek kalmamıştı. Daha da önemlisi üç kişinin hayat öykülerine kulak kabartmak zorunda da değildi. Çiftlikteki o günler çoktan geride kalmıştı. Akşamları, yemeği, yuvarlak bir masayla, içinde küçük Memsahib'in uyuduğu bir hamağın bulunduğu salona taşırken, başarılı bir avcının rahatlığı içinde, "Artık safarının yorgun insanları değiliz." diyordu.

* Sepet.

Regina da ilk lokmayı ağzına atarken, aynı cümleyi, vurgulamalarını da doğru yaparak, keyifli bir ses tonuyla tekrarlıyordu. Her gece salıncaklı yatağına uyumaya gitmeden önce de, umutsuzluk ve özlemle dolu bunca yıldan sonra dualarını duyarak, isteklerini yerine getiren cömert Tanrı Mungo'ya bildiği en güzel kelimelerle teşekkür ediyordu. Dersten önce ve

sonraki iki saatlik otobüs yolculuğu, ona ödemek zorunda kaldığı en hafif bedel oluyordu. Çünkü, anne ve babasından üç upuzun ay ayrı kalmayacağını çok iyi biliyordu. Daha güneş doğmadan personel kulübelerindeki ışıklar da yanmadan, önce, babasıyla Delamare Avenue'ye giden ağzına kadar dolu otobüse biniyor, oradan da, salt yerlilerin kullandığı şehirden gelen daha da kalabalık olan otobüse aktarma yapıyordu.

Walter, Brighton'da, dört çocuğu ve aile yaşamıyla ilgili üzücü anıları olan Yüzbaşı McDowell'e defalarca yazılı dilekçeyle başvurduktan sonra, Jettel'in hamileliğinin altıncı ayında eve çıkma iznini alabilmişti. Her gün Birliğindeki Posta ve Haberleşme Bölümündeki görevine gidiyor, ancak akşam geç saatlerde Hove Court'a dönüyordu, Regina'yla Sinagoga gitmek için sadece cuma günleri, çoğunluk tam zamanında, evde oluyordu. Walter, sığınmacılık yaşamının umutsuz günlerinde, sinagoga gitmeye tövbe ettiğini kızma söylediği halde, çocukluğunun bu dinsel geleneğine yeniden dört elle sarılınca, Regina, babasının bunu yeni doğacak bebeği için yaptığını sanmıştı. Ne var ki babası ona, "Bunu senin için yapıyorum, nereye ait olduğunu bilmelisin. Artık zamanı geldi," demişti. Babasından bunun açıklamasını istemeye cesaret edememişti, ama her olasılığa karşı cuma geceleri Tanrı Mungo'yla gizli haberleşmelerine son vermişti.

Aralık ayının bir cuma günü, palmiyelerin arkasındaki limon ağaçlarına henüz varmamıştı ki, babasının heyecanlı sesini duydu. Kendi aralarında doğru dürüst İngilizce konuşamayan, çevreye uyum sağlama gayretleri yüzünden Sabbat'ları* hep ihmal eden apartıman sakinlerinin pişirdikleri tavuk çorbasıyla, tatlı su balığının kokuları bile henüz burnuna gelmemişti. Babasının bu kadar erken saatte eve gelmesi alışılmış bir şey değildi, ama büsbütün de aykırı bir durum yoktu.. Acele karar verip, huzursuzlanmamalıydı.

* Yahudilerin kutsal günü

Yine de her zamankinden hızlı koşarak bahçeyi geçti, ani bir kararla da karınca ordusunun arasından dairesine giden kısa yolu seçti. Korkusu bacaklarından daha güçlüydü. Beyninden midesine doğru iniyor, gözlerinin

önüne, görmek istemediği bir sürü görüntüler uçuşuyordu. Dikenli çitteki daracık delikten sürünerek içeri süzülürken, mutfak kapısı açıktı. Annesiyle babasını, kendisinin daha önce hiç denemediği, ama çok iyi bildiği bir şeyi yaparlarken gördü. Öğleden sonraydı, günün yakıcı sıcaklığıyla ortalık kıvıltı kıvıltı kaynıyordu, nemli havanın etkisiyle, annesinin her hareketi giderek daha ağırlaşıyordu, Regina buna rağmen annesiyle babasının dans ediyor olduklarını anladı.

Bir an Martin'le annesinin Ol Joro Orok'ta dans ettikleri günü hatırladı. Acaba yine aynı mucizeyle mi karşılaşacaktı? Martin, Prens olduğu günlerdeki gibi beklenmedik bir sürprizle ziyaretlerine mi gelmişti? Yüreği soluk soluğaydı, hayal dünyası, köşelerinde minik yakut taşların parıldadığı yıldızlarla bezenmiş bir geleceğe doludizgin koşmaktaydı. Birden yuvarlak masanın üzerinde duran sarı bir zarf gözüne ilişti. Regina zarfın üstündeki damgaların arasından yazıyı okumaya çalıştı, ancak her kelime İngilizce olduğu halde, hiçbirinden bir anlam çıkmıyordu. Aynı anda babasının, kanatlarında ilk yağmur damlacıklarını hisseden bir kuşun tiz sesiyle;

"Almanya'dan ilk mektup geldi," diye seslendiğini duydu. Walter'in yüzü kızarmıştı ama, korku ifadesi yoktu, gözleri berrak, ışıltılı bakıyorlardı. Mektup, asker postasıyla Almanya'nın İngiliz işgalindeki bölgesinden gönderilmişti. "Walter Redlich. Farmer in the Surrounding of Nairobi" adresine, Greschek gönderici adıyla gelmişti. Hove Court Müdüriyet Bürosundan mektubu getirerek, bilmeden büyük bir sevince neden olan Owuor, gönderenin adını, dili dişlerine yapışmadan, söylemeyi becermişti.

Gülerek, "Greschek" demiş ve zarfı hamağın içine koymuştu, sonra da, zarfın, gençken Kisumu'da gördüğü gemiler gibi hamaktaki sallanışını gözleriyle takip etmişti. Sesini de hamak gibi dalgalandırarak "Greschek'den geliyor" diye yinelemişti.

"Bizim Josef sonunda başardı," diyen, Walter sevinçle bağırıyordu. Regina ancak şimdi babasının gözlerinden yaşların çenesine damladığını fark edebildi, "Josef kurtuldu. Beni de unutmamış. Greschek'in kim olduğunu biliyor musun?"

"Krause'ye karşı Greschek!" diye Regina sevinçle onayladı. Ona göre bu cümle dünyadaki en sihirli sözcüktü. Bunu söylediği zaman, babası hemen gülerdi. Aralarındaki harika bir oyundu bu, ama bir gün babasının gülerken, tekmelenmiş bir köpek gibi mahzunlaştığını fark etmişti. O günden sonra da, zaten anlamını bilmediği bu üç sözcüğü, belleğinin bir yerlerine gömmüştü. Sıkılarak, "Unuttum," diye sözlerini sürdürdü, "ne olduğunu unuttum. Ama Rongai'deyken hep bunu söyledin. Greschek Krause'ye karşı."

"Umarım öğretmenlerin aptal olduğunu düşünmüyordun Oysa gerçekten akıllı bir çocuksun."

Kulağına hoşgelen övgü sözleri Regina'yı rahatlattı. Şımarmadan, ektiği başarının semeresini nasıl alabilirim diye kafa yorarken, sonunda aklına geldi: "Hatırladım, Greschek Almanya'dan ayrılırken, Roma'ya kadar seninle beraber gelmişti."

"Cenova'ya kadar, Roma'da liman yok. Okulda bunu size öğretmediler mi?" diyerek kızının sözlerini düzelteren Walter mektubu Regina'ya uzattı. Babasının elinin titrediğini görünce, hemen anladı, babası bedenini alev alev saran aynı heyecanı kendisinin de duymasını bekliyordu. Ama mektubun üzerindeki incecik yazılmış harfleri görünce gülmesini tutamadı. Harfler, bir süre önce bir kitapta rastladığı Maja'lann yazışma benziyordu. "Alman olduğun zamanlarda sen de böyle mi yazmıştın?" diye sordu babasına.

"Ben hâlâ Almanım," dedi babası.

Jettel "Kızcağız, Sütterlin'i nasıl okusun?" diye çıkışarak söylendi, eliyle Regina'nın alnını okşayarak bütün sıkıntısını alıverdi. Eli sıcacık, yüzü alev alevdi, karnındaki toparlak o yana bu yana hareket halindeydi. "Biliyor musun, Regina, bebek de çok heyecanlandı," diyerek güldü, "mektup geldiğinden beri deli gibi tekmeleyip duruyor. Greschek'den gelecek bir mektubun beni bu kadar heyecanlandıracağı kimin aklına gelirdi? Ne komik bir adamdı, bilemezsin. Ama yine de Leobschütz'te yaşayan birkaç namuslu insandan biriydi. Onun hakkında, kimseye laf

söyletmem. Yolculuğa çıkmadan önce, şaşkın şaşkın hazırlanmaya çalışırken, bavulumu yapmama yardım etsin diye bana Grete'sini göndermişti. Bu iyiliğini hiç unutmadım."

Tek bir mektupla tüm anıları yeniden canlanınca, Walter'le Jettel, geçmişte sadece ikisinin olan dünyaya sığınmışlardı. Sedirde birbirlerine sokulmuş, elele oturuyorlar, tanıdık isimleri tek tek anıyor, iç geçirerek kederleniyorlardı. Çok geçmeden yine karşılıklı iddiaya girdiler. Greschek'in dükkanının Jaegerndorfer, evinin de Tropauer Caddesi'nde mi olduğu ya da acaba bunun tam tersi mi olduğunu tartışırken, neredeyse saç saça baş başa kavgaya tutuştular. Ne Walter Jetten, ne de Jettel Walter^ ikna edebildi, sonunda eski neşelerini bulup barıştılar..

Neyse ki, doktor Müller'in muayenehanesinin Tropauer Caddesi'nde olduğu görüşünde birleştiler. Ama az sonra keyifli hava Doktor Müller yüzünden yeniden bulandı. Eski kırgınlıkları su yüzüne çıktı. Jettel, Regina'nın doğumundan sonra memesindeki iltihaplanmanın Müller'in hatası olduğunu iddia ederken, Walter öfkeyle karşılık verdi: "Sen kabahatliydin, ona bir şans daha tanımadan, hemen Ratibor'daki doktoru getirttin.

Aklıma geldikçe, bugün hâlâ canım sıkılır. Biliyorsun, Müller'le aynı öğrenci birliğinde arkadaştık."

Regina soluğunu tutmuş, olanları gözleriyle izliyordu. Doktor Müller yüzünden annesiyle babasının Massai'ler gibi savaşa tutuşacaklarından emindi. Massai kabilesinde bir ineğin çalınması savaş için yeterli nedendi. Neyse ki hemen rahatladı, bu kez çatışmada zehirli oklar kullanılmamıştı. Hatta, Sohrau'dan getirip, özel durumlar için sakladıkları son şişe şarap, aralarındaki tartışmayı daha da ilginç hâle soktu. Şişenin açılıp açılmaması konusunda farklı görüşler ortaya atıldı. Jettel şarabın içilmesinden yanaydı, Walter ise karşı çıkıyordu, sonra Jettel görüşünü değiştirince, Walter de değiştirdi. Neyse ki öfkelerini odaya taşımadan, ortak bir karara vardılar: "En iyisi biraz daha bekleyelim, belki bizim için daha iyi, özel bir gün olur."

Owuor kahve pişirsin diye mutfağa gönderildi. Kahveyi, kapağı pembe güllü, beyaz bir güğümle getirirken, sol gözünü kırptı, bu, "Bazı şeyleri çok iyi biliyorum ama söylemiyorum," anlamına geliyordu. Owuor küçük ekmek hamurlarını, Bwana'sıyla, Memsahib'i mektubu görüp, çocuklar gibi sevindikleri zaman, çoktan fırına atmıştı.

Ekmek tabağını masaya koyduğunda, Memsahib, her zaman yaptığı gibi, hayretini gizlemedi. Bwana'si da "senta sana" demek yerine, gözlerini üç kez hızlı hızlı açıp kapayarak, "Hadi gel Owuor, şimdi gel de Memsahib kidogoya mektubu okuyalım" dedi.

Owuor'un yemek yemesine artık gerek kalmamıştı. Memsahib'in kendisine verdiği onur ona yetmişti, midesine ama daha çok beynine yayılan tatlı bir sıcaklık onu doyurmuştu. Keyifle hamağa oturdu. Kollarını dizlerine dolayarak, şarkı söyler gibi "Greschek" dedi. Yavru ceylan derisi kadar yumuşak bir cildi olan Bwana'sımn gülüşü, güneşin son ışıltılarıyla kulaklarında çınladı. Walter mektubu okumaya başladı: "Sevgili Doktor, hâlâ yaşıyor musunuz bilmem. Leobschütz'te bir arslana yem olduğunuza dair söylentiler dolaşıyor. Savaşı sağ salim atlatmayı başardım. Grete'de aynı şekilde. Ama ikimiz de Leobschütz'den ayrılmak zorunda kaldık. Polonyalılar bize sadece bir günlük süre tanıdılar. Ruslardan daha kötüydüler. Şimdi Marke'de yaşıyoruz. Harz'ın çirkin bir köyü. Hehhenwitz'den de küçük. Bize burada Polack ve Ostpack diyorlar ve savaşı sadece bizim kaybettiğimizi düşünüyorlar. Yiyecek konusunda sıkıntımız var ama, diğer insanlardan daha çok çalıştığımız için, yine de durumumuz onlardan iyi. Aslında varımızı yoğumuzu kaybettik. En kısa zamanda yeniden toparlanmayı umuyoruz. Bu gayretimiz buradakileri kızdırıyor. Greschek'i tanırırsınız, ikimiz de canımızı dişimize takıp çalışıyoruz. Grete hurda demir topluyor, ben de satıyorum. Hatırlıyor musunuz, Grete'ye karşı dürüst davranmadığımı söylediniz. Ben de Almanya'dan göçederken, yolda, hemen onunla evlendim, şimdi de çok memnunum. Lanet olası savaş çıkana kadar sık sık Sohrau'ya giderek, babanla kız kardeşini ziyaret ediyordum, geceleri onlara yiyecek taşıyordum. Durumları çok kötüydü. Grete her pazar onlar için kilisede dua etti. Ben dua edemiyordum. Tanrı olan bitenleri görüp de eğer hiçbir şey yapmamışsa, dualar ne işe yarar ki? Duaları da işitmez, duymaz bile. SA

birlikleri* Bacharach'ı sokaklarda sürükleyerek, alıp götürdüler. Siz Breslau'dan henüz ayrılmıştınız. Bir daha da ondan hiç haber alamadık.

* Nazi polisler

Umarım bu mektup elinize ulaşır. Bir İngiliz askerine çelikten bir miğfer bulup verdim. Adam biraz Almanca biliyordu, mektubu size göndermeye söz verdi. Sözünü tutar mı bilmem? Ama başka çarem yoktu, çünkü bizim mektup göndermemize izin vermiyorlar. Almanya'ya dönecek misiniz? Cenova'da bana, "Greschek, bu domuzlar gidince ben de dönerim," demiştiniz. Artık zencilerin yanında ne işiniz var? Sonuçta bir Avukatsınız. Nazi olmayanlara şimdi iyi iş veriyorlar, daha da çabuk ev bulabiliyorlar. Buraya gelerseniz, Grete Doktor hanıma yine taşınmasına yardım eder. Almanya'nın batısındaki bu insanlar, bizim kadar çalışkan değiller. Hepsi tembel. Üstelik de aptal. Zaman bulursanız, lütfen bana yazın! Eşiniz Doktora ve kızıınıza selamlarımı iletin. Köpeklerden hala korkuyor mu? Saygılarımla, eski dostunuz Josef Greschek."

Walter mektubu okumayı bitirdiğinde, sessizliği bozan, sadece Rummler'in düzenli horlamalarıydı. Elinde hâlâ zarfı tutan Owuor merak ediyordu, acaba neden, Bwana'sının duymak istediği şeyleri bu adam kendisi söylemiyordu da, bu kadar uzun bir safariye yolluyordu..Bwana'ya bunu sormak istediye de, onun bedeniyle orada, kafasıyla ise başka yerde olduğunu görünce vazgeçti. Owuor'un, akşam yemeğini hazırlamak üzere zorlukla ayağa kalkarken inlemesi, köpeği uyandırdı. Epey sonra Walter, "Artık şeytanın ayağı kırıldı. Belki bundan sonra oralardan daha çok haber alabiliriz." dedi. "Leobschütz'ü ise artık bir daha görmeyeceğiz," dediğindeyse sesi bu kez bezgindi. Bahçeden kadınların sesleri geliyordu. Sanki her cuma adetmiş gibi, Jettel, Walter ve Regina uyumaya gittiler. Regina duvarın öte yanındaki annesiyle babasının konuşmalarını duyuyordu, ama bilmediği yabancı insan ve cadde isimlerini takip etmekte zorlanıyordu. Henüz dalmıştı ki, Greschek'in garip yazısı gözünün önüne geldi, ardından, duvarın arkasından kulağına gelen bölük pörçük sözlerin ok ve yaylara dönüşüp hızla üzerine uçmakta olduğunu sandı. Kendini savunamadığı için öfkелendi, günlerden kutsal cuma olduğu halde, yüreğine taş basarak, uzun uzun Tanrı Mungo'yla konuştu.

Ertesi gün Nairobi'de görülmedik bunaltıcı sıcaklar, haberlerde ilk sırayı aldı. Sıcak, yaralı bir aslan kadar öfkeli ve acımasızdı. Otları, çayırları, çiçekleri, hatta kaktüsleri bile kurutmuştu, özsuğu çekilen ağaçların boynu bükülmüş, kuşlar ötmez olmuştu; köpekler azgın ve ısırgan, insanlarsa kolu kanadı kırık, bezgindi. Otel sakinleri, pencerelerinde pahalı perdeler olan dayalı döşeli dairelerinde bile duramamışlar, kendilerini büyük ağaçların gölgelerine atmışlardı. Epeydir belleklerine gömdükleri, albümlerinde ve anılarındaki, Almanya'dan kış manzaralarını, utanarak, ama çaresiz ve tutkulu bir hüznle birbirlerine göstererek, teselli buluyorlardı. 1945 yılının son günü o kadar sıcak oldu ki, otellerdeki vantilatör sayısı yemek listesinden önce ilgi çeker oldu. Çoğu otel, vantilatör sayısıyla müşterileri çekmeye çalışıyordu. Ngong'da yılların en büyük fundalık yangınında çalılıklar alev alev tutuşmuş, Hove Court'ta zorunlu su kısıntısı yapılmış, çiçeklere su verilmemişti. Owuor bile, yemek pişirirken sık sık alınındaki terleri silmek zorunda kalıyordu. Kısa yağmurlardan ümit kesilmişti, Temmuz'dan önce sıcakların azalacağını kimse beklemiyordu artık..

Jettel ise yakınmayacak kadar bitkindi. Hamileliğinin sekizinci ayından sonra zaten büsbütün her şeyden elini eteğini çekmişti, çevresindekilerin tesellilerine, öğütlerine kulaklarını tıkamıştı. Sabahın sekizinde Regina'nın Guaven ağacının altına sığınyordu.. Doktor Gregory onu her muayene edişinden sonra, çok kilo aldığını, hareket etmesi gerektiğini söylediği halde, Owuor'un, bir kraliçenin tahtı gibi beyaz kumaşlarla süsleyerek ağacın altına getirdiği sandalyesinde, saatlerce kımıldamadan oturuyordu. Owuor'un yaratıcılığına hayran kalan Houve Court'taki kadınlar da, Jettel'e gerçek bir kraliçe muamelesi yapıyorlar, her gün düzenli bir şekilde onu ağacın altında ziyaret ediyorlardı. İçlerinden pek azı, Jettel'in Breslau'nun sağlıklı kış havasını ballandıra ballandıra anlatmasını sabırla dinlerken, Jettelde bir an önce kendi geçmişine sığınmak için sabırsızlanıyordu. Bu onda vazgeçemeyeceği bir alışkanlık haline gelmişti. Bunaltıcı sığağın karnındaki bebeğe zarar verip yine ölü doğacak korkusundan çok, çevresindeki yabancı dünyanın üzerindeki baskısını daha dayanılmaz buluyordu.

Elsa Conrad'a, "Biri bana bir şey anlatırken kafamı toparlayamıyorum," diye günah çıkarmıştı.

"Saçma, anlatılanlara kulak vermeyecek kadar tembelsin de ondan.. Artık kendine gel. Dünyada çocuk bekleyen tek kadın sen değilsin." Bir gün de "Kavga etme yeteneğimi bile kaybettim," diyerek Walter'e yakınıncı, kocası onu, teselli etmişti,

"Üzülme ileride her şey düzelir. Hayatının hiçbir döneminde bu alışkanlığını unuttuğunu görmedim."

Ancak, Regina okuldan gelerek, ağacın altına yanma oturduğu zaman, Jettel, biraz kendine geliyor, uykuyla umutsuzluk arasındaki bocalamalarından kurtulabiliyordu. Regina' ran periler dünyası onu biraz rahatlatıyordu. Walter inanmadığı halde, perisiyle paylaşmaktan vazgeçmediği isteklerini anlattıkça, Jettel yüreğinin hafiflediğini hissediyordu. Hele kızının, yeni doğacak bebekten söz ederkenki coşkusu, ağırlaşan bedenini gevşetiyor, Nakuru'da geçirdiği talihsiz hamilelik günlerindeki gibi kızma bağlılığı, yakınlığı artıyordu.

Şubat ayının son Pazar günü, Jettel hayatı boyunca bir daha asla unutamayacağı acımasız bir gerçeğe yüzyüze geldi. Sabahın erken saatlerinde henüz değişen bir şey yoktu. Kahvaltıdan sonra Jettel ahlaya pof laya kendini ağacın altına atı. Walter radyo dinlemek üzere dairede kaldı. Öğle üzeri, Owuor, su isteyen Jettel'in seslenmelerine karşılık vermedi. Oysa normal olarak hep kadına yakın bir yerlerde olurdu. Jettel ondan ses çıkmayınca, bir bardak su getirmesi için Regina'yı mutfığa yolladı. Regina da dönmedi. Susuzluğu dayanılmaz bir hâl alıp da boğazı yanmaya başlayınca, sonunda Jettel ayağa kalkmak zorunda kaldı. Öylesine isteksizdi ki, uzuvlarının kaskatı kesildiğini hissetti, kendisine yakıştırmadığı, biraz da komik gelen mıymıntı hâlini üzerinden atmayı denediyse de beceremedi.

Yavaşça bir ayağını diğerinin önüne atarak yürümeye gayret etti, her adımında Owuor ya da Regina'nın ortaya çıkacağını, yolun geri kalan kısmını tek başına gitmek zorunda kalmayacağını umuyordu. Hiçbirinin gelmediğini görünce, kızıyla Owuor'un yine her zamanki gibi çiftlik hikayelerini dalmış olabileceklerini düşünüp, öfkelendi. Çünkü, çiftlikten bahsedilmesini hep çaresizliğine ihanet gibi görüyordu.

Kapıyı açtığında önce Owuor'u gördü. Mutfakta, başını eğmiş duruyordu. Jettel'in geldiğini farketmemiş görünüyordu, kendi kendine konuşuyor gibi alçak sesle birkaç kez "Bwana" dedi. Perdeler çekilmişti. Odadaki bir iki eşya ağırlaşan havanın etkisiyle, ölgün ışığın altında, çıplak, ıssız doğada kaba ağaç kütüklerini andırıyordu. Walter'le Regina, birbirlerine sarılmış, sedirde oturuyorlardı. Şaşkın çocuklara benziyorlardı. İkisinin de yüzü solgun, gözleri kıpkırmızıydı.

Jettel gördüğü manzaradan öylesine dehşete kapıldı ki, hiç biriyle konuşmaya cesaret edemedi. Bakışları donuklaştı. Üşüdüğünü hissetti, aynı anda, günlerdir özlediği soğuğun, tenine iğne batmış gibi acı verdiğini farketti. Regina, "Babam bunu önceden hep biliyordu," derken hüngür hüngür ağlıyordu "Kapa çeneni. Hiçbir şey söylemeyeceğine söz vermiştin. Anneni heyecanlandırmamalıyız. Bebek doğana kadar bekleyelim." Jettel "Ne oldu?" diye sordu. Sesi kararlı çıkmıştı, birden, nedenini açıklayamadığı bir utançla sarsıldı, yine de haftalardan beri ilk kez kendini daha güçlü hissediyordu. Hatta sırtının ağrmasına aldırış etmeden köpeğin üzerine eğildi, elini kalbine götürdüyse de, atışlarını duyamadı. Sorusunu yineleyecekti ki, Walter'in, beceriksizce bir telaşla, bir kâğıt parçasını pantolonunun cebine sokuşturmaya çalıştığını fark etti. Umutsuz bir sesle, "Greschek'in mektubu mu?" diye sordu. "Evet," diyen Walter yalan söyledi.

"Hayır!" diye Regina bağırdı. "Hayır."

Owuor sonunda dayanamadı, güç almak istercesine duvara yaslandı, "Bwana'nın babası öldü. Kız kardeşi de" dedi.

"Ne oldu? Bütün bunlar da ne demek oluyor?"

"Owuor'dan her şeyi duydun işte. Sadece ona söylemiştim." "Bunu ne zamandır biliyorsun?"

"Mektup, Greschek'in mektubundan birkaç gün sonra geldi. Bana Kampta verdiler. Rusya'dan gönderildiği için, ordu sansüründen kazasız belasız geçtiğine sevinmişim, bu yüzden size söylemeye de gerek kalmamıştı. Okuyunca ağlamadım. Hatta biraz öncesine kadar da ağlamamıştım. Ancak Regina'ya yakalanınca, mektubu ona okumak

zorunda kaldım.. Okumak istemiyordum ama beni zorladı. Tanrım, çocuğun önünde öyle utanıyorum ki!" "Mektubu ver," dedi Jettel yavaşça, "benim de bilmem lazım." Pencerenin yanına gitti. Sararmış kâğıdı açtı, büyük harfleri gördü, önce gönderenin adıyla adresini okumaya çalıştı.

"Tarnopol nerede?" diye sordu, yanıtı beklemedi. Belki de birden her şeyi öğrenmek istememişti, düşeceği dehşete karşı bir şekilde kendini savunmaktı yaptığı.

"Sayın Bay Doktor Redlich" sözcülerini yüksek sesle okudu, devamına sıra gelince, duraksadı, bundan sonraki satırlarda gözlerinden artık en ufak bir lütuf beklemediğini fark edince ürperdi.

Okumayı sürdürdü. "Savaşın önce, Tarnopol'de Almanca öğretmenliği yapıyordum. Babanızla kız kardeşinizin ölüm haberini size bildirmek zorunda kaldığım için çok üzgünüm.. Babanız Max Redlich çok iyi tanırdım. Benimle Almanca konuşabildiği için bana güveniyordu. Elimden geldiği kadar ona yardım etmeye çalıştım. Ölümünden bir hafta önce bana adresinizi vermişti. O zaman, şayet kendisine bir şey olursa, size bildirmemi istediğini anlatmıştı. Babanızla kızkardeşiniz epey tehlikelere maruz kalıp, yoksulluk çektikten sonra Tarnopol'a gelmeyi başarmışlardı. Alman işgalinin ilk günlerinde henüz onlar için biraz umut vardı. Burada bir okul binasının bodrum katında saklandılar. İlk fırsatta Sovyetler Birliği'ne gitmek istiyorlardı. Ama sonra 17 Kasım 1942 günü iki SS polisi babanızı cadde üzerinde vurdu. Acı çekmeden öldü. Liesel de bir ay kadar sonra okulun binasından zorla alınarak Belsec'e getirildi. Artık onun için hiçbir şey yapamadık, bir daha da ondan haber almadık. Bu Belseck'e yapılan üçüncü sevkiyattı. Gidenlerden kimse dönmedi. Haberiniz var mı bilmem, Liesel ülkeden kaçarken bir Çek'le evlenmişti. Erwin Schweiger kamyon şoförüydü, Rus ordusu onu zorla askere alınca, babanızla Liesel'i terketmek zorunda kaldı. Babanız sizinle gurur duyuyordu, sizden bana çok söz etmişti. Yazdığınız son mektubu hep göğsünün üzerindeki cebinde saklıyordu. Birlikteyken sık sık o mektubu okuyor, ailenizle birlikte sizin, çiftlikte güvenli bir hayat sürdürdüğünüzü düşünüyorduk. Babanız cesur bir adamdı, bir gün sizi göreceğine dair Tanrıya sonsuz güveni vardı. Tanrı lütfunu ondan esirgemesin! Size böyle bir mektubu yazmak zorunda

kaldığım için tüm insanlık adına utanıyorum, dininize göre, evladın, babasının ölüm gününde dua okuması adetmiş. Dua etmenin sizi teselli edeceğini bilirsem, görevimi gerçekleştirdiğime kanaat getirip rahatlayacağım.

Babanız bana her zaman sizin iyi kalpli bir insan olduğunuzu söylerdi. Tanrı sizi korusun. Bana Tarnopol'a cevap yazmayın. Dışarıdan gelen mektuplar burada sorun oluyor. Karınız ve sizin için dua edeceğim." Jettel, onu rahatlatacak yaşların boşalmasını beklerken, mektubu özenle katladı, ancak gözleri hâlâ kupkuruydu. Bağır-madığına hatta tek kelime bile söylememesine şaşırdı. Kendini, sadece bedenindeki acıyı duyan bir hayvana benzetti. Yavaşça ve çekinerek, Walter'e Regina'nın arasına ilişti, terden ıslanan hamile elbisesini düzeltti. Kocasıyla Regina'yı okşamak üzere davrandıysa da, kolunu kaldıramayınca, karnını sıvazlamakla yetindi. Birkaç yıl sonra büyükannesiyile dedesinin nerede olduklarını soracak bir çocuğu dünyaya getirmek acaba günah mıydı?

Jettel'in kafasını şimdi bu soru kurcalıyordu.. Walter'e baktığında, içindeki isyanı onun da hissettiğini farkettil, anlamış gibi kafasını sallıyordu.. Kocasının çaresiz direnişinde teselli buldu. Sesinde umutsuzluğun en ufak bir belirtisi olmaksızın: "Bebeğimiz bir oğlan olacak, artık ona bir ad bulduk" dedi.

XVIII. BÖLÜM

Cehennemi sıcakların etrafı kasıp kavurduğu en eziyetli günlerde bile, kişisel servetlerinden çok rahatlarını düşünen Howe Court sakinlerinin çoğu, yorgun ve bitap düştükleri 6 Mart gecesinde bu huzuru bulamamıştı.. Odaların ve suit dairelerin çoğunda güneş doğarken lambalar hala yanıyor; Aja'larını (dadı) ve süt şişelerini isteyen bebeklerin ağlamaları gece yarısından önce duyulmaya başlıyorduk; görev, sorumluluk ve düzen konusundaki tüm melekelerini yitirmiş uşaklar, henüz kuş cıvıltılarının duyulmadığı erken saatlerde, şaşkın ve telaşlı, sabah çayının suyunu ocağa koyuyorlardı; köpekler gökteki mehtaba, her gördükleri gölgeye, kurumuş ağaçlarla, sinirli insanlara havlıyorlar, öfkelerini, sahipleriyle dalaşarak çıkarıyorlardı. Radyo en son Avrupa'da savaş sonrasında görülen bir coşkuyla plaklarını avaz avaz bağırırcasına çalışıyordu; kulakları yarı sağır Miss Jones bile, gürültüden rahatsız olduğunu söylemek üzere, sırtında geceliğiyle, kapısı kapalı müdüriyet bürosunun önüne gelmişti. Memsahib kidogo ile odada yalnız olan Owuor ise, ne yemeğe ne de bir hafta önce Kisumu'dan getirttiği genç kadının yanına gitmişti. Güneş battıktan üç saat sonra, bütün örtüleri ve minderleri silkelemiş, tahta yer döşemelerini, köpeğin tüylerini fırçalamış, sonra da, Memsahib'in verdiği törpüyle ellerinin tırnaklarını törpülemeye koyulmuştu. Memsahibi kendisi evdeyken bunu yapmasına asla izin vermezdi.

Şimdi de midesinde ve göğsünde hissettiği bir basınçla, Regina'nın hamağına uzanmış, dinlenmeye çalışıyordu, beyninde uçan görüntüler yüzünden gözüne uyku girmiyordu. Zaman zaman, ormanda çocuğunu arayan bir kadının söylediği hüznü şarkıyı tuttursa da, sonunda melodi gırtlığına gelip takılıyordu. Regina üzerinde beyaz okul bluzu ve yumurtasından yeni çıkmış civciv kadar özen isteyen giri renkli eteğiyle, annesiyle babasının yatağına uzanmıştı. Büyük bir gayretle, "David Copperfield'i, sonuna kadar okuyup bitirmeye niyetlenmişti. Hatta bir bardak su için bile yerinden kalkmamıştı. Ama daha ilk iki paragrafında, birbirinin içine geçen harfler, kor alev dalgaları halinde gözlerinin önünde

uçuşmaya başlamışlardı. Belindeki sihirli kemerinin renkli taşlarını durmaksızın ovuşturmaktan elleri ter içinde kalmıştı. Amacı az konuşan Tanrı Mungo'ya dileğini duyurmaktı. Mungo'nun, bu kez ölümünün ardından gözyaşlarını döktüğü bebeğin onun yanında değil, kendi yanında olmasını istiyordu. Bu dileğini, en güzel hangi sözcüklerle Mungo'ya aktarıp, onu ikna edebileceğini kestiremiyor, bu yüzden de ağzını açmaya korkuyordu. Walterle Jettel, akşam yemeğini bırakıp ellerinde küçük bir valizle, çılgınca bir telaşla, Mr. Slapak'ın arabasıyla gideli beri, Regina yüreğini saran korkuyla mücadele halindeydi. Zihnindeki belirsizlik, fırtına sonrası azan çağılayan gibi barsaklarında öfkeyle gurulduyordu. Gırtlığına oturan yumrunun, midesine inmekte olduğunu farkedince, koşarak Owuor'un yanına gitti, parmaklarıyla, kendisine güven veren omuzlarını üzerinde gezdirerek. "Bugünün iyi bir gün olacağına inanıyor musun?" diye sordu.

Owuor hemen gözlerini açtı, ömründe sadece bu bir tek cümleyi söylemeyi öğrenmiş gibi, "Biliyorum, iyi bir gün olacak.." dedi..

Sabahın saat üçünde Elsa Conrad penceresinin önündeki kamelyaları sularken, yaşlı bir bunak gibi küfürler savurunca, öfkeyle balkonuna fırlayan Mrs. Taylor sessiz olması için bağırarak, onu uyardı. Neyse ki kavga etmediler, çünkü Mrs. Taylor, uygun İngilizce küfürleri aklından geçirip, düzgün bir aksanla söylemeye hazırlanıyordu ki, Profesör Gottschalk'ı gördü. Elinde, her sabah yediği yulaf bulamacı olan minik porselen kabı, başında şapkasıyla karanlık bahçede gezintiye çıkmıştı. Kadınların ikisi birden, sözleşmiş gibi aynı "Çattık belaya" deyip, adamın aklından şüphe ettikleri anlamında, parmaklarıyla alınlarını tıkladılar. Bu arada Chepoi de daha gün ışımadan çok önce, Diana'nın yanındaki iki subayı evlerine postalamıştı. Hayal kırıklığına uğrayan gençler, ünlü Bayan Wilkins'in işvelerini gözleriyle bile olsa takdir edip, hayranlıklarını açıklama fırsatını bulamamışlardı. Dianada henüz şafak sökmeden pencereye çıkmıştı. Başında renkli taşlarla süslü altın tacı vardı. Hayırlı bir gelecek umuduyla, Moskova'da ilk ve son kez sahneye çıktığında başına koyduğu bu taç, ne yazık ki beklediği geleceği getirmemişti. Balkondaki koltuğuna oturup, sevdiği parfümü köpeğine püskürtünce, hayvan sonunda

burnunu korumaya almak için, alışılmadık bir öfkeyle sahibinin parmaklarını ısırırverdi.

Diana köpeği parfümüyle ıslattığı yetmiyormuş gibi, "boklu Stalin" diye bağırıp, yorgun düşen zavallı hayvanın onurunu da kırdı. Herşeye karşı duyduğu gizli nefretin yarattığı derin bir acı ve öfkeyle, böğüre böğüre ağlıyordu. Salim kafayla olsa, bu nefretinin "Bolşevikler'den" kaynaklandığını söyleyebilirdi. Sonunda Chepoi'nin yatıştırıcı sözlerine teslim oldu. Bir iki çekişmeden sonra, uşağın viski şişesini elinden almasına da sesini çıkarmadı. Yeni bir şey olursa, kendisini uyandıracağı sözü üzerine de yatağına girdi.

Saat beşi bir geçe, otelden beş mil uzaklıktaki Eskotene Nursing Home, Hastanesi'nde, Max Ronald Paul Redlich dünyaya gözlerini açtı. Howe Court'ta bu anm önemine işaret edecek en ufak bir hareket görülmedi. Boğuk bir gök gürültüsüyle aynı anda bebeğin ilk çığlıkları duyuldu. Hemşire Amy Patrick bebeği arabasına yerleştirip, çocuğun iki buçuk kilo olan ağırlığıyla, hecelemesi zor uzun adını bir kâğıda not ederken, donuk gözleri parlayarak, "Bu bir mucize" deyip gülümsedi..

Uykusuz geçen üç geceden sonra iyice bitap düşen ebenin, sıradan bir doğum vakası için biraz abartılı kaçan gülüşünün, çocukla ya da, anneyle bir ilgisi yoktu. Kaldı ki, annenin berbat aksanı, epey zor olan doğum sırasında, Hemşire Amy'nin hassas kulaklarını, oldukça rahatsız etmişti. Amy Patricks'in coşkulu tepkisi, aslında, anlaşılır bir şaşkınlığın dışavurumuydu: Bir gün önce yayınlanan hava raporu haberlerinde en ufak bir şekilde belirtilmediği halde, aniden boşanan yağmur Nairobi'yi, tarihinde görülmedik kavurucu sıcaklarından bir anda kurtarıvermişti. Ebenin "mucize" dediği buydu ve bu mucize onu öylesine rahatlatmıştı ki, bebeğin göbek bağıny keserken, memnun bir ifadeyle, "Aman Tanrım, beyimiz küçük bir İngiliz'e benziyor" diyerek İngilizvari esprisini patlatmıştı.

Gökten gelen nimet, gecikmiş bir yağmur dönemine göre ne yazık ki pek hasisti. Üzerinde bir haftadan çok konuşulmayacaktı. Yine de bütün kuşların kanatlarını, çinko çatıları, dikenli akasyaların en üstteki dallarını

hiç değilse tozlardan arındırmıştı. Ama yağmurların yağması, daha çok, gece uykularından isteyerek fedakârlık eden insanların Max Redlich'in dünyaya gelmesinin olağanüstü bir olay olduğuna dair inançlarını kuvvetlendirmişti. Bebek ikinci kuşak sığınmacılar için bir umut ışığı olabilirdi.

Regina ile Owuor, Walter'in eve döndüğünü önce farketmediler. Sıkışan kapıyı açmak için yumruklamalarını, uyuyan köpeğin üzerinden atlarken de ettiği küfürleri ikisi de duymadı. Ancak, ani bir emirle göreve çağrılan iki askerin, henüz daldıkları uykudan fırlamalarıyla çıkan gürültüyle irkildiler. Askerler boğazlanan tavuklar gibi feryat ediyorlardı. Owuor ayağıyla kapıyı iterek içeri daldı. Bwana'si, iki eliyle kavradığı paslı bir kovanın önünde diz çökmüş inliyordu.

Regina babasına doğru koşarak, onu sırtından kavrayıp kucaklamaya çalıştı, dehşetten neredeyse tüm vücudu uyuşmuştu. Walter kızının kollarını göğsünün üzerinde hissedince, kökleri susuzluktan kuruyup, yapraklarına düşen yağmur damlacıklarıyla yeniden hayat bulan ağaç gibi yerinden doğruldu. "Nihayet Max geldi," dedi soluk soluğa, "Bu kez Yüce Tanrı sesimizi duydu." Kısa bir sessizliğin ardından Regina sürekli başını sallamaktan daha anlamlı bir şey yapmak için, babasının söylediklerinin iyice kulaklarına yerleşmesini bekledi. Zorlu bir yarım dakikacık... ve seller gibi boşanan yaşlar. Regina, sonunda gözlerini açabildiğinde, babasının da ağladığını gördü, yüzünü babasınıninkine bastırdı; gözlerinden dökülen sevincin sıcak tuzlu taneciklerini onunla paylaşmak istiyordu.

Owuor gülerek "Max," dedi. Dişleri loş bir odada yeni yanmaya başlayan mum ışığı gibi parıldıyorlardı. "Şimdi bir Bwana kidogo'muz var." Bir süre üçü de konuşmadı. Sonra Owuor tane tane, düzgün bir ifadeyle, bebeğin adını tekrarlarlarken, Bwana'si omuzlarına dostça vurarak, çekirgeleri kovaladığı günkü gülüşüyle "Sen Benim Rafikimsin" dedi..

Bwana boğuk ve hafif bir sesle, "dostum, arkadaşım" anlamına gelen bu güzel sözü ne zaman söylese, Owuor müthiş gururlanıyordu.

Owuor sordu. "Çocuğu gördün mü? İki sağlam gözü ve on parmağı var mı? Bir çocuk bir maymun gibi olmalı."

"Benim oğlum maymundan güzel. Onu, kucağıma aldım. Bugün öğleden sonra onu Memsahib kidogo da gördü. Owuor seni de oraya götürmek istiyordum ama, hastanedeki hemşirelerle, doktor izin vermediler. Oysa senin de yanımda olmanı istiyordum.

"Ben bekleyebilirim Bwana. Unuttun mu? Dört yağmur mevsimi bekledim."

"Diğer çocuk ne zaman öldü, çok iyi biliyorsun değil mi?"

"Bunu sen de biliyorsun, Bwana".

Kızıyla hastaneye giderken yolda, "Bazen bu lanet olası kentte tek dostumun Owuor olduğunu düşünüyorum," dedi

"İnsanın hayatında tek bir dostu olması yeter."

"Yine nereden buldun bu sözü? Şu senin budala İngiliz perilerin mi söyledi?"

"Bu sözü, benim budala İngiliz Dickens söyledi Ama Bay Slapakda biraz bizim dostumuz sayılır. Sana arabasını ödünç verdi. Yoksa şimdi otobüsle gidecektik." Regina, koltuğun parçalanmış minderinden çekip çıkardığı at kılınının sert ucuyla babasının kolunu gıdıkladı. O güne kadar babasını direksiyon başında görmemişti, hatta araba kullandığını bile bilmiyordu. Babasına bunu söylemeyi aklından geçirdi, ama nereden böyle bir düşünceye kapıldığını belki de açıklayamayacaktı, onu rencide edebileceği endişesiyle vazgeçti. "İyi araba sürüyorsun," demekle yetindi.

"Sen daha dünyada yokken araba kullanıyordum."

"Sohrau'da mı?" diye sordu Regina, temkinli.

"Hayır Leobschütz'deyken. Greschek'in Adle'ini kullanıyordum. Tanrım keşke Greschek'de bu günümüzü görebilseydi.

Ford, sarsıla sarsıla, tepeyi tırmanırken arkasında incecik kırmızı kumlardan yoğun bir toz bulutu bırakıyordu. Arabanın sol yanında ve önünde cam yoktu, çürümüş, paslanmış tepesindeki kocaman deliklerden güneş vuruyordu. Regina, bir an kendisini Martin'nin cibinde sandı. Şimdi karşısında Ol'Joro Orok'un loş ormanlarını her zamankinden daha net görebiliyordu, sonra gözlerinin önüne, Martin'nin, sapsarı saçları, çakmak çakmak yıldızların uçuştığı açık mavi gözleri geldi..

İçinde duyduğu aynı coşkuyla, geçmişe geri döndü, ama sevinci kısa sürdü, özlemi hep beklemekle geçen günlerle doluydu, bunu hatırlayınca, vücuduna ateş bastı. Üşüşen hayalleri kafasından atmak için derin bir soluk aldı. "Seni çok seviyorum," dedi sonra babasına fısıldarcasma. Eskotene Nursing Home, açık mavi pencereleri olan sade görünümlü bir binaydı. Yüksek kapısının iki yanındaki sütunların üzerinden, güneş batımında, göğün rengini alan güller sarkıyordu. Bina, nilüfer çiçeklerinin arasından, altın balıkların yüzdüğü bir havuzu olan parkın içindeydi. Park yemyeşil bir çim halıyla kaplıydı. Dallarına konmuş, sığırcık kuşlarının, mavi ışıltılı kanatlarıyla adeta minicik yelpazeler oluşturduğu yüksek sedir ağaçları, sabah yağın yağmurun etkisiyle havaya buharlarını salıyordu. Demir çitin yanındaki ana kapının önünde, denizci mavisii üniformasıyla geniş omuzlu bir askari iki eliyle kalın tahtadan bir sopayı kavramış, nöbet tutuyordu. Ayaklarının dibinde, ağız ve çene çevresindeki kılları ağarmış, boz renkli bir İrlanda kurt köpeği uyuklamaktaydı.

Bu pahalı özel klinik, sığınmacı bebeklerinin dünyaya gözlerini açmasına, gönülsüz de olsa, yardımcı oluyordu. Doktor Gregory ise, bu konuda kendisinden asla ödün vermezdi, oysa normal zamanlarda son derece uyumlu biriydi. Doktorların, siyah yerlilerin yattıkları koridorlardan geçmek zorunda kaldıkları Devlet Hastanesinde, asla hastalan tedavi etmeye yanaşmazdı. Hamileliği sırasında Jettel'den aldığı vizite ücreti, kadıncağızın Horse Shoe'de çalışırken köşeye koyduğu bütün parayı yutmuştu, doğum ve Eskotene Hastanesi'ndeki yatak parasının faturasını da hiç kuşkusuz, bir çavuşun doğum parasına ayırdığı maaşı karşılayacaktı.

Keselerine güvenmeyen hastalar bile, bütün bunlara karşın Doktor Gregory'yi, hastalarıyla ilgilenen, vicdanlı biri olarak görüyorlardı. Doktor, dost çevresinde olduğu zamanlar, Jettel'in konuşma tarzına nasıl alıştığını, gülerek, büyük bir hoşgörüyle anlatmıştı. Böylesine bir hoşgörü onda pek rastlanmayan bir şeydi aslında. Bir süre sonra R harfini tıpkı hastası gibi ağzında yuvarlayarak söylediğini farketmişti. Alması gereken ücretin geri kalan yüklüce kısmı için, Jettel'in yaşını ve hamileliği sırasında çıkabilecek pürüzleri öne sürerek, gizlice Nairobi'deki Musevi Cemaatini devreye soktuğunu da ona hissettirmemişti. Doktor zaten, yıllardan beri yaşlı Rubens'le birlikte cemaatin yönetimindeydi. Polonyalı adını, telaffuzu kolay İngilizce bir adla değiştirdiği zaman bile, Musevi olduğunu hiçbir zaman saklamamıştı..

Doktor, gençliğinden beri mesleğinin yanısıra meraklarını da hiç ihmal etmemiş, ikisini birarada götürmeyi becermişti. Bir merakı da golftu. Eskotene Hastanesi, golf sahasına giden yolun üzerinde olduğundan, günde iki kez hastalarını ziyaret ediyordu. O gün de Walter'le Regina hastaneye geldiklerinde Jettel'in yanındaydı. Doktoru görünce, ikisi de ne yapacaklarını bilmez bir halde, şaşkın şaşkın, eşikte durakladılar. Babayla kızın çaresiz görünüşleri, babanın az sonra iç burkan bir yaltaklanmaya dönüşen sıkılganlığı; çocuksu çelimsiz bedeni, yaşamın erken deneyimleriyle vaktinden önce olgunlaşan yüzüyle, karşısında duran küçük kız, doktoru fazlasiyle duygulandırmıştı.

Baba-kızın birbirlerine karşı hissedilir bağlılıkları, ona komik ve modası geçmiş gibi gelmişti. Hatta doktora büyükbabasının anlattıklarını çağrıştırmıştı. Buna rağmen, kendisini rahatsız eden garip bir utanmayla, bu küçük ailenin yazgısıyla daha yakından ilgilenmesi gerektiğini düşündü. Londra'nın East End'inde küçük, rutubetli bir dairede oturan yaşlı adamı yıllardır hiç aklına getirmemişti. Büyükbabası köklü geleneklerine bağlı kalan bir adamdı, kendisi ise o zamanlar ateşli bir tıp öğrencisiydi ve ailesinin bu geleneklerinden kurtulmaya çalışıyordu. Doktorun bu heyecanı, kendisini kaptırmayacak denli kısa sürdü.

Biraz abartılı, yüksek bir ses tonuyla, "come on" diye seslendi. İlgi ve samimiyet bekleyen Avrupalılarca özellikle böyle konuşmaya alışmıştı.

Sözlerini sürdürürken, duygusallıkla açıklayabileceği sıcak bir ilgiyle, biraz da çekinerek, bu kez daha alçak bir sesle ekledi: Massel tow. Dostça Walter'in sırtına vurdu, zihni başka yerlerde, kayıtsız bir tavırla, Regina'nın saçlarını okşarken, eli farketmeden kızın yanağına uzandı, sonra da aceleyle odadan çıktı.

Doktor kapıyı arkasından henüz kapatmıştı ki, Regina Jettel'in kollarındaki minicik başı ancak o zaman farkedebildi. Bebeğin başında, siyah tüylerden bir taç vardı. Babasının soluklarıyla, yeni doğanın hafif vızlamalarını, sesleri yutan bir sis perdesinin arkasından duyuyor gibiydi. Jettel tatlı sözlerle bebeği yatıştırmaya uğraşıyordu. Regina önce doya doya gülmek istedi, en azından, sınıftaki yaşatlarının hokey maçlarındaki sevinç çılgınlıklarını atabilirdi, beceremedi, gırtlğından pek zayıf bir hırıltı çıktı sadece. "Hadi gel," dedi Jettel, "bebeği ikimiz de epeydir bekliyorduk." Walter çocuğı Regina'nın kollarına bırakırken, "Sıkı tut, yenisini bir daha yapamayız." diye kızını uyardı. "Bu erkek kardeşin Max', derken, sesi alışık olmadık resmi bir tonda çıkmıştı, "bağırdığını ilk kez bugün duydum. Ne istediğini çok iyi biliyor. Büyüyünce sana iyi bakacak. Benim kızkardeşime bakmamdan daha iyi" dedi Walter.

Max gözlerini açmıştı. Maviş maviş ışıldıyorlardı, yüzü Rongai'deki körpe mısır koçanların rengindeydi, teninden yeni pişmiş poşonun hoş kokusu yayılıyordu. Regina, kokuyu içine çekmek istercesine burnunu kardeşinin alnına dokundurdu. Böyle bir mutluluğı hayatında bir daha hiç tadmayacağından emindi. Perisiyle işi bitmişti, onu bir daha rahatsız etmemek üzere, "hoşçakal" dedi. Acı duymaksızın, duraksamadan yapılan kısacık bir vedaydı bu.

"Ona bir şeyler söylemek istemez misin?"

"Onunla hangi dilde konuşacağımı bilmiyorum."

"Henüz tam bir sığınmacı değil, bu yüzden anadilini duymak onu rahatsız etmez."

"Jambo," diye fısıldadı Regina, "Jambo, bwana kidogo!" Babasının kelimelerden irkildiğini görünce, pişmanlık duygusuyla, çekinerek, "Şimdi

kardeşim gerçekten benim mi oldu?" diye sordu.

"Hepimizin.."

Geceki konuşmaları hatırlayan Regina, "Owuor'u da sayıyor musun?" diye sordu.

"Tabii, Owuor bizimle kalabildiği sürece."

Regina, merak ettiği, dilinin ucuna kadar gelen soruyu sormaktan vazgeçti, sonra kardeşinin üzerine eğilerek, "Bugün söylemeyeceğim," dedi, ama sihirli sözcükleri zihninde yinelerken, neredeyse gülecekti ki, kendisini zor tuttu. Babasıyla annesinin, oğullarının Owuor'un konuştuğu dili, öğrenmeye başladığını fark etsinler istemiyordu. Tepkisini sevinç çığlıkları atarak gösterdi.. Güneş çoktan gökyüzünden çekilmişti, Owuor'sa hâlâ mutfağın önüne oturmuş, başı dizlerinin arasında, gözkapaklarmm altında uyukluyordu ki, araba sesiyle irkildi. Araba, balçık ve taşların yıprattığı bir traktör kadar gürültü çıkarıyordu. Bwana'sı gelmişti. Ama Owuor, sahibi, arabayı düzenbaz Slapak'a teslim edene kadar daha bir süre bekleyecekti, ancak saatleri saymaya alışık değildi, tek bildiği gelecek güzel günleri saymaktı. Hantal bir hareketle, önce kolunu, sonra da başını, arkasındaki gölgeye uzattı, sonra yeniden uykusuna daldı.

Slapak arabanın anahtarlarını vermeye gelen Walter'le Jettel'i, nemli kundak bezleriyle, lahana çorbası kokan küçük odasına aldı. O da sevinçliydi. Yeni emeklemeye başlayan dördüncü çocuğunun ardından bir oğlu daha dünyaya gelmişti.. Hove Court'ta çoğu kimse, Leon Slapak'ı, kârlı çıkacağını bilse, para için annesini bile satan, işini bilir kurt bir işadami olarak görüyorsa da, kalbi temiz, dindar bir adamdı. Slapak'a göre, Tanrı iyi insanlara hep güzel şeyler ihsan ederdi. Sırtında yabancı bir üniforma ile karşısında duran bu askere de her zaman sempati duymuştu. Alçakgönüllü, içten biriydi, gözlerinde gerçek bir savaşın değil, yaşam savaşının acısı ve hüznü seziliyordu. Slapak Walter'e her görüşünde selam verir, Walter'in şükran duygularıyla selamına karşılık vermesinden mutluluk duyardı.. Çünkü, özlemini çektiği vatanındaki insanları anımsıyordu.

Komşularının çoğu kez küçümsediği ve hakir gördüğü Slapak, mendiliyle özenli bir şekilde ovaladığı votka dolu bir kadehi Walter'in eline tutuşturdu, kendisi de şişeden bir yudum aldı, ardından Walter'in tek sözcüğünü bile anlamadığı cümleleri sıraladı. Doğu Avrupa ülkelerinden gelen sığınmacıların konuştukları, Lehçe, Yidiş ve İngilizce karışımı bir dildi bu.. Slapak, tüm içtenliğiyle ve buz gibi içkiyle kendisini şımartıkça, ağzından çıkan sözler, ona giderek Sohrau'yu anımsatıyordu. Çünkü Slapak, önce İngilizce sonra da Yidiş'ten vazgeçmiş, Lehçe konuşmaya başlamıştı. Lehçe'yi becerebilmiş olmak da, Slapak'ı mağazasında hiç ummadığı iyi bir alış veriş yapmışçasına gururlandırıyordu. Dünyaları ayrı, ama acıları ortak iki erkek, karşılıklı anılarını anlatarak, güzel bir akşam geçirdiler. Üstelik çok iyi anlaşmışlardı. Slapak, konuğu kendisiyle aynı yaşta olduğu halde, Walter, baba duasıyla uğurlarken, armağanlarını vermeyi de unutmadı. Yeni doğan bebeğe, kendisinin en erken bir yıl sonra ihtiyacı olacak bir çocuk arabası ile, bir paket kundak bezi, Regina'ya da, en az on beş sterlin değerinde kırmızı kadife bir elbise... Kısa yoldan dairesine dönerken, Walter, "Oğlumun doğumunu, kendisiyle doğru dürüst bir çift laf bile edemediğim bir adamla kutladım." diye hayıflanıyordu. Çocuk arabasına bir tekme indirdi. Lastikleri çürümüş tekerlekler, taşların üzerinde gıcırdadılar. "Belki gün gelir, bütün bu olup bitenlere gülerim," diye söylendi. Slapak'ı ziyareti aslında onu rahatlatmıştı halde, yine de kısıtlı yaşamı için sembolik bir şeydi. Bu duygularını Regina'ya anlatmak istiyordu, ama nasıl yapacağını kestiremedi.

Regina da o sırada, zihninden geçen karmaşık düşünceleri açıklamamak için kendisini zor tutuyordu, sonunda dayanamayıp dilinin altındaki baklayı çıkardı: "Max'i benden çok seviyorsun diye üzülüyorum. Artık çocuk değilim."

"Nereden çıkardın bu saçmalığı şimdi? Sen olmasaydın bu zor yıllara dayanabilir miydin sanıyorsun? Bunu nasıl unutabilirim? İyi bir baba olmaya çalıştım. Ama sana sevgiden başka bir şey veremedim."

"Bu da bana enough"* Enough sözcüğünün Almanca karşılığını bulamamıştı.. Sanki çok lazımmış gibi, babasının ayağıyla tekme attığı çocuk arabasının arkasından koştu, araba okalıptüs ağacına bindirmeden

yakaladı, tekrar koşarak babasının yanına geldi, onu kucakladı. Babasının bedeninden yayılan alkol ve tütün karışımı kokuyla gelen, birine güvenle yaslanma duygusunun tatlı sarhoşluğuna kendini bırakıverdi..

*Yeter.

"Seni dünyadaki bütün insanlardan çok seviyorum," dedi. "Ben de seni. İstersen bunu kimseye söylemeyelim. Hiçbir zaman."

"Hiçbir zaman," diye söz verdi Regina.

Owuor, hastanedeki eli sopalı askari gibi, kapının önüne dikilmiş onları bekliyordu Bwana," dedi gururla, "ben bir Aja buldum."

"Bir Aja mı? Seni küçük domuz, bizim Aja ile ne işimiz var ki? Nairobi, Rongai'ye benzemiyor.. Rongai'de, Bwana Morrison Aja'nın parasını veriyordu. Kadın zaten onun çiftliğinde yaşıyordu. Nairobi'de ise Aja'ya parasını ben ödemek zorundayım. Bunu da yapacak durumum yok. Sadece sana yetecek kadar param var. Zengin bir adam değilim. Bunu biliyorsun."

"Bizim çocuğumuzun, diye Owuor yanıtladı, diğer çocuklardan hiçbir farkı yok. Hiçbir çocuk Aja'sız büyüyemez. Memsahib de böyle köhne bir çocuk arabasını bahçede gezdiremez.

Ben de çocuğuna bir Aja bile almayan birinin yanında çalışmamam."

"Seni koca Owuor" diye, takıldı Walter.

Owuor, "Aja'nın adı Chebeti, ona çok para vermeyeceksin. Her şeyi anlattım." Konuşurken, her sözcüğü tek tek vurguluyordu.

"Ona ne söyledin?"

"Her şeyi Bwana."

"Ama Chebeti'yi henüz tanımıyorum bile."

"Ben tanıyorum Bwana. Bu yeter"

Mutfak kapısının önüne oturmuş olan Chebeti ayağa kalktı. Uzun boylu ve zayıftı, sırtında, çıplak ayaklarını örten uzun, geniş, mavi bir elbise vardı, uçlarından bağlanmış, şal gibi omuzlarından aşağıya sarkıyordu. Beyaz bir kumaşı, turban biçiminde başına sarmalamıştı. Görünüşünde, Jaluo kabilesi kadınlarına özgü güven seziliyordu, hareketleri ağır ve zarıftı. Walter'e elini uzatırken, ağzını açtı ama tek kelime söylemedi.

Regina karanlıkta, bu yabancı gözlerin akını seçemedi, ama kadının teninden yayılan kokunun Owuor'unkiyle aynı olduğunu hemen far ketti. "Chebeti iyi bir Aja olacak Baba," dedi. "Owuor sadece iyi kadınlarla yatar."

XIX. BÖLÜM

Captain Bruce Carruthers yerinden fırladı, ayağıyla yerdeki bir böceğin üzerine basarak öldürdü, pencere kenarında sivrisinek sandığı bir tatarcığı parmaklarıyla ezdikten sonra, tekrar sessizce yerine oturdu. Çavuşla yapacağı görüşmeden önce, yazı masasının üzerindeki kağıt yığınlarının arasında özel bir mektubu aramak zorunda olması iyice keyfini kaçırıyordu. İngilizce'yi kötü bir Hintli gibi konuşan, Krala selam dururcasına önüne dikilen bu çavuş, ona karşı nedenini açıklayamadığı bazı önyargıları olsa da, Yüzbaşıya antipatik gelmiyordu. Carruthers'in en ufak bir disiplinsizliğe tahammülü yoktu, hele kendisinin sebep olduğu düzensizlikten büsbütün nefret ederdi. Hoşlanmadığı görevlerin hep kendisine verilmesinin nedenini bir türlü çözemiyordu. Tartışmalardan kaçan onun gibi bir adamın, emrindeki askerlere duymak istemedikleri şeyleri söylemek zorunda kalmasına bu yüzden müthiş öfkeleniyordu. Tek istediği, sisli bir sonbahar günü Princess Street'de gezinerek, kışın gelmekte olduğunun ilk belirtilerini teninde hissetmektir. Şimdiyse ordudan terhis başvurusunun, "yeni bir emre kadar ertelendiği"ni öğrenmişti. Üstelik bundan en geç kendisinin haberi olmuştu. İki gün önce, postadaki bir yığın evrak arasından emri arayıp bulmuştu. O andan itibaren de kafasına iyice dank etmişti; Afrika, sadece kalbini değil, çok genç bir kadını da Edinburgh'ta beş uzun yıl tek başına bırakan kendisi gibi birine, uygun bir ülke değildi. Üstelik karısı mektuplarını giderek daha uzun aralıklarla yanıtlıyor, gecikmelerin nedenine ise inandıcı bir açıklama getirmiyordu. Captain Carruthers, gözlerinde, İskoç çoban köpeğinin, teslimiyetçi meyus ifadesiyle, karşısında duran bu komik Çavuş'a, ordudaki görev süresini uzatmasına Majestelerinin pek olumlu bakmadığını açıklamak zorunda kalmasını, bu yüzden talihin garip bir cilvesi gibi görüyordu.

"Bu herif neden Almanya'ya gitmek ister ki?" diye homurdandığı sırada Walter'in sesiyle irkildi.

"Ben orada yaşıyorum orası benim vatanım, Sir."

Walter'in kapıya vurduğunu duymamış, yüksek sesle düşündüğünü de fark etmemişti, son zamanlarda sıkça başına geliyordu bu..

"İngiliz işgal ordusunda görev yapmak istiyordunuz sanırım?"

"Evet Sir."

"Fena fikir değil. Galiba Almanca da biliyorsunuz. Oralı olmalısınız."

"Evet Sir."

"Öyleyse tam bu işe uygun bir adamsınız, şu fucking Jerries'leri hizaya getirecek biri."

"Öyle sanıyorum Sir."

"Londra'dakiler böyle düşünmüyorlar ama," dedi Carruthers, "eğer düşünme yetenekleri varsa tabii," dedi, sesinde gizli bir alay seziliyordu. Espri yaparak zaman kaybettiğini fark edince, mektubu konuşmadan Walter'e uzattı. Kendini beğenmiş Londra bürokrasisinin birtakım anlaşılmaz, çetrefilli sözlerle aktardığı emri, Walter'in yüzünde üzgün bir ifadeyle okumasını, sabırla seyrettikten sonra, "Oradakiler" dedi, sonradan pişman olduğu, kesin bir tavırla, "İngiliz pasaportu olmayan askerlere işgal kuvvetleri ordusunda görev vermiyorlar. Sahi, Almanya'da ne yapmak istiyordunuz?"

"Ordudan ayrıldıktan sonra, Almanya'da kalmak istiyorum."

"Neden?"

"Almanya benim vatanım Sir," diye Walter kekeledi, "bunu söylediğim için, sorry Sir."

Captain dalgın bir ifadeyle, "Zararı yok," dedi.

Konuşmayı daha fazla sürdürmeye artık gerek kalmadığını gördü. Görevi, adamlarını kendilerini ilgilendiren konularda bilgilendirmek, kararları kavradıklarına iyice kanaat getirmektir. Ancak böyle bir görevi

normal zamanlarda yerine getirmek daha kolaydı. Yabancı askerler ve zenciler söz konusu olunca işin rengi değişiyordu.. Captain alnına konan bir sineği başını sallayarak kovaladı.

Her zamanki gibi kafasını sallayarak Çavuş'u yerine postalayıp, cebelleşeceği şu sersem sivrisineklerle başbaşa kalabilirdi ama bunu yapmadı. Sonradan düşündüğünde, bunun nedenini belki de çavuşla aynı kaderi paylaşmış olmasına yorumladı. Karşısındaki adam, vatanından söz etmişti. Bruce Carruthers'in kafasını da aylardır bu duygusal sözcük kurcalıyor, ciddi ciddi huzurunu kaçıırıyordu..

"Benim vatanım İskoçya" derken, birden yine yüksek sesle düşündüğünü zannetti, "ama Londra'da oturan çılgının biri, benim bu Tanrının cezası Ngong'da çürüyüp gitmemi istiyor. Kafasına koymuş bir kere."

"Evet, Sir."

"İskoçya'yı biliyor musun?"

"Hayır, Sir."

"Olağanüstü güzel bir ülke. Sağlam havası, iyi viskileri, güvenilebileceğin iyi insanları olan bir ülke. İngilizlerin İskoçya hakkında birşey bildikleri yok, Kralımızı bizden alıp, bağımsızlığımızı çaldılar." Bunları söylerken, "evet"le "hayır"dan başka söyleyecek bir şeyi olmadığı anlaşılan bu adamla, İskoçya ve 1603 yılında olup bitenler hakkında tartışmanın ne kadar gülünç olduğunu fark etti. Konuyu değiştirerek, sordu:

"Sivilken mesleğiniz neydi?"

"Almanya'da avukattım, Sir."

"Sahi mi?"

"Evet, Sir."

"Ben de avukatım," dedi Captain. Bu cümleyi en son, lanet olası orduya girerken söylemişti. Ummadığı bir merak saikasıyla, biraz da istemeyerek sordu, "Öyleyse ne işiniz var tanrı aşkına, bu maymunlar ülkesinde? Bir avukat mesleğinde kendi anadilini kullanır. Neden Almanya'da kalmadınız?"

"Hitler beni istemiyordu.."

"Neden?"

"Ben yahudiyim, Sir."

"Doğru. Burada yazılı. Şimdi de Almanya'ya gitmek istiyorsunuz? Toplama kamplarında olup bitenlere dair şu korkunç haberleri okumadınız mı? Hitler insanlarınıza korkunç şeyler yapmış."

"Hitler'ler gelirler ve giderler, ama Alman halkı her zaman kalır."

"Hayret, birden İngilizce konuştunuz. Nasıl da güzel söylediniz!"

"Bunu Stalin söyledi, Sir."

Askerlik yıllarında Yüzbaşı bir şeyi çok iyi öğrenmişti: kendisinden istenen asla daha fazlasını yapmamak, dahası başkalarının dertlerini sırtlanmamak. Şimdiyse, karşılaştığı durum, ne kadar garip olsa da, müthiş hoşuna gitmişti. Aylardan beri ilk kez biriyle, eli ayağı düzgün bir konuşma yapıyordu. Üstelik, bu Çavuşla, birliğindeki Hintli teknisyenden daha iyi anlaşabileceğini de hiç ummamıştı. Hintli eline yazılı bir kağıt verildi mi her defasında kendini aşağılanmış hissedirdi.

"Almanya'ya gidiş ücretinizi ordunun vereceğini düşünüyorsunuz herhalde. Bunu zaten hepimiz isteriz."

"Evet Sir, bu benim tek şansım."

"Ordu, her askeri ailesiyle birlikte vatanına göndermek zorundadır," diye açıkladı Yüzbaşı, "Bunu biliyorsunuz herhalde?"

"Özür dilerim Sir, ne dediğinizi anlamadım."

"Eğer orada yaşıyorsanız, ordu sizi Almanya'ya göndermek zorundadır."

"Bunu kim söylüyor?"

"Talimatnamede yazılı,"

Yüzbaşı yazı masasının üzerindeki kâğıtları karıştırdıysa da aradığını bulamadı. Sonunda çekmecesinden sık aralıklarla yazılmış, sararmış bir kâğıt çıkardı. Walter'in metni okuyabileceğini sanmıyordu, yine de talimatnameyi ona uzattı; şaşkınlıkla, biraz da duygulanarak, Walter'in, resmi dille yazılmış, anlaşılmaz olduğu kuşku götürmeyen metnin içeriğini bir hamlede kavradığını fark etti. "Sözünün eri bir adam," diyen Carruthers güldü.

"Özür dilerim, Sir, yine ne dediğinizi anlamadım."

"Zarar yok. Yarın Almanya için terhis dilekçeni veririz. Acaba şimdi ne söylediğimi anladınız mı?"

"Ah evet, Sir."

"Aileniz var mı?"

"Bir karım ve iki çocuğum var. Kızım on dört yaşında, oğlum da bugün sekiz haftalık oldu. Size çok teşekkür ederim, bana nasıl bir iyilik yaptığınızı bilemezsiniz."

Carruthers düşünceli bir şekilde yanıtladı. "Galiba biliyorum."

Sonra da, alaycı bir ifadeyle ekledi: "Ama fazla umutlanmayın, orduda işler kaplumbağa hızında gider. Buradaki lanet olası zenciler bunu nasıl söylüyorlar?"

Walter heyecanla, "Pole, Pole"* diye yanıtladı, sözcüğü iki kez yineleyince Owuor aklına geldi. Carruthers'ın başını salladığını görünce,

acele odadan çıktı.. Walter açıklayamadığı karmaşık duygular içindeydi.. Eskiden başarısızlığı itiraf etmeyi ileri görüşlülük olarak yorumlardı, şimdiyse birdenbire bunun sorumsuzca bir züppelik olduğunu düşünüyordu. Yine de, içinde küçük de olsa umut kıvılcımı yeşermişti, ne umutsuzluk ne de gelecek korkusu artık bu kıvılcımı söndürebilirdi. Bunu hissediyordu.

* Yavaş, yavaş.

Walter, Hove Court'a döndüğünde, coşkuyla güvensizliğin karışımı bir duygunun etkisiyle hâlâ sersem gibiydi. Anapının önüne geldiğinde, kendisine ebediyet kadar uzun gelen bir süre kaktüslerin arasında durakladı. Önce kaktüs çiçeklerini saymaya koyuldu. Her bulduğu sayıyı dörde katlayıp hesaplamayı denediyse de beceremedi. Diana'ya uğrayıp, iyimser telkinleriyle, özellikle viskisiyle moral bulma isteğine de epey direndi. Ağır ve sessiz adımlarla ilerlerken, Chebeti'yi gördü. Yeni Aja, Jettel'e hamileliği sırasında, güven, teselli ve gölgelerini veren ağacın altında, kucağında bebekle oturuyordu. Rahatlamıştı.

Oğlu, Chebeti'nin açık mavi elbisesinin içine büzülmüş, güven içinde yatıyordu. Uzaktan bebeğin sadece kafasındaki minicik beyaz keten başlığı görünüyordu. Kadının çenesine okşarcasına değen başlık, sakın bir okyanusta hafif rüzgâra kapılmış bir gemiyi andırıyordu. Regina, çimlerin üzerinde bağdaş kurmuştu, başında limon ağacı yapraklarından yapılmış bir çelenk vardı. Şarkı söylemesini bilmediği için, Aja ve erkek kardeşine, çocuk şarkısını, boğuk ve törensel bir ses tonuyla okuyordu. Metinde sık sık nakaratlar vardı. Walter kızının söylediklerinin tek kelimesini bile anlamadığına önce öfkelenmişti, sonra, İngilizce metni resitatiflerde Jaluo diline çevirmiş olduğunu fark etti. Chebeti, bildiği bir iki sesi yakaladı mı, hemen ellerini çırpıyor, melodik ve hafif gülüşlerle gırtlığını temizliyordu. Kadın iyice coşunca, Max'in minik bedeni kımıldadı, uyanmıştı, sanki davetkâr hoş seslere kulak veriyordu. Chebeti uyuması için bebeği yeniden sallamaya koyuldu.

Owuor, koyu yeşil yapraklı bir sedir ağacının altında oturmuş, dikkatle bebeğin hareketlerini izliyordu. Yanında, Chebeti'nin işe başladığı gün satın aldığı, kabzası aslan başı oymalı bir baston duruyordu. Dişlerinin arasındaki

körpe şeker kamışını, ısırarak kemiriyor, sonra uzun saplarını tükürüyordu. Bir yandan da sol eliyle, Rumm'leri okşuyordu. Köpek uyuklarken bile kendisini rahatsız eden sinekleri kovalamakla meşguldü.

Böylesine uyumlu, dolu dolu bir tablo, Walter çocukluğundaki kitaplarda gördüğü resimleri anımsatmıştı. Ama sonradan güldü. Avrupa'nın sıcakları insanları buradaki gibi esmerleştirmiyordu hem, sedir ağaçlarıyla, limon ağaçlarının altında da oturmuyorlardı..

Hava boğucu nemin etkisiyle iyice ağırlaşmıştı. Walter buna rağmen aldığı her soluşun tadına varıyordu. Tüm kötülüklerden arınmış saflığıyla, kendisini büyüleyen bu manzarayı belleğine nakşetmek için gizli bir istek duymuştu ki, geldiğini farkedene Regina'nın kendisine seslenmesiyle, rüyasından silkilendiğine memnun oldu. Kızı ona el salladı, o da eliyle karşılık verdi.

"Baba, Max'a ona yakışan bir ad bulduk. Owuor ona askari ja ossjeku diyor."

"Bu kadar küçük bir çocuk için fazla abartılı bir isim."

"Askari ja ossjeku ne demek herhalde biliyorsundur? Gece askeri anlamına geliyor."

"Gece nöbetçisi demek istiyorsun."

"Günün bu saatinde sıcaktan kaynaklanan dairede ne yapıyor?"

"Çok heyecanlı ve telaşlı," diyen Regina kıkırdadı. Babasının ses tonlarıyla, göz işaretlerinden anlamadığı, sonradan aklına geldi. Huzursuzlandığını fark edince, hemen pişman oldu. "Max gazeteye çıktı. Okudum" deyiverdi.

"Neden bunu hemen söylemedin?"

"Annemin nerede olduğunu sormadın ki. Chebeti, eğer bir erkeğin aklı safaride olursa, kadın çenesini tutmalıdır, diyor."

Walter "Dünyadaki bütün zencilerden de kötüsün" diye küfretti. Sabırsız bir telaşla sesini yükselterek söylemişti bunu.

Hızla dairesine koşarken, rahatı kaçan Owuor yerinden doğruldu. Ağzında gevelediği şeker kamışı parçasıyla, elindeki bastonu yere attı, uyuşmuş uzuvlarını gevşetmeye bile zaman bulamamıştı. Rummler de uyanmıştı, dili bir karış dışarıda, hantal bacaklarının olabildiğince gücüyle, Walter'in peşinden seyirtti.

Walter koşmasını sürdürürken seslendi:

"Hadi gazeteyi göster bakalım Jettel!. Bu kadar çabuk olacağını düşünmemiştim."

"İşte burada. Gazeteye haberi verdiğini neden bana söylemedin?"

"Sürpriz olsun istedim. Regina doğduğunda sana bir yüzük hediye etmiştim. Max için sadece gazeteye bir ilan verebildim."

"Ne ilan ama! Yaşlı Gottschalk elinde gazeteyi gelince nasıl sevindim bilemezsin. İlandan çok etkilenmiş. Düşünsene, kim bilir kimler okuyacak."

"Umarım okurlar, işin özü de buydu zaten. Gazeteyi okumuş olan bir tanıdık buldun mu bari?"

"Henüz bulmadım. O şerefi sana bırakmak istedim. Her zaman sen ilk olmuşsundur."

"İyi haberleriyse hep sen buldun."

Gazete sayfaları açılmış olarak pencerenin yanındaki küçük bir taburede duruyordu. Her rüzgâr estiğinde, incecik sarı kâğıtları, sanki bildik, ama dünya durdukça her zaman varolacak umut ve düş kırıklıklarının melodisini fısıldar gibiydi hışırdıyorlardı.

Walter "Bizim trompetler" diye espri yaptı.

"Ben de giderek Regina'ya benzedim," diyen Jettel, eski günlerindeki cilvesiyle başını eğerek konuşmasını sürdürdü "anlatılmayan, olmamış öyküleri duymaya başladım."

"Jettel, galiba yaşlılığında yazar olacaksın."

Açık pencerenin önünde durup, kireç sıvalı duvarların üzerinden taşan menekşe renkli begonvilleri seyrederken, karı koca birbirlerine iyice sokulmuş olduklarını farketmemişlerdi. Evliliklerinde, birinin diğerinin görüşünü hoşgörüyü kabul ettiği ender anlardan birini yaşıyorlardı. "Der Aufbau" diğerlerinden farklı bir gazeteydi. Amerika'da Almanca olarak yayınlanan gazete, savaş öncesi ve sonrasında dünyadaki bütün mültecilerin sözcülüğünü yapmıştı. Her sayısı, zülfîyâre dokunsa da, geçmişin köklerine inmekten, yelkenini, anıların, kederli, acılı fırtınalarına salmaktan çekinmiyordu. Gazetede çıkan bir iki satır bile, yazgıyı değiştirmeye yetiyordu. Haberler ve makalelerden önce ilk okunan, daima kayıp ve aile ilanları oluyordu. Vatanlarından göç ettikten sonra bir daha birbirlerinden haber almayanlar bu ilanlar sayesinde yeniden buluşuyorlardı. Anavatandaki ilgililere yapılan uyarılar sayesinde, ölmüş olduğu sanılanlar yeniden yaşama dönüyorlar, gazete, insani yardım örgütlerinin resmi açıklamalarından önce davranıp, cehennemden kimin sağ salim kurtulduğunu, kimin çıkamadığını bildiriyordu. Avrupa'da savaş biteli on bir ay olduğu halde, savaşı atlatanların gerçeklerden haberdar olabilecekleri tek kaynak çoğunluk hala "Aufbau" gazetesiydi. Walter şaşkınlıkla, "Aman Tanrım, kocaman bir ilan," dedi, "Sayfanın ta tepesine kadar gidiyor. Ne düşünüyorum biliyor musun? Gönderdiğim mektup, bizi eskiden tanıyan birinin eline geçmiş olmalı, bize iltimas geçmiş. Düşünsene, adam New York'ta yaşıyor ve birden bizim adımızı, Leobschütz'den geldiğimizi gazetede okuyor. Aslanlara yem olmadığımızı da böylece öğreniyor." Walter hafifçe öksürdü. Kendisini mahkemede savunma kürsüsü önündeymiş gibi hissediyordu.. Sanki bir suçu itiraf ediyordu. Düşünceyi çabucak kafasından attı. Jettel'in ilanı ezbere bildiğinden emin olduğu halde, birkaç satırlık metni yüksek sesle okudu: "Dr. Walter Redlich ile Perls doğumlu, (önceki adıyla Leobschütz) eşi Henriette, oğulları Max Ronald Paul'un doğumunu bildirirler. P.K 1312, Nairobi, Kenya Colony. 6

Mart 1946. Buna ne diyorsun Jettel? Senin kocamışın yine Doktor Bey oldu. Sekiz yıldan sonra ilk kez."

Birden, yüzbaşıyla yaptığı konuşmayı ve ordunun vereceği parayla Almanya'ya gitme şansının olabileceği haberini Jettel'e vermek aklından geçti. Ana karısına bunu uygun sözcüklerle anlatması gerekiyordu, üstelik dönüşü olmayan bu yola gitmekte kesin kararlı olduğunu, Jettel'i incitmeden söyleme cesaretini kendinde bulabilmeliydi. İyiniyetini zorlayarak, bir an için, Jettel'in kendisini anlayacağını, hatta uzgörüllüğünü takdir edeceğini düşlediyse de vazgeçti, eski deneyimleri, yanıldığını göstermişti.

Almanya'ya dönme isteğini ilk kez ona açıkladığı günden sonra, karısının kendisini anlayışla karşılamayacağını artık biliyordu. O günü takip eden günlerde, ipe sapa gelmez birtakım önemsiz tartışmalar yüzünden, aralarında akıl ve mantığın alamayacağı tatsız kavgalar olmuştu. O sıralar, karısının bu uzlaşmaz halini neredeyse kıskanınca kendisini aşığalanmış gibi hissetmişti. Yüreğinde bir daha kapanmayacak yaralar açacak acının üstesinden gelecek gücü kendinde bulamayacağından ne çok kuşku duymuştu, nedenlerini araştırınca da dönüp dolaşıp hep aynı noktaya gelmişti; bütün suçu, anadiline, köklerine ve mesleğine tekrar kavuşmak istemesiydi. Çiftlikteki hayatı aklına gelince, ne denli eziyetli olursa olsun, bir an önce Almanya'ya dönme isteği büsbütün kamçılanıyordu.

Jettel onun gibi düşünmüyordu. Şimdiki yaşamlarının kendileri için tek şans olduğuna inanan ve Almanya'dan nefret eden sığınmacılarla birarada olmak onu memnun ediyordu. Diğerlerinin de kendisi gibi düşündüğünden emindi ya da en azından öyle olmasını istiyordu, hayatında hiçbir şeyin değişmesini istemiyor, değişikliklere direniyordu. Afrika'ya gelirken de öyle olmamış mıydı, Almanya'da geçirecekleri her günün kendileri için büyük bir tehlike olduğunu bile bile, sonuna kadar direnmekte ısrar etmişti.

Breslau'daki günleri hatırlamak Walter'in düşüncelerindeki doğruluğu bir kez daha kanıtlıyordu. Jettel'in "Annemden ayrılmaktansa ölürüm daha iyi!" dediğini duyar gibiydi. Karısı, kaynanasının pelüş sedirine oturmuş ağlıyordu, gözyaşlarından perdelenen yüzünde inatçı-çocuksu bir ifade

vardı. Walter, evliliklerinde, o günden bu yana hiçbir şeyin değişmediğini, şimdi büyük bir düş kırıklığıyla daha net görebiliyordu.

Jettel yanlışlarından ve hatalarından utanıp, pişman olacak bir kadın değildi. Yaşamının her anında ve döneminde inatla aynı yanlışları, hataları tekrarlıyordu. Ne var ki, Jettel'i bugün ikna edebilmek Walter için dünden daha zordu. Elinde, ailesini kurtarmak isteyen bir adamın ileri sürebileceği inandırıcı nedenleri yoktu. Hala terkedilmiş, vatanından kovulmuş biriydi, kişiliksiz, gurursuz bir adam olarak damgalanabilirdi. Birden içinden isyan edip öfkelenmek geldi, fakat hissettiği sadece kendine acıma duygusuydu, yorulmuştu. Sesi tok ve kararlı çıksın diye, birkez daha gırtlığını temizleyip öksürürken, kalbi hızlı hızlı çarpıyordu. Gücünün giderek azaldığını farkettil. Karısına vatanından, evlerine dönmek isteğinden söz etmeye çekiniyordu, korkusu ve tereddütü onu büsbütün çaresizleştiriyordu. En iyisi karısına, yeni öğrendiği İngilizce sözcüğü söylemekti. Bu ona akıllıca göründü. "Repatriation"* deyiverdi.

*Yeniden vatandaşlığa kabul edilmek.

Jettel isteksizce, "o da ne demek?" diye sordu. Bu kelimeyi, bilmek zorunda olup olmadığını düşünürken, bir yandan da aklından başka şeyleri geçiriyordu; acaba bebekle, Aja'yı eve mi çağırsaydı, yoksa daha önce Owuor, kundak bezlerini kaynatmak üzere suyu ocağa mı koysundu. Günün bu saatinde, bunları düşünmek, onu doğum öncesinde olduğundan daha çok yoruyordu, sıkıntıyla iç geçirdi. "Ah bir şey değil. Sadece Yüzbaşı'nın bugün bana söylediği şeyleri kafamdan geçiriyordum. Bütün gün yaşlı domuzun yazı masasında duran bir talimatnameyi saatlerce aramak zorunda kaldım."

"Ya demek bugün ona gittin? Seni terfi ettirmesi gerektiğini umarım ona söyleme fırsatın olmuştur. Bu konularda fazla girişken biri olmadığını Elsa bile söylüyor."

"Jettel, artık şunu iyice kafana koy, sığınmacılar çavuşluktan daha üst unvana yükselmezler. Fırsatlardan yararlanmaktaki becerime de lütfen inan." O günden sonra, Jettel'le Almanya hakkında sakın bir ortamda

konuşma şansı olmadı. "Der Aufbau" gazetesinden buna fırsat kalmadı. İlanın gazetede yayınlanmasından altı hafta sonra ilk mektubu aldılar. Bu ve daha sonra gelen bütün mektuplarda hep geçmişten, geçmişte yaşanan acılardan söz ediliyordu, sonunda, Walter karısına gelecek hakkında mutlu bir tablo çizme cesaretini yitirdi, zaten kendisi de en iyimser olduğu günlerde bile gelecekle ilgili oldukça temkinliydi.

İlk mektup Şanghay'da yaşlı bir kadından gelmişti. Şöyle diyordu: "Beni güzel Mainz'dan buralara sürdüler.. Şimdi, Sayın Doktor, sizin sayenizde içimde minicik bir umut ışığı yandı; bir erkek kardeşim var, başına neler geldiğini öğrenmek istiyorum. Kendisinden en son 1939 Ocak ayında haber alabildim. Paris'ten yazdığı mektupta, oğlunu görmek umuduyla Güney Afrika'ya gitmek istediğini söylüyordu. Kuzenimin Güney Afrika'daki adresini ne yazık ki bilmiyorum, o da benim Şanghay'da yaşadığımı bilmiyor. Afrika'da tanıdığım tek insan sizsiniz. Erkek kardeşimle karşılaşmanız kuşkusuz büyük bir rastlantı olurdu, ama bizlerin hayatta kalması da rastlantı değil mi? Hepimiz hayatımızı rastlantılara borçluyuz.. Size ve oğlunuza mutluluklar diliyorum, umarım bize layık görülen bu dünyadan daha iyisinde büyüme olanağı bulur."

Bunu, Walterle Jettel'in tanımadıkları insanlardan gelen bir yığın mektup izledi, hepsi de, izini kaybettikleri yakınlarından, akrabalarından haber almayı umud ediyordu.. Avustralya'dan bir erkek "Eniştem 1934 yılında Buchenwald'da öldürüldü," diye yazıyordu, "kız kardeşim de bunun üzerine iki küçük çocuğuyla Ratibor'a taşındı, orada bir dokumacı tezgâhında iş buldu. Kızılhaç arşivinde yapılan araştırmalardan sonuç alamadık, sürgün kayıt listelerinin hiçbirinde kızkardeşimle çocukların adlarına rastlayamadık. Kız kardeşim bir keresinde Leobschütz'den söz etmişti, bu mektubu size bu yüzden yazıyorum. Belki onun adına rastlamışsınızdır ya da Ratibor'da hayatta kalmış olan yahudilerle bir bağlantınız vardır. Bu ricamın budalaca bir şey olduğunu biliyorum, ama henüz umudumu yitirmedim."

Ertesi gün buna benzer bir başka mektubu okuyan Jettel hayretle, "Ben de Leobschütz'ü kimse bilmez sanırdım," dedi, "Hiç değilse bir gün, güzel bir haber duysak bari"

Walter'de canı sıkkın yanıtladı, "Auschwitz'in Yukarı Silezya'ya ne kadar yakın olduğunu ben de ancak şimdi farkettim. Bu beni epey uğraştırarak." Uzak diyarlardan Nairobi'ye uzanan bu acılarla boş umutlar, karı kocanın salt kendi yaralarını yeniden deşmekle kalmamıştı, mektupta yazılanları okudukça, hisleri adeta dumura uğramıştı.

Walter sonunda dayanamayıp, oğluna dönerek, "Gördün mü yediğin haltları," dedi, "Bir ilan yüzünden başımıza neler geldi?"

Mayıs ayının bir cuma günüydü, Regina, Owuor'un sepetinden bir mektup aldı. "İlse adında biri Amerika'dan yazmış," diye annesiyle babasına haber verdi.. İlse'yi İngilizce aksanıyla söylemişti, Jettel elinde olmadan güldü. "Almanya'da bu adda biri yok, ver bakalım şu mektubu."

Regina atıldı. "Sakin zarfı yırtma! Amerika'dan gelen zarflar çok güzel oluyor." Birden annesinin yüzünün sarardığını, ellerinin titrediğini gördü. Jettel hıçkırarak, "Sakin ağladığımı sanma Regina," dedi, "bunlar sevinç gözyaşları, mektup gençlik arkadaşım ilse Schotlaender'den geliyor. Yaşadığına inanamıyorum."

Birlikte pencerenin yanına oturdular, Jettel ağır ağır mektubu okumaya koyuldu, her heceyi içine sindirmek istiyordu. Regina bazı sözcükleri anlamıyordu, birtakım yabancı adlar, mısır tarlasındaki çekirgeler gibi kulaklarında dolanıp duruyorlardı. Annesinin her güldüğü ya da ağladığında aynı tepkiyi vermekten yorulmuştu, yine de onun heyecanı, üzüntüsüyle sevincini kaçırıyor, yeniden canlanıyordu. Ovvuor çayı vakitsiz, demlemeye" koymuştu, yabancı ülkelerden mektupların geldiği günler için sakladığı, mendillerini dolaptan alarak, hamağa uzandı. Anlaşılan ağlamaya hazırlanıyordu.

Jettel mektubu dördüncü kez okuduğunda, ikisinin de gücü tükenmişti, ne Jettel ne de Regina'nın konuşacak takati kalmıştı.. Ancak öğle yemeğinden sonra kendilerine gelebildiler.

Mektuptan Walter'e nasıl söz edeceklerini bilmiyorlardı, sonunda hiçbir şey söylemeden mektubu her günkü postayla birlikte yuvarlak masanın üzerine koymaya karar verdiler. Henüz akşam olmamıştı ki, Jettel daha

fazla dayanamadı, telaşla kendini evden dışarı attı. Sıcağa aldırış etmeden Regina'yı, Max'i, Aja'yla köpeği de yanma alarak doğru otobüs durağına yollandı.

Walter onları görünce, otobüsün durmasını beklemeden, yere atlarken, merakla sordu: "Owuor'a bir şey mi oldu yoksa?" korkmuştu.

"Hayatının en güzel ekmeklerini pişiriyor," dedi Jettel. Walter hemen anlamıştı. Kendini, sevincini, hediye paketini açtıktan sonrasına saklayan bir çocuğa benzetti. Önce Jettel'i, sonra Regina'yı öptü, oğlunun başını okşadı, sonra da Chebeti'nin sevdiği "Don't face me in" şarkısının melodisini ıslıkla çalmaya koyuldu. Sonunda sordu:"

"Kim mektup gönderdi?"

"Tahmin bile edemezsin"

"Leobschütz'den biri mi?"

"Hayır,"

"Sohrau'dan mı?"

"Hayır,"

"Söyle artık, yoksa patlayacağım."

"New York'tan ilse Schotlaender. Yani Breslau'dan.."

"Zengin Schotlaender'ler mi? Hani şu Tauentzien Meydanı'nda oturan aile? "

"Evet. ilse benim sınıfımdaydı."

"Aman Tanrım, onu yıllardır aklıma getirmemiştim."

"Ben de. Ama o beni unutmamış."

Jettel Walter'e mektubu, otobüs durağında okuması için ısrar etti. Caddenin kenarında iki bodur akasya ağacı vardı.. Chebeti ağaçları gösterdikten sonra, Memsahib lafını bitirir bitirmez, çocuk arabasından bir örtü aldı, dudaklarında Bwana'sının güzel melodisini mırıldanarak, örtüyü ağaçlardan yüksek olanının altına serdi. Gülerek, Max'i arabasından çıkardı, çocuğun yüzünde oynayan gölgeleri bir süre seyrettikten sonra, küçüğü bacaklarının arasına uzattı. Koyu renk gözlerinde menevişler ışıldıyordu. Sevinçle seslendi, "Bir mektup, bir mektup... büyük sulardan yüzerek geldi. Onu Owuor getirdi."

Regina küçük bir kız çocuğu gibi babasına yalvarıyordu, "Oku baba, lütfen yüksek sesle oku!"

"Annen sana mektubu defalarca okumuştur."

"Evet, ama okurken o kadar çok ağladı ki, hiçbir şey anlamadım."

Walter okumaya başladı. "Benim sevgili, sevgili Jettel'im. Annecik dün elinde "Aufbau" gazetesıyla eve geldiğinde aklım çıkacak sandım. Hâlâ heyecanım geçmedi, şu anda sana mektup yazdığımı inanamıyorum. Oğlunuzun doğumu için ikinizi de bütün kalbimle kutluyorum, dilerim bizim yaşadıklarımızı yaşamaz. Kızınla bizi Breslau'da ziyaret ettiğiniz günü daha dün gibi anımsıyorum. Regina o zamanlar henüz üç yaşında ürkek bir çocuktur. Herhalde şimdi çoktan genç bir kız olmuştur, Almanca'yı da unutmuştur. Daha doğrusu Almanca konuşmuyordun. Buradaki sığınmacı çocukları anadillerinden utanıyorlar. Haksız da değiller.. Sizin Afrika'ya göç ettiğinizi biliyordum, ama sonradan izinizi kaybettim. Anlatacak o kadar çok şey var ki, nereden başlayacağını bilemiyorum. Aslında bizim hikâyemiz pek uzun değil. 9 Kasım 1938 günü, hayvan herifler, evimizi talan ettiler, akciğer iltihabıyla yatağında hasta yatan iyi yürekli babacığımı caddede sürükleye sürükleye götürdüler. Onu son görüşümüz oldu. Dört hafta sonra da hapiste öldü. Hâlâ o günleri düşünürken umutsuzluk ve çaresizlikten kahroluyorum, hayatım boyunca yaşadıklarımı unutmayacağım. O günlerde hep ölmek istedim, her seferinde annem engel oldu..

Babamın her arzusunu daha söylemeden gözlerinden okuyan, bu ufak tefek, narin kadın, babamdan miras kalan ne varsa hepsini paraya çevirdi. Amerika'da uzaktan akrabası olan bir kuzeni, bizim için yeminli yazılı bir belge sağladı. Kim bize yardım elini uzattı, gemiye nasıl bindik? Bugün bile hâlâ bilmiyorum. Bu konuda birileriyle konuşmaya da cesaret edemedik. İnsanlara veda etmeye dahi korktuk. Kimseye güvenimiz kalmamıştı çünkü (Wertheim'da kızkardeşin Kaete'i uzaktan gördüm, ama yüzyüze gelmedik), ülkeden ayrılmak istediğimiz duyulursa, işler büsbütün sarpa saracaktı. Son gemiyle Amerika'ya geldik. Yanımıza birkaç değersiz anı eşyasının dışında bir şey almadık. Aldıklarımızın içinde bize en çok yarayan, sevgili Anna'nın verdiği yemek kitabı oldu. İyi yürekli Anna'cık korkmadan gizli gizli ziyaretimize gelirdi.

Etrafımızda aşçılar ve hizmetçiler görmeye alışırken, iki elektrik ocağı olan küçük bir odaya sığınmak zorunda kaldık. Önce, sığınmacılara yemek pişirmekle işe başladık.. Rafadan bir yumurta için suyun kaç dakika kaynaması gerektiğinden bile haberimiz yoktu. Yine de Schottlaender'lerin varlıklı günlerinde sofraya gelen yemekleri yapmayı bir şekilde becerebildik. Bizi ayakta tutan, yemek pişirmedeki hünerimiz değildi tabii, yaşama sevincimizin tek kaynağı, annemin sonsuz iyimserliği ve hayal gücüydü.

Yemeklerden sonra sofraya tatlı yerine, annemin anlattığı, Breslau'daki yahudi sosyetesinin dedikoduları gelirdi. Varını yoğunu kaybeden, hayatta kalma savaşı veren bu insanların birtakım saçma sapan, anlamsız dedikoduları, nasıl büyük bir merakla dinlediklerini görseydin şaşırırdın. Bugün hala evyapımı reçellerimizi, keklerimizi, salatalık turşularını, ringa balığı tuzlamasını satıyoruz. Ben bir kitapçı dükkânında tezgahtarlık yapıyorum, İngilizcem hâlâ pek iyi olmamakla birlikte, en azından okuyup yazabiliyorum ki burada pek önemseniyor. Bir zamanlar yazar olmak istemiştim, hatta bir-iki küçük başarılı çalışmam bile olmuştu. Şimdi hepsini çoktan unuttum. Gençlik hayallerim sana bu mektubu yazarken aklıma geldi. Hatırlar mısın bilmem, okuldayken edebi metinlerin yazılmasında sana yardım ederdim.

Breslau'dan bir-iki kişiyle görüşüyoruz. Grünfeld kardeşlerle sık sık buluşuyoruz. Ailenin garın yanında bir tekstil toptancı mağazası vardı, Silezya'nın neredeyse yarı nüfusuna mal gönderiyordu. Wilhelm'le Siegfried, 1936 yılında New York'a gelmişlerdi. Annesiyle babası Almanya'yı terk etmek istemeyince, Naziler onları bir yerlere sürgüne gönderdi. Silberman (cilt doktoruydu, dil sınavını veremediği için, şimdi küçük bir otelde kapıcılık yapıyor) ve Olschewski'ler (eczacıydı, sadece kızkardeşiyle çocuğunu kurtarabildi), burada "dördüncü Reich" dedikleri bize yakın bir semtte yaşıyorlar. Ben geçmişle bütün bağlarımı kestim, ama annemin akı hâlâ eskilerde.

Jettel, seni Afrika'da hiç gözümün önüne getiremiyorum. Korkak bir mizacın vardı.. Hatta arılar ve örümceklerden bile korkardın. Eğer doğru hatırlıyorsam, giyimine de çok düşkündün. Şık elbiseler giyemeyeceğın bir işte çalışma düşüncesi bile hoşuna gitmezdi. Yakışıklı kocanı da çok iyi hatırlıyorum. İtiraf edeyim ki, seni ondan hep kıskanmışımdır. Güzelliğini ve erkeklerin yanındaki başarılarını da...Bana gelince... henüz ikimiz de on iki yaşındayken, arada bir kavga ettiğimizde bana hep "kızkurusu kalacaksın" diye takıldın, bu öngürün doğru çıktı, yaşlı bir kızkurusu olarak kaldım, ama bana evlenme teklifi yapacak kadar gözleri kör biri çıksaydı bile, kabul etmezdim.

Benim için bunca fedakârlık yapan anneciğimi asla yalnız bırakmazdım. Sana bir şey daha anlatmak istiyorum. Bizim eski okul hademesi Barnowsky'yi hatırlıyor musun? İlkbahar oldu mu, bahçivanla, bizim Gretel'in çamaşırlarını taşımasına yardıma gelirdi. Babam yetenekli olan en büyük oğlunun okul masraflarını karşıladı, bizim bundan haberimizin olmadığını zannediyordu. İyi yürekli Barnowsky'nin göç edeceğimizden nasıl haberi oldu bilmiyorum, ama ayrılmadan önceki son akşam birden çıkageldi, bize yolculuk nevaleri olsun diye, sosis getirmişti. Bize o kadar iyilikleri oldu ki, şimdi artık eskisi gibi bütün Almanlardan nefret edemiyorum.

Mektubumu artık bitirmeliyim. Yazmaktan hoşlanmadığını biliyorum, yine de bu mektubumu yanıtlarsın diye umuyorum. Bilmek istediğım o kadar çok şey var ki. Annem, Kenya'da, Breslau'dan başka tanıdıklar var mı

diye çok merak ediyor. Eski hikâyeler beni sadece üzüyor. Babam öldüğünde, benim de bir parçam öldü. Biliyorum dinimizde şikâyet etmek günah. Hayatta kalanlarımızın hiçbiri ruhunu kurtaramadı. Eski arkadaşın ilse'ye hemen yaz."

Walter mektubu gömleğinin cebine koyarken, gölgeler iyice koyulaşmış, uzamışlardı. Ayağa kalktı, Jettel'i de yerden kaldırdı, bir şey söylemek ister gibi durakladılar, sonra karşılıklı hafifçe başlarını sallamakla yetindiler. Otobüs durağından Hove Court'a giden kısa yolda, sadece Chebeti'nin şarkı söylediği duyuluyordu. Açlıktan iyice keyfi kaçmaya başlayan bebeği, yatıştırmaya uğraşıyordu. Hafif bir sesle hoş bir melodiyi mırıldanıyordu. Şarkısının Memsahib'le Bwana'nın gözyaşlarını dindirdiğini görünce keyiflendi. Yüzünde memnun bir ifadeyle, gülerek "Yarın yine bir mektup gelecek. Yarın iyi bir gün olacak" dedi..

XX. BÖLÜM

Chebeti'nin, fazla yufka yürekli olması yüzünden, küçük Max'in, yürümeye başladıkları zaman bile hâlâ meme emen kendi kabilesinin çocuklarına benzediğine dair söylentiler dolanmaktaydı. Max bu nedenle hantal ve güçsüz kalmıştı. Ama altıncı ayına girdiği gün Max, ummadık bir şekilde bu söylentilere son vermeyi başardı. Chebeti'nin küçük askari, bu konuda epey karamsar olan bilgiç Alman anneleri utandıran bir gayretle, dadısının yardımı olmaksızın bebe arabasında doğruluverdi. Bir pazar günü öğleden önceydi. Altı kilo ağırlığındaki bebeğin bu becerisi ne yazık ki pek kimsenin dikkatini çekmedi, Hove Court'un bahçesi buna uygun bir mekan değildi çünkü.

Kadınların çoğu, zengin mönülü pazar sofrası geleneğini burada da hâlâ sürdürüyordu. Giderek pek bir popüler olan Brunch sözcüğü, buranın âdetlerine yabancı olduğundan, aslında bunu yaptıkları için biraz da utanıyorlardı. Bugün de vazgeçemedikleri pazar yemeği için kolları sıvamışlardı, mutfak personelinin yemek pişirmesini denetlerken bir yandan bayatlamış etin kalitesizliğinden yakınıyorlardı. Erkeklerse, "Sunday Post" gazetesıyla cebelleşiyorlardı, gazetenin kullandığı arı dil, edebi olma iddiası ve Londra'daki yüksek tabakayla ilgili anlaşılması zor haberler, çoğu sığınmacının yeteneğini zorluyordu, okumaya zaman zaman ara vererek streslerini atmaya çalışıyorlardı.

Owuor her zamanki gibi sık sık pencereye gidip dışarı bakmış olsaydı, küçük Max'in bebek arabasında neredeyse ayaklandığını görebilecekti. Epeydir, geceleri sakın sakın uyuduğu halde, Owuor ona hâlâ ısrarla "askari" diyor ve küçüğüyle müthiş gururlanıyordu. Mahsul öncesi çok yağmur yiyen patateslerin suda dağılmalarından telaşa kapılmış, ilk avına çıkan genç bir Massai gibi mutfakta dolanıp duruyordu. Bu yüzden, kendisini gururlandıracak olan, bahçedeki o müthiş sahneyi kaçırmıştı.

Chebeti de o sırada çocuk bezlerini ütülemekteydi, Owuor'un erkeklik gururuna pek dokunuyordu bu. Ağır kömür ütüsüyle uğraşmak onun işiydi çünkü, bir Aja'nın görevi sadece çamaşır yıkamaktı. Jettel'le Walter'e gelince, ikisi de yorgun olduğundan bir önceki akşam başladıkları kavgalarını ertelemişlerdi, Jettel, 'repatriation' sözcüğünün ne anlama geldiğini kocasından öğrenince, zaten konuşacak bir şeyleri kalmamıştı.

Karı koca Profesör Gottschalk'ı ziyarete gitmişlerdi. Profesör ayağını incittiğinden beri, yemeğini ve dünyada olup biten yeniliklerle ilgili haberleri haftalardır dostları getiriyordu, ne radyoları ne de gazeteleri takip edebiliyordu.

Böylece kardeşi Max'in sadece Diana'nın köpeğini dikkatini çeken bir enerjiyle, sevinç çılgınlıkları atarak hayatının yeni bir hamlesine kalkıştığına sadece Regina tanık olabildi.

Max o ana kadar minicik bir bebektir, ufkunu genişletmek istediğinde yattağı yerden gözlerini gökyüzüne diker, büyüklerinin kendisini kaldırmasını beklerdi. Şimdiyse bir kuşun tehlike anında kanat çırpması kadar kısa bir zamanda, ne olup bittiğini öğrenmek için insanların gözlerine bakan, meraklı küçük bir insan oluvermişti.

Çocuk arabası, bir zamanlar Regina'nın İngiliz perisinin yuva yaptığı Guajava* ağacının gölgesinde duruyordu. Ancak peri sınıf farkı gözettiğinden, bir sığınmacı çocuğun dilekleriyle ve üzüntüleriyle artık pek ilgilenmiyordu. Regina bu yüzden ancak güneş batıp gölgeler düşmeye başladığında, hayallerinin sığınağı olan bu ağacın altına geliyordu.

* Hint armudu.

Max gözlerini şaşkın şaşkın gece parıldayan ay gibi kocaman açarak, sıcak yastığından doğrulduğunda, Regina yeni bir şey keşfetti. Belleğine gömdüğü anıları, sadece iyi bildiği ve tanıdığı bir kokunun yeniden canlanabileceğini ilk kez bütün açıklığıyla görüyordu. Bunu farkedince biraz kafası karıştı. Çoktan geride bıraktığı o günlerin hoş kokusunu yeniden duyunca, üzüntüyle burnu karıncalanmaya başladı. Bu perisine

yapılan bir çağrıydı. Ama onu isteyip istemediğine karar veremiyordu. Evetle hayır arasında bocalıyordu. Sonunda kararlı bir sesle, "Hayır," dedi, kardeşine bakarak, "ona artık ihtiyacım kalmadı. Şimdi sen varsın. Sana bir şey anlatıldığında hiç değilse gülüyorsun. Perimle olduğu gibi, seninle de ingilizce konuşabilirim. En azından yalnız kaldığımız zamanlar. Yoksa Svahili dili daha mı hoşuna gider?" Regina ağzını açıp keyifle serin havayı içine çekti. Max hayatından memnundu, kardeşinin midesindeki guruldamaları duyunca, Regina onun "Aja" dediğini hayal ederek, kıkırdadı:

"Sakın babam duymasın. Oğlunun ilk söylediği kelimenin Svahili olduğunu duyarsa deli olur. Seninle Almanca konuşmak, sana vatanını anlatmak ister. Hadi, bir kere Leobschütz de bakalım, ya da hiç değilse Sohrau diyebilirsin." Regina çocukça davrandığını fark etmişti. Kendini, gereksiz çığlıklarıyla hemcinslerinin iştahını kabartıp, sonra da onlarla ganimetini paylaşmak zorunda kalan acemi bir akbabaya benzetti. Hayal dünyasıyla daldığı girdaptan, yara almadan düzlüğe çıkamayacaktı. Eskiden, yanıt vermeden bütün dileklerini yerine getiren perisiyle oynadığı güzel oyun artık bozulmuştu, annesiyle babasının, Ol'Joro Orok'daki çakalların her geceki ulumalarına benzeyen bitmeyen kavgalarını anımsatıyordu.

Babasının Almanya'nın lafını ettiği anda, üzülüp kedere garkolduğunu daha o zamanlardan biliyordu. Ama bir süre sonra Almanya herkes için tehlikeli olmaya başlamıştı. Regina'nın çocukken, anlamadığı ama korkması gerektiğini bildiği kelimelerden daha da büyük tehlikeydi, en azından Regina öyle hissediyordu, annesiyle babasının tartışmaları hep Almanya yüzünden çıkıyordu çünkü. Bu acımasızca kavgaya kulaklarını tıkayamadığı günler, bir ayrılık sözü duyuyor, bu da ona çiflikten ayrılışından da daha büyük acı veriyordu, Martin'e söz verdiği hâlde, bütün gayretine rağmen çiftliği unutamamıştı. Regina'yı korkutan, sadece babasıyla annesinin kötü sözlerle birbirlerini üzmeleri değildi, Almanya konusunda kendisinin de karar vermesini istiyorlardı, ya aklıyla ya da yüreğiyle hareket edecekti. Akli annesinden yanaydı, yüreği ise babası için çarpıyordu.

Regina "Biliyor musun askari?" diyerek, Owuor ve Chebeti'nin çocukla yalnız kaldığı zamanlarda yaptıkları gibi, Jaluca konuşmaya başladı, "ileride senin de başına gelecek bu.. Biz diğer çocuklara benzemiyoruz, onlardan farklıyız. Başka anne babalar çocuklarıyla hiç konuşmaz, onlara bir şey anlatmaz, bizim annemizle babamız ise bize her şeyi söylüyorlar. Dillerini tutamayan bir annemiz ve babamız var."

Ayağa kalktı, sert çalılardan çıplak ayaklarını iğnelemesiyle kan dolaşımının hızlandığını hissetti, sonra koşarak yeni açan Afrika menekşelerine seyirtti, aralarından bir eflatun çiçeği seçip kopardı. Tekrar arabanın yanına dönerek, elinde özenle tuttuğu narin çiçeği, okşarcasına bebeğin yüzüne sürmeye koyuldu. Max sonunda viyaklamaya başladı, sanki Jalu ve Svahili karışımı bir dilde iki hecelik bir ses çıkardı. Kardeşini kucağına alan Regina kulağına eğilerek fısıldadı. "Eğer kimseye söylemezsen" diye İngilizce konuşmasını sürdürdü, "sana bir sır vereceğim. Dün annem, kimse beni katillerin ülkesine zorla götüremez diye bağırdı, ben de onunla ağlamaya başladım. Annesiyle kızkardeşini hatırlamıştı. Biliyor musun onlar bizim anneannemiz ve teyzemizdi. Sonra babam anneme dönerek, "herkes katil değil" diye bağırdı. Babamı öyle yüzü sararmış, titrerken görünce, içim acıdı.. Bu sefer onun için ağladım. Zaten hep böyle oluyor. Kimin yanında olacağımı bilmiyorum.. Beni anlıyorsun değil mi, en rahat seninle konuşabiliyorum. Ne iyi, bir Almanya'nın olduğundan bile henüz haberin yok." O sırada Walter uzaktan seslendi, "Regina, kardeşinin kafasını yine o ünlü İngilizce şiirlerinle mi dolduruyorsun, yoksa beynine başka saçmalıkları mı sokuyorsun?" Karadut ağaçlarının arkasından Regina'ya doğru geliyordu. Regina kızaran yüzünü, yukarıya kaldırdığı kardeşinin küçük bedeninin arkasına gizledi, kurduğu tuzağa düşen bir avcıya benzetti kendini. Owuor ona hep "Leopar gibi gözlerin var. Her şeyi uzaktan görebiliyorsun," derdi. Oysa bu kez yanılmıştı. Babasının geldiğini fark etmemişti.

"Yaşlı Gottschalk'ı ziyarete gittiğini sanıyordum" dedi, kekeleyerek. "Evet ziyarete gittik. Sana selam gönderdi, en kısa zamanda seni yeniden görmek istiyor. Mutlaka onu ziyaret etmelisin Regina, ihmal etme. Yaşlı adam giderek daha yalnızlaşıyor. İstemesini beklemeden, ona mümkün olduğu kadar yardım etmemiz lazım. Kendimizden başka verecek bir

şeyimiz de yok zaten. Annen dairesine çekildi. Ben de çocuklarım beni görürse sevinirler diye düşündüm. Ama görüyorum ki, bizim kız suçüstü yakalanan bir yumurta hırsızına benziyor."

Walter'in hayal kırıklığını gören Regina pişmanlık duydu. Uzuvarlarında derman, ağzında dişi kalmamış, güçsüz, yaşlı bir kadın gibi yerinden doğrularak Max'i arabasının minderine yerleştirdi, çekingen ve ürkek bir tavırla, babasına doğru gidip onu sıkı sıkı kucakladı, sanki kollarının gücüyle, babasını, öğrenmesini istemediği düşüncelerden uzaklaştırmak istiyordu. Geçen geceki gerginlik, yüzünden çok bedeninin titremesinden anlaşılıyordu. Regina içinde sonsuz bir üzüntüyle, vicdanın sızladığını hissetti, babası için üzüldüğünü ona da hissettirmek için, kafasında uygun sözcükler bulmaya çalışırken, Walter ondan önce davrandı:

"Biliyor musun Regina, annenle babanı seçerken pek dikkatli davranmamışsın," diyen Walter bir ağacın altına oturdu, "seni yine yabancı bir ülkeye götürmeye hazırlanıyorlar."

"Gitmek isteyen sensin, annem istemiyor."

"Evet Regina ben istiyorum, gitmeye de mecburum. Ve bu konuda bana sen yardım edeceksin!"

"Ama ben henüz bir çocuğum."

"Çocuk değilsin, bunu sen de biliyorsun. En azından işimi kolaylaştırmama yardım et. Seni mutsuz kılırsam kendimi asla affetmem."

"Neden Almanya'ya gitmek zorundayız? Başkaları gitmiyor. Inge babasının gelecek yıl İngiliz olacağını söylüyor. Sen de j olabilirsin.. Üstelik ordudasın, o değil."

"Inge'ye Almanya'ya dönmek istediğimizi mi anlattın?"

"Evet, anlattım."

"Peki ne söyledi?"

"Hiçbir şey söylemedi. Artık benimle konuşmuyor." Walter "Çocukların bu kadar acımasız olabileceğini bilmezdim. Ben bunu sana asla yapmazdım," diyerek mırıldandı. "Beni anlamaya çalış Regina, Inge'nin babası belki bir İngiliz pasaportu alabilir, ama sırf pasaportu var diye İngiliz sayılmaz. Söyle bakalım, bir İngiliz ailesinin onu evine davet edeceğini hiç aklın kesiyor mu? Örneğin senin şu çok değer verdiğin okul müdiresi.."

"O asla davet etmez."

"Yalnız o değil, kimse davet etmez. Gördün mü? Benim olmayan yabancı bir adı taşımak istemiyorum. Nereye ait olduğumu iyice bilmeliyim.. İnsanların dışladıkları, hakir gördükleri bir bloody refuge olmak istemiyorum artık. Burada kalırsam, hep zoraki kabul gören, insanların katlanmak zorunda kaldıkları biri olacağım, hep dışlanacağım. Ne demektir bu, anlıyor musun?" Regina düşünceli, alt dudağını ısırды, yine de hemen yanıtladı, "Evet anlayabiliyorum" Nakuru ve Nairobi'deki okul hayatında neler yaşadığını, orada neler öğrendiğini acaba babası hiç sezmiş miydi?

"Burada herşey daha kötü," dedi sonunda, "Nakuru'dayken sadece Alman ve yahudiydim, şimdiyse hem Alman, hem yahudi hem de bloody Day-Scholar'im. Bloody Refugee olmaktan daha da berbat bir şey, inan bana baba."

"Bunları bize hiç anlatmadın!"

"Yapamadım, çünkü önce uygun sözcükleri kafmada bulamadım, sonra da seni üzme istemiyordum. Eski günlerindeki yalnızlığını anımsayarak bir süre konuşmadı, sonra. "Ayrıca da artık hiçbir şeyi umursamıyorum" diye ekledi.

"Maxda okula başladığında aynı şeyler başına gelecek. Umarım o da senin kadar hoşgörölü biri olur da, babasının beceriksizliğini anlayışla karşılar." Babasını seven çocuk gitmiş, yerine ona hayranlık duyan yetişkin bir kadın gelmişti, Regina duygularındaki değişikliği babasının anlamasını istemiyordu, ama gözlerinin kendisini ele verdiğine emindi. Babası annesinin sandığı kadar aptal, hayalperest ve zayıf biri değildi. Korkak da

değildi, annesinin, her kavga ettiklerinde iddia ettiği gibi zorluklardan kaçmıyordu. Bwana gücü yerinde bir savaşçı, aynı zamanda tam bir erkekti, gereksiz yere ağzını açmayacak denli de akıllıydı. Galip geldiğini bildiği anda, en vurucu oklarını çıkarıyor, insanların en hassas noktalarını keşfettikten sonra, son darbeyi indiriyordu. İşte bu korkusuz Bwana, şimdi Regina'yı tam isabet kalbinden vurmuştu, aşk tanrıçası Amor gibi yüreğinin en derin yerinden hem de Odysseus kadar kurnaz bir manevrayla... Regina gülsün mü ağlasın mı kestiremedi... "Kelimelerle savaşacaksın demek."

"Hayatımda tek bildiğim şey bu. Yine aynı şeyi yapmak istiyorum. Ve bunu sizin için yapacağım. Bana ancak sen yardım edebilirsin." Babasının ona yüklediği ağır bir sorumluluktan bu. Son kez itiraz etmeyi denediyse de, birden ormanda yolunu kaybedip, kurtarıcı ışığı bulmuş gibi oldu. Yüreğine dolanan kalın ipin sonu görünmüştü, en uzun bölümüyse babasının elindeydi.

Walter, "Eve dönersek üzölmeyeceğine dair bana söz ver, dedi." Bana güveneceğine söz ver."

Babasını bunu söylerken aynı anda anılar birbiri ardına Regina'nın beynine üşüştüler. Şimdi Ol'Joro Orok ormanlarının kokusunu duyuyordu, çimlerin üzerine uzanmıştı, beklemediği bir dokunuşun sıcaklığını, ardından yüreğini inciten acıyı hissetti. Evet, Martin'i hatırlamıştı. Hemen babasına, "Bunu Martinde söylemişti. Prens olup beni okuldan almaya gaeldiği zaman. Bana çiftlikten ayrılırsan sakın üzölme, demişti. Ona söz vermiştim. Bunu biliyor muydun?"

"Bir gün çiftliği unutacaksın, bunun için sana söz veriyorum. Bir şey daha Regina, artık Martin'i unut. Ona göre çok gençsin, sana uygun biri değil. Martin hiçbir zaman, kendinden başkasını sevmeydi. Bir zamanlar annenin de aklını başından almıştı. Annen de o sıralar senin yaşlardaydı. Sana hiç yazdı mı?" Regina telaşla, "Yazacak" dedi.

"Aynı baban gibisin. Her şeye inanan zavallı bir budala. Martin'den bir daha kimbilir ne zaman haber alırız? O Güney Afrika'da kalacak. Onu

unutmaksın. İnsanın hayatında ilk aşkın hiç önemi yok, zaten böyle de olmalı.."

"Annem, senin ilk aşkın olmuş. Bana kendisi söyledi."

"Peki sonra ne oldu?"

"Max'la ben dünyaya geldik," diye yanıtladı Regina. Nihayet babasını gülümsetmeyi başarmıştı.

Dairelerine giderlerken yolda, "Almanya'ya gidersek Owuor ne olacak? Bizimle gelebilecek mi?" dedi.

"Bu sefer gelemeyecek. Çok üzüleceğiz ve yüreğimiz sızlayacak, ama onu hiç unutmayacağız. Bunu sana söylemek zorundayım Regina, çünkü artık çocuk değilsin. Sadece çocukları kandırabiliriz."

Öğle yemeğinde gözyaşlarını saklamak ona zor gelmedi. Owuor suda dağılan patatesleri, bol biberli ve bol tuzlu bir bulamaç yapmıştı. Perşembe günü Regina, Diana'nın doğum gününe bir hediye almak üzere Chepoi ile çarşıya çıktı, Shakespeare'in bir şiirinden ayaküstü çevirdiği dizelerle Owuor'un kabaran kıskançlığın yatıştırmak için epey uğraştıktan sonra, Profesör Gottschalk'ı ziyarete gidebildi. Yaşlı adam, düşüp ayağını incittikten sonra ilk kez kapının önündeki Kennedy sandalyesinde, sırtında siyah kadife ceketıyla oturuyordu. Dizlerindeki örtünün üzerinde sevdiği kitap duruyordu. Regina kitabı her gördüğünde adeta büyülenirdi, heyecandan üzerindeki yazıları bile okuyamazdı. Kitap uzun süredir okunmuşa benzemiyordu, deri ciltli kapağı tozlanmıştı.

Aslında yaşlı adamın kitabı okumaktan zevk almadığını farkedince içinin daraldığını hissetti. Gottschalk, gözlerini, meyve vermeyen limon ağaçlarının olduğu safarideki bir dünyaya çevirmişti sanki, oysa sağlığında sık sık bu ağaçların altında gezinirdi. Onu son gördüğünden bu yana, kafasındaki siyah şapka sanki daha büyümüş, şapkanın altındaki yüzüye iyice ufalmıştı, buna karşın sesi hâlâ eskisi kadar güçlüydü. "Geldiğine sevindim, zaman giderek daralıyordedi."

Regina izcilikte öğrendiği bir nezaketle, "Tatilde olduğum için gelebildim" dedi.

"Ben de bir zamanlar tatil yapardım."

"Siz her zaman tatildesiniz."

"Hayır, memleketimdeyken tatile çıkardım sadece. Burada bütün günler birbirinin aynı. Yaz kış hep aynı. Özür dilerim Lilly, ne demek istediğimi anlayamazsın. Henüz çok gençsin."

Regina Profesör'ün kendisini kızıyla karıştırdığını fark edince, bunu hemen ona söylemek istedi, çünkü buranın geleneklerine göre bir başkasının adını ödünç almak iyi sayılmazdı..Ama bu kadar karmaşık bir öyküyü, Owuor'un anadiliyle yaşlı adama nasıl anlatacağını kestiremedi. "Babam da sizin gibi konuşuyor," diye fısıldadı.

"Merak etme, o da çok geçmeden artık böyle konuşmayacak.Buraya veda edip, yeni bir hayata başlamaya kendini hazır hissediyor." Hafifçe göz kırptı, yüzünde sevinç belirtisi sezilmiyordu; "Baban akıllı bir adam. Hâlâ umutlu. Yüreğindeki ses insanı asla aldatmaz, umudunu boşa çıkarmaz." Regina hava kararmadığı halde, teninin hafiften ürpermesine anlam veremedi. Çok geçmeden anladı. Onu ürperten profesörün gülüşüydü. Ava çıkamayan yaşlı çakalların gece ulumalarına benziyordu. Profesör acaba kaç yaşında diye aklından geçirdi, neden yaşlı insanlar hep anlaşılması zor şeyler söylerlerdi ki, antik söylencelerdeki gizemli masalları bile anlamak daha kolaydı. Profesör sordu: "Almanya'ya gideceksin diye seviniyor musun?"

"Evet" dedi Regina, ardından parmaklarını çaprazladı, -ağzından kaçırıldığı yalanın zehirinden vücudunu koruması için- bunu ona Owuor öğretmişti. Şimdi de yalan söylemişti çünkü..Regina Profesörün, kafasının başka yerlerde olduğunu çoktan sezmişti. Sanki Regina'ya değil de kendine kendine bir şeyler anlatıyordu. Regina buna hiç şaşırmadı. Babasıyla da aynı şey olmuyor muydu, karşısındaki dinlemese bile bir insan mutlaka yanında konuşacak biri olsun isterdi..

Gottschalk "Keşke sizin yerinizde ben olsaydım," dedi. "Düşünsene, memleketindesin, kendi evindesin, sokağa çıktın, etrafındaki bütün insanlar Almanca konuşuyor. Çocuklar bile. Bir şey soruyorsun, hemen anlıyorlar ve cevaplıyorlar."

Regina konuşmak için ağzını açıtsa da hemen vazgeçti. Bir süre bekledi, acaba profesör, kendisinin iskemlesinin hemen yanında, yerde oturduğunun farkında mıydı?

Yaşlı adam, sessizliği bozdu, yumuşak bir sesle,"Frankfurt öyle güzel bir şehirdi ki... Hatırlıyor musun? İnsan nasıl olur da Frankfurt'lu olmaz," derdin hep, henüz küçücük bir kızken. Duyanlar da hep gülerdi. Tanrım ne mutluyduk o zamanlar. Ve de çılgın. Gittiğin zaman vatana benden de selam götür. Onu unutmadığımı söyle. Unutmayı çok denedim, ama beceremedim."

"Söylerim," dedi Regina, şaşkınlığını anlamaması için öksürmeğe başladı.

"Beni ziyarete geldiğin için de teşekkür ederim. Annene söyle, şan dersine geç kaldın diye, sakın sana kızmasın," Yaşlı adam hâlâ kızı Lilly'le konuştuğunu zannediyordu.

Regina, gözkapaklarının altından sızan tuz damlacıkları kuruyana kadar gözlerini açmadı. Etrafı net görmesi epey sürdü. Gözlerini açtığı anda, profesör uyumuştı. Sesli solukları rüzgârın uğultusunu kesiyordu, siyah şapkası devrilmiş, burununa değiyordu..

Regina kurumuş toprağın üzerinde çıplak ayakları kelebekler kadar hafif koşarken yine de gürültü yapmamak için parmaklarının ucunda sekiyordu. Yolun yarısına geldiğinde, dönüp arkasına baktı, profesör'ün hâlâ sakın bir şekilde uyuduğunu görmek onu nedenini anlayamadığı bir şekilde sevindirdi. Almanca "hoşça kal" yerine "Kwaheri" dediğini profesörün duymadığını biliyordu çünkü.. Akşam olmuştu. Howe Court sakinleri, Gottschalk'ı hâlâ sandalyesinde sakın sakın oturur görünce hayret ettiler. Profesörün, Afrika gecelerinin serinliğinden nefret ettiğini hepsi biliyordu çünkü. Çok geçmeden, öldüğü söylentisi, hızla etrafta yayıldı, sanki

ormanlardan gelen davul seslerinin yankılanmasıyla haber bu kadar çabuk duyulmuştı.

Defin töreni ertesi gün yapıldı. Günlerden cumaydı. Yahudi âdetlerine göre, ölü Sabbath başlamadan önce gömülmeliydi. Profesörün kızıyla damadı Gilgil'den geleceklerdi, oysa o bölge yağmur mevsiminin gazabına uğramıştı, yollar çamurlu ve balçık içindeydi. Cenazeye yetişmeleri zordu. Profesörü tanıyan yakınları ve dostlarının bütün ısrarlarına rağmen, Haham inadını sürdürerek, töreni ancak öğleye kadar erteleyebileceğim söyledi. Kurallara bu kadar sıkı sıkıya bağlı olmasının cemaatte yarattığı öfkeyi anlayışla karşıladığını yüzünde yumuşak bir gülümsemeyle ifade ettiyse de, inadından vazgeçmedi, "Profesörün son yolculuğunda, yakınlarını yanında hissetmesinin en doğal hakkı olduğu" yolundaki anlaşılabilir bir İngilizce'yle yapılan uyarılara da kulak asmadı. Elsa Canrad öfkeyle, "Eğer duayla vakit geçirmek yerine, radyoyu dinlemiş olsaydı, Gilgil-Nairobi yolunun balçık içinde olduğunu öğrenirdi.. Profesör gibi bir adamın akrabaları yanında olmadan gömülmesi doğru değil." dedi. Walter ise arayı bulmaya çalışıyordu, "Haham gibi dindar insanlar olmasaydı, burada tek bir yahudi kalmazdı. Profesör yaşasaydı bunu anlayışla karşılardı" dedi.

Elsa öfkeyle "Canın cehenneme, başkalarını hep hoşgörmek zorunda mısın?" diye konuşmasını sürdürdü.

Cemaat çaresiz bir şekilde bekleyiyorken, güneş de henüz tepedeyken, Lilly'le Oscar Hahn çıkageldiler. Haham, duanın ardından, İngilizce kısa bir konuşma yaptı, orada bulunanların çoğu İngilizce'yi yeterince anlayamadığından daha da çok öfkелendi.

Sırtında haki bir pantolon, bedenine sıkıca sarılan koyu renkli dar bir ceketle, kravatsız cenazeye gelen Oscar'in, pantolonunda ve alnında hâlâ çamur izleri vardı. Hala soluk soluğaydı. Lilly, tavuklara yem verirken giydiği pantolonuyla gelmişti, başında kırmızı bir turban vardı, sinirinden, mezarlığın kapısı önüne park ettiği arabasının kapısını bile kapamayı unutmuştu. Son iki yıldır, kocası Hahn kadar kadar yaşlanmış ve semizlenmiş olan köpeği ahlaya puflaya Lilly'nin arkasından koşuyordu. Regina'nın çatlak sesinden tanıdığı Manjala, ağaçların arkasından köpeğine

seslenirken, "seni et obur Rumuruti yılanının oğlu" diye yörenin en ağır küfürüyle hayvana lanetler okuyor, "Kötülükleri affedici Tanrı Mungo'nun laneti üzerinde olsun" diye de tehditler savuruyordu. Regina, gülmesini zor tuttu, akıllı profesörde olduğu için, Lilly ile Oha'yı görmekten duyduğu sevinci belli etmemeye çalıştı. Bir sedir ağacının altında Walter'le Jettel'in arasında duruyordu. Lilly'nin, yüzünde geç kalmış bir insanın üzgün ifadesiyle koşarak geldiğini görünce, kızının şan dersine yetişemeyeceğini düşünen Profesörün endişeleneceği aklına geldi. Önce gülmek istedi, sonradan ölmüş bir adam için böyle saçma düşünceleri kafasından geçirdiğine utandı, korkuyla dudaklarını ısırды, gözleri hâlâ kuru olduğu halde, yaşların yüzünden aşağıya süzöldüğünü hissetti.

Lilly mezara ulaşır rahat bir soluk almıştı ki, kaniş sevinçli havlamalarla, kokusundan tandığı Regina'nın bacaklarının arasına sokuldu. Regina hem kendisini hem de köpeğı sakınleştirmek için onu okşamaya koyuldu, hareketli trafik hahamın da dikkatini çekmişti, bir soluyan köpeğı birde Regina'ya bakarak, sıkıntıyla dudaklarını ısırды.

Oha, hafif bir sesle sesle ölülere yapılan duayı okumaya başladı, annesiyle babası öleli epey zaman geçtiğinden, dua metnini anımsamakta zorlanıyordu, telaşlanıp heyecanlanınca da yanlış sesler çıkarıyordu. Bu arada, Oha'nın zorda kaldığında, mezarın yanibaşında duran ufak tefek bir adamın yardımına başvurmaktan sıkıldığı cemaattekilerin gözünden kaçmamıştı. Kimsenin tanımadığı bu adam tören başladığında mezar taşının arkasında belirivermişti. Kafasında siyah yüksek bir şapkası olan sakallı yabancı, sığınmacıların her defin törenine özellikle gelirdi, çünkü çoğı sığınmacı gerçek bir Ortodoks olmadığından, ölü duasını ezbere akıcı bir şekilde söylemeyi beceremiyordu, bunu deneyimlerinden çok iyi biliyordu.

Oha son sözcüğü de zor bela kekeleyip, ölü duasını bitirince, toprak küreklenerek mezar acele kapatıldı. Hahamın halinden acelesi olduğu anlaşılıyordu.. Mezardan ayrılmak üzereydi ki, Lilly kendisini teselli edenlerin kollarından kurtulup, bir çocuk ürkekliğinde hahama yanaşarak alçak bir sesle, "Bir defin törenine şarkının yakışık almayacağını biliyorum. Ama babamın çok sevdiği bir şarkıyı ruhu için söylemek istiyorum, izin verirseniz," dedi. Lilly'nin yüzü solgundu, ama "leh weiss nicht, was soil es

bedeuten" şarkısını söylerken, sesi berrak ve gür çıkıyordu, ta uzaklarda grimsi mavimsi ışıldayan Ngong dağlarından yankılanıyordu.. Birkaç kişi Lilly'ye eşlik ederek, melodiyi birlikte mırıldandı. Şarkının son dizesinin ardından gelen sessizliğin yarattığı törensel hava, kanişi bile etkilemiş görünüyordu, Lilly şarkı söylerken ona her seferinde uluyarak eşlik eden köpek suspus kesilmişti. Regina önce cemaatteki büyükleriyle birlikte melodiyi mırıldanmaya, sonra da onlar gibi ağlamaya kendisini zorladıysa da ikisini de başaramadı. Babası cenazeye gelmeden önce birkaç uygun Almanca kelime öğretip, onunla defalarca egzersiz yaptığı halde, Regina, Oha ve Lilly'ye söyleyecekleri tümünden unutmuştu.

Jettel, Lilly ile Oha'yı akşam yemeğine davet etti. Owuor onlara büyük bir gururla Max'i göstererek, ona neden askari dediğini, ballandıra ballandıra ayrıntılarıyla açıklamaya çalıştı. Gilgil'deki Memsahibi Lilly'nin tavada yumurtaları nasıl istediğini hatırlamak onu daha da gururlandırdı. Yumurtanın sarısı iyi pişmiş, akı hafif kızarmış olacaktı. Ölmeden önce babasıyla konuşan son kişinin Regina olduğunu Lilly'ye söyleyen de Owuor oldu. "Regina büyük safariye babanızla gitti," dedi.

Oysa Regina, Profesörle görüşmesinin gizli kalmasını istemişti, bu yüzden Owuor'un boşboğazlığına canı sıkıldı, ama sonradan onun sırrını açıklamakla akıllıca bir iş yaptığını farketmekte gecikmedi. Lilly "Onun yanında olduğuna sevindim" dedi. "Neler konuştuğunuzu belki bana anlattırın" diye ekledi.. Jettel Max'i yatağına götürüp, iki erkek bahçede gezintiye çıktıklarında, Regina Profesör öldükten sonra zihnine kilitlediği cümleleri anımsamaya çalıştı. Özellikle de şu cümle aklına geldi: "Bir insan nasıl olur da Frankfurt'lu olmaz."

Regina Profesörün kendisini Lilly' ile karıştırdığını söylemeye önce cesaret edemedi. Sonradan, boğazını sıkan bir kıskaçtan bir an önce kurtulmayı ister gibi, aceleyle ağzından baklayı çıkarıverdi. Lilly bunu duyduğunda, cenazeye geldiğinden beri ilk kez yüzü güldü. Babasının şan dersiyile ilgi söylediklerini duyunca gülmesi büsbütün arttı. "Tipik babam," dedi, "her zaman, şan dersine geç kalmamdan korkardı."

Geceyi Profesörün odasında geçirmek üzere Oha'dan ayrılırken de, Regina'ya dönerek, "Bundan böyle, hiçbir zaman sahip olamadığım, küçük kız kardeşimsin," dedi.

Ertesi sabah kahvaltıda Regina'ya, "Bizimle Arkadia'daki çiftliğe gelir misin? Annenle babana söyledim, onayladılar." deyince Regina şaşırđı. "Olmaz," diye önce itiraz etti. Ancak ağzıyla hayır derken, ateş basan bedenine engel olmadığını fark etti, gözlerindeki coşkulu isteği saklayamadığı için de utandı.

"Neden olmasın? Tatildesin."

"Tekrar bir çiftlikte olmak beni de sevindirirdi, ama Max'in yanında olmak istiyorum.. Ona henüz yeni kavuştum."

Oha gülerek, "Merak etme, Max dün gece bana Gilgil'i görmek istediğini söyledi," dedi.

XXI. BÖLÜM

Gilgü'de günler yabanıl ördeklerin Naivaşa Gölü'ne yaptıkları uzun safariden de daha çabuk geçiyordu. Zamanın hızlı akışına, Regina sadece ilk günler direndi. Bir türlü mutlu olamaması onu huzursuzlandırıncı, yeşil-mavi ışıltılı tüyleri olan ördekleri gözlemeye koyuldu. Gökyüzünde koşuşan bulutların altından süzülerek yolalan kuşlar, Arkadia Çiftliği'ndeki o eşsiz sihrin birer parçasıydılar sanki, çiftliğin üç sırrı vardı, bu sırlardan bir teki bile çözümlenmemiştii henüz...

Tepeleri fırtınalar ve kavurucu sıcaklardan aşınmış dağlarla, mısır, pyrethrum ve keten tohumunun yetiştiği, gözün alabildiğine geniş tarlalar arasında uzanan topraklarda ne bir çit ne bir çukur göze çarpıyordu. Bu sonsuzluğun tek hakimi olan Tanrı Mungo, Gilgil'deki insanları yönetiyordu, hem de Ol'Joro Orok'dan da daha güçlü bir şekilde. Gilgü'de yaşayanlar kanaatkar insanlardı, kendilerine ve hayvanlarına bir lokma yiyecekleri olsun, onlara yetiyordu. Beyazların, ne emirleri ne de paralarıyla kendilerini ehlileştirmelerine izin veriyorlardı, çiftlik yaşamının herşeyinden haberdardılar, çiftliktekilerin ise onlar hakkında tek bildikleri şey, sadece varolduklarıydı..Hayatlarını kimsenin yardımı olmaksızın kendi başlarına geçiren, sadece güvendikleri insanları yanlarına yaklaştıran bu gururlu insanların ölmesine ve yaşamasına karar veren tek güç Tanrı Mungo'ydu.

Otlayan koyun sürüleri, küçük kayalıkların arasından sıçrayarak koşuşan keçiler, doyduklarını pek ender kafalarını sallayarak gösteren inekler, yan yana dizili beyaz taşlı minik kulübeler var oldukları günden bugüne Tanrı Mungo sadece yağmur gürlediği zamanlar sabahın erken saatlerinde sesini duyururdu, ama orada ve her yerde gücünü hissettirirdi. Bu uyumlu tablonun yarattığı imparatorlukta, kulübelerinde yaşayan uşakların sahip oldukları tarlalar uzanmaktaydı.. Tarlalarda insan boyunu geçen tütün bitkileri, gizemli etkisini sadece yaşlıların bildiği şifalı otlar, rüzgâr estiğinde aralarında sessizce söyleşen kaim yapraklı, bodur mısır

koçanları yetişiyordu. Sabah erken saatlerde ve öğleden sonraları, sırtlarında rengârenk heybelerinde bebekleriyle, kabak kafalı, çıplak göğüslü genç kadınlar çalışmaya geliyorlardı. Çapalarını çimlere bırakıp, bebeklerini emzirmeye koyduklarında, kabuk bağlamış tabanlarındaki ısıldayan böcekleri tavuklar gagalamaya başlıyorlardı. Tarlada çapa sallarken erkekler gibi pek ender şarkı söylüyorlardı: uzun suskunluklarına ara verip de, memeden doyan çocukları gülmeye başladığında, aralarında kıkırdaşarak, çoğunluk MemsahibTeri ve Bwana'larmin dedikodusunu yapıyorlardı. Arya söylediği zamanlar, sesi ağaçların üzerinden dağlara ulaşan Lilly, Regina için, beyaz bir sarayın güzel kraliçesiydi, sarayında yabancı dünyalardan gelen temsilcileri ağırılıyordu. Sarayın kocaman pencereleri vardı, gece olana kadar günün yakıcı sıcaklığı pencerelerden içeriye süzülüyor, minicik yağmur damlaları camlara vurduğunda kocaman bilyelere dönüşüyordu. Manjala'nın sürekli gözetemindeki iki Kikuyu gencinin her gün pırıl pırıl olana kadar sildikleri camlarda, güneş ışınları Afrika cennetinin hiçbir yerinde olmadığı kadar rengârenk yansımalar yapıyordu.

Yanan odunların çıtırdamaya başlamasıyla anında renk değiştirip pembeleşen bir taştan yapılmış şöminenin bulunduğu oturma odasında, Oha'nın tüttürdüğü pipodan munis yüzlü bir kral çıkıyordu. Kocaman yuvarlak bir karnı, Regina'nın anlam veremediği bir yükün altında ezilen ağır kemikleri olan kral yine de kolayca, pipodan yükselen kül renkli minik tütün dumanlarının tepesine kadar tırmanarak, oradan evi takdis ediyordu.

Sadece şömineden çıkan yüksek alevlerin odayı aydınlatıp, kızılımsı bir dumana boğduğu akşamlar da oluyordu. Hâlâ ormanların kokusunu taşıyan sedir ağaçlarıyla taze yakılmış şeker kamışlarından yayılan mis kokular uzun süre odayı terk etmiyordu. Böyle geceler suskun sihir perileri yola çıkmış olurlardı. Onlar insanların seslerini duymuyorlardı, ama gözleri hep başı sonu olmayan uzun safarilerdeydi.

Sonra koyu ahşap çerçeveli resimlerden kadınlar ve erkekler süzülürdü. Beyaz küçük pileli yakalıkları, bellerinde enli turuncu renkli kuşaklar, kafalarında yüksek siyah şapkalar olan iyi besili erkekleri, ciddi görünümlü kadınlar takip ederdi. Ağır mavi kadifeden kıyafetler içindeki kadınların

boyunlarında, yeni çıkan ay kadar parlak beyaz incilerden birer kolye, başlarında beyaz dantel işlemeli boneler olurdu. Çocuklar, bedenlerine sımsıkı yapışan ince ipekten bir giysi ve başlarında, dikiş yerleri minicik incilerle işlenmiş berelerle görünürlerdi. Gözleriyle değil, hep dudakları ile gülerlerdi. Gizemli renkler dünyasından gelen bütün bu insanlar sadece bir dakika koyu yeşil koltuklara gömülürlerdi. Sonra Burlann genizden gelen konuşmasına benzer bir sesle aralarında fısıldaşırlar, yeni doğan bir bebeğin ilk sevinçli çığlığı kadar hafif bir gülüşle, tekrar taş duvarların içindeki yerlerine dönerlerdi.

Regina akşamları bu aristokrat insanların, daracık çerçevelerinden kaçışını hayal ederken, kendisini fırtınayla kumsala sürüklenen masallardaki deniz kızlarına benzetirdi, yürümeyi unutmuş, yine de denize dönmeye cesaret edemeyen deniz kızlarına...

Gündüzleri ise, pembe beyaz kokulu bezelye çiçeklerinin sarmaladığı evin dış cephesinin gölgeliğindeki, kol dayanakları aslan kafası oymalı, geniş sandalyede oturduğunda, yağmurdan hemen sonra gökyüzünde dans etmeye koyulan bulut kümelerini seyre koyuluyordu, o zaman Regina kendini sırtında ağır dünya yuvarlağını taşıyan bir harita gibi hissediyordu. Bu üç dünyanın kesiştiği noktada olduğunu hissetmek Regina'yı heyecanlandırıyordu. Şayet Mungo her birine değiştirilmeyecek bir şekil vermeyi denemiş olsaydı, üç dünyanın birbirinden hiç farkı kalmayacaktı.. Aynı dili konuşmadıkları ve kavga sözcüğünde bile uzlaşma sağlayamadıkları hâlde, insanlar nasıl birbirlerini anlayabiliyorlarsa, bu üç farklı dünya da karşılıklı birbirlerini tolere ediyorlardı.

Kızılımsı ışıldayan dağlardan vadiye uzanan otlar, o kadar güneş yemişlerdi ki, yağmur mevsiminde yeşillenmeleri kolay olmayacaktı. Sararmış fundalıklar, sanki sıcaktan kavrulmuş ekinleri gözlerden saklarcasına renk değiştiriyorlardı. Bu doğaya olmadık bir yumuşaklık veriyordu. Zebraların bedenlerindeki kaim çizgiler, güneş batana kadar ışıl ısıldılar, şebeklerin kaim derileri toprak rengi battaniyeleri andırıyordu.

Güneşin pırıl pırıl olduğu gökyüzünün en aydınlık günlerinde, maymunlar birbirlerine sokulup hareketsiz bir yumak olurlardı, Regina

ışığın gölgeye tahammül edemediği böyle günlerde, hemen yanı başında geviş getiren inekleri ancak sırtlarındaki kamburdan fark edebiliyordu. Ne gün ne de gece olduğu anlaşılan bazı saatlerde de gözlerindeki meraklı bakışlarını saklayacak denli deneyimli olmayan yeni yetme şebekler, evin yakınma kadar sokularak, herbiri kendine özgü sesler çıkarırlardı.

Orman, en sondaki mısır tarlasının arkasındaydı. Burada, tepeleri köklerinden onlarca yüksekte sedir ağaçları ile incecik dalları olan bodur, dikenli akasyalar vardı. Ormandan gelen davul seslerinin yankısı, öfkeli rüzgârı bile bir süre sustururdu. Nairobi'deyken özlemini çektiği bu sesler Regina'nın kulaklarını her şeyden çok okşuyordu. Her davul sesi Regina'yı korkusundan uzaklaştırır, kendisini gerçekte artık tamamen evine dönmüş bir Odysseus gibi hissedirdi.

Rüzgâr, güneş ve yağmuru teninde hissedip, gözlerini ufka çevirdiği zamanlar Regina, herşeyi unutarak, kendini o güne kadar tatmadığı tatlı bir sarhoşluğun kollarına bırakırdı. Bildiği, bilmediği, hayal ve gerçek her şey belleğinden silinir, babasının yeni adımını attığı geleceği düşünme yeteneğini yitirirdi. Lilly'nin şehrazat kılığına girdiği uzak bir dünyadan bir sürü karmaşık görüntüler kafasına üşüşürdü.

Chebeti, ısıtılmış süt şişesini küçük gümüş bir tepsi içinde getirip, Regina şişeyi kardeşinin ağzına her dayadığında, önünde cennetin kapısı açılırdı, kapının anahtarı sadece sarayın sahibesinde olurdu. Chebeti yere oturarak, uzun ince ellerini elbisesinin kumaşındaki iri sarı çiçek desenlerinin üzerine koyardı. Regina süt şişesini emen bebeğin ilk ağız şapırtısını duyduktan sonra, Max'a ve Chebeti'ye, Lillynin kafasını şişiren öyküleri anlatmaya koyulurdu. Sesinin tonu, tıpkı okulda Kipling'in vatana sadakat şiirini okuduğu zamanlardaki gibi ciddi ve resmi olurdu.

Gilgil'de süt bile sihirliydi. Sabahları sütü esmer Antonia getirirdi. Şarkı söylemesine izin verilmediği için, bir kemanın cazibesine kapılıp ölüme sürüklenmişti. Küçük askarın öğle yemeğini, Cho-ChoSan adında beyaz bir kadın getirirdi. Cho-Cho San elinde Regina'nın babasının hançerini tutmuş, "Ehrendoll sterbe"* şarkısını söylerdi; akşamları ise Max, Konstanze'in anlattığı bir öyküyle uykuyu daldı, o sırada Lilly "Traurigkeit ward mir

zum Lose"*** aryasını söyler, kaniş köpek ulur, Oha 'da ceketinin kaba kumaşıyla gözlerindeki yaşları silerdi.

*Onurunla öl.

**Keder benim kaderimdi.

Gilgil'e geldikten birkaç gün sonra, Regina, Lilly'nin sevdiği bütün şeylerin hayvan kılığında olduklarını farkettiler. Bu hayvanların, diğer ineklerden farkı yoktu. Ama adlarını ancak Lilly ile Oha söyleyebiliyordu, başkalarının dili dönmüyordu, her adın da bir anlamı vardı.. Kulağa hoş gelen bu adlar, Lilly konuştuğu zaman, gırtlğından şarkı gibi çıkıyordu ama çiftlikteki diğer insanların kafasını ve dilini karıştırıyordu. Hiçbir inek, Svahili, Kikuyu ya da Jaluo dilini anlamıyordu. Chebeti yanma Max'i da alıp kendisine eşlik ettiğı zamanlar, Regina Ariadne, Aida, Donna, Anna, Gilda ve Melisande adlarının nereden geldiğini bulmak için ineklerle konuşuyordu. Ama büyülenmiş olan inekler, kulakları yokmuş, ya da duymuyormuş gibi, aldırış etmeksizin sırtlarını güneşe dönüyorlardı. Anlaşılan ancak Lilly'nin ağzından onların sırlarını çözmek mümkün olacaktı. Sonuncu ineğin adı Arabella'ydı. Ama Arabella aynı zamanda, Lilly'nin cennetinde, bir Hibiskus çiçeğı kadar nazik ve duyarlı davrandığı ilk inektir. Regina bunu hissetmişti.

Regina bir gün dayanamayıp sordu. "Arabella'yı neden bir bebekmiş gibi konuşuyorsun."

"Ah çocuğum, sana nasıl anlatsam bilmem ki? Arabella, gördüğüm son operaydı. Oha'yla ben sırf bu opera için kalkıp Dresden'e gitmiştik. Hayatımızda bir daha böyle bir şeyin olacağını sanmıyorum.. Dresden Opera binası da rüyalarım gibi yok oldu gitti."

Oysa Lilly sabah kahvaltısından daha bir saat önce kendisine, "Hiç rüya görmüyorum," demişti, bu yüzden Regina Lilly'nin yakınmasından pek bir anlam çıkaramadı. Ama yine de Arabella hikayesini dinledikten sonra, sadece ineklerin değil, Lilly'nin de bir sırrı olduğunu sezmişti. Büyüleyici bir sesi olan bu kraliçe gerçi gür bir sesle dolu dolu gülüyor ve gülüşleri

küçücük yemek salonunda bile yankılar yapıyordu ama gözlerindeki yaşları saklamakta çoğu kez zorlanıyordu. Sonra Lilly'nin yüzünde, kurumuş topraktan akan incecik su kanallarına benzer minicik kırışıklar beliriyor, dudakları morarıyor, cildinin derisi şeffaflaşıyordu.

Oha da görünüşe bakılırsa, aynı dertten acı çekiyordu. O da yüreğinden gelen bir içtenlikle gülüyor, hayvanlarına seslendiği zaman heyecandan göğsü körük gibi inip kalkıyordu, ama Lilly'nin Arabella itirafından sonra, Regina onu da daha farklı görmeye başlamıştı. Oha, çocukluğundaki o munis, dost, sevdiği koca adam değildi artık.

Oha tavuklara ve öküzlere birtakım adlar takmıştı. Horozları Cicero, Catalina ve Sezar'dı, tavuklarına ise erkek ismi veriyordu, hepsinin vatani Roma'ydı. En güzellerinin adı Antonius, Brütüs ve Pompeyüs'dü. Lilly onları yem vermeye çağırıldığında, Oha çoğu zaman koltuğunda oturur, şöminenin rafından hep aynı kitabı alarak, sayfalarını sessizce çevirerek okurdu. Bir ara boğulurcasına yüksek sesle gülerdi. Regina onu bu halini gözlemlerken, hep aklına Owuor gelirdi. Açık gözle uyumanın beyne zarar verdiğini ona bir sır gibi ilk açıklayan Owuor olmuştu.. Öküzlere ise bestecilerin adlarını vermişti. En güçlü çekim öküzlerinin adları Chopin ve Bach'ti; boğanın adı Beethoven, henüz dört saat önce doğan erkek yavrusu Mozart'tı. Ana Desdemona küçük buzağıyı doğururken sancıları hafif olunca, aniden nefesi tıkanmış, Manjala erkek kardeşini yardıma çağırmıştı. Mutlu gecenin sonunda, Lilly büyük bir merasimle, zorbela kurtarılan küçük buzağıya adını, Regina'nın koymasını istedi

Oha hemen karşı çıktı: "Neden Regina! Buranın yabancısı o. Oysa hayvan adını ömrü boyunca taşıyacak. "

"Aptal olma," dedi Lilly, "çocuğun keyfini kaçırma." Regina, Lilly'nin Oha'nın ganimetinin bir parçasını önüne attığını farketmişti. Elini ineğin başının üzerine koydu. O anda kafasına üşüşen anılar hemen saldırıya geçtiler. Annesinin ölü bebeğiyle erkek kardeşinin doğumunu düşününce, Gilgil'deki hayvanların müzikle büyülenmeleri gerektiğini unutmuştu. Güçlü yavru buzağın doğumu da epey zor olmuştu. Ona uygun bir ad bulmalıydı, birden sevinçle bağırdı: "David Copperfield!"

Oha itiraz edercesine kafasını salladı, onda pek rastlanmayan ani bir hareketle Manjala'nın elindeki parafin lambasını devirdi, öfkeli bir ses tonuyla "Saçma," dedi. Titreyen ışıkta gözleri daha küçülmüş görünüyordu, dudakları hırsla birbirine yapışmıştı, Regina ilk kez Oha ile Lilly'nin tartıştığına tanık oluyordu gerçi annesiyle babasının kavgaları kadar sert ve uzun süren bir tartışma değildi bu.

"Küçüğe Jago adına verelim" diye önerdi Lilly.

"Ne zamandır boğa yavrularına sen ad takıyorsun," dedi Oha, sert bir sesle, "Ben Mozart'ı sevmiştim, bundan asla vazgeçmem."

Ertesi sabah Oha yine eskisi gibi koca göbekli, munis, sevimli dev adam olmuştu. Gözlerini Lilly'den kaçırıyordu, Regina'ya dönerek: "Dün akşam kötü bir niyetim yoktu," dedi, bir yandan papayanın siyah çekirdeklerini sayarken sözlerini sürdürdü, "ama biliyor musun, hayvana bir İngiliz adı verseydik komik olurdu. Gülererek, "Ayrıca o söylediğin adamı da hiçbirimiz tanımıyoruz." Regina gülererek karşılık verdi, "Zıyanı yok." Nezaketi kendisini bile şaşırtmıştı, özür dilediği zamanlardaki alışkanlığıyla İngilizce konuşmuştu. Sıkılarak "David Copperfield," diye açıklamaya koyuldu; "benim eski bir arkadaşım. Little Nell de arkadaşım."

Bir an konuşmasını sürdürsün mü diye tereddüt etti, acaba Little Nell hikâyesini de Oha'ya anlatmalı mıydı? Ama onun kafası başka yerlerdeydi. Oha yanıt vermeyince, Regina fark ettirmeden içini çekti, rahatlamıştı.. Bütün bunlar olurken, içinde, ışıldayan bardaklar, etrafı altın yaldızlı beyaz kaselerle, dans eden zarif porselen heykelciklerin bulunduğu vitrinin yanında oturan Manjala, koca vücuduyla yerinden doğruldu, beyaz Kanzu'nun uzun kollarından ellerini dışarı çıkararak, önce ağır, sonra da hızlı bir şekilde masadaki tabakları toplamaya koyuldu. Tabakları ellerinde sanki dans ettiriyordu. Max arabasından doğrulmuş, tabakların her şıkırtısına, ellerini çırparak eşlik ediyordu.

Chebeti, çıplak ayaklarının dibine kıvrılmış olan köpeği öteye itti, gözleri yarı yarıya kapalı yan yan Manjala'ya baktı. Uşak çıkardığı gürültüyle onun rahatını bozmuştu. "Küçük askari susadı," diyerek, şişeyi

almaya gitti. Lilly pantolonun cebinden, minik taşlarla süslü altın çerçeveli aynasını çıkarıp, dudaklarının etrafını, sırtındaki kırmızı bluzun bir parçasına benzeyene kadar kalemle boyadı, eliyle havada bir öpücük işareti yapıp, "Desdemona'ya gitmek zorundayım," dedi. Regina gülerek "Ve tabii Mozart'a," dedi. Bu adı, İngilizce vurgusuyla söylemeyi becermişti, yeniden güldü. Lilly'nin, kardeşi Max'in başına bir öpücük kondurduğunu görünce, uzuvlarındaki ağırlığın ve kafasınana, gece boyunca üşüşen düşüncelerin aniden uçup gittiklerini hissetti. Şimdi ormandan günün ilk davul seslerini duyuyordu. Dışarıda güneş tozları renklendirmişti. Regina gözlerini kısarak pencereden baktı, doğadaki görüntüler değişsin istiyordu. Zebralar ta uzaklarda incecik birer çizgi gibi görünüyordular. Göğün mavisi tuvale çalınmış bir renk lekesiydi sanki, dikenli akasyaların yeşili kaybolmuş, sedir ağaçlarının renkleri kararmıştı. Regina Max'i arabasından aldı, başını omuzlarının üzerine yaslayarak, kulaklarına bir şeyler fısıldadı.. Merakla kardeşinin tepki vermesini bekledi, sevgisini anlayacak kadar akıllı olduğuna inanıyordu. Elinde süt şişesiyle Chebeti içeri girip, biberonu bebeğin ağzına dayadığında, odada hâlâ bir sesslik vardı..

Şişe boşaldığında Oha, Regina'ya dönerek, "Senin David Copperfield'ini kıskanıyorum," dedi.

Oha cümlesinin sonundaki iki sözcüğü o kadar zorlanarak söylemişti ki, Regina gülmesini zor bela öksürüğe çevirebildi. Yaptığına utanmıştı, "I am sorry" diye İngilizce özür diledi. Bu kez bile bile İngilizce konuşmuştu. Oha, Regina'yı rahatlatmak için, "Çekinecek bir şey yok," dedi, "Senin yerinde ben olsaydım, berbat İngilizceme ben de gülerdim. Bu yüzden David Copperfield'i tanımak istiyorum."

"Neden?"

"Kendimi biraz olsun evimde hissedeyim diye."

Regina Oha'nın ne demek istediğini anlamak için heceleri önce tek tek ayırdı, sonra birbirine ekledi. Hatta kendi diline bile çevirdi. Ama kelimeler

Oha'nın gırtlğından çıkıyordu, bu yüzden cümlenin arkasındaki anlamı çözemedi. Yine de: "Burada evindesin," dedi

"Öyle denebilir."

"Burası senin çiftliğin," diye Regina üstüne gitti. Oha'nın kendisine bir şeyler söyleyeceğini hissetti, vazgeçtiğini görünce, tekrarladı." Burada evindesin. Burası senin çiftliğin. Burada herşey çok güzel"

"Pro transeuntibus. Regina. Ne demek biliyor musun?"

"Hayır anlamadım, babam okulda öğrendiğim Latince'yi ancak köpeklerin anlayabileceğini söylüyor."

"Köpekler değil. Kediler. Nairobi'ye gittiğinde, pro transeuntibus'un ne olduğunu babana sor. Sana ne olduğunu çok iyi açıklayabilir. O akıllı bir adam. İçimizde en akıllısı, ama kimse bunu itiraf edemiyor." Regina, Oha'nın ses tonundan ve bakışından anlamıştı, babası gibi o da şimdi kendi köklerini, vatanını, Almanya'yı anlatmaya başlayacaktı. Bundan pek hoşlanmasa da dinlemeye hazırlandı. O sırada Lilly odaya girdi. Gülerek, "Buzağı, adının hakkını verdi," dedi.

Oha, "Yoksa Mozart. Küçük Bir Gece Müziğini", mi söylüyor?" diye güldü. Lilly müziğı mırıldanarak kıkırdarken, kocasının sevincinin sadece sözlerinde kaldığını sezdi. Alkışlamak istiyormuş gibi ellerini birbirine ovuşturdu, sonra da "Bugünü kutlamak için şık giyinmeliyim" dedi.

"Tabii sakın ihmal etme" diye onayladı Oha.

Regina Oha'ya kaçamak bir göz atınca, onun hâlâ, çıktığı uzun safariden dönmediğini, karışınını hâlâ oralarda olduğunu anladı, Lilly ise hiçbir şeyin farkında değildi. Regina'nın vücudundan aniden ter boşandı, duymaması gereken şeyleri kulağını duvara dayayıp gizlice dinleyen bir çocuğa benzetti kendini. Eski acılı günlerini hatırlayıp üzüldüğü zamanlarda babasına yaptığı gibi, Oha'nın da yanına giderek onu teselli etmek için bir süre kendiyile savaştı. Bacakları direniyordu, sonunda yerinden kalktı.

"Max'i alıp biraz dışarı çıkacağım," dedi, bebeği bir kolunun altına sıkıştırdı, boş kalan eliyle de Oha'nın saçlarını okşadı..

Sandalyenin aslan oymaları güneşten iyice ısınmışlardı.. Sedir ağaçlarının gövdeleri ve kökleri gece yağın yağmura doymuşlardı. Ağacın dallarından biri sallandı mı Regina maymun mu var diye bakıyordu, ama duyduğu sadece yavrularına seslenen ana maymunların bağırılarıydı.

Bir süre, çocukken Owuor'la aralarında geçen tatlı tartışmaları düşündü, zebalar mı yoksa maymunlar mı daha akıllıdır diye karşılıklı atışıldılar, kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladığında, Owuor'un yerini babası aldı. Gilgil'e geldiğinden beri ilk kez evini özliyordu. Özlem sözcüğünü birkaç kez kendi kendine yineledi, önce İngilizce, sonra isteksiz, Almanca olarak. İki genç çoban çocuğu Mozart'ı çayirlara salıverdi. Çobanlar ineklerin dilinden anlıyorlardı, insanların konuşmalarına kulak astıkları yoktu. Desdemona emzirmek üzere yavrusunu koca kafasının altına sokarak, ana şefkatiyle buzağının yumuşacık tüylerini yalamaya koyuldu. Bir sığırcık kuşu, Desdemona'nın sırtına tünedi. Tüylerinin mavisi göz kamaştırıyordu.

O sırada sarı güllerin arkasından Lilly göründü, boyun kısmı kat kat pliseli beyaz bir elbise giymişti. Tanrı Mungo onu çağırması da, gökyüzüne uçacak gibi bir hâli vardı. Buzağının sütü emmesini seyretti bir süre, sonra primadonna havasında, başını yukarıya kaldırıp, ellerini de iki yanına açarak, "Dies Bildnis ist bezaubernd schön" aryasını söylemeye başladı.

Kuşlar susmuştu, rüzgâr da Lilly'nin şarkısının cazibesine daha fazla dayanamayıp, melodilere eşlik etti. Sesler dağlara uçup yankılandılar. Son ses kulağında yankılanmıştı ki Regina gerçekte yüz yüze geldi, yanılmıştı, yuvasına dönen mutlu Odysseus değildi.. Gilgil'de duyduğu sadece siren sesleriydi.

XXII. BÖLÜM

23 Ekim 1946

Konu: Hessen Eyaleti Adli İşler Bölümüne, 9 Mayıs 1946 tarihli başvuru dilekçeniz.

Hessen Devlet Bakanlığı Adalet Bakanı Wiesbaden Bahnhof Cad. 18
Sayın Bay Dr. Walter Redlich Hove Court -1312 Nairobi-Kenya/Wiesbaden

Çok Sayın Bay Dr. Redlich!

Hessen Eyaleti Adli İşler Bölümünde memuriyetinizle ilgili 9 Mayıs tarihli dilekçenizin 14 Mayıs'da alınan bir kararla kabul edilmiş olduğunu size bildirmekten memnurluk duymaktayız. Şimdilik Frankfurt Kenti Sulh Mahkemesi'nde hakim olarak göreve başlayacaksınız, Almanya'ya döner dönmez lütfen en kısa zamanda, Sulh Mahkemesi Başkanı Bay Dr. Karl Maaş'la bağlantı kurun. Kendisi konudan haberdardır. Frankfurt'a yerleşmek istediğiniz tarihi ona kesin olarak bildirmenizi rica ediyoruz. Maaşınız, Leobschütz'deki avukatlık görevinizden uzaklaştırıldığınız 1937'den sonraki yıllar da dahil edilerek hesaplanmıştır. Hessen Adalet Bakanlığı'nda şahsen sizi tanıyorlar.. Özgür ve bağımsız bir adalet sisteminin yeniden inşasında görev yapma isteğiniz ülkemizin genç demokrasisi için büyük umutlar vaatmektedir.

Size ve ailenize en iyi dileklerimizi iletir, saygılarımızı sunarız. Hessen Devlet Bakanlığı Adalet Bakanı adına Dr. Erwin Pollitzer Diğerlerinden çok daha önemli olan bu mektubu da yine Owuor getirmişti. Bwana'nın titreyen elleri, kalın sarı zarfı açarken, yüzünün renginin aniden değişmesi, Owuor'u durumu anlamasına yetmişti. Dahası, zarfı gördükleri anda, Memsahib'le Bwana'sinin korkuyla, vücutlarından yayılan ekşimsi ter kokusu ve gözlerinde alevlenen sabırsız telaşları da onları ele vermişti..Salonun sessizliğinde, Bwana'yla Memsahib'in solukları, ormandan gelen davul sesleri kadar gürültülü duyulmaktaydı.

Owuorda heyecanlanmıştı, bedenindeki titremeleri, gözükapalı ezbere bildiği eşyayı elleriyle yoklayarak yatıştırmaya çalışırken, bir yandan da göz ucuyla, mektubu okuyan Bwana ile Memsahib'i gözlüyordu. Sonunda cesaretle gözlerini kaldırıp baktığında, ikisinin de yüzünün korkudan bembeyaz olduğunu farketti. Ta uzaklardan gelen diğer mektupları aldıkları zaman da aynen böyle olurlardı. Ama yine de Bwana ile Memsahib bir şekilde Owuor'un eskiden tanıdığı, bildiği insanlar değildi, ona yabancıydılar.

Sedirin üzerine oturmuşlar, susamış hastalar gibi durmaksızın dudaklarını bir açıyor bir kapatıyorlardı. Az sonra iki kafa birleşip bir kafa olmuş, birleşen iki vücut da adeta koca bir yaşamı içine alıp taşıyan bir dağ oluvermişti. Tepeye yükselen güneşin yakıcı ışınlarından korunmak için birbirlerini arayan, gölge vurunca da bir türlü ayrılmak istemeyen Dik-Diks'ler gibiydi ikisi de. Birbirlerinden ayrılamayan Dik-Diks'lerin görüntüsü Owuor'u rahatsız etti. Gözleri yanmaya dudakları da kurumaya başladı.

O anda Regina'nın yağmur zamanlarından önce Rongai'deyken kendisine anlattığı öykü aklına geldi. Çekirgelerin çiftliğe akın ettiği o unutulmaz günden çok önceydi. Hikâye şöyleydi: Bir genç büyüyle karaca olmuştu, kız kardeşi ne yapsa sihri bozamıyor, bir yandan da onun avcılarının tuzağına düşmesinden korkuyordu. Ama insanların diliyle kardeşiyle konuşamadığından, ona bu korkusunu bir türlü anlatamamış, karaca da herşeyden habersiz kendisini koruyan çalıların arasından fırlayıp, avcılarının tuzağına yakalanmıştı

Bu hikâyeden sonra, Owuor, konuşmanın ne kadar önemli olduğunu anlamış, uzun zaman suskun kalmanın insanlar için, kulakları sağır eden gürültüden daha tehlikeli olabileceğini öğrenmişti. Boğazına bir şey takılmadığı halde, kuvvetli bir sesle öksürdü. Bwana'yla Memsahib'i orada olduğunu farketsinler istiyordu. Neyse Bwana'si karaca gibi sesini kaybetmemişti, sadece kelimeler ağzından biraz zorlukla çıkıyordu.

"Aman Tanrım, Jettel, bu günleri göreceğime inanmazdım. Hayır hayır gerçek olamaz.. Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Bana rüya görmediğimi,

bu rüyadan hemen uyanmayacağımı söyle. İsteddiğini söyle, yeter ki ağzını aç."

"Annemle babam balayılarını VViesbaden'e yapmışlardı" diye Jettel fısıldayarak yanıt verdi, "Annem sık sık Schwarzer Bock barından söz eder, babamın nasıl küp gibi sarhoş olduğunu anlatırdı. Babam şarabı kaldıramaz, annem de bu yüzden her seferinde müthiş öfkelenirdi."

"Jettel kendine gel! Ne olduğunu kafan almıyor mu? Bu mektubun bizim için ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Pek değil. Wiesbaden'de kimseyi tanımıyoruz ki."

"Anlamıyor musun, bizi istiyorlar. Artık dönebiliriz. Korkmadan evimize dönebiliriz. İşe yaramaz, bir hiç olan adam artık tarihe karıştı."

"Walter korkuyorum, çok korkuyorum!"

"Ama önce bir oku bakalım, Dr. Bayan. Beni hâkim yaptılar. Beni... Lobschütz'deki avukatlık görevinden ve noterlikten atılan beni hâkim yaptılar. Burada Kenya'da miskin herifin biriydim, ülkemde ise beni hakim yapıyorlar. Kenya'daki son pislik, ülkesinde bir hakim oldu." Owuor gülerek, "Pislik mi? Bu sözcüğü unutmadım Bwana. Rongai'deyken bir kez daha söylemiştin," dedi.

Bwana sesinde öfke olmaksızın gürleyerek, bir yandan da ayaklarını yere vurarak usta bir dansör gibi tepinmeye başladığında Owuor yeniden güldü. Gözleri cam kadar donuk,, omuzları ufacık bir ağırlıkla hemen çöküveren adam gitmiş yerine, ilk kez baldırlarındaki gücü keşfeden bir boğa gelmişti. "Jettel bir düşünsene, Almanya'da geçim derdi olmayan bir devlet memuru, üstelik de bir hakim. Onurlu başı yükseklerde. Kimse onu işinden atamıyor. Hastalandı mı da işine gitmiyor, yatağında istirahat ediyor, yine de maaşını alıyor. Kimse tanımasa bile sokakta gördüler mi bir hakime selam verirler." İyi günler Hakim bey, Hoşçakalın Hakim Bey, karınız hanımefendiye selamlarımı iletin hakim bey. Bunları unutmuş olamazsın Tanrı aşkına birşeyler söylesene!."

"Sen hiç hakimlikten söz etmemiştin. Ben senin yine avukat olmak istediğini sanıyordum."

"Avukatlık daha sonra da gelebilir. Hâkim olursam yeni bir çıkış yapabilirim. Almanya memurlarını kollar.. Devlet lojman bile veriyor. Bundan böyle hayatımız daha kolay olacak."

"Alman şehirlerinin bombardımandan yerle bir olduğunu sanıyordum. Hâkimlere nerede ev verecekler ki?"

Böyle bir şeyi akıl edip de söylediği için Jettel kendiyle gurur duydu.. Tekrarlamak istediye de, sonradan vazgeçti, sıkıntıyla saçlarını çekiştirmeye koyuldu. Heyecanı geçince, gençliğinde ne kadar kendine güvenen biri olduğu aklına geldi ve yanaklarına tatlı bir sıcaklık yayılıverdi. Annesi ona. "Benim Jettel'im belki okulun en iyi öğrencisi değildi ama, pratik hayatta kimse onun eline su dökemez," derken ne kadar doğru söylemişti. Annesinin sesinin tonunu anımsayınca, Jettel elinde olmadan hafifçe gülümsedi. Eski günleri anmak bir an onu hüzünlendirdi, sonra da iyi bir iş yaptığına kanaat getirdi; tek bir cümleyle kocasına ne kadar hayalperest biri olduğunu hatırlatmıştı, hayattaki diğer önemli şeyleri umursamayan bir hayalperest. Ancak Walter'in yüzündeki kararlı ifadeyi görünce önce şaşırdı, sonra da öfkelenildi. "Almanya'ya gideceksek, neden hemen şimdi gitmek zorundayız?" diye itiraz edecek oldu.

"İşin başından itibaren orada olmalıymki, ancak o zaman gelecek için bir şeyler yapabileyim.. Bir ülke ya batarken, ya da bataktan çıkarken insanın şansı olur."

"Bunu kim söyledi? Kitap gibi konuşuyorsun."

"Rüzgâr Gibi Geçti' romanında okumuştum. O bölümü hatırlamadın mı? Üzerinde tartışmıştık. Beni epey etkilemişti."

"Ah Walter bıktım senin bu memleket hayallerinden. Burada ne kadar mutluyduk. İstedığımız her şeye sahibiz."

"Boğaz tokluğuna buradayız, bunun dışında bir şeye ihtiyacımız oldu mu, başkalarının eline bakmak zorundayız. Max dünyaya geldiğinde, yahudi cemaatinin yardımı olmasaydı ne doktora ne de hastaneye verecek paramız vardı. Rubens, bizden biri hastalandığı zaman da umarım aynı bonkörlüğü gösterir."

"Hiç değilse burada bize yardım edecek insanlar var. Frankfurt'ta kimseyi tanımıyoruz."

"Afrika'ya geldiğimizde kimi tanıyordun ki? Ve ne zaman mutlu olduk, bir düşün bakalım. Topu topu iki kez. Ordudan ilk parayı aldığım zaman. Bir de Max doğduğunda. Hiçbir zaman değişmeyeceksin. Benim Jettel'im hep aynı kaldı, hâlâ bolluk günlerinin özlemini çekiyor. Sonunda haklı çıkan yine ben oluyorum."

"Buradan ayrılmak istemiyorum. Artık genç değilim, hayata yeniden başlayamam."

"Buraya gelirken de aynı şeyi söylemiştin. O zamanlar henüz otuzundaydın, seni dinlemiş olsaydım bugün çoktan hepimiz ölmüştük. Bugün de söylediklerine boyun eğersen, ömür boyu yabancı bir ülkede seilmeyen birer hiç olarak yaşamımızı sürdürürüz. Kral George da beni sonsuza kadar Birliğinde tutamaz ya."

"Bütün bunları, senin o lanet olası Almanya'ya dönmek istediğin için söylüyorsun. Babanın başına gelenleri unuttun mu? Ben unutmadım. Annemin kanıyla sulanan toprağa asla ayak basmam, kendimi ona karşı sorumlu hissediyorum."

"Bırak bunları Jettel. Günaha giriyorsun. Ölülerini rahat bırakmazsak Tanrı bizi asla affetmez. Bana güvenmelisin. Göreceksin başaracağız. Sana söz veriyorum. Ağlamayı kes artık. Bir gün bana hak vereceksin, senin düşündüğün kadar da uzun sürmeyecek bu."

"Katillerin arasında nasıl yaşayabileceğiz?" diye Jettel hıçkırmaya koyuldu, "Burada herkes senin bir çılgın olduğunu düşünüyor, yapılanları unutmamalıyız diyor. Kocasının bir hain olduğunu duymak bir kadının

hoşuna gider mi sanıyorsun? Diğerleri gibi sen de burada bir iş bulabilirsin. Ordu bu insanlara yardım ediyormuş. Herkes bunu biliyor."

"Bana bir iş önerdiler. Cibuti'de bir çiftlikte. Oraya gitmek ister miydin?"

"Cibuti'nin nerede olduğunu bilmiyorum ki."

"Gördün mü. Ben de bilmiyorum. En azından Kenya'da değil, ama Afrika'da bir yerde."

Walter bir an bocaladı, içinde epeydir hissetmediği bir arzuyla karısını çocuk gibi kollarının arasına alıp, tüm korkularından arındırmak istedi. Onu daha da çok kahreden, karısıyla aynı acıyı paylaşmalarıydı. İkisi de geçmişin üstesinden gelemiyordu. Karısı kadar o da kendisini geçmişe karşı savunmasız hissediyordu. Geçmiş, geleceğe duyduğu umuttan her zaman daha ağır basıyordu. Gözlerini yere çevirerek, "haklısın, hiçbir zaman unutmayacağız" dedi. "Eğer tam olarak bilmek istiyorsan söyleyeyim Jettel, nereye gidersek gidelim, her yerde mutsuz olmak artık bizim yazgımız oldu. Bunun sebebi de Hitler'dir. Hayatta kalmayı başardık ama artık hiçbir zaman normal yaşantımızı sürdüremeyeceğiz. Yalnız şunu da bil ki, mutsuz da olsam, bana saygı duyulan bir yerde yaşamayı yeğlerim. Almanya Hitler demek değil. Bunu bir gün sen de anlayacaksın. Söz yine dürüstlerin olacak." Ne kadar dirense de, Walter'in yumuşak ses tonu ve çaresizliği Jettel'i duygulandırmıştı. Kocasının ellerini çaresizlikle pantolonun ceplerine sakladığını görünce, kafasında birkaç uygun sözcük bulmaya gayret etti, onu yeniden incitmek mi yoksa teselli etmek mi istediğine karar veremeyince, susmayı yeğledi.

Bir süre Owuor'un ütü yapmasını seyretti. Yanaklarını şişirerek çamaşırların üzerine tükürüyor, sonra da ağır demir ütüyü havada kavisler çizdirerek, çocuk bezlerinin üzerine indiriveriyordu.

Ütüden çıkan minik buhar dalgacıklarını, özlemini çekeceği mutlulukların simgesi olarak görüp içini çeken Jettel, "Bunca zaman burada yaşamaya alışmışım. Hizmetkarlar olmadan bir küçük çocukla nasıl başederim? Regina hayatında eline süpürgeyi almadı."

"Tanrı'ya şükür, eski formuna kavuştun. İşte benim kanlı canlı Jettel'im yine karşımda duruyor. Geleceğimizle ilgili ne zaman bir karar almak zorunda kalsak, her seferinde hizmetçi bulamayacaksın diye korkarsın. Bu sefer bunu düşünüp dert edinmene gerek yok Doktor Bayan. Almanya, iş arayan insanlarla kaynıyor. Bugünden sana umut vermek istemem ama, kutsal olan her şeyin üzerine, sana bir hizmetçi kız bulmaya söz veriyorum."

Owuor, ütülediği mis kokulu çamaşırları, düzgün bir şekilde üstüste yerleştirirken sordu, "Bwana, valizleri sıcak suyla yıkayayım mı?"

"Neden soruyorsun?"

"Valizlerine safari için ihtiyacın olacak. Memsahib'in de.."

"Bunu nereden biliyorsun Owuor?"

"Ben her şeyi biliyorum Bwana."

"Ne zamandan beri?"

"Epeydir."

"Ama bizim konuştuklarımızı anlamıyorsun ki."

"Rongai'ye geldiğinizi, kulaklarımla duydum, Bwana. Artık o günler yok."

"Teşekkür ederim, dostum."

"Bwana, sana hiçbir şey vermedim, yine de bana teşekkür ediyorsun."

"Yok Owuor, bir tek sen bana verdin."

Onu utandıran acıyı bir an için yeniden içinde hissetti, şimdi eski acılarına bir yenisi daha ekleniyordu..Almanya'sı artık o eski bildik Almanya değildi. Vatanına, ona tekrar kavuşmanın coşkusuyla değil, yüreğinde derin bir keder ve elemle ayak basacaktı. Bunu biliyordu.

Owuor'a veda etmek, onu en az, önceki ayrılıklar kadar üzecekti. Birden gidip onu kucaklamak için dayanılmaz bir istek duydu. Onun yerine, Jettel'in saçlarını okşamakla yetindi, hafif bir sesle, "Her şey yolunda gidecek, merak etme," dedi. "Ah Walter, her şeyin birden ciddileştiğini şimdi Regina'ya kim söyleyecek? O henüz bir çocuk, buraya o kadar bağlı ki!"

"Ben çoktandır biliyordum bunu," dedi Regina.

"Nerden çıktın böyle? Ne kadardır burada durup bizi dinliyordun?"

"Bütün gün Max'la bahçedeydim" dedi Regina, "ama ben gözlerimle de duyuyorum." Walterde, "Oysa babanla annen gözlerine inanamadılar" diye yanıtladı, Wiesbaden'den aldıkları mektubu ima etmek istemişti, sonra Jettel'e dönerek sordu, "Senin yaşlı sünepe kocanı Hessen Adalet Bakanlığı'nda kim tanıyabilir ki, Jettel hiç düşündün mü? Bir türlü aklımdan çıkmıyor bu."

Gerçekten de hayatının dönüm noktasını belirleyen akıl almaz rastlantı üzerinde epey kafasını yorduğu halde, işin içinden bir türlü çıkamamıştı, geçmiş ne kadar kurcaladıysa da, sonuca ulaşamamıştı..

Walter sekiz gün sonra Yüzbaşı Carruthers'in odasındaydı. Hessen Adalet Bakanlığı'ndan gelen mektubu Regina'nın yardımıyla güçbela İngilizce tercüme etmişti. Şimdi kendisini ilk bitirme sınavına iyi hazırlanmış bir öğrenci gibi hissediyordu. Böyle bir kıyaslama yapacağı iki hafta önce aklına bile gelmezdi, bunu düşününce keyfi yerine geldi.

Yüzbaşı bezgin bir tavırla önünde duran mektupları karıştırıp, piposunu özenle doldurmuş, öfkeli hareketlerle sıkışan pencereyle cebelleşmesini henüz bitirmişti ki, Walter kendini birden rahatlamış hissetti, şu andaki durumu, yüzbaşmmkinden çok daha iyiydi. Kendine güveni gelmişti çünkü. Yüzbaşı da aynı şeyleri düşünüyordu; "Son karşılaşmamızdan bu yana sanki epey değişmiş gibisiniz. Söylediklerimi anlamayan adamlar siz acaba aynı kişi misiniz?"

Walter onun ne demek istediğini anlamıştı ama yine de emin değildi.

"Evet, ben Çavuş Redlich, Sir," diye sıkılarak onayladı. "Siz kıta Avrupalıları, neden espriden anlamazsınız bilmem? Hitler'in savaşı kaybetmesine şaşmamalı."

"Sorry Sir, anlamadım."

"Hah ilk karşılaştığımızda da aynen böyle olmuştu. Siz sorry diyordunuz, ben de baştan alıyordum," Yüzbaşı bir an gözlerini kapadı. "Sizi son olarak ne zaman görmüştüm?"

"Tam altı ay önce Sir."

Yüzbaşı, ilk görüşmeden bu yana daha yaşlanmış ve mahzunlaşmış görünüyordu; kendi de bunun farkındaydı. Sebebi sadece, her sabah uyandığında midesinin ağrması, akşamları da son bir kadeh viskiden sonraki keyifsizliği değildi.. Yaşamın hassas dengelerini korumak için kendi yaşında bir insanda olması gereken melekeleri yitirmişti, bu da onu huzursuz ediyordu. Artık eskisi kadar ölçülü ve titiz davranamıyordu. En önemsiz küçük ayrıntılar bile Bruce Carruthers'i haddinden fazla rahatsız ediyordu. Örneğin, şu anda önünde duran adamın adını belleğinde tutabilmek için bile utanılası bir gayret harcıyordu.

Bunun da ötesinde, Carruthers şansının artık kendisine eskisi kadar lutüfkâr davranmadığını her geçen gün biraz daha iyi görüyordu. Ava çıktığında dikkatini bir noktaya yoğunlaştırmakta zorlanıyor, sık sık vatani İskoçya'yı düşünüyor, çok sevdiği golf, kendi gibi, gençliğinde bilim yapmayı hayal eden bir adama aptalca bir zaman kaybı gibi geliyordu. Günlerce bekledikten sonra gelen mektupta karısı, artık ayrılığa daha fazla dayanamayacağını, boşanmak istediğini yazmıştı, bu mektubun hemen ardından da ordudan gelen lanet olası talimatta, Ngong'daki görevine devam etmesi gerektiği bildirilmişti. Yüzbaşı, isyan duygusuyla içi kabarıp kafasının karıştığını farkedince vücudu kasıldı. Bu da son zamanlarda sık sık oluyordu. Yılgın bir tavırla "Yanılmıyorsam, terhisinizin hâlâ Almanya'ya çıkmasını istiyorsunuz?" diye sordu.

Walter "Ah evet Sir" diye hemen yanıtı yapıştırdı, çizmelerini birbirine vurarak hazır ol durumuna geçmeyi de bu arada unutmamıştı, "bu yüzden

buradayım." Carruthers karşısındaki adamla ilgili garip bir meraka kapıldı. Mizacına pek uygun düşmüyordu hatta kendisine yakıştırmıyordu ama, garip bir şekilde kendisine eğlenceli geliyordu.. Bu tuhaf adamın sorularını yanıtlama şekli, ilk görüştüklerinden farklıydı.. Herşeyden önce aksanı değişmişti. Gerçi duyarlı bir kulağı, hâlâ rahatsız ediyordu ama, nasılsa daha iyi bir İngilizce konuşuyordu. En azından ne dediği anlaşılıyordu. Kara Avrupası'ndan gelen bu hırslı çocuklarla başa çıkmak gerçekten zordu. Kendi yaşlıları sadece yaşamayı düşünürlerken, bu insanlar kitaplara boğulup yabancı dil öğreniyorlardı."

"Almanya'da ne yapacağınızı biliyor musunuz?"

"Hakim olacağım Sir," diyen Walter mektubun tercümesini uzattı. Yüzbaşı şaşırmişti. Bütün İngilizler gibi o da gurur ve hırstan nefret ederdi, ama mektubu okuduktan sonra sakın ve samimi bir ses tonuyla, "Fena değil," dedi. "Evet Sir."

"Şimdi de fucking Jerrys'ler ucuz bir hakime gitsinler diye, İngiliz ordusunun bu meseleyle ilgilenmesini istiyorsunuz?"

"Pardon Sir, ne dediğinizi anlayamadım!"

"Ordunun Almanya'ya gidiş masraflarınızı karşılamasını istiyorsunuz, değil mi? Böyle düşünüyorsunuz."

"Bunu siz söylediniz Sir."

"Ben mi söyledim? Bana öyle korkarak bakmayın. Majestelerinin ordusunda öğrenmediniz mi, bir Yüzbaşı ne söylediğini her zaman bilir. Tanrı'nın unuttuğu bu ülkede, hiçbir şeyden haberi olmasa bile.... Bu ülkede hepimiz nasıl ahmaklaştık, biliyor musunuz?"

"Ah evet Sir, çok iyi biliyorum."

"İngilizlerden hoşlanıyor musunuz?"

"Evet Sir. Onlar benim hayatımı kurtardı. Bana yaptıkları iyiliği asla unutmayacağım."

"O zaman neden gitmek istiyorsunuz?"

"İngilizler benden hoşlanmıyor"

"Benden de. Ben İskoçum çünkü."

Bir an ikisi de sustu. Bruce Carruthers, İngiliz bile olmayan lanet olası bir çavuşun nasıl olup da eski mesleğine dönmeyi başardığını düşündü, Glasgow'da büyükannesi olan kendisi gibi Edinburgh'lu bir yüzbaşı ise bunu becerememişti. Bu arada Walter, yüzbaşının "yeniden vatandaşlığa kabul edilme" konusuna değinmeden, görüşmeyi bitirmesinden korkuyordu. Birden korkuyla Jettel gözünün önüne geldi, kocasının hiçbir şey elde edemediğini öğrenince acaba ne derdi? Yüzbaşı, sağ eliyle önündeki kâğıt yığınlarını karıştırırken, sol eliyle de bir sineği öldürdü, sonra zihninde başka hiçbir düşünce yokmuş gibi, yerinden doğruldu. Duvarda öldürdüğü sineği eliyle kazıdı, piposunu ağzından alarak, "Almanzora'ya ne dersiniz?" diye sordu.

"Sir, anlamadım,"

"Hay allah, Almanzora bir gemi. Mombasa ile Southampton arasında sefer yapar ve askerleri vatanlarına taşır. Sizin çocuklar içki ve kadından başka bir şey bilmezler."

"Bu doğru değil Sir."

"Önümüzdeki yıl 9 Mart'tan önce bu yaşlı gemi için ne yazık ki kontenjanım yok. İsterseniz Mart ayma bir şeyler yapabilirim. Sizinle başka kim vardı? Kaç karınız ve çocuğunuz var?"

"Bir karım ve iki çocuğum var Sir. Size çok teşekkür ederim Sir. Bana ne büyük iyilik yaptığınızı bilemezsiniz."

"Galiba, bunu bir kez daha duymuştum," diyen Carruthers gülümsedi.
"Bir şeyi daha öğrenmek istiyorum.. Nasıl oldu da İngilizce konuşabiliyorsunuz?"

"Bilmiyorum. Sorry Sir. Bunu ben de fark etmedim."

XXIII. BÖLÜM

Sığınmacılar kendilerini yeni bir yaşamın beklediğini düşünüyorlardı, bu duygular içinde, o güne kadar görülmedik bir birliktelik ruhuyla 1947 yılını yeni yıldan iki gün önce Howe Court otelinde birarada kutlamayı kararlaştırdılar. Çoğu sığınmacı bir an önce İngiliz vatandaşlığına geçmeyi umut ediyordu, bu yüzden sabahtan akşama durmadan, United Kingdom, Empire ve Commonwealth sözcüklerini ezberlemeye çalışıyordu. Kendilerine zor gelen bu sözcükleri doğru aksanla ve vurguyla söylemekte her ne kadar başarılı olamasalar da inatlarını sürdürüyorlardı. Son iki ayda vatandaşlığa geçen dört çiftle iki bekar erkek, en azından resmi olarak 'bloody refugees' statüsünden kurtulup, İngiliz adlarına kavuştular. Özgüvenlerini kazanmak için adlarının değişmesi maddiyattan daha önemli görünüyordu bu sığınmacılara.. VVohlgemuths ailesinin yeni adı Welles, Leubuschers'ler de Laughtons olmuştu Siegfried ile Henny Schlachter ise kökleriyle bağlarını büsbütün kopartmışlardı. Komşularının "'Butcher"* adını almaları yolundaki iğneleyici önerilerini kabul etmeyip, Baker** adını seçmişlerdi. En çok şaşırdıkları ise, bazı sığınmacıların başvuru, sebep gösterilmeden reddedilirken, vatandaşlığa ilk kabul edilenlerin arasında özellikle Schlachter ailesinin olmasıydı. Oysa yeni anadillerini öğrenmek için diğerlerinden daha çok gayret göstermedikleri gibi, kendilerini kabul eden yeni vatanlarına da özel bir katkıları olmamıştı. Neyse ki Schlachter ailesini kıskananlar çabuk teselli buldular; ailenin İngiliz pasaportu almasının sırrı dil sınavını yapan İrlanda'lıdaydı, bu İrlandalı güya sınav sırasında Schlachter'lerin Şvab lehçesini, pek ender rastlanan kelt aksanıyla karıştırmıştı.. Yeni Yıl partisine doğal olarak Bayan Taylor'la Miss Jones da davet edilmişlerdi, ordudan yeni terhis edilmiş kendi hâlinde Rodezyalı bir albay da partiye gelecekti, ama garip bir rastlantıyla, üçü de aynı gün aynı dertten hastalanmıştı. Parti düzenleme komitesi bu tatsız durumu fark ettirmemeye gayret ettiyse de, her şeyiyle ilk olan böyle bir partinin beklenmedik ani rahatsızlıklarla gölgelenmesinden duyulan hayal kırıklığı, bu kadar dar bir zamanda, İngiliz serinkanlılığıyla örtbas edilemedi. Düzenleme komitesinde, kendilerine "genç İngilizler" adını verenler söz

sahibiydi. Üç kişinin ret cevabına karşılık en azından Diana Wilkins'in sağlıklı olup, partiye gelebilmesini özellikle de bu gençler yeterli görmemişlerdi. Gerçi Diana, kurşun kurbanı zavallı Bay Wilkins'le evliliği sayesinde yıllardır İngiliz vatandaşıydı ama, kendisine verilen bu onuru yazık ki hiçbir şekilde değerlendirmeyi bilememişti. İki kadeh viskiden sonra İngilizleri, nefret ettiği Ruslarla karıştırmaya başlıyordu..

*İngiliz İngilizce kasap anlamında Ç.N.

**Fırıncı.

Genç İngilizleri daha da çok rencide eden, Almanya'ya yerleşme planları yüzünden her gün sürekli hakaretlere maruz kalan Walter'in, İngilizlerden, utanmadan "hasta İngilizler" diye söz etmesiydi. Hâlâ saygın İngiliz Kraliyeti'nin himayesinde olması ve zavallı karısına acımaları, şimdilik onu İngilizlerin düşmanca tavırlarından koruyordu. Zaten karısının Almanya hakkındaki düşünceleri de herkesçe bilinmekteydi, en azından kocasından farklı görüşlere sahipti..

Yılbaşı şenliği toplumun saygınlığını artıracak olan söz konusu konuklar olmasa da parti sorumluları, tüm benlikleriyle İngiliz geleneğinin gereklerini hakkıyla yerine getirmeye hazırdılar. Sığınmacılara gelince, üst düzey İngiliz çevrelerinin yaşam tarzıyla ilgili bilgi ve deneyimleri yeterli olmadığından, işleri ne şekilde koordine edeceklerini bilmiyorlardı, sinemalarda gördükleri filmlerden akıllarında kalan ayrıntılara dikkat ediyorlardı. Yılın tam da bu aylarında sinemalarda gösterilen İngiliz Kraliyet Sarayı'ndaki kutlamalara ait haberler sığınmacılar için epey malzeme oluyordu. Güneş battıktan sonra kadınlar yerlere kadar uzanan, derin dekolteli, göze çarpacak denli modası geçmiş tuvaletleriyle partiye gelmeye başladılar, gece elbiselerinin çoğu sığınmacılık yaşamları sırasında hiç giyilmemişti bile. Erkeklerse göç ederken pek uzak görüşlü olmadıklarından smokinlerini ne yazık getirmemişlerdi, oysa dağlık arazide eski yerleşik çiftçiler için bu kıyafet özel günler olmasa bile en uygun "Dinner dress"ti. Alman centilmenleri bu eksikliği bedenlerini saran koyu renk kıyafetlerle dengelemeye çalıştılar. Elsa Conrad'ın ağzından çıkan ters bir söz ise hemen etrafta duyuldu. Elsa, bir süredir İngilizce rüya gördüğünü

iddia eden, Hermann Friedlaender'e dönerek, küstah ve pervasız bir şekilde, "Almanların naftalin kokusunu duymaya nasıl cesaret ediyorsunuz aklım almıyor." dedi.

Almanların eski vatanlarında, çocukların doğum günlerinde sahne dekoru olarak kullanılan patlangaçlar, kurumuş kaktüs ağaçlarının inatçı dikenlerinin aralarına Prusyalılara mahsus bir özenle asıldı. Günün moda şarkılarının plakları alındı, Hove Court'un sararmış çimlerinin üzerinde güneş batımı ile gece yarısı arasında durmaksızın çalınan "Don't fence me in" sömürgeci kutlanan hiçbir yeni yıl şenliğinde bu kadar sık duyulmamıştı. Şenlik kurulunun, akıl almaz derecede fahiş fiyatına rağmen geceye en uygun içki diye satın aldığı hakiki İskoç viskisi küçük bir sıkıntı yarattı.

Birkaç kadehten sonra, ortamın coşkulu havasına ve bitirici sığa rağmen punç ve Berlin usulü kreple ilgili can sıkıcı nostaljik anılar canlanmaya başladı. Aslında çoktan unutmak istedikleri geçmiş günlerdeki yılbaşı kekinin, erik marmeladı mı yoksa frenk üzümü jölesi ile mi yapıldığına dair, anlaşılmaz, saçma sapan tartışmalara girildi.

Küçük havai fişek gösterisi bu arada başarıyla alkışlanırken, Jacaranda ağacının altında "Auld Lang Syne", şarkısını söylemek fikri pek beğenildi. Davete gelemeyen hasta İngiliz komşular düşünülmekle özellikle ezberlenen şarkı, yazık ki Alman gırtlaklardan garip bir sertlikte çıkmıştı. Walter bu eski şarkıyı Birliğindeki ayinde çok dinlemişti, bu yüzden insanların istemekle yapabilmek arasındaki ikilemini komşusuna gülen bir adamın hımsırlığıyla farketmişti, yine de Jettel'in hatırına sesini çıkarmadı. Ama yüzündeki alaycı ifadeden, eleştirisini yüksek sesle söylemiş kadar oldu, bu da çevredekilerin pek hoşuna gitmedi. Daha da çok dikkati çeken, şarkının son dizesinin ardından karısının kulağına eğilip pervasız bir şekilde yüksek sesle, "Gelecek yıl Frankfurt'ta" demesiydi.. Jettel, kocasının, buram buram özlem kokan eski Pessach-Duasma atıfta bulunduğunu anlamayıp, öfkeyle "bugün olmaz" deyince, Jettel'in dinsel âdetlerden ve yahudi geleneklerinden pek haberi olmadığı orta çıkmıştı. Kadının mahcubiyeti, Tanrıya hakaretin hakkıyla yerini bulan bir cezası olarak algılanmış,

özellikle de Walter kışkırtıcı patavatsızlığının karşılığını almış, heyecanını ve sevincini bir anda yoketmişti.

Bir yandan patlayan havai fişeklerin çıkardığı gürültü, öte yandan "Kein schöner Land in dieser Zeit" şarkısının metni yüzünden çıkan, çoğu davetlinin de ayıplayarak izlediği kavga iyice ateşlendiği bir sırada Max uyandı. Yeni yılı, sömürgede doğan bebeklerin alışlagelen âdetlerine uygun bir şekilde karşıladı. Henüz on aylık bile olmadığı hâlde, herkesin anlayabileceği ilk sözcüğü ağzından çıkarıverdi. Ama küçük Max ne anne ne de baba demişti, minik bebek "Aja" diyordu. Mutfakta otururken bebeğin ilk inlemesiyle fırlayıp yatağının başucuna koşan Chebeti, zevkten bedenini saran tatlı bir sıcaklıkla, ona defalarca aynı sözcüğü tekrarladı. Kadının gırtlaktan gelen gülmeleri ve aynı sesin melodik bir şekilde kulaklarında çınlamasıyla iyice uyanan Max, gerçekten ikinci kez "Aja" dedi, sonra da durmaksızın aynı sözü tekrarlayıp durdu. Chebeti, midesi guruldayan zafer nişanesini, kucağına alarak ağacın altında yeni yılı kutlayan davetlilerin yanına taşıdı, aynı mucizenin orada da gerçekleşeceğini umuyordu.. Yaptığı işin mükafatını da görmedi değil, Memsahib'le Bwana şaşkınlıktan ağızları bir karış açılmış, gözlerinde sevinç parıltılarıyla Chebeti'nin kollarında debelenmekte olan bebeği alarak, ona "Mama", "Papa" kelimelerini söylemeye koyuldular, önce hafif sesle ve gülerek, sonra, sanki bir an önce savaşı bitirmek isteyen Massai savaşçılarının azimli kararlılığıyla daha yüksek sesle kelimeleri tek tek tekrarladılar. Erkekler de gür sesleriyle "papa" diyerek koroya katılırken, İngiliz pasaportunu herkesten önce alan bazı sığınmacılar, 'Daddy' demeye çabalıyorlardı. Kadınlarsa "mama" diye seslenip, Jettel'i desteklerlerken, çocukluklarındaki, karınlarına basınca konuşan oyuncak bebeklere benziyorlardı. Ama davetlilerin tüm çabalan boşa gitti, bitkin uykuya dalana kadar Max'in ağzından 'Aja'dan başka bir söz çıkmadı.

Fırlama bebek, Max Redlich'in konuşma hızını o günden sonra artık kimse durduramadı. Karnı acıktığında 'kula', yatağına yatırıldığında 'lala', çaydanlığa 'çay', ilk dişi çıktığında 'menu', aynadaki görüntüsüne 'toto', yağmur yağdığında da 'bua' diyordu. Hatta, aynı anda hem 'sabah', hem 'gelecek' anlamına gelen, belirsiz zamanlar için de kullanılan 'Kessu' sözcüğünü bile ezberlemişti.

Walter oğlunu konuşurken duyduğunda önceleri gülüyordu, ama bazı anlarda aşırı duyarlılığı yüzünden bütün sevinci bir anda yokolunca, bunu sinirlerinin fazlaca yıpranmış olmasına yoruyordu. Olayları gereğinden fazla büyütüp, önemsemesini biraz marazi ve çocukça bulsa da, Afrika'nın, oğlunu bir şekilde kendisine yabanalastırdığı düşüncesi onu yine de rahatsız ediyordu. Bu kelimeleri, erkek kardeşine, Regina'nın öğretmiş olması olasılığı aklına gelince de büsbütün üzülüyordu. Acaba kızı böyle davranmak suretiyle, Afrika'yı ne kadar sevdiğini, babasının ülkesine dönme kararını onaylamadığını mı göstermek istiyordu? Walter bunu aklına getirince daha da kederleniyor, hatta biraz da inciniyordu. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, küçük Max'in Svahili kelime dağarcığı, bütün Hove Court'ta alay konusu olmuştu. Hoşgörüler ve anlayışları kıt komşuları, çocuğun Svahili dilinde konuşmasını, sorumsuz babasından daha akıllı olduğunun kanıtı olarak görüyorlardı, onlara göre, çocuk tüm safiyetiyle, anne babasının peşinden Almanya'ya sürüklenmek istemediğini anlatmak istiyordu.

Max sonunda, üç heceli bir ses çıkardığı gün, Walter'in sinirleri tam anlamıyla boşalıverdi.. Sanki oğlu Owuor'un adını söylemişti. Öfkeden kıpkırmızı bir yüzle, yumruklarını da sıkarak, kızına bağırды: "Neden bana eziyet ediyorsun? Oğlum benim dilimi konuşamadığı için herkesin benimle alay ettiğinin farkında değil misin? Bir de annen benim buradan neden gitmek istediğime şaşıyor. Bense en azından senin benden yana olacağını ummuştum." Regina dehşete kapıldı, hayalleri onu tehlikeli bir şekilde sevgi ve bağlılığına ihanete kadar götürmüştü demek. Yüreğine bıçak gibi saplanan utanç ve pişmanlık duygusuyla bedenini ateş bastı. Kendisini, bu dile mükemmel şekilde hakim olan peri rolüne öylesine kaptırmıştı ki, babasını ne görecekti, ne dinleyecek zamanı olmuştu. Korkuyla bir özür sözcüğü arandıysa da, babasının söylediklerini düşününce her zamanki gibi dili tutuldu, tek kelime söyleyemedi. Tam, herkesin anlayacağı, 'iyi' anlamına gelen 'Missuri' kelimesini söyleyecekti ki, vazgeçip kafasını sallamakla yetindi. Üzüntüsünü içine atıp, kararlı adımlarla babasına doğru gitti, onu sevgiyle kucaklayıp gözlerindeki tuzlu yaşları kuruttu. Ertesi gün Max 'Papa' diyordu.

Haftanın son günü Max 'Mama' dediğinde, Jettel'in kulakları nedense bu mutlu sesi alamadı, oysa o anda yaşlar yüzünden çenesine süzülüyordu. Max ikinci kez 'mama' diye seslenince, Chebeti sevinçle ellerini çırpı, o anda Walter soluk soluğa mutfağa daldı.. Kafasındaki kasketi fırlatıp atarak, "Nihayet" diye bağırdı, "Almanzora'da yer bulduk. Gemi 9 Mart'ta Mombasa'dan hareket ediyor." Jettel ağlayarak "demek Puttfarken, hayatta kalmayı başardı," dedi.

"Şimdi bu ad da nereden aklına geldi?"

"Schützen Caddesi Puttfarken" diye tekrarladı Jettel. Yerinden doğruldu, bluzunun koluyla acele gözlerindeki yaşları silerek, pencerenin önüne gitti. Sanki hep bu anı beklemişti. Sonra parmaklarını yavaşça dudaklarına doğru götürdü, saat henüz öğleden sonra beş olduğu halde, perdeleri çekti. Walter anlamıştı. Yine de inanamayıp sordu. "Şu bizim Leobschütz'deki Puttfarken mi yoksa?"

"Başka kim olabilir ki, günün ortasında neden pencereleri kapatıyorum sanıyorsun? Sonra da çoktandır unuttuğu bir sesi taklit etti. "Anna önce perdeleri kapatınız. Beni burada görmesinler. Devlet memuruyum, bu yüzden dikkatli olmak zorundayım. AmanTanrım, Walter, bizim Anna bu sözleri duyunca ne kadar öfkelenirdi unuttun mu? Puttfarken'i korkak olmakla suçlardı hep."

"Hiç korkak değildi. Ama şimdi nereden aklına geldi Puttfarken, söyler misin?" Owuor masayı işaret ederek, "Bwana mektup," dedi. Jettel, "Wiesbaden'den geldi" dedi, "Mesleğinde yükselmiş, bakanlıkta genel müdür olmuş." Mektupta yazılanların her hecesini okurken bir yandan da kıkırdıyordu. "Bırak da mektubu ben okuyayım, bütün gün öyle sevindim ki." Jettel okumaya koyuldu, "Sevgili Dostum Redlich, ağır bir gripten (sizin yaşadığınız o güneş cennetinde umarım bunun ne olduğunu biliyorsunuzdur) sonra bugün ancak kendimi toparlayarak size yazabiliyorum. Bakanlığın mektubunu çoktan almış olmalısınız. Wiesbaden'de bizi kim tanıyor diye mutlak epey kafa yormuşsunuzdur. Burada yaşayan bizlerin tek güvencesi ve umudu rastlantılardır, yaşadıklarınızın en azından bizden biraz daha iyi olduğunu umarım.

Dr. Walter Redlich'in Hessen Adalet Bakanlığı'na gönderdiği iş başvurusunu masamda görünce nasıl şaşırdım anlatamam. Bismarck'ın istifasından bu yana, görevinin başında ağlayan ilk Alman memur galiba ben oldum.. Dilekçenizi tekrar tekrar okurken, hâlâ hayatta olduğunuza bir türlü inanamadım. Almanya'yı terkettikten hemen sonra, Afrika'da bir arslanm saldırısına uğradığınız söyleniyordu. Hepimiz öldüğünüzü sanıyorduk. Breslau'daki üniversite öğreniminiz ve Leobschütz'deki avukatlık çalışmalarınızla ilgili dokümanları görünce ancak o zaman eski dostuma kavuştuğumu anladım.

Sonra da, Almanya'dan kaçmayı başaran bir insanın nasıl olup da artık harabeye dönmüş bir ülkeye, size ve halkınıza bunca fenalığı yapmış olan insanların yanma dönmek isteyebileceği aklım almadı. Kim bilir neler yaşadınız ve ne kötü günler gördünüz ki, yazgınızı değiştirecek böyle bir kararı almaya cesaret edebiliyorsunuz. Kuşkusuz, aldığınız karara büyük saygı duyuyorum. Biz burada siyasi sicili bozuk hakimleri işten çıkardık, adalet sistemini yeniden yapılandıracak, sicili temiz pek az hakim kaldı. Terfiniz gelene kadar Sulh Mahkemesi Müşaviri olacaksınız, ama bu o kadar uzun sürmeyecek. Sulh Mahkemesi Başkanı Maas'ı seveceğinizden eminim. Dürüst ve saygın bir insandır, Naziler onu adliyedeki görevinden atınca, ailesini yıllarca büyük zorluklarla geçindirebildi.

Benim kaderim de aynıydı. Astenweg'de ziyaretine gittiğim günlerde, yahudilerle ilişkim öğrenilmesin diye, Sizin Anna'nın (sadık kadın, acaba beni affetmiş midir? perdeleri kapatması işe yaramadı. Siz Leobschütz'den ayrıldıktan hemen sonra, karımın yahudi olması nedeniyle beni hakimlik görevinden aldılar, ama iyi yürekli yaşlı Tenscher bana tapu sicil memurluğunda küçük bir memuriyet verdi.

Birkaç ay sonra ise, benim gibi eminim sizin de hakkında pek iyi şeyler düşünmediğiniz Rummler'in delaletiyle bu işten de uzaklaştırıldım. Daha önce, yahudi karımdan ayrılmak koşuluyla, beni tekrar Breslau'da devlet hizmetine kabul edebileceklerini söylemişlerdi, aynı şeyi üç kez teklif etmişlerdi.. Savaş çıktığında, avukat Pawlik'in yanında geçici işlerde çalışmak suretiyle ailemi iyi kötü geçindirebildim, tabii kimsenin haberi olmadan. Pawlik'e olan teşekkür borcumu artık ne yazık ki ödeyemem.

Savaşın çıktığı ilk ay Polonya'da vuruldu. Bense 'sakata' çıktığımdan 1939'da zorunlu çalışmaya gönderildim.. Yeniden buluşursak, size o günleri anlatırım. Her şey daha kötü olabilirdi, bunun bilincindeyim, yine de yaşadıklarımı kağıda dökerken kalemim direniyor.

Savaş biter bitmez, ilk göçmen kafilesiyle, Kaete, kızınızla aynı yılda dünyaya gelen oğlum Klaus ve ben Oberschlesien'den ayrıldık. Naziler'in kendisini yakalayıp götürcekleri korkusu ile yıllarca sağlığı bozulan Kaethe'in, göç sırasında ayağında yara çıktı, kötü bir şey olacak diye hepimiz endişelendik. Tanrıya inancımı kaybettiğim halde, yine de sonunda Wiesbaden'e gelebildiğimize şükrettim, uzak bir akrabamız bizi yanına kabul etti. Wiesbaden'de, Leobschütz'deyken hayal bile edemeyeceğim bir kariyere sahip olduğum için özellikle de Hitler'e teşekkür borçluyum.

Sizin dilekçenizden söz ettiğimde Kaete müthiş heyecanlandı. Oğlum da Afrika'ya kadar gidebilen ve orada yaşayan bir adamı tanımak için sabırsızlanıyor. İçine kapanık bir genç, geçirdiği kötü yıllar onu olgunlaştırdı, annesiyle babasının korkularını, arkadaşlarının, öncelikle de öğretmenlerinden işittiği haksızlıkları, çekilen eziyetleri hiç unutmuyor. Liseye gidemediği için okul ona zor geliyor. Sürekli başka yerlere gitmekten söz ediyor, onu çabuk kaybedeceğiz.

Galiba fazla ayrıntıya girdim, ama size yazmak beni ferahlattı. Bu mektubun Nairobi'ye, yıkıntıların olmadığı bir dünyaya gideceğini düşünmek bile beni memnun ediyor. Bunu yazarken kendimi, Sizin Leobschütz'deki oturma odasındaymışım gibi hissettim. Perdeleri açık odada... Bir keresinde, sizin evde görüp tanıştığım babanızla kız kardeşinize ne olduğunu sormaya cesaretim yok. Yeni yaşantınız için de size fazla umut vermek istemiyorum.. Almanlar sadece ülkelerinin ve kentlerinin büyük bölümünü kaybetmekle kalmadılar, ruhlarını ve vicdanlarını da yitirdiler. Hâlâ bu ülkede, hiçbir şeyi görmemiş, herşeyden habersiz, ya da her şeye karşı olan bir sürü insan var.. Cehennemden kaçıp hayatlarını kurtarabilen Museviler bu yüzden hala Almanlar tarafından horlanıyor..

Bana dönüşünüzün kesin tarihini mümkün olduğu kadar çabuk bildirin. Öyle şeyler yaşadım ve o kadar karamsarım ki, sizin adınıza 'vatana dönüş'

demek içimden gelmiyor.. Mevkimin tüm olanaklarıyla sizin için elimden gelen yardımı yapacağım, ama unutmayın, Leobschütz'lü olan biri daima şaibe altındadır, bu yüzden bakanlık müşavirliğine de fazla bel bağlamayın.. Bizi burada 'ayaktakımı' gibi görüyorlar. Bu insanların vatanlarıyla beraber, varlarını yoklarını ve tüm ideallerini yitirdiklerine kimse inanmıyor. Ben size bir ev ya da yarım kilo tereyağı temin etmek yerine, daha faydalı bir şey yapıp, bölge mahkemesi başkanlığına terfi ettirebilirim.

Hep şikâyetlerimden söz etmemin hoş olmadığını biliyorum, ama lütfen bu yüzden sakın iyimserliğinizi ve hâlâ büyük bir zevkle anımsadığım espri yeteneğinizi kaybetmeyin. Mümkünse gelirken kahve getirin, şimdilerde Alman parasının yerine geçiyor. Kahveyle istediğinizi satın alabilirsiniz. Hatta beyaz bir yelek bile.

Karımla ben, sizi ve ailenizi büyük bir sabırsızlıkla bekliyoruz. Yakında görüşene kadar selam ve sevgilerimizi iletiyoruz. Sizin Hans Puttfarken

Not: Neredeyse unutuyordum: Yaşlı dostunuz Greschek Harz da bir köye yerleşti. Rastlantıyla adresi elime geçti, ona dönüşünüzden söz ettim. Jettel mektubu zarfına koyarken, Puttfarken'in yüzünü gözünün önüne getirmeye çalıştı, ama anımsadığı sadece iri yarı, sarışın bir adam ve masmavi gözleriydi. En azından bunu Walter'e söylemek istediye de, heyecanını yatıştıracak uygun sözleri bulamayınca, zarfı yelpaze yapıp serinlemeye koyuldu. Owuor Jettel'in elinden mektubu alarak bir cam tabağın üzerine koydu. Gençliğinde dinlediği kuşların sesini taklit ederken, Memsahib'in mektupta okuduğu bir sözcük aklına gelince güldü, ıslık çalarak perdeleri yeniden açtı. İyice alçalan güneşin parıltısı pencerede yansıyıp, mektubun üzerine hafif mavi sisten bir tül gibi düşüverdi. Tembel tembel kafasını doğrultarak uyanan köpek, dişlerini birbirine geçirerek, gürültüyle esnedi. Owuor gülerek, "Rummler" dedi, "Mektupta bizim Rummler' i çağırdılar. Rummler'in adını duydum."

Walter'in kafası başka yerlerdeydi, "Yazık," dedi, "esprili ve şakacı Redlich'in ne hallere düştüğünü Puttfarken bir bilse! Ah Jettel en azından bu mektubu almak seni rahatlatmadı mı?"

"Bilmiyorum. Ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Mektupta söylenenlerin bir kısmını anlamadım."

"Ben anladım mı sanıyorsun? Sadece tek bildiğim, eski halimi hatırlayan biri var ve bize yardım etmek istiyor. Herşeyin değiştiğine alışmamız için biraz zamana ihtiyacımız var Doktor Bayan. Buradaki insanların söylediklerine kulak asma. Belki onlardan daha kötü durumdayız ama, yeni bir yaşama başlamak için hiç değilse hepsinden daha tecrübeliyiz. Göreceksin, başaracağız. Oğlumuz, dışlanmışlığın ne olduğunu hiç bilmeyecek."

Jettel bir an, Walter'in sesindeki şefkat ve arzunun, gençliğinin tüm umutlarını, hayallerini, güven duygusunu, sevgiyi, yaşama sevincini geri getireceğini sandı, ama kocasıyla anlaşabilmesi, aynı görüşleri paylaşması uzun vadede ona öylesine yabancı bir duyguydu ki.

"Eve geldiğinde tam olarak ne söyledin? Hatırlamıyorum."

"Çok iyi biliyorsun Jettel, 9 Mart'ta Almanzora gemisinin bizi Almanya'ya götüreceğini söyledim. Bu sefer tek tek değil, hepimiz birlikte gideceğiz. Artık önümüzü görebiliyoruz, öyle memnunum ki bilemezsin. Daha fazla bekleyecek sabrım kalmamıştı."

XXIV. BÖLÜM

Sabaha karşı saat dörtte Walter, ne olduğunu anlayamadığı bir gürültüyle uyandı. Yakından geldiğini sandığı seslerin ne olduğunu tahmin etmeye çabaladıysa da bir anlam veremedi, az sonra fark etti, çevrenin sessizliği onu rahatsız etmişti. Güneşin doğuşundan önceki o eziyetli saatlerin sesizliği idi bu.. Pencerenin önündeki okalıptüs ağaçlarına tünemiş kuşların cıvıltılarına merakla kulak verdi, her sabah bu cıvıltılarla uyanırdı. Gökyüzü henüz gün ışığının gri maviliğiyle aydınlanmamıştı, Walter yine de gözlerinin önünde dört büyük sandığın şekillendiğini görür gibi oldu.

Afrika'ya geldikleri günden beri dolap olarak kullandıkları sandıklar yatak odasının duvarının yanında duruyorlardı, üzerlerinde Jettel'in çocuksu elyazısıyla yazılmış etiketler yapışmıştı. Owuor bir gece önce sandıkların içini yerleştirmişti, kapaklarını çivilerken çıkardığı gürültüden rahatsız olan komşu dairededeki Keller'ler öfkeyle duvarı tıklamışlardı. Walter yaşamının son dokuz yılının büyük bölümünün bu sandıklarda istiflenmiş olduğunu düşünerek rahatladı.. Almanzora'nın hareketine iki hafta kalmıştı, bu iki hafta da giderken neyi alalım, neyi bırakalım kavgası yapılmadan çabucak geçip gidecekti. Walter memnundu, kader ona nihayet normal bir yaşama dönmesine fırsat vermişti. Ne ki bu memnuniyeti uzun sürmedi. Zihni dışlarının gıcırdamasına takıldı, sanki bu tatsız sesler önemli bir anlam ifade ediyordu.. Ancak gerçekten de gün boyu boğazını sıkıyan ağır yükten kurtulduğunu hayretle fark etti. O güne kadar, hissettiği her korku, kararsızlık, öfke ve sızlanmaları için Regina'ya ya da Jettel'e açıklama yapamamanın suçluluk duygusuyla kendini çaresiz hissetmişti. Yolculuk psikolojisinin yarattığı hayal kırıklığının kendisine ne denli ıstırap verdiğini, ancak geceleri kendi kendine itiraf edebiliyordu.. Sonra içinde yine de minicik bir umut ışığı belirliyordu. Eşyayı toplamaya başladıkları andan itibaren, sandıkların Almanya'dan göç günlerini anımsatması Walter'i kahretmişti. Aylardır coşkuyla hayal ettiği mutluluğu müjdelemiyorlardı. Geçmişin derinliklerinden hortlayan ve geleceğini tehdit eden bu tatsız düşüncelerle başedebilmek için, sakinleşmek amacıyla, acıyı bedeninde

hissedene dek dudaklarını birbirine kenetledi. Tam o sırada, onu uykusundan eden gürültüyü ikinci kez duydu. Sesler mutfaktan geliyordu, sanki biri çıplak ayakla sessiz sessiz pürüzlü ahşap zemin üzerinde geziniyor, arada bir de Rummler kuyruğunu kapıya sürtüyordu.

Çay suyu kaynamaya konmadan önce, köpeğin tek gözünü bile açmayacağı aklına gelince Walter elinde olmadan güldü, yine de meraklanmıştı. Jettel'i uyandırmamak için parmakların ucuna basarak mutfığa yöneldi. Sönmek üzere olan bir mumun, metal kapağın üzerine yayılmış kalıntısından yükselen son alev odayı solgun sarı bir ışıkla aydınlatıyordu. Köşede, Leobschütz'den getirilen bir tavayla tencerelerin arasına çömelmiş Owuor oturmaktaydı, gözlerini kapamış, ısınsın diye ayaklarını ovuşturuyordu. Rummler yanına uzanmıştı. Köpek gerçekten de uyanmıştı, boynunda kalın bir ip göze çarpıyordu.

Mutfak masasının altında, tıka basa doldurulmuş beyaz-mavi kareli havludan minicik bir bohça göze çarpıyordu, bohça bir sopanın ucuna düğümlenmişti. Walter'in yeni ütülenerek özenle dörde katlanmış, siyah Avukat cübbesi pencerenin kenarına konmuştu. Walter yakasıyla, klapasının aşınmış kumaşını görünce cübbesi olduğunu farkettiler.

"Owuor burada ne yapıyorsun?"

"Oturup, Bwana'yi bekliyorum."

"Neden?"

"Güneşin doğmasını bekliyorum," diye yanıtladı Owuor. "Peki Rummler'in boynundaki ip te ne oluyor? Yoksa onu pazarda satmaya mı niyetleniyorsun?"

"Bwana, yaşlı bir köpeği kim alır ki?"

"Seni güldürmek istemiştim. Şimdi ağzından baklayı çıkar ve söyle bakalım, neden buradasın?"

"Bunu biliyorsun."

"Hayır bilmiyorum."

"Bwana, bana hep sadece ağzınla yalan söyledin.. Gözlerinle değil. Ben ve Rummler uzun bir safariye çıkıyoruz. Kim önce safariye çıkarsa gözlerinde yaş olmaz."

Walter şaşkınlıktan ağzını açamadı, Owuor'un her sözünü tek tek zihninde tekrarlamakla yetindi. Boğazını tıkayan yumru ona acı veriyordu, yere çömelerek, Rummler'in sert ensesini okşamaya koyuldu. Köpeğin sıcak bedeni, ona Ol'Joro Orok'da şöminenin önünde geçirdikleri geceleri anımsattı, oysa çoktan unuttuğunu sanıyordu, göz kapakları ağırlaştı. Başını dizlerine dayayarak, bedenini sarmalayan uyuşukluğa direnmeye çalıştı. Göz çukurlarına çöken ağırlık önce hoşuna gitti, sonrasında mum ışığında dağılan renkler onu kafasındaki düşünceler kadar rahatsız etti.

Kendisine gerçek dışı gelen bu sahneyi sanki daha önce de yaşamıştı. Ne zaman olduğunu kestiremedi..Belleğini hayallerin akışına koyverdi. Birden babası geldi gözlerinin önüne, Sohrau'daki otelin önünde duruyordu, mum alevi can çekişmekteydi ki, Sohrau'daki babasının hayali, yerini Greschek'e bıraktı, Cenova'da 'Ussukuma' gemisinin küpeştesinde duruyordu. Geminin direğine asılı gamalı haç bayrağı rüzgarla sallanmaktaydı. Walter bitkin bir halde, Greschek'in o günkü sert, haşin, konuşmasının her vurgusunda ayrılığı büsbütün zorlaştıran o inatçı öfkeli sesini duymayı bekledi. Ama beklediği olmadı, onun yerine Greschek başını öyle bir salladı ki, direkteki bayrak yerinden koparak Walter'in üzerine düştü. Walter çaresizliğiyle suskunluğun dayanılmaz baskısından başka bir şey hissetmedi. Owuor'un sesiyle kendine geldi. "Kimani" dedi, "Kimani'yi hatırlıyor musun" diye sordu Walter acele yanıtladı, "Evet, evet hatırlıyorum." Yeniden duymaya başladığına ve kafasının işlediğine sevindi. "Kimani, senin gibi bir dosttu, Owuor. Onu sık sık düşündüm. Ben Ol' Joro Orok'tan ayrılmadan önce çiftlikten kaçmıştı. Ona Kwaheri bile diyememiştim."

"O seni giderken gördü Bwana. Evin önünde durup arkandan baktı, araban ta uzaklarda küçülene kadar bekledi. Ertesi sabah da öldü. Ormanda sadece gömleğinden bir parçayı buldular."

"Bunu bana hiç söylememiştin Owuor, neden? Kimani'nin başına ne geldi? "Kimani ölmek istiyordu."

"Ama neden.? Hasta değildi, yaşlı da değildi."

"Kimani her zaman sadece benimle konuşurdu Bwana. Hatırlar mısın, Bwana'yla Kimani her zaman bir ağacın altında otururdunuz Keten tohumu yetişen en güzel tarlaydı orası. Ona durmadan bir şeyler anlatır, kafasını bir yığın resimlerle doldururdun. Kimani bu resimleri, oğullarından ve güneşten daha çok sevmeye başladı. Akıllıydı ama, yeteri kadar akıllı değildi. Sonunda tuzu bedenine akıttı ve köksüz bir ağaç gibi kurudu. Zamanı geldiğinde bir erkek safariye çıkmalı Bwana."

"Owuor söylediklerinden bir şey anlamıyorum!"

"Owuor seni anlamıyorum... Kulakların duymak istemediği zamanlar, hep aynı şeyi söylersin. Çekirgelerin geldiği gün de de bunu söylemiştin. Ben, Bwana çekirgeler burada demiştim, ama Bwana, Owuor seni anlamıyorum, demişti."

"Sesimi taklit etmekten vazgeç" diyen Walter, elini yavaşça Rummler'in ensesinden çekerek Owuor'un dizlerine dayadı, sonra çekmek istediye de, pürüzsüz cildinin sıcaklığında uzun süre eli direndi. Bu seferki ayrılık ona öncekinden daha acımasız gelecekti, bunu hissetmek onu büsbütün kederlendirdi. Deşilen yarasının kanamasına fırsat vermeden, "Owuor" dedi, "Bugün işine gitmezsen Memsahib'e ne söylerim? Ona, Owuor artık sana yardım etmek istemiyor mu diyeceğim? Ya da Owuor bizi unuttu mu demeliyim?"

"Benim işlerimi Chebeti yapacak Bwana."

"Chebeti sadece bir Aja.. Evde iş yapamaz, bunu sen de biliyorsun."

"Chebeti senin Aja'n, ama benim de karım. Ben ne dersem onu yapar. Seninle ve Memsahib'le birlikte Mombasa'ya gelecek, küçük Askari'ye de göz kulak olacak."

"Chebeti'nin karın olduğunu söylememiştin." Sesindeki sitemkar ton ona çocukça göründü, sıkıntıyla alnındaki teri sıvazladı."Hay Allah, nasıl oldu da bunu bilemedim?" diye ekledi.

"Memsahib kidogo bunu biliyordu. O her zaman herşeyi biliyor. Onun gözleri bizimki gibi. Sen hep gözlerin açıkken uyudun Bwana" diyen Owuor güldü.. "Köpek" diye ardından acele ekledi, sanki her kelimeye önceden hazırlıklıydı, "köpek gemiye binemez. Yeni bir hayata başlayamayacak kadar yaşlı. Rummler'i ben alacağım, beraber gideceğiz. Önce Rongai'den, sonra da Nairobi'ye gitmek üzere Ol Joro'dan nasıl ayrıldıysam, şimdi de buradan gideceğim, Rummler'le beraber." Walter yorgun bir sesle, "Owuor, Memsahib kidogo'ya Kwaheri demelisin. Kızıma "Owuor gitti, seni bir daha görmek istemiyor mu diyeceğim, Rummler artık bir daha gelmemek üzere gitti mi diyeceğim? Biliyorsun, köpek kızımın bir parçasıydı, ondan ayrılmak zor gelecek. Rummler'le dost olduklarında sen hep yanmdaydın, biliyorsun."

Yağmurdan sonra rüzgârın ıslık çalmasına benzer bir sesle iç geçirdi.. Köpek bir kulağını oynattı. Kapı açıldığında, hâlâ uluyordu. "Owuor gitmek zorunda Baba, yoksa yüreğinin kurummasını mı istiyorsun?"

"Regina ne zaman uyandın? Demek bizi dinliyordun. Owuofun hırsız gibi gizlice bizi terk edeceğini biliyor muydun?"

Regina "evet" diye yanıtlayarak başını hafifçe salladı, sesini ağırlaştıran hafif bir hüznle devam etti, "ama bir hırsız gibi değil. Owuor gitmek zorunda. Çünkü ölmek istemiyor."

"Aman Tanrım Regina, bırak bu saçmalıkları. İnsan bir ayrılık yüzünden ölmez. Yoksa ben çoktan ölmüş olurum."

"Bazı insanlar öldükleri halde hâlâ soluk alırlar." Söylediğine pişman olmuştu, korkuyla alt dudağını ısırды, ama geç kalmıştı. Boğazı kurumuştı, sözlerini geri alamazdı artık. Şaşkınlıktan, babasının kendisine güldüğünü bile hayal etti. Yüzüne bakmaya cesaret edemedi.

"Bunu sana kim söyledi Regina?"

"Owuor, çok eskiden... Ama ne zaman olduğunu bilmiyorum," diye yalan söyledi. "Owuor, çok akıllısın" dedi Walter.

Owuor derin uykusundan uyanıp sesleri yakalamaya çalışan bir köpek gibi kulaklarını dikerek, Bwana'sınm söylediklerini anlamaya çalıştı. Çünkü Bwana'sı kocaman yüreği olan yaşlı bir erkek gibi konuşmuştu. Yine de Walter'in onu övmesi keyiflendirmişti. Tembel bir hareketle vücudunu yana yaslayınca, Regina aralarına çöktü.

Bir süre konuşmadılar. Sessizlik üçüne de iyi gelmişti. Gün yavaşça aydınlanmaya başlayıp, yakıcı sıcağı haber veren güneşle yaprakların yeşili koyulaşana kadar, üçü de sessizliği bozmaya cesaret edemedi.

Walter pencereyi açarken, "Owuor" diye seslendi, "burada benim eski siyah paltom duruyor. Onu unuttun."

"Unutmadım Bwana. Palto artık bana ait değil."

"Onu ben sana armağan etmiştim, Akıllı Owuor bunu bilmiyor mu? Sana onu Rongai'deyken hediye etmiştim."

"Paltonu yeniden giyeceksin."

"Bunu nerden biliyorsun?"

Rongai'deyken, paltoya artık ihtiyacım kalmadı. Benim geride bıraktığım hayatıma ait demiştin." Owuor dişlerini göstererek güldü, "şimdiyse kaybettiğin hayatına tekrar kavuşuyorsun. Paltolu hayatına kavuşuyorsun."

"Onu almalısın Owuor. Palto olmazsa beni unutursun."

"Bwana kafam hiçbir şeyi unutmaz. Senden o kadar çok kelime öğrendim ki!"

"Hadi söyle, hadi söyle dostum!"

"leh hab mein Herz in Heidelberg verloren" diye mırıldandı Owuor. Melodinin her vurgusunda sesinin biraz daha güçlü çıktığını fark ediyor, müzik ilk günkü gibi g rtlağında hoş bir tad bırakıyordu. "Gördün mü?" dedi gururla. "Dilim de unutmamış."

Walter kararlı bir hareketle elleri titreyerek avukat cübbesini aldı, önce bir silkeledi sonra da, çocuğunun omuzlarını soğuktan korumak isteyen bir baba şefkatiyle, onu Owuor'un omuzlarına koydu. "şimdi artık git dostum. Ben de gözlerimde tuz istemiyorum."

"Peki Bwana."

Regina sonunda dayanamayarak bağırdı, "Hayır Owuor" gözlerindeki yaşlan artık daha fazla tutamadı, "beni bir kez daha kollarını alıp, havaya kaldırmalısn. Bunu söylemem doğru değıl ama, yine de söylüyorum." Owuor onu kollarına aldığında, Regina yüreğinde acıyı hissedene kadar soluğunu tuttu. Alnını Owuor'un adaleli ensesine dayayarak, cildinden yayılan kokuyu içine çekti. Yeniden soluk almaya başladığında, dudakları nemlenmişti. Ellerini Owuor'un her gün bir perçem daha grileşen saçlarında dolaştırdı, onun değıştiğini hissediyordu.

Artık yaşlı ve kederli değıldi. Sırtı Massai'lerin gergin yayından fırlatılan ok kadar dümdüzdü. Yoksa bu aşk tanrısı Amor'un oku muydu? Regina bir an Amor'un yüzünü gördüğünü sandı, sanki onu, peşinden gidemeyeceğı bir ülkeye sürüklüyordu. Ama yüzünü Owuor'un ensesinden uzaklaştırıp, gözlerini kaldırdığında onun burnuyla ışıldayan kocaman dişlerini gördü. Hâlâ, onu Rongai'de arabadan alarak kollarının üzerinde havaya kaldırıp, sonra da kıvıll toprağın üzerine yumuşacak bırakan o aynı dev adamdı.

"Owuor buraları bırakıp gidemezsin," diye fısıldadı, "sihir hâlâ burada. Sihri bozmamalısın, aslında safariye çıkmak istemiyorsun. Sadece ayakların uzaklaşmak istiyor."

Güçlü kolları olan bu dev adam, Regina'nın kulağına eğılerek birşeyler söyledi. Kelebeklerin uçuşu kadar hafif fısıltılar, en zayıf insanı bile gözyaşlarıyla güçlü kılabilirdi. Owuor kıvı kollarından yere bıraktığında,

Regina'nın yeniden dünyası karardı. Owuor'un dudaklarını teninde hissetmişti, ama yüzüne bakmaya cesaret edemedi.

Halsiz bedenini pazardaki dilenciler gibi sürünürcesine yere salıverdi. Şimdi büyük bir dikkatle ayrılığın seslerine kulak verdi, Rummler'in solumalarını, Owuor'un ahşap zemin üzerinde dans eden adımlarını, ardından hızla kapatılan kapının gıcırtısını duydu ve nihayet, ta uzaklardan, yeni bir dünyayı müjdeleyen kuşların sesleri geldi kulaklarına, şimdi yüreğinde açılan yaraların olmadığı bir başka dünyayı fısıldıyorlardı.

"Owuor bizimle kalıyor. Onu giderken görmedik," dedi. Bunu yüksek sesle söylediğini, sonra da ağladığını fark etti.

"Beni affet Regina," dedi babası, "Bunu istemezdim. Henüz çok gençsin. Senin yaşındayken, acının ne olduğunu ancak attan düştüğümde öğrenmiştim., bu sana fazla geldi, haklısın."

"Atımız yok ki."

Walter şaşkınlıkla kızının yüzüne baktı. Acaba kızının çocukluğunu yaşamasına yeterince izin vermemiş, onu bundan mahrum mu bırakmıştı, yanaklarından yaşlar süzülürken bile, inatçı bir çocuk gibi kendisini şakayla teselli edebiliyordu. Yoksa kızı kendini Afrikalı hissediyor ve onun bilmediği, denemediği bir merhemle yarasını iyileştirmeyi mi deniyordu? Regina'yı kendine doğru çekmeye davrandıysa da kolları yanına düştü.

"Buraları hiç unutamayacaksın Regina."

"Unutmak istemiyorum."

"Bunu ben de hep söylemişim. Sonuçta elime ne geçti, en değer verdiğim, sevdiğim insanlara acı vermekten başka..."

"Hayır" diye Regina itiraz etti, "Başka türlü yapamazdın, safariye çıkmak zorundasın."

"Bunu kim söyledi?"

"Owuor.. Başka şeyler de söyledi."

"Ne dedi?"

"Gerçekten duymak istiyor musun? Belki kırılırsın."

"Hayır, söz veriyorum, kırılmayacağım."

Regina, babasına bakmamak için, yüzünü pencereden dışarı çevirdi, anımsamaya çalıştı, "Owuor, seni korumam gerektiğini söyledi. Çocuk gibisin. Bunu ben söylemiyorum baba, Owuor söylüyor."

"Hakkı var, ama bunu kimseye söyleme Memsahib kidogo."

"Hapana, Bwana"*

* Söz veriyorum Bwana Ç.N 394

Birbirlerini sıkı sıkı sarıldılar, ikisi de kendilerini aynı geleceğin beklediğine inanıyordu. Walter, geç de olsa, Afrika'nın kendisine bir parça vatan toprağı olduğunu ilk kez hissediyordu. Regina ise yaşadığı anın değerini doya doya içine çekiyordu. Babası sadece siyah Tanrı Mungo'nun insanları mutlu kıldığını nihayet anlamıştı.

SON

KÜÇÜK SÖZLÜK

Memsahib

Enemy Alliens

Bloody Refugees

Skat

Kwaheri

Frendly Alliens

Sauerkraut

Hausboy

Day-Schoolar

Bwana

Toto

Memsahib Kidogo

Aja

Hapana

Hibiskus

Himmelsreich

Safari

Sadece beyaz kadın, sahibe. ; İşbirlikçi

: Kanlı mülteciler, pis sığınmacılar. : Almanlar'ın kağıt oyunu. : Afrika dilinde hoşça kal. : Dost işbirlikçi.

: Almanlar'ın geleneksel lahana yemeği. : Uşak.

: Gündüzlü öğrenci. : Beyaz adam, sahip. : Svahili'cede çocuk demek. : Küçük hanım. : Dadı.

: Söz vermek. : Afrika menekşesi. : Alman yemeği : Uzun yolculuk.

ARKA KAPAK

AFRİKA'NIN HİÇBİR YERİNDE

Gerçek bir yaşam öyküsüdür Afrika... 1938 yılında Yahudi asıllı küçük bir ailenin Nazi hışmından kaçarak o zamanların İngiliz sömürgesi Kenya'ya sığınması ve yeni bir vatan edinme çabaları, uzaktan savaşın görüntüsü, endişeler, kaygılar, umutsuzluklar ve hüznün... Hukuk eğitimi görmüş Walter Redlich, güzel ve naif karısı Jettel, tatlı duyarlı küçük Regina ve kahkahası dağlara yükselen Afrikalı Owuor'un sıcacık, tatlı öyküsünde bir dönemin acıları ile beraber yeni bir vatan edinmenin umutları da var Afrika romanında. Yahudi asıllı küçük bir kızın İngiliz okulunda eğitim görürken yaşadıkları, hissettiği ikilemler, hayatına hızla giren romanlar, Charles Dickens'ler ve tam tam sesleri...

Bir Alman olan Walter'in İngiliz ordusunda yaşadıkları, kafası karışmış askerler, bütün dünyalarını ve yeteneklerini ülkelerinde bırakmış kadınlar ve erkeklerin sıcak Afrika'ya uyum sorunları... ve nihayet Nazilerin ortadan kaldırılmasından sonra 1946 yılında ülkelerinden sürülen parçalanmış Yahudiler için bir yol ayrımı...

Walter'in Almanyası mı, Regina'nın Afrikası mı... Bir yanda vatan özlemi, bir yanda ise sihirli güzellikleri ve büyüleyici ormanlarıyla Afrika... Afrika romanında sığınmacıların kendine ait bir dünya kurmaya çalıştıkları Kenya'da sadece Redlich ailesinin değil bütün sığınmacıların orijinal öykülerini bulacaksınız...